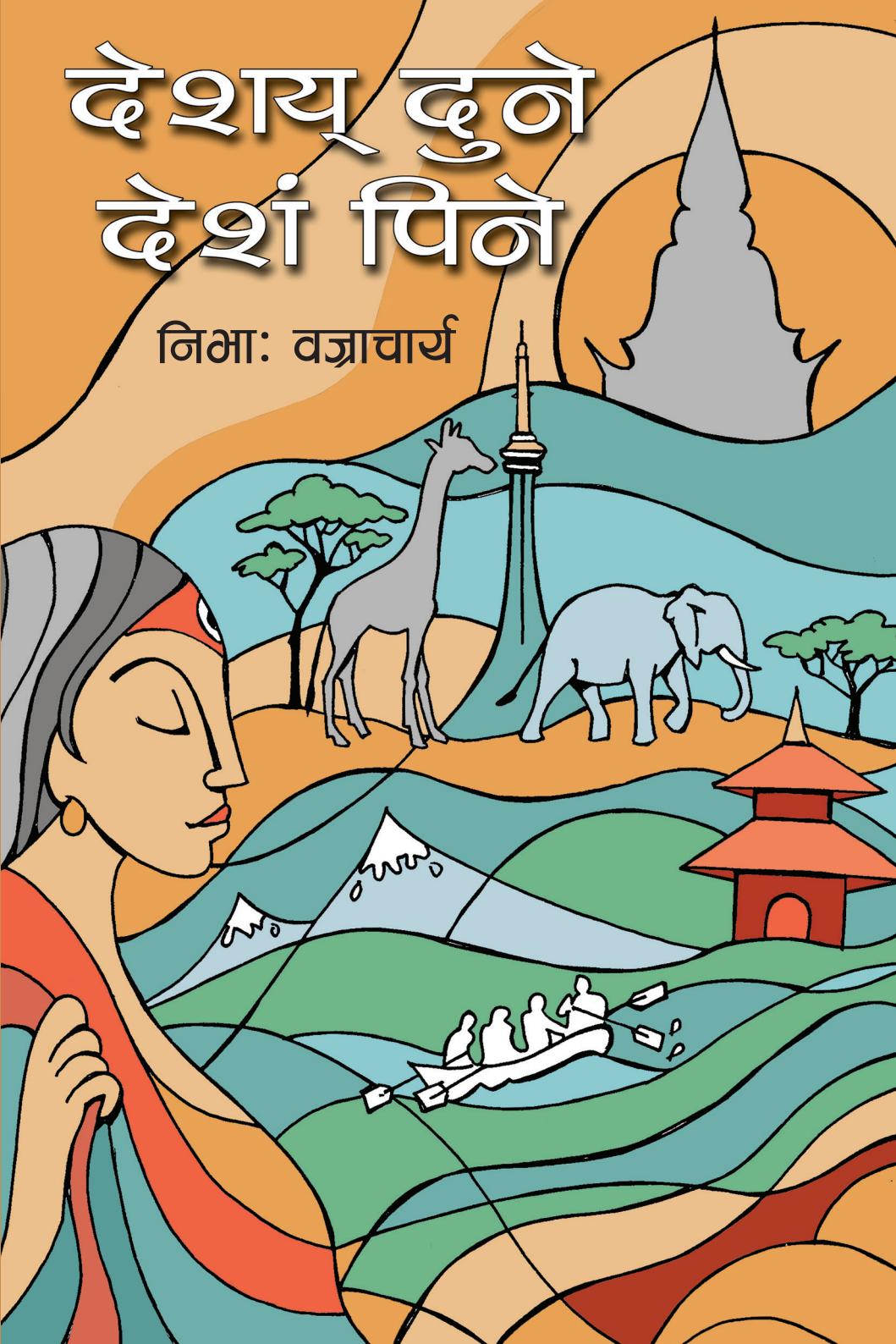

देश्य दुने देशं पिने

निभा: वज्राचार्य

दक्षिणम् दुनः दक्षिणं दिन

देशाय् दुनेः देशं पिने

(नियन्त्रा मुना)

निभाः वज्राचार्य

पिकाकः

निभाः वज्राचार्य/नगु वज्राचार्य/नेहा वज्राचार्य

ने.सं.११४६

देगः : ४०
सफू : देशय् दुने : देशं पिने (नियात्रा मुना)
च्वमि : निभाः वज्राचार्य
पिकाकः : निभाः वज्राचार्य/नगु वज्राचार्य/नेहा वज्राचार्य
न्हापां : ५०० पाः
ने.सं. ११४६ बछलागा
ई.सं. २०२६ मे
बि.सं. २०८३ बैशाख
हामा : च्वमि
देवः : रविन साय्मि
मू : ५००/- (न्यासः तका)
कम्प्युटर डिजाइन : Q-Graphics, rosebhushan@gmail.com
थाकू :
ISBN : 978-9905-0-0327-9

दशय् दुन : दशं यिन

Deshay Dune : Deshan Pine by **Niva Bajracharya.**

(Collection of the travel stories)

यात्रा

अन थन धयागु मदु, मनुखं पलाः न्ह्याकलकि यात्रा सुरु जुल ।

प्रत्येक मनूया पलाः दिपाः मदयेक न्ह्याना हे च्वनी ।

व हे न्ह्यानाच्चंगु पलाः, लिपिबद्ध जुल धाःसा व हे नियात्रा जुयाबी । अर्थात् लँय् वँवँ सर्जकया नुगल्य् प्याकुति न्यानाः गुगु लेखन सुरु जुइ व हे नियात्रा जुयाबी ।

थ्व देश्य् दुने : देशं पिने नियात्रा

मात्र यात्राया वर्णन, मात्र यात्राया विवरण मखु । खनाच्चंगु परिवेशयात वातावरणं लाकाच्चंगु प्रभाव, लः फय्, मनय् लूगु भावना, परिवेश सिर्जना जूगु अवस्था, भौगोलिक स्थिति, मानवीय स्वभाव- क्रूरता, दया, करुणा; संघर्ष, संवेदन, आरोह अवरोह, इतिहास आदी नं थुकी दुथ्यानाच्चंगु दु ।

थुकिया लेखन सरल व चलचित्रात्मक जूगुलिं ब्वँब्वं ब्वमिपित थः हे अन थ्यानाच्चंगु, थम्हं हे स्वयाच्चनागु महसुस जुइ ।

नियात्राया ध्वाँय् ब्वयेकाः न्ह्याःवयाच्चम्हं - निभाः वज्राचार्य

रमेशकाजी स्थापित

छुं दँ न्ह्यः नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् खनेदयेकः वःगु छगू न्हूगु नां खः -निभाः वज्राचार्य । साहित्य ख्यलय् न्हू न्हू खनेदयेकः वइपि अप्वः थें नःलिपि च्वमिपि न्हापां न्हापां चिनाखँ, बाखं, चिबाखं वा मेमेगु विविध विषयया च्वसु च्वयाः हे खनेदयेकः वःगु भीसं खंकेफइ । तर निभाः धाःसा थ्व खँय् पाःगु खनेदत । छायाकि निभाः दकलय् न्हापां हे नियात्रा ज्वनाः पिलूवःगु खनेदत अले आः वयाः ला भन् नियात्रा सफू छगुलिं हे भीत न्ह्यच्याके हयाबिउगु दु ।

भी आपाःसिनं वाःचाःगु दयेमाः, नेपालभाषाय् आतकया दुने गुलिं नं नियात्रा सफू पिदंगु दु, न्हापां मेमेगु हे विधाय् च्वसा न्ह्याकाः नांजाये धुकूपि च्वमिपिनिगु हे पिदंगु दु । अचम्म हे धायेमाः, निभाःया न्हापालाक पिदंगु च्वसु नं नियात्रा हे जुल, अले पिदंगु सफू नं नियात्रा हे जुल । थुकथं नेपालभाषा साहित्यय् मेमेगु विधाय् मिखा मब्बसे दकलय् न्हापां हे नियात्रा विधाय् भुगरू ब्वाःम्ह च्वमि, जितः ताः, निभाः हे खः ।

नियात्रायात अप्वःसिनं यात्रावर्णन, यात्रावृत्तान्त वा यात्रा-संस्मरण कथं थुइकाः च्वयावयाच्चंगु दुसा गुलिसिनं थ्व विधायत 'यात्रानिबन्धया औपन्यासिक वा उपख्यानान्तात्मक रूपं अले गुलिसिनं 'यात्रावर्णन बारे बाखं च्वयेगु शैली च्वयातःगु निबन्ध, गुकी मानवीय समवेदना नं दुथ्यानाच्चंगु दइ' धकाः नं धायेगु यानावयाच्चंगु दु । धाथें ला नियात्रा विधायत बाखं, निबन्ध, कविता, प्याखं, पत्र (चिट्ठी) आदि न्ह्यागु शैली छयलाः नं च्वयेजिउ । निभाःया थ्व 'देशय् दुने

देशं पिने' नियात्रा सफुलिइ अज्याःगु दक्व हे विधायात छ्यालातःगु अनुभूत जू । थ्व सफुलिइ दुथ्याकातःगु छपु च्वसु दु- 'जब फुक्क विधा छथाय् ल्वाकज्याइ' धाथे ला थ्व शीर्षक हे नियात्राया परिभाषा खः । छायाकि साहित्यया फुक्क विधा ल्वाकछ्यानाः यात्रावर्णन माःहना च्वयातःगु विधायात हे नियात्रा धकाः धाइगु खः ।

थ्व सफूया मेगु छगू न्हयथनेबहगु पक्ष थ्व नं खःकि मेपि च्वमिपि अप्वःसिनं अमेरिका, अष्ट्रेलिया, बेलायत, जापान आदि देशय् यानागु भ्रमणया बारे च्वयातःगु दइसा थुकी अफ्रिकाया यात्रा-वर्णन दु, गुकिं यानाः थ्व सफूया महत्व मेगु हे जूगु दु ।

सफूया प्रत्येक नियात्रा च्वसुइ मिखा ब्येबलय् च्वमि थुकी साहित्य, कला, भूगोल, संस्कृति, राजनीति, आर्थिक व्यवस्था आदि विषययात यात्रावर्णन लिसेलिसै माःहना यंकातःगु खनेदुसा माःमाःथाय् माःमाःकथं माःमाःगु खँ मसलाया रूपय् दुथ्याकाः छम्ह बांलाःम्ह सुवालं थम्हं ज्वरय् यानागु नसाज्वलं दक्वया नपाः साकेत कुतः याइ थें थम्हं श्रृजना यानागु नियात्रायात बांलाकेत उलि हे मेहनत यानातःगु खनेदइ ।

सफुलिइ नीपु नियात्रा दु । थुकी दक्षिण सुडान, इथियोपिया, केन्या, रुवान्डा, तान्जानिया थेज्याःगु अफ्रीकी मुलुकलिसै थाइल्याण्ड, क्यानाडा, जोर्डन यात्राया वर्णन नं दु । अथे हे नेपाःया थीथी थासय् व नेपाःया लिसै भारतय् नं चाःहिलागु विषययात कथानाः च्वयातःगु नियात्रा नं दु ।

'न्हापांगु न्हि', 'पार्टी मामां वनाबलय्', 'बजार', 'जुवा विमानस्थल' व 'कावाजा' -थ्व न्यापु च्वसुयात न्याब्यय् ब्वथलातःगु छपु हे च्वसुया धारावाहिक प्रस्तुति धकाः धायेगु पाय्छि जुइ । दक्षिण सुडानय् वनाबलय् अनुभव च्वयातःगु थ्व नियात्राय् अन देशय् जूगु गृहयुद्धया मार्मिक वर्णन दुसा च्वमियात तुइसे च्वम्ह जूगुलि अनयापि हाकुपि मनूतय्सं चाइनिज धकाः तायेकाः व्यवहार याःगु थेज्याःगु न्हयइपुगु खँ नं दु । थुकिया लिसै नेपाःया अस्पतालय् जुइगु बेथितिया चित्रण नं बांलाक जूगु दु ।

थ्वयां लिपा वइ 'अवारा अम्बा-विभेद मुक्त छगू गां' । थ्व नियात्राय् इरिट्रिया, जिबुटि, सोमालिया, केन्या, सुडान व दक्षिण सुडानया दथुइ लाःगु छगू देय् इथियोपियाया भ्रमणय् वनाबलय् बयान दु । इथियोपिया थेज्याःगु चिधंगु

व अविकसित देशया नं छगू विकट गां 'अवारा अम्बा'या प्रगतिशील समाज, (गन मिसा मिजंया दथुइ छुं नं भेद मदु, अले सुयां छुं धर्म धयागु नं मदु) खना: च्वमि तसकं लयता:गु खँ थुकी दु । जनपक्षीय बिचा: ब्यात:गु थ्व च्वसुइ अवारा अम्बाया परिकल्पना याना: उगु गांया स्थापना या:म्ह भाजु जुम्रा नुरुया बारे भचा ता:हाकय्क हे प्रेरणादायी खँ च्यात:गु दु, गुगु ब्वाँमिपिनिगु नितिं गाक्क रुचिकर जुइगु खना ।

थ्वयां लिपा वइगु च्वसु 'यात्रा अनाथालयया' केन्या नांगु देय्या भ्रमणयात कया: च्यात:गु ख: । केन्याया भूगोल, इतिहास, संस्कृति दक्वया व्याख्या थुकी दु । केन्याया नैरोबी शहरय् दुगु छगू अजूचायापुगु अनाथालयया थुकी वर्णन दु, गुगु ब्बनेबलय् ब्वाँमिपि अजू मचाइ हे मखु ।

थ्व धुंका: वइ 'ह्यापिं बर्थ डे टु मि ।' थ्व अफ्रिकी देय् रूवाण्डा भ्रमणयात कया: च्यात:गु नियात्रा ख: । थुकी रूवाण्डाया वर्णन लिसेलिसें पासपोर्ट, भिसा बारे बांलाकं जानकारी मदया: जूगु टेन्सनया मनोरञ्जक वर्णन दु । थ्व च्वसुया विशेषता थ्व दु कि थुकी छ्यलात:गु भाय् गाक्क कलात्मक जू अले गनं गनं ला कविताय् थें हे प्रतीक, विम्व आदि नं छ्यलात:गु दु ।

मेगु च्वसु 'रूवाण्डाया म्ह हे पिइसे च्वगु संग्रहालय' ख: । थ्व च्वसुइ नं च्वमि आफ्रिकी मुलुक रूवाण्डाया पहाडय् ला:गु शहर किगालीइ यानागु यात्राया वर्णन यानात:गु दु । विशेष याना: अन दयेकात:गु 'किगाली नरसंहार स्मारक'य् केन्द्रीत जुया: च्यात:गु थ्व च्वसुइ रूवाण्डाया हुतु व तुत्सी जातिया दथुइ जूगु द्वन्द्व व नरसंहारया बाखं दु । विभत्सतां जा:गु थ्व बाखं ब्बनीबलय् ब्वाँमिपिनिगु नुग: अवश्य हे कँहाइ ।

'आखिरय्, हिमालया मिसामचां समुन्द्रयात नापलात' शिर्षकया नियात्राय् थाइलायण्ड भ्रमणया वर्णन दु । थुकी वर्णन यानात:गु 'को सामेत' धा:गु थासय् च्वंगु समुन्द्रया बयान रोचक व रोमाञ्चक जू ।

मेगु च्वसु 'दक्षिण सुडानया वाउनिसें क्यानाडाया ओटावा तक' ख: । थ्व च्वसुइ दक्षिण सुडानं क्यानाडा तक यात्रा यानागुया वर्णन दु । क्यानाडायापि मनूतय्गु जीवनशैली व व्यवहार अले ओटावा शहरया विशेषता ब्येगु कुत: यानात:गु थ्व च्वसुइ च्वमि थ:गु छगू जीवन-दर्शन नं ब्व:गु दु, अले थ्व हे इवल्य् छँया परिभाषा थुकथ. बिउगु दु -'छँ धयागु बिल्डिंग मखु । जमिन मखु । छँ धयागु

देश, परदेश वा जःलाखःलां नं मखु । छँ ला थःगु परिवार गन दु व हे खः ।’

केन्याया राजधानी नैरोबि केन्याया हे दकल्य् तःधंगु राष्ट्रिय निकुञ्ज मासाइमारातकया भ्रमणयात कयाः च्यातःगु मेगु च्वसु खः ‘रोमाञ्चं बिलिबिलि जाःगु जंगल सफारी-मासाइमारा ।’ थीथी वन्य जीवजन्तुतयगु जीवन-चक्रयात ब्येगु कुतः यानातःगु थ्व च्वसुइ न्ह्यथनातःगु छता खँ ब्विमिपिनि नुगः हे काइया मिनेफु । थुकी च्यातःगु दु -‘...दँय् थ्यंमथ्यं २,५०,००० गुँमेय्, ३०,००० जेब्रात हिंस्रक जनावरतय् शिकार जुयाः, लखय् दुनाः, त्वचं कयाः अथवा प्यां न्यानाः सी खनी । थथे दँय्दसं देशान्तर गमन (migration) विश्वय् हे अजू चायापु । दकल्य् ताःहाकःगु माइग्रेसन खः थ्व । धाथें उमिगु जीवनय् नं म्वायेत यायेमाःगु संघर्ष म्हो मजू खनी ।’

केन्याया हे बारे च्यातःगु मेगु च्वसु ‘पोले पोले मोम्बासा- पोले पोले जान्जीवार’ नं खः । हिन्द महासागरय् लाःगु थ्यंमथ्यं ३९ किलोमिटर लागाय् न्यनाच्चंगु ‘किसिते पुतुङ्गी मेरिन राष्ट्रिय निकुञ्ज व आराक्षण क्षेत्र’ य् चाःहिउवनाबलय् आनुभव कनेगु इवल्य् यक्व कथंया समुद्री जीवया वर्णन यानातःगु थ्व च्वसुइ विशेष रूपं डल्फिनया चर्चा यानातःगु दु ।

थथे हे जोर्डनया नांजाःगु पर्यटनस्थल कथं म्हासियाच्चंगु, ७२० किलोमिटर लागाय् चकनाच्चंगु मरुभूमि वादिरमया सौन्दर्ययात कयाः च्यातःगु च्वसु खः - ‘वादिरम- २०२४ ।’ अनया पहाड, चट्टान, फि आदिया तकं सौन्दर्यया बयान यानातःगु थ्व च्वसुइ न्ह्यथनातःगु थ्व इवलं भीत नं अन छक्वः वने ला धयाथें च्वंकाबी- “बीनिभाःया यैपुसे च्वंगु बीनिभालं भुयुगु उनं यचुगु छपातं सर्गःयात इलाबिल । त्वहंया पहाडय् निभाःजः खःबलय् अद्भुत लु (दृष्य) खनेदत । ईश्वर थः हे चित्रकार जुयाः प्रकृतिया क्यानभासय् रंग पाना कयानीबलय् भी थें जाःपिं मनूतय्सं केवल स्वयेगु व आनन्द कायेगु सिबाय् मेगु छु हे यायेफइ ? मन्त्रमुग्ध जुयाः सर्गःया क्यानभासय् थीथी उं (रंग) स्वया ।”

खला थज्याःगु कलापूर्ण अभिव्यक्ति, थुकी जक मखु, दक्व हे धयाथें च्वसुया दथुइ दथुइ दुथ्यानाच्चंगु दु, गुकिं यानाः साहित्य पारखीतय्सं थ्व सफू ब्वनेगु सुरु यातकि क्वमचाःतले त्वःते हे थाकुइ थें जितः ताः ।

अथेहे मेगु च्वसु ‘इतिहासं सयेका कायेमाःगु पाठ’ खः । थुकी निगूगु बिश्व युद्धया इलय् हिटलरया नाजितय्सं यहूदीतय् पोल्याण्डया आस्विट्जय् च्वंगु

ग्यास च्याम्बरय् तयाः नरशंहार याःगु थाय् च्वमिं स्वः वंबलय्या वर्णन दु । थ्व च्वसुइ उबलय्या विभत्सतायात म्ह हे कायांयां मिंक न्ह्यब्ययातःगु दु । नापनापं थुकी च्वमिं थौकन्ह्य् इजरायलया यहुदी सरकारं गाजाय् प्यालेष्टाइनतय् पुसा हे मदय्काछ्वय् कथं नरशंहार यानाच्चंगु खँ स्वाकाः मनूतय्सं स्वार्थया अधिनय् लानाः इतिहासं शिक्षा मकाःगु खँ नं कनातःगु दु ।

थ्वयां लिपाया दक्वं नियात्रा च्वसु देशं दुनेयागु हे दु । ‘जिगु साधना : यात्रा सिलुया’, ‘जब फुक्क विधा छथाय् ल्वाकज्याइ’, ‘राफिटङ्ग @ भोटेकोसी’, ‘न्ह्यइपुगु लुमंति : बाखं दबूनापया इलाम व दार्जिलिङ’, ‘कन्ह्य् सिनुवा थ्यंकेगु विचाः दु’ -थ्व न्यापुं नियात्रा नेपाःया थीथी थासय् चाःहिलाया न्ह्यइपुगु लुमंतिं जायाच्चंगु दु । न्हापांगु सिलु तिर्थ यात्राया वर्णन खःसा निपुगु तिख्यलय् क्यनाच्चंगु छगू मेमेगु स्वयां बिस्कंगु कार्यक्रमया समीक्षा खः । ‘जब फुक्कं विधा छथाय् ल्वाकज्याइ’ शिर्षकय् च्वयातःगु उगु कार्यक्रमयात ‘नाटक, चित्रकला, आतिसबाजिया छगू अजू चायापुगु संयोजन कथं व्याख्या यानातःगु दु । स्वपुगु ‘राफिटङ्ग @ भोटेकोसी’ च्वसु भोटेकोसीइ ‘राफिटङ्ग वनाबलय्या रोमाञ्चक अनुभूतिं जाः । प्यपुगु, ‘न्ह्यइपुगु लुमंति : बाखं दबूनापया इलाम व दार्जिलिङ’ या विषयवस्तु छु जुइ धयागु खँ छुं छुं ला थुकिया शिर्षकं हे नं सी दु । न्यापुगु, ‘कन्ह्य-सिनुवा थ्यंकेगु विचाः दु’ अन्नपूर्ण हिमालया बेसक्याम्पतक यानागु यात्राया सविस्तार वर्णन खः ।

दकलय् लिपा थुलि हे धाये, गनं बाखं ब्वनाथें, गनं कविता ब्वनाथें, गनं प्याखं स्वयाथें व गनं निबन्ध ब्वनाथें च्वंक सवाः बीगु कथं च्वयातःगु थ्व सफूया प्रत्येक नियात्रायात ब्वनाच्चंम्ह ब्वंमियात थः स्वयं हे यात्राय् नापनापं वनाच्चनाथें अनुभूति यायेफइकथं जीवन्त यायेफुगु च्वमिया तःधंगु सफलता खः । थज्याःगु लेखन-कौशल दुम्ह च्वमि नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् नियात्राया ध्वाँय् ज्वनाः न्ह्याःवःगु तसंक हे लसताया खँ खः । थ्व नियात्रा-लेखनया यात्रा अझनं मदिक न्ह्याकां तुं वनाच्चनेफयेमा, अले थ्व ‘देशय् दुनेः देशं पिने’ थेंज्याःगु दुग्यःगु नियात्रा कृति मेमेगु नं श्रृजना यानावने फयेमा ! जिगु भित्तुना !

थुलि हे जक धाय्

जितः थुकथं च्वकेगु खँय् हनेबहःम्ह साहित्यकार, सम्पादक रमेशकाजी स्थापितजुया तःधंगु हःपाः दु । नेपालभाषा टाईम्सया तँसापौ पिकायेबलय् जुइमा, थाय्भु पत्रिका पिकायेगु इलय् जुइमा जि बाः (नारद वज्राचार्य) यात फोन यानाः छं म्हयाय्या च्वसु नं छ्वयाहजि खं ला धकाः धयादी । जि ला लजगाःया कारणं यक्व थें पिने । दँय्दसं लाबला जक देशय् । बाः नं फोन यानाः हयादी । भावनात्मकरूपं रमेश ककालिसे छु स्वापू खः मसिउ, वय्कःया फोन जितः च्वकी । थुकथं थ्व च्वसुत तयार जूगु धायेमाल । लिसें, सफू पिथनेया नितिं टाइप जूगु पाण्डुलिपिया छगः छगः आखःग्वः वय्कः साहित्यकार रमेशकाजी स्थापितजुं स्वयादीगु दु । वय्कलं थ्व सफूयात कयाः थःगु अमूल्यगु समीक्षा तकं यानादीगु दु । अथेहे नांजाःम्ह कार्टूनिष्ट हनेबहम्ह रविन साय्मिजुं थ्व सफूया मूति हे पिब्वय् कथं देबः किपा च्वयादीगु जुल । लिसें देगः म्हिचा सफूया लुखां थ्व सफू पितबिइगु हवःता बाखं च्वमि साःमि, यँ (भरत साय्मि)जुं चूलाका बियादिलसा नेवाः हाइकु ख्यःया नायः भाजु सुरेश प्रधानजुया नं थ्व सफू पिथनेगु ज्याय् तःधंगु ग्वहालि दु । उकिं वय्कःपिं सकल प्रति जि न्ह्याक्व हे आभार जूसां म्हो हे जुइ । मेगु छु धाये, जिं वय्कःपित गुकथं कृतज्ञता देछाये धाये मसयाच्वन ।

...

थ्व सफू जि चाःहिलागु थाय्या बाखं जक मखु, उगु यात्रायात सम्भव याःपिं मनूतय्गु नं बाखं खः । यात्रा वनां जक जुइगु मखु । वनाथाय्या सकलें मनूतलिसे भ्यलय् पुनेगु, लँय् ध्वदुइपिं यात्रुतलिसे नं आत्मियता पिब्वय्गु, उगु थाय्या थीथी चलनयात सम्मान यायेगु- थुपिं फुकं खँयागु नं उत्तिकं महत्व दइ । गुकिं यानाः यात्रायात सफलरूपं क्वचायेकी । उपलब्धि मूलक दयेका बिइ ।

थ्व खँ च्वयाच्चनाबल्य् छता खँ लुमना वयाच्वंगु दु- जिं मास्टर्स सिधय्काः जागिर नयेत इन्टरभ्यू ब्यूवनागु । नेपालगंजय् वनाः ज्या याः वनेमाःगु जुयाच्चन । अन्तर्वार्ताय् दकले लीपा अफिस म्यानेजरं जिके न्यन- ‘फुकं पाय्छि जू, तर छ ज्या यायेत नेपालगंज थ्यंक वनी ला ? छन्त छँजःपिसं छ्वइ ला ?’ जिं विश्वासपूर्वक धया- ‘अफकोर्स ।’ लिपा वय्कलं धयादिल- ‘यक्व थें यैय्च्वंपिं नेवाः मिसामस्तय्त् पिने जिल्लाय् वनेमाल धाल कि छँजःपिसं मछ्वः । तर छंगु दृधता लिसें छँजःपिं प्रतिया बिश्वास खनाः छंत नियुक्ति बियागु खः’ धकाः धयादिल ।

जिगु थुपि यात्राय् जि मांया मदिक्क ग्वाहालि, मतिना व प्रेरणा दु । वय्कलं जितः मचानिसें आत्मनिर्भर जुइत स्यनादीगु संस्कारया हे थ्व लिच्चः खः ।

जि बाः नं प्रत्येक थाकूगु यात्राय् वनेन्ह्यः हे जितः उत्साहीत यानादी । प्रोत्साहन बियादी । लिसें सदां मांभासं च्वयेत प्रोत्साहित यानादी । मचां निसें हे नेपालभाषाया थीथी सफूत हयाः जितः ब्वंके बियादी । धायेमाल धाःसा जिगु थ्व प्रत्येक च्वसूया जि बाः न्हापांम्ह पाठक, सम्पादक, मार्गदर्शक व गुरु खः । वय्कःया थथे लिघ्वासा मदुगु खःसा थ्व सफू सम्भव हे जुइमखु । वय्कलं धयादीगु छता खँ लुमंसे वयाच्वंगु दु- ‘भीसं थःगु भाषा ल्यंकातय् मफुत धाःसा भीगु पहिचान नं मदया वनी ।’ थुकिं हे जितः नेपालभाषां च्वकाच्वंगु खः ।

अन्तय् थुलि हे जक धाये- थ्व सफूया प्रत्येक पाना पानाय् जिगु छँजःपिनिगु माया मतिना, विस्वास व योगदान नं दुबिनाच्वंगु दु ।

-निभाः

धलः

न्हापांगु न्हि	१
जुवा बिमानस्थल	५
पार्टी मामां वनाबलय्	९
कावाजा	१३
बजार	१५
अवारा अम्बा विभेदं मुक्त छगू गां	१९
यात्रा अनाथालयया	२७
ह्याप्पि बर्थ डे टु मि	३३
रूवाण्डाया म्ह हे पिइसे च्वंगु संग्रहालय	३९
आखिरय्, हिमालयया मिसामचां समुन्द्रयात नापलात	४७
दक्षिण सुडानया वाउनिसें क्यानाडाया ओटावा तक	५३
रोमान्त्र बिलिबिलिजाःगु जंगल सफारी-मासाइमारा	६३
पोले पोले मोम्बासा-पोले पोले जान्जीवार	७७
वादीरम २०२४	९१
इतिहासं स्ययेका कायेमाःगु पाठ	९९
जिगु साधना : यात्रा सिलुया	१११
जब फुक्कं विधा छथाय् ल्वाकज्याइ	१२३
राफ्टीङ्ग @ भोटेकोसी	१२७
न्ह्यइपुगु लुमंति : बाखं दबूनापया इलाम व दार्जिलिङ	१३५
कन्हय् सिनुवा थ्यंकेगु बिचाः दु	१४३

दक्षिण सुडानया छगू गामय्

न्हापांगु न्हि

द्वलंघः माइल च्वय् ब्याच्वंगु हवाइजहाजं क्वय् स्वयाबलय् विशाल वँचुसे च्वंगु महासागर खनेदत । व नापं प्यपुनाच्वंगु दु, मचातय्सं कापिइ साःगु ध्वः थें मिखां न्ह्याये मदयेक चकना वनाच्वंगु विशाल मरुभूमि । खरानी व वँचुगु थुपिं भौगोलिक वनावट निगुलिं हे जिगु नितिं न्हूगु खः । थ्व हे न्हूगु भूमिइ आः वइगु न्याला जिं बिकेमानि ।

मिखा तिसिनाः कल्पना याना- अंग्रेजी फिल्मया छुं छुं दृष्यय् खनेदइ थें, छुं छुं चित्र मनय् लुया वयाच्वन तर नं अभं जिं तिफ्याये मफुनि, जि थ्यनेत्यंगु व थाय्या बारे ।

दुबइ ट्रान्जितं ब्याः अरेबियन महासागर च्वय् ब्याच्वंगु प्लेनया इयाः नापसं च्वंगुसिटय् च्वच्वनाम्ह जितः छु याये छु याये जुयाच्वन । छैनं द्वलंघः माइल तापाक वयेधुन । थ्यंकेमाःगु थाय्या बारे बांलाक ज्ञान मदुगुलिं जि गन वनाच्वनागु खः, व बारे हे छुं मस्यूगुलिं छगू कथं जि खालि थें जुयाच्वना । मनय् भतिचा ग्याःचिकु नं दु । खजा थौया प्रविधिया जमानाय् संसारया गुगुं नं कुंचा सुलाच्वंगु मदु । अथेखःसां अभं अजाःगु गुलिखे थाय् दनि गन तस्विर काये मदु, अनया बारे छुं च्वये मदु, परदेशीत याकःबाकः जुइ अतिकं ग्यानापु । थुजाःगु हे छगू थाय्, विश्वया हे कान्छिगु देय् नं खः थ्व गन जि वनाच्वना । थ्व हे कारणं जुइ थपाले जितः गुगल भाजुं नं उलि ग्वाहालि याये मफुत । अन वनाच्वपि सुंसुं पासापिलिसे न्यनेकने यानां मछिगु वातावरण दु धकाः जक लिसः बिल । बांलाक सुनां नं छुं मधाः । उकें थःगु हे बःचाधंगु रिसर्च सीका - सन् २०११य् स्वतन्त्र जूगु थ्व देशय् सन् २०१३य् हानं गृहयुद्ध जुल । निगू मू मू जातिया दथुइ जूगु ल्वापुइ लानाः द्वलंघः मनूत सितसा व सिबय् यक्व उप्चः मनूत विस्थापित जुल । थुलि जक गन खः धकाः प्रकृतिं नं साथ मबिल । थ्व

मुलुकय् वा मवल, लः मदयाः क्वलःखा जूपि जनतां सुचुपिचुइ बांलाक ध्यान बी मफुत, गुकें यानाः अन हैजाया महामारी नं न्यनावन । नाप नापं पतिया बिगबिगिं यानाः पतिं पुनीगु ल्वय् मलेरिया, टाइफाइडया ल्वगित नं यक्व यक्व हे दयावल । यल्लो फिभरया संक्रमणकारी पति च्वनीगु थाय् नं थन हे जूगुलिं थन दुहां वये न्हयः हे थ्व विरुद्धया खोप कयाः वयेमाःगु अनिवार्य हे जुल । यदि थ्व यलो फिभरया भ्याक्सिन कया मवल धाःसा थन विमानस्थलं हे लित छवयाबी हँ । उकें जिं यलो फिभरया कार्डयात पासपोर्ट नाप्यं हे तया ।

यल्लो फिभरया खँ वःबलय् थ्वलिसे स्वापू दुगु छताखँ लुमंसे वल - थन वयेगु पक्काजुइवं थ्व खोप कायेत टेकु अस्पतालय् वना । अन वनाः सीदत थ्व खोप ला फुनाच्वंगु जुयाच्वन । अस्पतालय् फिम्हेसित छक्कलं बीमाःगु भाइल जक दु । उकें थम्हं हे या त उखे वनीपि फिम्ह मनु मुकें माल मखुसा फिम्हेसिगु ध्यबा थम्हं हे पुलेमाल । आः मेपि गुम्ह मनु जिं गन माःवनेगु ? अजाःगु थिकेगु भ्याक्सिन फिदुगं उष्वः पुलाः गथे न्यायेगु ? अलमलय् लात । अन हे च्वंम्ह छम्ह कर्मचारी नां, थाय्बाय्, फोन नं. च्वया हुँ, फिम्ह मनु खात कि खबर याये धाल । मेपि न्याम्हेस्यां नं थन नां च्वका थकूगु दु धकाः कन । मेपि स्वम्ह प्यम्ह वल धाःसा जी धकाः धाल । थ्व हे आशाय् निन्हु स्वन्हु वन । मनूत लूगु मखु । उखे वने फिन्हु फिनिन्हु न्हयः हे थ्व भ्याक्सिन कायेधुके माः । जिके ई मदये धुंकल । खुम्ह नां च्वकातःपि जानाः उष्वः ध्यबा पुलाःसां भ्याक्सिन कायेगु खःला धकाः सल्लाह यायेत फोन यानां स्वम्हेसियागु ला नम्बर हे मिले मजुल । ल्यं दुपि स्वम्हेस्यां उलिमछिं ध्यबा पुलेगु धयागु साध्य नं मखुत । थ्व हे इलय् जिमि बाः नं नां चलेजूगु फार्मेसित लिसे स्वापू तयादिल । तर गनं हे लुइके मफु । आर्मि हस्पिटलय् दु धाःगु न्यनाः अन नं बुभेयाना । अनं नं मदु धकाः लिसः वल । जिं ला आश हे मयाये धुन । हारे हे चाये धुन । तर बाः व राजेश अंकलं उखेंथुखें धायेकाः मालाः बल्लं आर्मि अस्पतालं हे छगू भ्याक्सिनया बन्दोबस्त यानादिल । थ्वहे इलय् छम्ह पासां जितः खबर यात राजधानीया बिदेशी सिविस (CIWEC) अस्पतालय् थ्व भ्याक्सिन कायेफइ । जिं अन च्वंम्ह छम्ह ततायात स्वापू तयाः न्यनाबलय् ज्यू जिं बुक यानाबी कन्हय् हे वा धाल । तर ध्यबा धाःसा टेकु अस्पतालया स्वयां दुगंछि उष्वः । अयनं थ्व प्यन्हु न्यान्हुया सास्ति स्वयेबलय् ध्यबा उष्वः पुलाःसां वहे ज्यू थें तायावल । तर थुखें वइ धाःगुलिं बुक याये म्वाःल धया । मोहनिया ई । शुक्रवाःया दिं । जामं यानाः खोप थ्यंकःवये भचा लिबात । जि हथासं टेकु अस्पतालय् वना ।

हाफ छुट्टिया कारण खोप बीपि वना बिइफु, उकिं भचा लंच्वना बियादिसँ धका: इनाप यायेत । धाधामधां छम्ह ला वनेत पिहां हे वये धुकल । जिं वयात ५ मिनेट पियाबीत इनाप याना । वं जिगु इनापयात अस्वीकार यात । आइतवा: जक वा धाल । जिं वयात आइतवार तक जुइबलय् जित: थाकुइ, उके ५ मिनेट ति पियाबियादिसँ धका: हानं नं इनाप याना । वास: छाउनीं हयाच्चंगु दु । जामं याना: जक लिबा:गु ख: धका: धया । तर वयात मेपिनि मर्काया छुं वास्ता मदु । छ न्हाच: हे वयेम्वा: ला ? जिगु ला ड्युटी सिधल, म्हा: धका: सरासर वनाबिल । म्हिग: म्हीग हे भ्याक्सिन लूगु ख:सा सुनां थुलि दु:ख सियाच्चनी ? थ:पिथाय् मदुसैलि माला: हयाबी मा:गु ला गन ख: गन ? अ:ख:बतं पिनें ज्वनावलं नं दु:ख बियाच्चनी । सास्ति यानाच्चनी । व ला वँ हे वन । अस्पताल्य् दुने उखेंथुखें स्व:जुया । छम्ह म्याडम दुने क्वथाय् दु खनिं । व नं वनेत ठिक्क जुयाच्चम्ह । जिं वयात थ:गु समस्या कना: ५ मिनेट पियाबीत इनाप याना । वं नं कासा ५ मिनेट जक न्हिं सा धका: धाल । खँ ल्हाल्हां हे खोप थ्यंक: वल । वं पी हे म्वा:ल ।

सर्वसाधारणयात सुविधा बीगु निति चायेकात:गु सरकारी अस्पतालया कर्मचारीतय्गु पह: स्वयेबलय्, व्यवहार खनीबलय् ध्यबा उप्व: पुलेमा:सां प्राइभेट अस्पताल हे वने मा:थें च्वं । ध्यबा दुपिन्त ला ठिक जू । तर सर्वसाधारण मनूत, कर्मचारीतय्गु थजा:गु दुर्व्यवहारं गुलि मारय् लानाच्चन खइ, अनुमान याये थाकु मजू । प्रत्यक्ष जनतालिसे स्वापू तया: ज्या यायेमा:पिं कर्मचारीतय् न्हापां मनूतलिसे गथे व्यवहार यायेमा: धयागु कक्षा निं कायेके मा: थें च्वं । मानवीयता छु ख: धयागु स्यनाबीमा:थें च्वं ।

न्याघौया उडान । खँ ल्हायेत सुं हे मदु । हानं छगू खँ लुमनावल- खँ येंनं दुबइया उडानया ख: । अफिसं जित: हवाइजहाजया टिकट छ्वया ह:गु । उके नयेगु नसा, ल: थम्ह हे न्यायेमा:गु जुयाच्चन । पाय्छि हे जू, टिकट दंगुलिं थथे जूगु जुइमा: धका: मत्तिइ तया । उके छें नं हे प्वा: जायेक नयावना । पित्या: मजुल, बांहे लात का धका: मत्तिइ तया । चान्हय् ११.५या फ्लाइट । एसीया फसं ख्वाउँसे च्वनावल । चिकुसे च्वनावल । फ्लाइट एयर होस्टेसयाके ब्लांय्केट बियादिसँ धका: प्वना । वं ला थ्व टिकटय् ब्लांय्केट, फुंगा आदि छुकिंयागु नं सुविधा मदु धका: लिस: बिल । न्हय:ने बिजिनेस क्लासय् च्वपिसं ब्लांय्केट न्य:गु पुलुपुलु स्वयाच्चने माल । तै मांमं वयेत्ययेका: म्वा: म्वा: धायेक धायेक नं सालुगु जाकेट छपा: ल्हातं ज्वनेगु भोलाय् तयाबियादीगु । काचाक

लुमन । मांयागु सुभाव गुबलें हे गलत जुइमखु धयागु हानं छकः स्वीकार यासे जाकेट फिना । सीट नं धेचुके मज्यू । गन इच्छा अन उपाय धाःथें जिगु जःखः सुं हे मदु । निगुलिं सीट खालि । भोला लिकयाः फुंगा दयेका । छें नं ककुइ दिकातयेगु फुंगा न्यानाः ज्वनावयागु ज्या वल । उकेयात ककुइ दिका । निगुलिं सीट थःगु हे भाःपिया तुति इवःलंकाः गां फायाः द्यना बिया । का हुँ सा धया थें ।

न्हाचः धया नि, गुगल भाजुं तकं बांलाक ग्वाहालि याये मफुगु देय्, गन जि वनाच्चना, व देय् खः दक्षिणी सुडान । गन शान्ति स्थापनाया निंतिं भीगु देय्या सेना नं शान्ति सेनाया रूपय् वनाच्चंगु दु । तर जि शान्ति सेना दुथाय् मखु । अनया छगू विकट गांया प्रोजेक्ट स्वीकार यानाः वनाच्चना ।

हवाइजहाज ब्वयाच्चन । थ्व छगू च्यालेन्ज खः, जिगु निंतिं गुकेयात जिं स्वीकार याना । युद्ध युद्ध युद्ध ध्वस्त जुयाच्चंगु, अनिकाल व महामारी ग्रस्त जुयाच्चंगु थासय् मानवीय ग्वाहालिया उद्देश्य ज्वनाः जि वनाच्चना । थ्वहे उद्देश्यया क्वातुगु तिबः कयाः जि छम्ह नेवाः मिसामचां अजाःगु विकट परिस्थितिया देशय् वनेगु साहस यानाः वनाच्चना ।

इ.सं २०१७ अक्तुवर ४

जुवा बिमानस्थल

दुबई थ्यंमथ्यं न्याघौया यात्रा लिपा जिमिगु विमान जुवा विमानस्थलय् अवतरण यात । हवाइजहाजं पिहां वयेवं हे क्वा:गु फसं लसकुस यात । हुलयात चीकुचीकुं रनवे नं न्ह्या:वना । सकलें तुयुगु पाल ग्वयात:थाय् पाखे वन । जिनं उखेपाखे हे पला: न्ह्याका । छगू काउण्टरय् मनूत म्व:म्व: दु । फुक लाइनय् च्वंच्वंगु दु । भिसा रजिस्ट्रेशनया लाइन जुयाच्चन । जिके भिसा मद्गुलिं दुहां वनेगु अनुमति भ्वँ कया: गुखे वने धका: अलमल जुल । उबलय् हे छम्ह ल्याय्म्हचाम्ह वया: छु जुल धका: जिके न्यन । भिसा जक धायेवं वं जित: मेगु काउन्टर पाखे यंकल । इन्ट्री परमिट व पासपोर्ट पेस याना: भिसाया ध्यवा पुलेत ध्यबा लिकया च्वनाबलय् वं जिगु बोर्डिंग पास फुत्त लिकाल । वया ल्यूल्यू वनेगु कि भिसाया नितिं पीगु ? जि भन् अलमलय् लात । छुयाये छुयाये जुल । यग्गु थजुइमा धका: न्हापां भिसाया ज्या निं क्वचायेका अले वयात मामां जि हूलय् दुहां वना । गथे याना: म्हसीकेगु वयात, अन ला फुकक हे उथें उथें च्वं । बल्लं वयागु सर्तया रंगं वयात म्हसीका । जिगु बोर्डिंग पास ब्यू धका: धयां ला वं जिगु लगेज ट्याग लिकया: लित बिल । बल्लं थुल, वं ला जिगु सामान कयाबिइत्यंगु जुयाच्चन । अथे अन लगेज कयाबीत स्थानीय मनूत यक्व हे च्वनाच्वंगु खना । म्याडम, लगेज ? धाधां अन यक्व हे मनूत वल । आ: गुलि ध्वबा धाइगु जुइ धका: मतिइ तया । पासापिनि सल्लाह कथं भिसायात मालीगु व छुं भचा चानचुन ध्यबा जक पर्सय् तयातयागु, वं यक्व ज्याला धाल धा:सा बीत मद्गु । लगेज पिप्युं चीधंगु पाल दुने हुलं घ्वात्तुघ्वाना: जि भन्दै हे दयेत्यं । बल्लं व लगेज ज्वना: वल । अले सुरक्षा जाँच यायेत तयात:गु टेबुल पाखे जित: यंकल । स्क्यानिंग मेसिन मद्गुलिं कर्मचारीतय्सं हे जाँच याइगु जुयाच्चन । ता:चा चायेका: सामान दक्व पुत्तु पुइकल First aid

Box यात क्वथीक अजूचायापुक स्वल । मेगु बत्ताय् चिचीधंगु सामानत दु । बत्ताय् दुने भुम्का, पालिस खनाः न्हिल अले धाल - ladies stuff. Sorry miss. जिं नं न्हिलाः धया - you are doing your job. Its alright. अनंलि सुटकेसय् चकं चिं तयाः वं जितः वनेत अनुमति बिल । अनं पिहां वयेधुंकाः व मिजंमचां फितका डलर ति धकाः धाल । जिके नीतका वंगु डलर जक दु । जिं वहे वयात बिया । ok shukran (सुभाय्) धकाः धयाः व थःगु लँपु लिनावन । धन्न जिके सछि, न्यय्तका वंगु डलर मदु । हुलं पिने वयेवं तिनि बल्लं सासः ल्हाना थें जुल । अःपुल । अफिसया ड्राइभर कार्ड कुबियाः पिने पियाच्वन । जिं खनेवं हे म्हसिल । अनंलि जिपि गाडी पार्किंगपाखे वना । भचा जक पलाः न्ह्याकाबलय् व न्हाचःयाम्ह हे मचा जिगु ल्यू ल्यू वयाच्वंगु खन । वं जितः पनाः हे धाल “म्याडम थ्व नोट नक्कली खः” । बैकं हिलाहयागु नोट नक्कलि मखुगु धयागु खँय् जि धुक्क । जिं व नक्कलि मखु धया । नापसं छगः गाडीइ मेपिं स्वम्ह नं स्थानीय मनूत खना । वं थःगु भाषां उपि मनूतय्त छुं धाल । थ्व हिला बियादिसँ मिस धकाः अमिसं जितः धाल । दुगु मेगु नोट जिं सुचुका तयागु जुल । थुमिगु न्हयःने व लिकायेगु नं पाय्छि मखुत । हानं थुपि फुक मुनाः छुं याइगु खःला धयागु ग्याःचिकु नं दु । न्हयःनेसं हिलेत जिके मेगु चानचुन नं मदु । ड्राइभर धाःसा भोला क्वबियाः न्हयःने वने धुंकल । आपतया इलय् होस् गुमे याये मज्यू धयागु लुमंकाः जिं क्वमालि जुयाः थ्व नोट नक्कलि मखुगु अले हिलेत जिके मेगु नोट मदुगु खँ धया । मस्यू छु बिचाः वल खः अपि मध्यय् तःधिकःम्ह ग्यानापुम्ह मनुखं स्वाःल हुँ धकाः जितः धाल । जिं हथासं अफिसया गाडिपाखे पलाः च्वयेका । गाडी अनं न्ह्यायेवं तिनि जिं आनन्दं सासः ल्हाना । छुं न्हि लिपा जिं सिल अन सन २००६ स्वयाः न्हयःयागु डलर कालबिल मजूगु जुयाच्वन । नापं अन डलरय् भतिचा जक नं मसि किनाच्वंगु जूसां कालबिल मजुइगु जुयाच्वन । जिं वयात बियागु डलर सन २००६ स्वयां न्हयःयागु जुल जुइमाः । शायद उकें हे खइ वयात इमिसं नक्कली थें तायेकूगु ।

न्ह्याबलें जितः थःगु देय्या अव्यवस्थित एयरपोर्टया हालत खनीबलय् संसारया फिगू बांमलाःगु एयरपोर्टय् थ्व नं छगू खइ धकाः मत्तिइ वनीगु । तर जुवाया एयरपोर्ट खनेवं थःगु देशया एयरपोर्ट स्वर्ग थें ताल ।

थन एयरपोर्टया न्हूगु अफिस छँ दयेकेगु क्रमय् दुगुलिं आःयात ज्या कायेत पाल ग्वयाः ज्या कयाच्वंगु जुल । चीधंगु पालं ग्वयातःगु क्वथा । थन हे मनूत म्वःम्वः, च्वनां च्वने मजीक वये-वने याना हे च्वनेमाःगु । अथेला तांन्वःगु

थाय् उकेसनं पाल दुने जूबलय् ला आलु मने थें उकुमुकु दं । सासः हे हह
पं । जुवां थः ज्या यायेगु गामय् वनेत अलेज्याया सिलसिलाय् अफिसया मू
ज्याकू दुगु थाय् जुवाय् वये वने यायेबलय् थ्व एयरपोर्टय् वया हे च्वनेमाः जि ।
थन वये वने यायेबलय् हवाइजहाज पियाच्चनी पिनिगु नितिं छुं भचा मेच ला
तयातःगु दु तर फुक हे मेच बेक्वःगु, पकुपिकु चिंगु जक । उकें गनं उखेंथुखें
वनेत एयरपोर्ट वनेमाःगु अवस्था वलकि जितः सदां हे तनाव जुइगु ।

इ.सं २०१७ अक्तुवर ४

दक्षिण सुडानया लॉय् दनाच्चपि मस्त

दक्षिण सुडानया छगू क्याम्प

पार्टी मामां वनाबलय्

कडा सुरक्षाया कारणं थन जुवाय् थः यत्थे उखेंथुखें चाःह्यू वने मदइगु जुयाच्चन । गुगुं ज्या वल धाःसा अफिसय् स्वापू तयाः गाडी सःतेमाः । मखुसा, अपार्टमेन्ट अफिस, अफिसं अपार्टमेन्ट वये वनेगु जक । मेमेबलय् अफिस वयेवने यायां हे न्हि बिनावनी तर शनिवाः छन्हु धाःसा छु याये छु याये हे जुइगु । खजा जि खास हे चाःहिलीम्ह मनू मखु । अथे खःसां अपसं च्वनेकुन्हु सुथंनिसें नये पित्याइ धाइथें पिने वने मदु धाःगुलिं सुथंनिसें गन वने गन वने जुयाच्चन । अफिसं बियातःगु अपार्टमेन्ट सुविधाया हिसाबं छैय् सिबय् नं बांलाः । थम्ह हे थुयाः नयेमाःगु जूगुलिं तरकारी न्यायेत बजाः वनेगु मत्तिइ तयाच्चनाबलय् अफिसया छम्ह पासां लुखाय् त्वाक् त्वाक् यात । न्हापा व थ्वहे क्वथाय् च्वंगु खनि, न्हापा व थन च्वनाबलय् वया छुं छुं सामान थन हे त्वःफिउगुलिं काःवयागु धाल । खँल्हाबल्हाया इवलय् वं थन ज्या याइपि गैससया कर्मचारीतय्सं वाःया अन्तय् गुबलें गुबलें पार्टीया ग्वसाः ग्वइगु खँ कन । थौं सनिलय् नं थजाःगु हे पार्टी छगू दु वनेगु खःला धकाः न्यन । थनया जीवन शैली सीकेगु मौका थ्व हे खः धयागु मत्तिइ लुइकाः ज्यू धयाबिया । सनिलय् खबर याये धयाः व वन ।

पार्टीइ वने ला धया, तर पार्टीइ फिइगु कथंया वसः धाःसा थःके छजु हे मदु । जिं ला गामय् साधारण व याउँगु वसः जक माली धकाः वहे कथंया जक वसः ज्वनावयागु । आः फसाद जुल । छु यायेगु ? पलख कू नया, अले आः तापालय् ला खः नि छु मतलब धकाः साधारण पाँइट टि-सर्टय् तयार जुया । बजार वनेगु योजना धाःसा कन्हय्यात लिछयाना ।

सनिलया न्याता ई पाखे हफिजं जितः सःतः वल । व थनया हे स्थानीय वासिन्दा व मेगु गैससय् ज्या याइम्ह खः, लिसें जिमिगु अफिसयाम्ह निकोलोया

पासा नं खः । हफिजया गाडीइ निको, टिम, एलिसा व जि यानाः न्याम्ह च्वना । पार्टी जुइगु रिसोर्ट पाखे न्ह्याःवना । थ्व पालय् पार्टी निमुले (Nimule) धयागु रिसोर्टय् धयागु खवर वल । तर थन जुवाय् थ्व हे नांदुगु निगू रिसोर्ट दुगु जुयाच्चन । आः गुखे वनेगु ? सकलें अलमल जुल । न्हापांलाक गुगु लुल अन हे वनेगु धयागु सल्लाह कथं गाडी न्ह्याकेगु ज्या जुल । जुवाया मू सतक पिच यानातःगु जूसां दुनेया दक्व सतक कच्चा हे तिनि । गुलिखे थासय् लः मुनाः ध्याचः ध्याचः खःसा यक्व भागय् गाःगाःवं । थ्व लँ खंबलय् जितः थःगु हे देशय् वनाच्चना थें ताल । थ्वहे लँपु ज्वनाः जिपि निमुले रिसोर्ट मामां वना । लँ मस्युगुलिं जिपि फनफन चाःहिल । यूएनया छगः गाडी जिमि न्ह्यःन्ह्यः वनाच्चंगुलि सायद इपिं नं अन हे वनेत्यंगु जुइ धकाः व गाडीया ल्यू ल्यू वना । छुं ई लिपा जि हे मजिल धकाः निकोस मेगु गाडीया ड्राइभरलिसे अतिकं सावधानिपूर्वक लँपुया बारे न्यन । व ड्राइभर थः नं वहे लँपु जुयाः वनेत्यनागु जूगुलिं ल्यूल्यू वयेत धाल । वया ल्यूल्यू वंसां नं फुकसिके शंका धाःसा दुगु हे जुल । जब वं निमुले रिसोर्टया न्ह्यःने यंकाः गाडी दिकल, अले सकस्यां सन्तोषया सासः ल्हात । विदेशीतय्सं थ्व भूमिइ यक्व हे सतर्क जुइमाःगु खँ जि थ्यनेवं सेक्यूरिटी अफिसरं जितः जानकारी याकें धुंकूगु खः । रिसोर्टय् थ्यने धुंकाः जि पासापि निकोलो व टिम थःगु आइ डि कार्ड हये ल्वःमंगु खँ कन । साधारणतया थजाःगु पार्टीइ वयेबलय् थःगु संस्थाया कार्ड क्यनेमाःगु नियम दुगु जुयाच्चन । उकिं जि कार्ड ज्वनावनागु दु । जिं व कार्ड लिक्का । हफिजं छिपिं तुयुपिन्त छु यायेत कार्ड क्यनेमाल, छिमिगु छयंगू हे छिमिगु कार्ड खः धकाः न्हीकल । वया खँन्यनाः पलख सकलें हरं न्हिल, तर जिं व न्हिला व धापूया दुने सुलाच्चंगु अनया खायुगु यथार्थयात थुइकाकया । मनय् तिक्क मिन । गुलिखे खँय् जिपि विदेशीतय्त अभ् तुयुपिन्त उप्वः विशेषाधिकार (priviledge) दुगु खँ नं सीका । रिसोर्टया दुने स्वीमिंग पूल नं दुगु जुयाच्चन । पूलया दुने पिने म्वःम्वः मनूतसैं जायाच्चन । अधिकांश मनूत तुयुपिं खःसां हाकुपिनिगु उपस्थिति नं खातुक हे दु । तर थ्व हाकुपिं नं विदेशि हे खः धयागु जिं थुइके धुन । जिमिगु हे अफिसय् नं यक्व धयाथें अफ्रिकनत हे कर्मचारी खःसां च्वय्या पोष्टय् च्वंपि कर्मचारीत फुक जःलाखःला अफ्रिकी मुलुकयापि खः । न्ह्यागु थजु, सकलें तान्वःगु इलय् स्वीमिंग पूलय् मज्जा कयाच्चंगु खनेदु । भचा उखे गुगुं सभा वा भेला जुयाच्चंगु थें च्वं । न्यनास्वयां अन सभा सम्मेलन मखु इहिपा जुयाच्चन । तर न्ह्यइपुगु खँ छु धाःसा गुगु पार्टीया निितिं जिपिं वयागु खः व

पार्टी धा:सा अन मखु जुयाच्चन । न्ह्यागुसां जिपिं अन वयेधुंगुलिं अन हे च्वना: न्ह्यइपुकेगु खँ जुल । जीन, टनिक, बीयर अथवा जूस थ:त छु य: व न्याना: पूलया लिक्क खालिगु मेचय् वना: जिपिं फ्यतूवना । शनिवा: सनिलय् बिन्दास जुया: न्ह्यइपुकापि थ्व ख्वा:पा:तय्त सोमबार नापलाइबलय् म्हसीके हे थाकुइगु ख:ला ? धयागु मतिइ लुइका: जि नं इपिलिसे सत्तिकेत, बांलाक म्हसिकेत गफ सुरु याना ।

थन पार्टीइ न्ह्यइपुक च्वाँच्वं जित: भीथाय् नेपालय् भ्वखाय् ब्वयेधुंका: आपतकालीन अवस्थाय् ज्या यानागु न्हि लुमनावल । उबलय् अनया स्थानीय समाचार पत्रपत्रिकाय् गैससया कर्मचारीतसें भ्वखाचं पीडित मनूतय्गु ध्यबा पार्टीइ फुकाच्चन धयागु समाचार भाइरल हे जूगु ख: । थजा:गु हे समाचारया दबावं याना: जिमिसं अफिस लिपा गुबलें गुबलें जुइगु पार्टीयात नं बन्द यायेमा:गु खँ लुमना वल ।

खँ ल्हाइपिसं, पत्रपत्रिकाय् टिकाटिप्पणी च्वइपिसं छु खँ ल्व:मंकी धा:सा थजा:गु बिषम परिस्थितिइ नं थ:गु छँ परिवार त्व:ता: थजा:थाय् ग्वाहालि या:व:पिं नं मनू हे ख: । साधारण अवस्थाय् सिबें नं आपतकालीन अवस्थाय् ज्या दुगंछि जुइ । ज्या यायेगु ई यात ल्व:मंका: बिदा मधासैं चांन्हिं मधासैं मदिकक ज्या यायेमा: । थजा:गु अवस्थाय्, थजा:गु इलय् घौपलखया नितिं फुकक खँ ल्व:मंका: न्ह्यइपुकेगु सकस्यां इच्छा जुइ । थजा:गु हे चिचीधंगु न्ह्यइपुगु मुना व पार्टी सुथय् द्य: तुइतुइ धा:बलय् फिल्डय् वना: चान्हय् १२ ता तक नं रिपोर्ट दयेकेत उर्जा बियाच्चनी । थ्व सेक्टरय् ज्या या: वयेन्ह्य: जिगु नं अजा:गु हे धारणा ख: । तर थन वयेधुंका: बास्तविकता थुल । खजा जि पार्टीइ न्ह्यइपुइम्ह मनू मखु । तर उबलय् यानागु पार्टी फुकक हे न्ह्यइपु । दकलय् न्ह्यइपुगु खँ छु धा:सा, गुलि घ्वंघ्वंचुया:ज्या यात उलि हे न्ह्यइपुकक पार्टी नं जुइगु जुयाच्चन । आपतकालीन अवस्था फुइधुंका: ज्याया लोड सामान्य जुजुं वनी, अले न्ह्यइपुकेगु त्वह: नं म्हो जुजुं वनी ।

न्ह्यागु थजु जुवाया न्हापांगु शनिवा: सदांया नितिं लुमनीगु जुल । खाना नयेत ल्वसाया रूपय् मगेयानागु मिइ छुयागु पापरि छपाया स्थानीय तका ३०० ssp मू खना: जि ला दंग जुया । गुलिंगुलिं पासापिं न्ह्यइपुकेत बियर पोंग (Beer pong) म्हित: जुल । प्रतिद्वन्दिया बीयरया गिलासय् टेबलटेनिस बल कुतुं वन धा:सा वं व गिलासय् च्वंगु बियर त्वनेमा:गु व गुम्हेसिया गिलासय् बियर याकनं फुइ व बुइगु थ्व कासा जित: नं न्ह्यइपु ताल । तर जि थें जा:म्ह

मत्वनीपिनिगु नितिं थ्व कासा मखु धयागु मनय् तयाः बहनिसिया च्याताः ई जुइत्यंगुलिं जिपिं अनं पिहां वया । सामान्यतः थुगु ईया दुने विदेशित थःथःगु थासय् वने धुंकीगु जुयाच्चन छायाःसा फुक संस्थाय् च्याताः ई लिपा कफ्यूया नियम दुगु जुयाच्चन । थ्व नियम विशेष यानाः विदेशी कर्मचारी व स्वदेशी झाइभरतय्त चान्हय्या इलय् अवैधानिक चेकपोष्ट तयाः दुःख बीगु व लुटे याइगु पुचःतपाखें बचे जुइगु नितिं थ्व नियम तयातःगु जुयाच्चन । उकें जिमिसं नं थ्व नियमयात पालना यानाः इलय् हे थःथःगु थासय् लिहां वना ।

२०१७ अक्टुबर ०७

कावाजा

कावाजा हाउ आर यू, अफिस वये-वने यायेबल्य् न्ह्याबलें न्यनेगु खँवः खः थ्व जिं । कावाजा अर्थात् तुयुम्ह मनू धाये तुयुम्ह मय्जु ।

लँय् सिथय् म्हिताच्चंपि, स्कूल वयाच्चंपि / वनाच्चंपि मचातय्त तसकं हे न्ह्यइपु, जितः थथे धकाः सःतेबल्य् । छगू कथं हायेकूगु खः जिं स्यू । जितः नं न्ह्यइपुसे च्वं इमिसं अथे धकाः सःतीबल्य् । कावाजा धयागु सुडानया भाषां भीसं मचाबल्य् विदेशीतय्त भुइचा भुइचा धाये थें खः । ज्याया सिलसिलाय् जि दक्षिण सुडानय् वयाच्चनागु । दक्षिण सुडान अफ्रिकाया छगू देय् खः । भीसं स्यू अफ्रिकाय् च्वनीपि सकल मनूतय्गु रंग हाकुसे च्वं । जि तुइसे च्वं । उकिं अन च्वंपि मचातय् नितिं जि फरक जुल । अजूचायापुम्ह मनू जुल । अले इपि जि खनेवं हाली - कावाजा ! कावाजा ! ।

लँय् वनेबल्य् अक्सर थुपि मचात जिलिसे ल्हाः मिले यायेत वइ । सुंसुं भचा मछाःपि मचात खःथें मखुथें यानाः तीजक जितः थ्यूवइ, मानौं जि मेगु ग्रहं वःम्ह मनू खः ला ? धयाथें । जितः थीधुनेवं इपि दंग जुइ । तसकं लय्ताइ । मचात लय्ताःगु खनेवं जि नं लय्ताये । जितः इमिसं थथे व्यवहार याइबल्य् थम्हं मचाबल्य् यानागु अजाःगु हे खँ लुमनावइ । अले थःथम्हं न्हिलेवइ ।

यक्वस्यां जितः चाइनिज धकाः थुइकी । जि नं फयांफतले सकलेंलिसे ल्हाः मिले यायां वने । न्ह्यइपुसे नं च्वं । तर — लँ धुछि थथे हे यानाः जुइत धाःसा तसकं हे थाकुइगु जुयाच्चन । लिमलाना च्वनी, ज्याया भार यक्व दयाच्चनी, याकनं थ्यंके मालाच्चनी । इपिलिसे थथे खँल्हाना च्वनेबल्य्, छम्ह छम्हलिसे ल्हाः मिले याना च्वनेबल्य् ताउ बी । उकिं, ग्वःकः ग्वःकः सरी सरी धाधां फताफत वनेमालीगु । जिलिसे ल्हाः मिले यायेमखन कि मचातय्सं म्हाइपुकीगु । इपि भचा हिस्स नं जुइगु । मचातय्त सरी धाधां वने मालीबल्य् जितः नं म्हाइपु ।

लिपा लिपा इमित खनेवं जिं हे लहाः ल्हवनाः हाइ धयाबी । इमिसं नं लहाः संकाः हे
हाइ हाइ धाइ । इपि नं लय्ताइ । जि नं लय्ताये ।

२०१७ अक्तुबर १५

बजार

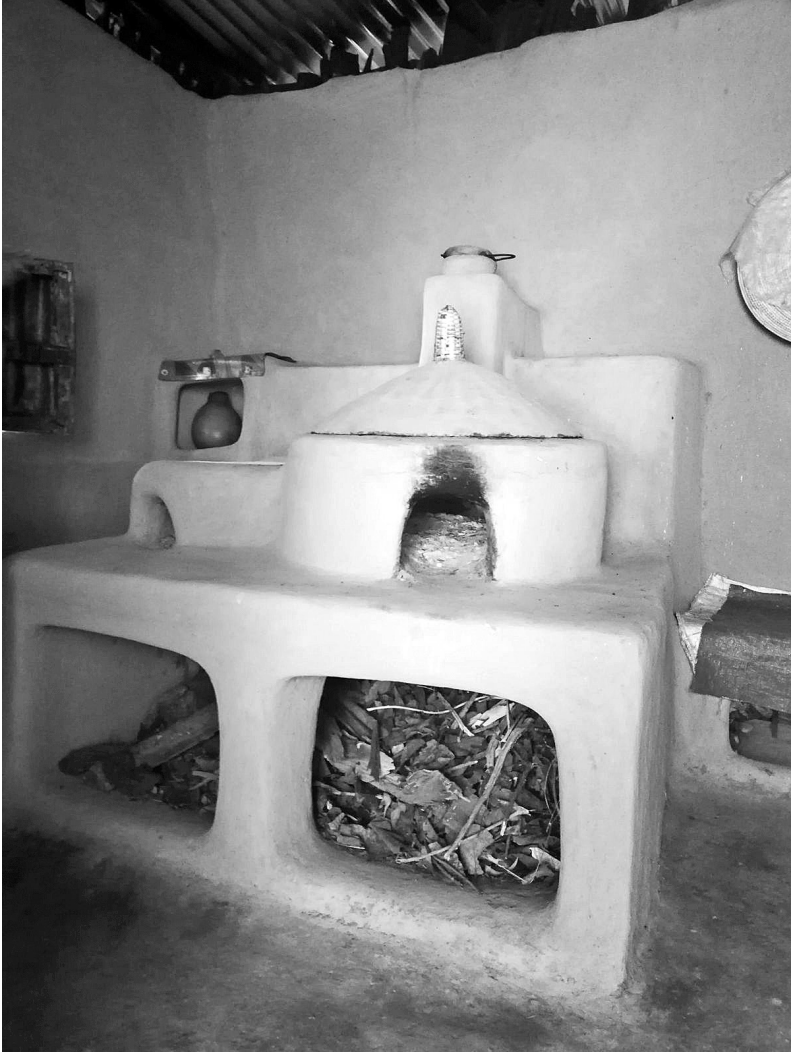
सामान्यतः न्हिनसिया लन्च अफिसय् नयेगु जुयाः बहनिइ न्ह्यागु नःसां ज्यू । तर बिदाबलय् न्हिनय् छु नयेगु धयागु समस्या जुइगु । उकिसनं आइतवाः कुन्हु जिं न्या,ला,ख्यैय् मनया । छुं लगय् मजुयाः जिं बजार वनेगु क्वःछिना । भतीचा तरकारी न्यायेगु अले स्थानीय बजार नं चाःहिलेगु तातुनाः जिं अफिसय् फोन यानाः गाडी सःता । स्वंगू प्यंगू सुपरमार्केट दुगु खँ जि अफिसया न्हूम्ह मनू धयागु सीकाः अन च्वंपिसं जितः न्हापा हे कनातये धुंकल । उके मध्ये नं कोन्यो कोन्यो धाःगु सुपरमार्केट दंगु लोकल जूगुलिं जिं स्थानीय मनूतय् जीवन पद्धति नं सीकेगु थुइकेगु मनसायं अन हे वनेगु क्वःछिना । कच्ची लँ सिधयेकाः पक्कि लँ ज्वनाः १५/२० मिनेट ति गाडी न्ह्यात । थ्वया दथुइ जुवा शहरयात बांलाक स्वयेगु मौका चूलात । लँय् जःखः जस्तापातां त्वपुयातःगु टहरा इवःलिं खन । अन साधारण पसःत दु । गनं गनं ला लःया बोटलय् पेट्रोल तयाः नं मियाच्चंगु खनेदु । शहरया भचा दुने थथेहे टहरा थें जाःगु छँत दु । दयेकाच्चंगु तर दयेके दिनाच्चंगु यक्व छँ नं खना । सायद युद्ध जूगुलिं ज्या द्यूगु जुइमाः । गुगुं एरियाय् धाःसा बांबांलाःगु, चिटिक्क च्वंगु छँ नं दु । थजाःगु छँय् जब्बरगु लुखा अले पःखालय् कंया तारं घरेयानातःगु दु । दक्व धयाथें छँ गैससया कर्मचारीतय्सं बालं कयातःगु जुइमाः धयागु अनुमान यायेफु । थन वये न्ह्यः सुनां खः धाःगु - जुवाय् ज्यूपि स्थानीय मनूतय्सं थथेहे यानाः छँ बालं बियाः थःपि धाःसा केन्या, युगाण्डा थें जाःगु देशय् वनाः मस्तिं च्वंच्वनी । थन वयाः स्वयाबलय् थथेहे खः धयाथें च्वन ।

२० मिनेट ति गाडी ब्वाके धुंकाः शहरया मेगु भागय् गाडी दिकल । झाइभरं बजार क्यनाः थः अन हे पियाच्चनेगु खँ कन । न्हापांखुसी थन सतकय् न्यासि वनागु जूगुलिं मनय् सतर्क जुइमाः धयागु मन्त्र बारंबार वयाच्चन । गाडी

कुहां वयेवं हे हिसिंजाःपि चिचीधिकःपि मचात हेल्लो ५ पाउण्ड धाधां जितः
 भुं वल । उमित न्हिलाः न्हिलाः हेल्लो हेल्लो धाधां जिं सरासर न्हयःने पलाः
 न्हयाका । डिपार्टमेन्ट पसः सिबाय् नं होलसेल पसः थें च्वंगु पसलय् वनाः धौ व
 छुं छुं सामान न्याना । तरकारी पसः गन दु धकाः न्यनां साहुजीं भतीचा न्हयःने
 वनाः दुने हुं धाल । अन दुने ला भीथाय् कालिमाटीइ च्वंगु तरकारी बजारय् थें
 तरकारी पसः इवःलिं दु । निन्हु स्वन्हु जक थुखे च्वनेगु जूगुलिं यक्व मन्यायेगु
 बिचाः याना । स्वस्वं वना बन्दा, प्याज, गोलभ्यारा, भान्ता, रामतोरीया, पाछें
 सकतां सकतां हे दु । अन फुक्क हे हाकुपि जक खंबलय् छभाः ग्यासें नं वल ।
 लिहां वनाः थिकेगु सुपरमार्केटय् हे वनेला धयागु नं मत्तिइ वल । अथे खःसां
 सतर्क जुजुं न्हयाःवना । पसलय् च्वंपि साहुनीतय्सं हेल्लो म्यादम, कम कम
 धकाः सःताच्चन । छम्हेस्यां ला जितः निहाउ निहाउ धकाः हे सःतल । पलख
 ला जि अलमल हे जुल । शायद वया जि चाइनिज धकाः च्वन मखाजुइ ।
 निहाउ धाःगु चाइनिज भाषां नमस्ते जूगु खँ जिं गनं ब्वनागु अथवा न्यनागु
 लुमन । मंगोल ख्वाः वःम्ह जितः थःगु हे देशय् ला चाइनिज धकाः च्वनीपि म्हो
 मजूगुलिं अमिगु खँ जितः अजू मचायेकू । जिं अमित मुसुकक न्हिलाः हेल्लो
 धाधां न्हयाःवना । जितः कन्हय् सुथय् नयेत ख्यैय् नं न्यायेमाःगु दु । उकें
 जि ख्यैय् मियातःगु पसलय् वना । भिंय्प्यदँति दुम्ह छम्ह मचां कम कम धकाः
 सःतल । निगः प्याज, निगः तग्वःमल्ता, खुगः ख्यैय् कया । सिमि बांलाःगु
 व नकतिनिया क्यातुगु थें च्वनाः व नं भतीचा तयेत धया । वं छगू किलो ला
 धकाः न्यन । जिं बच्छिया नं बच्छि धयाबलय् व वातां जुल । अन्दाजि निगू
 पाउति (४००ग्राम) तयेवं जिं गात धया । अले निगः गोलभ्यारा नं तयेत धया ।
 निगः जक ? वं न्यन । जिं खः धायेवं मोबाइलया क्यालकुलेटरय् वं हिसाव
 यायां वन । थ्वया थुलि, थ्वया थुलि धकाः सामान क्यँक्यँ हिसाब यानायंकल ।
 अन्तय् ४९५ ssp जूगु खँ कन । ५०० ssp बिया । ५ पाउण्ड लित बीमखु
 धैगुली जि धुक्क छायाःसा थजाःगु घटना जिलिसे न्हापा जुइधुकल । सामान
 भोलाय् मिले यानाच्चना । चीधिकःम्ह मचां नो चेन्ज ? धकाः न्यन । चीधंगु
 ध्यबा जूगुलिं जिं नं खास हे मतलब मतया Its ok धायेत म्हुतु जक वांखाये
 त्यनागु वं ला १० पाउण्डया नोट जिपाखे न्हयाकाच्चन । जितः छुयाये छुयाये
 जुल । थःगु सोच प्रति थःत हे लज्ज्या चायावःगु अवस्थाय् अनायास हे जिं
 व नोट काल खनि । भसंग जुयाः व ध्यबा वयात हे लित बीत स्वयां व मचा
 ला थःगु ज्याय् वने धुंकूगु जुल । व हाकुगु छ्यंगूयाम्ह जूगु हे कारण गुलि

याकनं जिं वयात सामान्यीकरण (Generalize) याःगु जुल धयागु मत्तिइ लुल । भीथाय् नं तुयुपिन्त अहा ! गुलि बांलाः कतांमरि थें च्वं धाइ अले हाकुपिन्त न्हाय् कय्कुंकाः स्वयेगु व भचा हेपे यायेगु चलन दु । भीसं खं फेयरनेस क्रीम आदिया बिज्ञापनय् हाकुपिन्त ज्या नं दइमखु, इमिगु इहिपा नं जुइमखु धयागु छाप लाइ कथं क्यनातःगु दइ । मचाबलय् ब्वनागु छपु बाखनय् नायकया नां तुयु (गोरे) अले खलनायकया नां हाकु धकाः तयातःगु दु । सिनेमाया ला छु खँ ल्हायेगु ? भी सकसिनं हे स्यूगु खँ खः, हिरो हिरोइन जुइत तुइसे च्वंम्ह हे जुइमाः अले भिलेनयात धाःसा बांलाम्ह हे खःसां मेकअप याकाः जूसां हाकुसे बांमलाका तइ । थजाःगु स्टेरीयो टाइपिंग नं भीगु समाजय् बांमलाःगु छाप लाकातःगु दु । अले उकेयागु प्रभाव चायेकं मचायेकं भीत नं लाःवयाच्वंगु दु । अजाःगु हे वातावरणय् लानाच्वंम्ह ला खः जि नं । उकें उकेया छुं प्रभाव जितः नं लाःवःगु जुल । जिं थःगु गलत धारणा यात स्वीकार याना । जि थन च्वंतल्ले थ्व १० पाउण्डं थनया स्थानीय मनूत प्रति, थुपिलिसे सद्भाव तयातयेया नितिं, लुमंका च्वनेगुया छगू आधार जुइ धयागु मनय् तया । अनंलि जि अनं थःगु गाडीपाखे लिहां वया ।

२०१७ अक्तुवर ०८

आवारा अम्बाय् न्हूकथं डिजाइनयाःगु परम्परागत भुतू

अवारा अम्बा विभेदं मुक्त छगू गां

छिपि छगू इन्ट्रेस्टिंग थासय् वने न्ह्याःला ? थन लँय्सं छगू गां दु । गनया समाजय् लैंगिक विभेद मदु, मिसा मिजं उति ग्यं । इमि छुं धर्म नं मदु । जिं स्वये छिमिसं अन वने ययेकी- जिमि झाइभरं थथे धाःबलय् जिपि पलख वातां जुल । थजाःगु समाज नं दइ धकाः जिमिसं मत्तिइ हे मतयागु । खः, सिद्धान्तय् धाःसा थजाःगु समाजया परिकल्पना यक्व हे जूगु दु । तर थन ला यथार्थय् अजाःगु गांया खँ पिहां वयाच्वन ।

थ्व सन्दर्भ खः, जिमि इथियोपिया भ्रमणया । इथियोपिया अफ्रिका महादेशया छगू भूपरिवेष्टित देय् खः । थ्व इरिट्रिया, जिबुटि, सोमालिया, केन्या, सुडान व दक्षिण सुडानया दथुइ लाःगु देय् खः । थ्व देय् अफ्रिकाया न्यकू अर्थात् Horn of Africa या क्षेत्रय् लाः । थनया जनसंख्या १० करोड ९० लाख व राजधानी अदिस-अबाबा खः । भीगु देय् नेपाः थें हे थ्व देय् नं गुबलें हे सुयां अधिनय् अर्थात् उपनिवेशय् मलाःगुलिं मेमेगु अफ्रिकन देय्या तुलनाय् इथियोपियनतय्सं थःपिनिगु संस्कार, सभ्यता, भाषा, लिपियात जगेर्ना यानातःगु दु । थ्व देय्या पुलांगु नां धाःसा अबिसिनिया (Abyssinia) खः । किश्चियन व इस्लाम निगुलिं धर्मग्रन्थय् थ्व थाय्यागु महत्वया वर्णन यानातःगु दु ।

दक्षिण सुडानय् ज्या यानाच्चनापि जिपि स्वम्ह नेपाली पासापि, थुगुसीया (२०१९डिसेम्बर २६) क्रिसमसया बिदायात सदुपयोग यायेया नितिं नापसं च्वंगु जःलाखःला देय् इथियोपिया चाःहिउ वनाच्चनागु । थ्व ई धयागु दक्षिण सुडानया न्हिच्छि न्हिच्छि ज्याया प्रेसरं त्यानुकाच्चनापि जिपि इथियोपियाया बहर-दार धयागु शहरय् आराम काः वयाच्चनागु खः । स्वन्हु दुकुन्हु मोतरय् च्वनाः लालीबेला धयागु छगू शहर स्वःवनाच्चनागु खः । थ्यंमथ्यं खुघौ न्हय्घौया यात्रा जूगुलिं न्हापांला अन वने ला मवने ला जूगु खः तर सतक यात्रा मयानागु

नं यक्व हे दये धुंकल । अले थथे सतक यात्रा यायेबल्य् थासं थाय्या रहन सहन, भूगोल, जीवनशैली अफ बांलाक अध्ययन याये खनी, स्वये खनी धयागु मत्तिइ लुइका: हे मोतरया यात्रा यायेगु क्व:छिनागु ख:, जिमिसं । बिदाया मुडय् जूगुलिं मोतरय् म्ये न्यँन्यं, गफ यायां वनाच्चनागु ख: । जिपिं थवंथवय् खँ ल्हानाच्चनागु, जिमिगु पह:चह:यात सीका:, थुइका: झाइभरं जिमित थथे सुभाब ब्यूगु जुल ।

११ ता इलय् न्ह्यायेमा:गु मोतर १२.३० तक अन बहर-दारय् हे अलमल जूगुलिं जिपिं न्ह्याये अथें हे लिबानाच्चंगु ख: । तर थजा:गु पत्या: हे याये थाकुगु, आदर्श समाज, व नं इथियोपियाया छगू चीधंगु गामय् । खइ ला ? सम्भव जुइ ला ? ख: मखु थ:गु हे मिखां स्वयेगु मन जुल ।

मू सतकं थ्यंमथ्यं भिँन्यागू मिनेटं मयाक कच्ची लँ जुया: दुहां वने धुंका: अवारा अम्बा (Awra Amba) गां थ्यन । पिनें स्वयेबल्य् सामान्य मेमेगु गां थें हे च्वं । भतीचा दुने वनेवं भीथाय्या छगू चुक थें चक्कंगु थाय् खनेदत । अन छगू पसलय् स्वम्ह प्यम्ह मनूत कफि त्वनाच्चन । जिपिं अन व:गु खना: छम्ह मनू जिमि न्ह्य:ने वल । वं अवारा अम्बा गामय् जिमित लसकुस यात । जिमि झाइभर भाजुं जिमिके यक्व ई मदुगु कारणं ब:चाधंगु टूर याकाबिउ धका: वयात धाल । अले अनं अवारा अम्बाया ब:चाधंगु बाखं न्ह्यात ।

थ्व अवारा अम्बाया परिकल्पना याना: थ्व गांया स्थापना या:म्ह भाजु जुम्रा नुरु ख: । साधारण किसान परिवारय् जन्म जूम्ह भाजु जुम्रा नुरुयात मचांनिसें हे समाजय् दयाच्चंगु विभेद, नियम लुमधंगु जुयाच्चन । जातपात, धर्म, लैंगिकविभेद धयागु मनूतसैं हे दयेकात:गु ख:, थजा:गु प्रथाया अन्त्य यायेमा: धका: न्ह्यचिउम्ह जुयाच्चन । अले वय्क: थथे न्ह्यचिउबलय् वय्क:या थ:थिति, गांयापिं मनूतसैं म्वा:मदुगु खँ ल्हानाजुइम्ह, मजुइ मजुइगु खँ ल्हाइम्ह, जुगांजुगनिसैं दयाच्चंगु परम्परायात य:य:थें धाइम्ह धका: ब्व:बीगु नं यानाहल । जुजुं जुजुं वें तक धयाहल । वय्क: धा:सा थ:गु हे धूनय् जुयाच्चन । उकिं थ:गु बिचारय् सहमत जूपिं मनूत मालेत व अफ उप्प: ज्ञान कायेगु निंति वय्क: छँ त्व:ता: देश देशावर चा:हिउ भाल । थथे चा:हिहिउँ न्यादँ लिपा वय्क: हानं थ:गु गामय् लिहां भाल । गामय् वया: सामान्य मनूत थें हे मांअबुपिलिसे किसानी ज्याय् लगे जुल । वय्क:यागु थ्व व्यवहार खंबलय् काय भिनावल धका: वय्क:या मां-अबु लय्ताल । गांया त:धं धा:पिसं नं छयं ल्हुकुल्हुकु संकल । तर उमिगु थ्व लय्ता: ताउत ल्यनामच्चन । बुँया बालि सयेवं व गांया

नयेमखंपित वनाः इनाबिल हँ । वय्कःयागु थ्व ज्यां अन च्वंपि यक्वसिया मन सालाकाल । छुं ई लिपा वय्कःयागु थें हे बिचाः दुपि मनूत छम्ह निम्ह यायां छपुचः हे मुन । अले वहे पुचः मुना सन् १९७२ स ज्या न्ह्याकादिल । सन् १९८७ स थ्यबल्य् उखेंथुखें लानाच्वंपि सकलें अथेहे बिचाःदुपि मनूतय्गु छगू पुचः हे खात । व हे पुचः मुनाः सकलें अवारा अम्बा गामय् वयाः च्वंवल । अले अवारा अम्बा गांया सुरुवात जुल । थ्व आः जिपि चाःहिलेत्यनागु गां वय्कःया हे परिकल्पनां जाःगु गां खः ।

गामय् मिखा ब्वब्वं वना । सामान्य भीगु थें हे गां खः । चिकिचाधंगु गां । तर मनय् ला न्हाचः ड्राइभरं धाःगु बिशेषता स्वयेगु, सीकेगु उत्सुकता दु । व थथे लँय् चाःहिलाः खनेदइगु नं मखुत । जिपि छगू पसल्य् दुहां वना । पसल्य् वसः दु, गा दु अले कापः नं ब्यातःगु दु । इथियोपियाय् च्वंपि मनूतसैं अक्सर तुयुगु हे लं फीगु धयागु ला बहर-दारय् वनाबल्य् हे खनागु खः । थन नं तुयुगु हे कापःया लं यक्व दु । पसल्य् मिखा ब्वब्वं वना, अनया छगू स्थानीय उत्पादन गा छपुइ वनाः मिखा जुत । बांलाः ताल । भाः याना । पसल्या साहुनीलिसे गफ यायां डिस्काउन्ट्य् व बांलाः ताःगु गा छपु नि न्याना । पासापिसं नं उमित माःगु/यःगु छुं छुं काल । सामान न्याये धुंकाः साहुनीनं जिमिगु फ्याक्द्री छकः स्वये न्ह्याःला धकाः न्यन । जिपि दुने दुने स्वयेगु इच्छा ज्वनाः वनापि हे खः । म्हाः धायेगु ला खँ हे मवल । कासा धकाः वना । वनाः कारखाना स्वयां ला जिपि सकलें दंग जुल । अन तानय् कापः थानाच्वंपि दक्व धयाथें मिजंत । मचाबल्य् हे न्यनातयागु खः जिं हजुरमांपाखें, न्हापा छँय् छँय् मिसातसैं तानय् कापः थाइगु धकाः । हजुरमानं नं कापः थाना धाःगु । अले भीथाय् किपू आदि गामय् तानय् मिसातसैं हे कापः थाइगु । तर थन मिजंतय्सं तानय् कापः थानाच्वन ।

थ्व टेक्स्टाइल फ्याक्द्री अर्थात् कापः थायेगु ज्या हे आः वयाः थ्व गांया छगू प्रमुख आयश्रोत जुयाच्वंगु दु । गामय् च्वंपि सकलें जानाः कापः थाइ, वसः सुइ अले मी । भीसं स्यू, यक्व थासय् हे कापः थायेगु ज्या मिसातय्गु अले मीगु ज्या मिजंतय्गु खः । थज्याःगु मानसिकता सकसिकें दु । तर थन उकिया पाय्छि अःखः खना । नापं मेगु क्वथा आइ टी सेन्टर जुयाच्वन । अन नं कम्प्यूटर सयेकाच्वंपि यक्व धयाथें मिसात हे दु । अनं पिहां वया । लँय् खन, छम्ह मिसा बुं छगू हल गोरू ज्वना वयाच्वंगु । बुं जोते यानाः लिहां वयाच्वंम्ह जुयाच्वन व । न्हापा थनया बुँइ दँय् छगू जक बालि जुइगु खःसा

आः वयाः उमिसं थीथी स्वंगू बालि यानाच्वंगु दु । थ्व गामय् छगू ज्याथःपिन्त सुसाःकुसाः याइगु बृद्धाश्रम नं दु । थन उमेर वनेधुंकूपि बुराबुरीतयत् छथाय् तयाः सुसाःकुसाः याइ । अथे जूबलय् उमिके थः याकःचा जूगुया महसुस मजुइगु जुयाच्वन । लिसं फुक मिलेजुयाः सेवा नं यायेदइगु जुल । अन उमित सेवा यानाच्वपि मिसामिजं निखलः हे दु ।

बिश्वया अधिकांश देशय् क्वातुक्क जग कयाच्वंगु लैंगिक विभेदयात थ्व इथियोपियाया चीधंगु गामय् न्हंकूगु खनाः जिपि अजू चाल । वास्तवय् Gender roles धयागु भीगु समाजय् निर्वाह याइगु भूमिकाया कथं निर्धारण जुइ । मिसा व मिजं धयागु शारीरिक भिन्नता जुल अले मेगु सामाजिक भिन्नता ।

शारीरिक भिन्नतां भीसं समाजय् याइगु /यायेफइगु ज्या, भीगु मनोविज्ञान, मनोवृत्ति निर्धारण याइमखु । यायेमज्यू तर भीसं थथे धयाच्वंसां परम्परां निसं न्हयानाच्वंगु चलन कथं भीसं थःपिसं हे लैंगिकविभेद याना वयाच्वनागु दु- मचांनिसं भीसं मिसामस्तयत् म्हितेत कतांमरि बी, घरघर म्हितेगु धकाः जा थुइगु, लः कायेगु, ब्याहा यायेगु यानाः म्हितकी अले मिजंमचातयत् मोतर, बल, रोबोट आदि बी । सुं कायमचां कतांमरि म्हिताच्वन धाःसा वयात मिसामस्तयसं थें म्हिताच्वन धकाः हेबायचबाय् याइ । थुकथं मचांनिसं भीसं विभेदं जाःगु व्यवहार यानागु जुयाः भीगु समाज नं वहे कथं जुयावन । न्हयानाच्वन । भीगु शारीरिक वनावटं जेनदर रोलया निर्धारण जुइमज्यू । थःगु छु इच्छा दु , छुकी सीप दु उकिइ हे न्हयाः वनेगु वातावरण दयेमाः । उकियागु लँपुइ सामाजिक नीति-नियम पंगः जुइमज्यू । तर यथार्थ थथे मखु, थ्व सिबे अःखः खः । थौया नीछगू सदीइ नं चलनया नामय् जुयाच्वंगु थीथी घटना भीसं खंगु स्यूगु हे खँ खः । थौया विकसित देय् धयातःगु देशय् नं थ्व समास्या यथावत् दु । अले थुकेयात हे हिलाछवयेत छुं छुं मनूतसं सः थ्वयेकाच्वंगु नं दु । थजाःगु विभेदयात मदयेका छ्वयेगु आज्जु ज्वनाः दयेकातःगु विश्वया थीथी संस्थां द्वलंद्ः, लखलख डलर खर्च यानाच्वंगु नं दु । तर थ्व संसारया छगू चीधंगु देशया चीधंगु छगू गामय् थ्व स्तरया चेतना ब्वलना वयाच्वंगु खनाः धाःसा जिगु मन गदगद् जुल ।

थ्व अवारा अम्बा गामय् च्वंपि मनूतयगु धर्म नं अजूचायापु । थनया धर्म खः मानवता धर्म । क्रिश्चियन धर्मावलम्बिया बाहुल्य दुगु थ्व इथियोपिया देशय् मुस्मांत नं यक्व दु । तर थ्व गामय् धाःसा छगू हे चर्च मदु, मस्जिद मदु अले देगः नं मदु । छिकिपिसं छु धर्म नालादिया धकाः न्यनाबलय् गाइड भाजु

न्हिल । अले धयादिल, “जिमिसं छम्ह सृष्टिकर्ता दु धका: विश्वास ला याना । व सृष्टिकर्तायात थीथी अनुयायीतय्सं थीथी नां बिल अर्थात् द्व:छिम्ह मनुखं द्व:छिगू हे नां बिल धा:सां व ला द्व:छिम्ह जुइमखु छम्ह हे जक ख:, तर वयात नां बीपि धा:सा कन्हय् वना: द्व:छिगु कुचाय् विभाजित जुयाबीफु । थ्व विभाजनं समाजय् थीथी समस्या बलनेफु, मतभेद सुरु जुइफु । उकिं अवारा अम्बाया मनूतसें वयात छम्ह सृष्टिकर्ता धका: जक स्यू । माने या: । वया छुं नां मदु, मूर्ति मदु, आकार प्रकार छुं छुं मदु । थ्व शक्ति प्रत्येक मनूतयगु नुगलय् च्वनी, दइ । अथे जूगुलिं वयागु निति बिस्कं हे च्वनेगु छँ अर्थात् देग:, मस्जिद, चर्च छुं छुं हे म्वा: । मदु ।”

थौं विश्वय् धर्मया नामय् जूगु विनाशकारी युद्धत भीसं स्यू, इतिहासय् यक्व घटना ब्यनातयागु दु । धर्मया नामय् बलनाच्वंगु घृणा भीसं खनाच्वंगु दु । थुकिं या:गु विध्वंस, पीडा भीसं स्यू । थू । थथे सोच दुगु समाज जुल धा:सा/दत धा:सा लखलख मनूतय्सं म्वायेकं म्वायेकं ज्यान बीमालीमखु । परिवार विखण्डित जुइमखु । द्वलद्व: चुक, ननी, बस्ति सौहार्दपूर्ण जुयाच्वनी । मिं नया: ध्वस्त जुइमखु । ज:लाख:लालिसे अर्थात् छम्ह मेम्हलिसे ग्याये मालीमखु । धर्मया अनादर यानागु मखु । फुककं धर्म स्यनीगु पाठ वहे ख: - प्रेम व सद्भावपूर्ण व्यवहार । धर्म माने याइगु समाजय् स्वया: नं धर्म माने मयाइगु समाजय् जिं थ्व पाठ अर्थात् प्रेम व सद्भावपूर्ण व्यवहार बांलाक अनुसरण यानाच्वंगु खना ।

तर अवारा अम्बाया जीवन उलि अ:पु मजू जुयाच्वन । नापनापं च्वंगु ज:लाख:ला गांयापिसं उमित उलि हे दु:ख बीगु जुयाच्वन । धार्मिक दिनय् नं ज्या या:वनी, नख:चख: नं माने याइमखु धका: इमि मय: जुयाच्वन । न्हापा छक:ला ग्रेनेड हे वांछवयाहल हँ ज:लाख:ला गामं व गामय् । आ: वया: धा:सा भचा पानाव:गु दु । ज:लाख:ला गांयापिसं थ: मस्तय्त अनया स्कूलय् बंकेत छवयाहल । यक्व मिलनसार जुयावयाच्वन हँ । अथे ख:सां खँ ल्हाइपिं, कुंखिनीपिं धा:सा आ: नं द हे दनि ।

धार्मिक व लैंगिक विभेदया प:खा: पुले धुकूगु थ्व स्वप्नलोक (utopian) गां अवारा अम्बां चिहाक:गु इलय् हे गरिबीया रेखायात पार यात । कर्मयात विश्वास याइगु व छम्ह मेम्हेसित ग्वाहालि याना: नापं थहां वनीपिं जूगु कारणं लिक्क लिक्कया गां सिबे नं याकनं थ्व गामं यक्व हे विकास यात । विकास यात धयागु मतलब गां शहर जूगु मखु । अभ नं व थाय् गां हे तिनि । तर,

नयेत थःगु हे बुँया बालिं गाः । मस्त ब्वनेत गांयापिसं मंकाःगु स्कूल दयेकातःगु खः, आः व स्कूल सरकारयात लःल्हानाः शिक्षा बीगु ज्या जुयाच्चन । थ्व बस्ति दयेकूबलय् हे छगू क्वथायात चिकिचाधंगु सफूधुकू यानाः दयेकातःगु जुयाच्चन । उबलय् हे समाजय् शिक्षाया महत्व थुयाः ब्वनेगु बानि ब्वलंकेगु नितिं सफूधुकूयात प्राथमिकता ब्यूगुलिं धायेफु- थ्व प्रगतिशील समाज खः ।

चाकःलिं स्वयेबलय् थन चां दयेकातःगु चिचीखाःगु छँ खनेदु, स्वयेवं सी दु थ्व फुक्क गाक्क फसं ह्वाःगु (well ventilated) छँ खः । भीथाय् गांगामय् दयाच्चंगु पुलांपुलांगु छँ थें हे । तान्वःबलय् सिचुइगु व चिकुलां लुमुइगु । छँखापतिं मतया बांलाःगु व्यवस्था दु । वा सुइगु मिल दु । हितिइ लः वः । बैगलय् भुतू आधुनिक खः । पारम्परागत भुतू सिबे नं थ्वं म्हो इन्धनं यक्व उर्जा ब्यू । अले कुँ पिहां वनीगु चिम्नि दयेकातःगु दु । छँज्या, बनेज्या मिसामिजं जानाः याइगु जूगुलिं workforce नं यक्व जुल । स्वायेत मदयेक मगाःगु फुक्क थन दु । तर कृतिम व भौतिकवादी वस्तु धाःसा थन मदु । महात्मा गान्धी धाःथें प्रकृतिइ भीत माःगु फुक्क दु तर लोभी लालचीतय् नितिं छुं मदु (Nature has all for need but not for greed) ।

आः वयाः थन अवारा अम्बायात विकासया सकारात्मक उदाहरण कथं काइपिं मनूत यक्व दयावल । थ्व छगू बांलाःगु संकेत नं जुल । गरिबी पिहां वयेत सनाच्चंगु यक्व यक्व थाय्या नितिं थ्व छगू बांलाःगु उदाहरण खः ।

तापाक वने मानि । इलं भाय् मल्हात । अले खँ ल्हाल्हां दथुइ फ्वसा कथं जूगु थ्व यात्रां जिगु न्हयःने यक्व न्हयसः ब्वलंकाबिल । धात्थें थ्व स्वप्नलोक हे खःला ? थन समस्या छु छु दु ? उकेया निवारणया नितिं अमिसं गथे यानाः पहल याइ ? । थौया ल्याय्म्ह पुस्ताया थुकी छु बिचाः दु ? थ्वया संस्थापक भाजु जुम्रा नुरुलिसे हे नापलानाः खँ ल्हाये दुगु खःसा वयागु संघर्षया बारे यक्व खँ सीके दइगु, थनया बारे अफ उप्पः बांलाक थुइके दइगु । थथे यक्व हे खँ सीके मानिगु इच्छायात मनय् हे थाति तयाः अनं पलाः न्ह्याका । गुबले नं लात धाःसा निवाः स्ववाः थन हे वयाः, च्वनाः इमिगु जीवनयात बांलाक ब्वनाः थःगु मनय् लुया वयाच्चंगु न्हयसःया लिसः मालेगु इच्छा दु । तर जिगु थ्व इच्छा गुबले पुवनी व धाःसा जिं आःहे धायेमफु । तर छु स्यू धाःसा स्वप्नलोकया परिकल्पना यानाः ततःधंगु गफ याइपिं, आश्वासन जक बियाजुइपिं नायःतय्त समाज सचेत जुयाः नापं न्ह्याःवन धाःसा थःहे न्ह्याःवने फइ धयागु बांलाःगु उदाहरण जुयाच्चंगु, म्हुतु जायेकया लिसः जुयाच्चंगु, थ्व आवारा अम्बा गामं

भचा जक नं सीका कायेफत धाःसा, थुइका कायेफत धाःसा समाजय् दयाच्वंगु
थीथी विभेदयात मदयेकाः न्हूकथं न्ह्याःवने फइ धयागुलिइ शंका मदु। जिगु
निंतिं थ्व यात्रा गुबलें ल्वःममनीगु कोशल्वहं जुयाः सदां ल्यनाच्वनी ।

(थाय्भु, नेपालभाषाया साहित्यिक खुलापौ ल्याः १२, ने.सं.११४०(२०७७),
नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान)

अनाथालयच्चपि स्वाध्यायात् (किसिया मचात)

यात्रा अनाथालयया

यात्रा धयागु छगू लत नं खः । न्हापा न्हापा जिगु यात्राया आज्जु अप्वःथें थःत पुस यायेगु, पुभ यायेगु जुइगु । उकिं यक्व आँट व साहस दइगु । तर आः धाःसा गनं नं वनेत बस छगू त्वहः जक दयेवं गाः ।

जिगु अफ्रिका भ्रमणया मेगु छगू ईल्वहं जुल, सन् २०१८ फेब्रुअरी जूगु केन्या भ्रमण । पूर्वी अफ्रिकाया थ्व देय् भूमध्य रेखाया हिन्द महासागरलिसे प्यपुनाच्चंगु देय् खः । थ्व देय् इथियोपिया, सोमालिया, तान्जानिया, युगाण्डा, भिक्टोरिया ताल व दक्षिणी सुडानलिसे स्वाः । अफ्रिकी महादेशया निगूगु तःधंगु पहाड माउण्ट केन्या खः । थुकिया नामं हे थ्व देय्या नां च्वंगु खः । सन् १९६३ स्वयां न्हापा थ्व देय् बेलायतया अधिनय् लानाच्चंगु खः । थ्व देय्या क्षेत्रफल ५८१३०९ कि.मि. दु । कफी निर्यातय् नां जाःगु थ्व देय् गुलाफ स्वां उत्पादनय् नं विश्वय् स्वंगूगु तगिमय् लाः । थन छेखापतिं धयाथें हे एथ्लेटिक खेलाडीत दु । न्हिन्हिं चान्हसिया ११/१२ ता इलय् थनया सतकय् २६/२७ लाख मनूत ब्याँय्ब्याँय् ब्वनाः प्राक्टिस यानाच्चनी । उकिं हे विश्वय् नांजाःपि एथ्लेटिक खेलाडीतयगु नां कायेमाल धाःसा केन्या देशया नां दकलय् न्हापां वइ ।

वन्यजन्तुया सफारी व पर्यटनया निितिं ला धाये हे म्वाःल थ्व देय् विश्वय् अतिकं हे नां जाः । छायाःसा थन सफारी स्वःवनेबलय् थीथी जंगली जनावरत जंगलया लँयलँय हे पुचः पुचः खनेदयाच्चनी, गुकिं यानाः थन वइपि पर्यटकतय्सं लुधक आनन्द कायेखनी । भीगु देय्या चितवन जंगलया सफारीइ न्हिछि पियां नं गुबलें गुबलें छम्ह हे किसि, गैंडा तक नं स्वये मखनीगु थें जाःगु अवस्था थन मदु । द हे मदु । थथे न्यनातयागुलिं ज्याया सिलसिलाय् अफ्रिका महादेशय् वयेगु क्वःछीवं न्हापां मनय् लूगु खँ थ्वहे खः कि अहा ! अफ्रिकाया जंगलय् सफारी वने दुसा गुलि न्हयइपुइ, गुलि आनन्द वइ । उकिं

हे अफिसया न्हापांगु बिदाय् हे केन्याया राजधानी नैरोबि वनेगु मत्तिइ तयागु खः तर उबलय् थन चुनावया माहौल जुयाच्चन । थुगु इलय् अन पर्यटनया नितिं, पर्यटक जुयाः वनेगु सुरक्षाया हिसावं पाय्छि मजुइ ला धयागु मत्तिइ लुल । उकिं थ्व इलय् अन मवनेगु हे पाय्छि जुइ धयागु बिचाः याना । अले मेगु बिदाया इलय् जक थन चाःह्यू वयेगु क्वःछिना । उबलय् मेथाय् हे, रुवाण्डा देसय् वना । तर थपालेया बिदाय् धाःसा न्हापां वने धकाः मत्तिइ तइतयागु केन्या देय्या राजधानी नैरोबि वनेगु ज्यायात मूर्तरूप बिया । अफिसय् ज्याया यक्व लोड दुगुलिं बांलाक योजना दयेके मखन । वने स्वयां छन्दु न्हयः जक थःगु अफिसय् ज्या याइपिं केन्यन (Kenyan) पासापिनाप पलख च्वना । इमिगु ग्वाहालि कयाः गन गन वंसा जिइ, छु छु स्वयेगु दु आदि न्यना, अले अन्तिम इलय् बःचाधंगु जक योजना दयेका, अले थुखे वया हे छ्वया ।

जिगु अफिस दक्षिण सुडानया राजधानी जुवां थ्व केन्याया राजधानी नैरोबि तक थ्यंकेत फय्खतय् जम्मा छगौ व भिन्त्यागू मिनेट काल । एयर ट्राफिक यक्व मदुगुलिं जुइमाः हवाइ ग्राउण्डया टर्मिनल खालि खालि हे, उकिं इमिग्रेसनया ज्या याकनं हे सिधल । जिं अनलाइन भिसाया निवेदन बियाः वयागु, तर थन ला नेपालीतय्त भिसा अनअराइभल नं दुगु जुयाच्चन । भिसाया फ्लाइम मजुइगु कारणं यानाः अफ्रिका चाःहिले यःपिं नेपालीतय् नितिं थ्व नैरोबि देय् छगू बांलाःगु गन्तव्य जुइफु । एयरपोर्ट पिने त्याक्सी पियाच्चनाबलय् प्यखेरं छकः बांलाक मिखा ब्वया । थनया मनूतय् diversity notice याना । थन यक्व देय्यापिं मनूत वये-वने यानाच्चंगु खना । शायद थुपिं सकलें थन अध्ययन, ज्या, अथवा जि थें चाःहिलेत वःपिं जुइमाः । पूर्वी अफ्रिकन देय् मध्ये थ्व केन्या (नैरोबि राजधानी) छगू हब अर्थात् केन्द्र जुयाब्यूगु दु । अले मेगु खः थनया मौसम । हवाइजहाजं कुहां वयेवं हे जितः भीगु यें देय्या थें हे सिचुगु फसं लसकुस यात । मि थें पूगु दक्षिण सुडानया जुवाय् च्वंच्वनाम्ह जिं अनं घौछि जक तापाःगु थ्व थाय्या मौसम नं अनया थें हे जुइ धकाः मत्तिइ तयागु, तर थन ला कन्हय्कुन्हु सिलः फायेमाःथें च्वंक हे सुथय् चिकुसे च्वन । थ्व नैरोबिया मौसम भीथाय् मोहनिबलय्या थें हे खः । न तसकं तान्वः न तसकं चिकु । गुकिं यानाः जितः तसकं न्हयइपुसे च्वन । आनन्द जुल । थःगु देय् लुमना वल ।

नैरोबि तःधंगु शहर खः । अन ठगे नं याये फु धकाः जितः नैरोबिया छम्ह पासां अनं अर्थात् दक्षिण सुडानं हे त्याक्सी बुक यानाब्यूगु खः । व पासा

नं थः नं छैय् वनीबलय् व हे त्याक्सी झाइभरयागु त्याक्सीइ च्वनाः वनीगु जुयाच्चन । व पासां न्हापांनिसैं म्हसिउम्ह जूगुलिं वं छंत छुं थाकुल वा छुं ज्या यायेमाल धाःसा व हे झाइभरयात धा, वं माःगु ग्वाहालि यानाबिइ, जिं वयात धायेधुन धकाः पासां धाल । उकिं जिं वयात हे पियाच्चनागु । ज्याक त्याक्सी झाइभर मज्जाम्ह हे जुयाच्चन । वं जितः अनयागु ध्यबा हिलेत व सिम कार्ड न्यायेत नं ग्वाहालि यात । न्ह्याथाय् चाःह्यू वंसां सिम कार्डय् इन्भेष्ट यायेमाःगु जुयाच्चन । थौकन्हय् खास थिके नं मजू । थौया जमानाय् थुलि दयेवं न्ह्याथाय् नं स्वापू तयेत अःपु अले डाटाया माध्यम इन्टरनेटया सुविधा नं अःपुक हे दयाच्चनी । थः याकःचा चाःहिलीपित ला थ्व तसकं हे मदयेक मगाः । तर थन चाहिं मेगु छगू नं फाइदा दुगु जुयाच्चन । व खः सिम कार्ड दयेवं थनया MPESA अर्थात् मोबाइल मनि सर्भिसया सुविधा नं काये दइगु । थ्व MPESA धयागु भीथाय्या इ-सेवा थें हे खः ।

याकःचा चाःहिलेबलय् न्हापां व थाय्या बारे थम्हं फुक खँ सीकेगु, अले न्ह्याम्हनाप नं खँ ल्हायेबलय् थम्हं थनया फुकक हे खँ स्यूपहः वयेक धुकक जुयाः खँ ल्हायेगु । जिं अनया चलन कथंया MPESA थज्याःगु एप छ्यलाजुयाबलय् जितः नकतिनि वःम्ह पर्यटक मखुसे अन हे ताः इलनिसैं च्वंच्वंम्ह छम्ह विदेशी कथंया व्यवहार यायेगु यात । गुकिं यानाः अन अक्सर पर्यटकतय्त ठगे याइगु व्यवहारपाखें जि धाःसा बचेजुइत सफल जुल । जिगु थ्व थःगु अनुभव खः ।

चाःहिलेगु क्रमय् केन्याया नैरोबि शहरय् जिगु न्हापांगु दिपाः जूवन छगू अनाथालयय् । आः बिदाबलय् चाःह्यूवम्ह मनू अनाथालय छाये वन ? छु स्वःवन ? धकाः मतिइ तयादिल जुइ, थ्व विशेष अनाथालय खः । संसारया हे छगू अजूचायापुगु अनाथालय खः । थ्व अनाथालय हाःनाः मदुपि, मांबौ मदुपि मनू, मचातय्गु अनाथालय मखु । थ्व किसिया मचात व गैडाया मचात च्वनीगु अनाथालय खः । मजू ला अजूचायापुगु अनाथालय ?

नैरोबि शहरय् गन वंसा जिइ धकाः सुथय् च्या त्वँत्वं गुगल भाजुयाके सर्च यानास्वयाबलय् छगू तसकं वनेबह जूगु थाय्या रूपय् थ्व अनाथालययात क्यन । वने हे माःगु कथंया वं सुभावं नं बिल । जि नं थथे हे विशेष विशेष थाय् स्वये यःम्ह खः । उकिं, केन्या देय्या भ्रमण थनं हे सुरुवात यायेगु क्वःछिना ।

Sheldrick Elephant and Rhino Orphanage नैरोबि शहरं भतिचा जक पिने लाः । थ्व अनाथालय न्हिं न्हिं सुथय् ११ ताः निसैं १२ ताः

तक जक पिनेयापि मनूतय्गु निंति चाली । उकिं जि नं ११ ताः मज्जूनिबल्य हे अन थ्यंकःवना । अन ला म्वःम्वः विदेशी व स्थानीय मनूत मुनाच्चने धुंकल । अन दुहां वनाः स्वयेत केन्याया ५०० तका माःगु जुयाच्चन । केन्याया ध्यबा व भीथाय्या ध्यबाया मू उत्थे उत्थे हे खः । जिं नं ५०० तका पुलाः टिकस कयाः अन दुहां वनेत इवःछू वना । लुखा चालेवं इवःछुनाः सकलें नापं जि नं दुहां वना । दुने बःचाधंगु चां जक जायाच्चंगु छगू ख्यः खनेदत । ख्यलय् प्यखेरं बार ग्वयातःगु दु । व हे बारया लिक्क सकलें थें जि नं छथाय् दना । अन स्वम्हप्यम्ह कर्मचारीत थाय् थासय् दनाच्चंगु दु । पलखं छम्हसिनं माइकं थःगु संस्थां यानावयाच्चंगु ज्याया बारे कनाहल । भचालं अन हल्लाखल्ला सुरु जुल ।

- अय्,अय् अन स्व अन स्व

- गन गन ?

- उखे उखे जवय् स्व, जवय्

- छु छु

- उ उ अन स्व रे अन

- अँ अँ, खन खन

आदि इत्यादि प्यखेरं कालांकुलुं सलं व थाय् छक्वलं गुन्जायमान जुल ।

जिं नं छयं चाःचाःहीकाः गुबलें थुखे गुबलें उखे मिखा ब्या । अबलय् हे अन स्वाथ्याचा (मचाम्ह किसिचा) छम्ह ब्याय् वल । वया ल्यू ल्यू मेम्ह छम्ह नं हवारर वल । धाधामधां बःचाधिकःपि स्वाथ्याचात सु न्हाप लाइ धकाः धेधेबल्लाः याये थें यानाः जिपि दनाच्चनागु बारया लिक्क लिक्क दंवल । स्वाथ्याचात थथे दंवयेवं अन न्हयःने दनाच्चपि कर्मचारीतय्सं तःतःग्वःगु दुरुया बोटल लिक्कयाः इमित दुरु त्वंकःजुल । इमिगु लिउलिउ मेमेपि मचात नं भांतांगभुंतुंग यायां अन थ्यंकःवल । माइक ज्वंम्ह मनुखं छम्ह छम्ह स्वाथ्याचातय् नां कयाः कयाः सःताच्चन । जिपि सकलें अजूचाया । व मनुखं माइकं सुया सुया नां काल व व स्वाथ्याचा मछिंमछिं अन न्हयःने न्हयःने दंवल । थथे स्वयेदुबलय् जिमित तसकं हे न्हयइपुसे च्वन । धाधामधां हे अन स्वीम्ह स्वाथ्याचात मुन । इपि सकसितं हे पालपाः अनया कर्मचारीतय्सं नां कयाः कयाः दुरु त्वंकाच्चन । जिं स्वयाच्चना, मचात नं खत । गुपि गुपि छथाय् त्वने धुंकाः आसाकुति जुयाः हानं मेथाय् नं त्वंवनाच्चन । अले गुलिं त्यंक प्वाः जाल मखा जुइ, व चाया चा दुगु ख्यलय् ग्वाराग्वारा तुलाः म्हितःजुल । लिपा धकाः खन, अन दथुइलाक गाः छगाः नं दुगु जुल । अले व गालय् लः नं दु खनि । व हे ध्याचः लखय् वनाः इमिसं म्वः

नं ल्हलु । दुरु त्वँत्वं प्वाः तन्न जाल मखा जुइ छम्ह मचां धक्काः नं तयाहल । मेम्ह निथाय् वनाः दुरु त्वंम्ह स्वाथ्याचां धुइँक्क धायेक खि तयाहयेवं स्वयाच्चपि सकलें हररर न्हिल । मचापि किसिचातय् थ्व बालक्रिडा स्वस्वं ई वंगु हे मचाल । स्वये हे मगाःनि, घौछि फुइ धुकल । स्वाथ्याचात नं म्हितुम्हितुं त्यानुल मखा जुइ, छम्ह छम्ह यायां व ख्यलं दुने पाखे वनेगु यानाहल । जि नं ई फुइ धुकूगुलिं अनं लिहां वया । अनाथालयया पिनेसं च्वंगु छगू कफिशपय् वनाः कफि छगू कप कया । त्वना । कफि त्वँत्वं न्हाचः माइकं धयाहःगु खँत लुमंका ।

व अनाथालयय् तयातःपि फुक्कं स्वाथ्याचात जंगलं उद्धार यानाः हयातःपि खनिं । सुं थः पुचःलिसे बायाः उखेलाः थुखेलाः मदुपि, सुं मांम्ह सिनाः याकःचा जूपि । गुलिं मांम्हेसित शिकारी/तस्करतय्सं स्यानाब्यूगुलिं याकःचा जंगलय् उखेलाःथुखेलाः मदयाच्चपि अले गुलिं शिकारीतय्गु जालय् लानाः घाःपाः जुयाः वाथावाथा कंपि । नकतिनियापि, हिसिचा दुपि थ्व मस्त - तर गुलि संघर्ष जाःगु थुमिगु जीवन ? मचाबलय् हे थःगु न्ह्यःने थः मांयात स्याःगु स्वयेमाःबलय् थुमित गुलि पीडा जुल जुइ ? गुलि छट्पट् जुल जुइ ? न्यँन्यं हे न्हाचः जिगु म्ह हे पीसे च्वनावःगु । गुबलें गुबलें जिमि मां बिरामी जुइबलय् हे जिमित गुलि थाकु । थ्व अपीचाधिकःपि मचातय् छु हालत जुल जुइ ? ध्वं, धुं लित्तुलीगु जंगलय् थःत संरक्षण बीम्ह मां मदुबलय् थुपि गुलि ग्यात जुइ ? ग्वःन्हु ग्वःन्हु तक प्वाथय् पित्याका च्वनेमाल जुइ । थुमिगु उगु अवस्था लुमंलुमं हे जिगु म्ह पीसे च्वनावल । चिम्सं तितिं स्वानावल । व स्वाथ्याचात प्रति मिखाय् करुणा दासि वल सा नापनापं व तस्कर/शिकारीत प्रति घृणा नं बलन । अपि खनाः तं नं पिहां वल । मनय् लुइका यंका इपि तस्कर/शिकारीत सिबय् नं उप्वः अपराधीत ला भी स्वयं सम्भ्रांत वर्ग धयापि मनूत खः - थःगु सोंख व शानया नितिं, फुस्कुलु आडम्बर ब्येया नितिं निर्दोष पशुपंछीतय्त दुःख बीपि, स्याइपि ला भी हे खः । भी शहरय् च्वनाः भलादमि जुयाच्चनापि, ज्ञानि जुयाच्चनापि मनूत हे खः । Ivory अर्थात् किसिया दंया बजारय् यक्व मू वः । ध्यबा दुपिसं थःगु शानया नितिं किसिया दंया मूर्ति, तिसा आदि छ्यलाच्चंगु दु । थःगु क्वाथाय् शानं ब्याच्चंगु दु । उकिं हे, थ्व किसि दं कायेगु नितिं शिकारीतय्सं क्रूर जुयाः पृथ्वीया हे तःधिकःम्ह, शान्तम्ह व समभदार प्राणीयात निर्ममतापूर्वक स्याइगु । शिकार याइगु । जितः लुमं, न्हापा भीथाय् नं छकः किसिया न्हिप्यंया सँया ब्रासलेट दयेकाः न्ह्यायेगु छगू लहर हे वःगु खः । मनूत थुकिया नितिं ब्वाँय्ब्वाँय् हे जूगु खः । गुलिसिनं शानं पासापित

क्यनेत न्यात जुइ, गुलिसिनं फेशन कथं न्ह्यात जुइ । भीसं थ्व वस्तुत थथे हे याना: छ्यलेबलय् थुकिया बजार दयावइ अले माग उपयावनी । थुकिं याना: न्याइपिं, मीपिं उपइसा ध्यबाया लोभं शिकारीत नं पशुपंछी स्यायेगुली अफ्न उप्व: सक्रिय जुइ । किसिया दं, किसिया न्हिप्यंया सँ, धुँया छ्यंगू, सिंहया वाया नेकलेस, थीथी पंछितय् पपूया वस्तु भीसं मछ्यला: भीत छुं मस्यं । छुं मपा: । अले भीसं उलि मछ्यलाबिल धा:सा यक्व हे त:धंगु ज्या जू । थुपिं निर्दोष प्राणीतय् जीवन रक्षा जू । भी मनुतय्सं भतीचा हे संवेदनशील मजुसे थज्या:गु सामानत न्यानाबियाबलय् चायेकं वा मचायेकं जूसां भी नं थ्व पापया भागीदार जूवनाच्चंगु दु, अपराधया भागीदार जूवनाच्चवानागु दु धयागु जिगु बिचा: ख: । जिं स्यानागु मखु धका: भी थ: भिसका: जुइ दइमखु ।

भचा भावनाय् दुबिना । ख:, जि थजा:गु मामिलाय् मचानिसे हे भतीचा संवेदनशील ।

न्ह्यागुसां, खिउँगु थासय् चिप्वा:गु पाल्वा थें जक जूसां, थजा:गु हे थीथी संस्था, संरक्षण क्षेत्र, राष्ट्रिय निकुञ्ज थें जा:गुलिं छुं भचासां वन्यजन्तुया संरक्षण जूगु दु । थ्व हे अनाथालयय् च्वपिं ९५ प्रतिशत किसि थन निर्दस्वदं च्वना: हानं जंगलय् लिहांवनी । थ:गु जीवन हनी । थन लुमंके हे मा:गु छगू प्रसंग न्ह्यथने- व हे अनाथालयय् बलंम्ह छम्ह स्वाथ्याचां लिपा जंगलय् वना: थ:गु जीवन हन । लिपा व किसिं थ: मचायात, न्हापा थ: बलंगु उगु थाय् क्यनेत अन ब्नाह:गु जुयाच्चन । थुलि संवेदनशील जू थ्व प्राणी । उकिं थजा:पिं प्राणीतय्त रक्षा यायेगु भी साधारण मनुतय्गु नं कर्तव्य ख: । भीसं थुमिगु छ्यंगू, दं, पपू आदिं दयेकूगु सामान जक न्याना मब्यूसा गा: । छ्यला मब्यूसा गा: । थजा:गु सामानयात मछ्यले, थुलि सकसिनं थुइकाबिल, सीकाबिल, व्यवहारय् छ्यलाबिल धा:सां यक्व यक्व जंगली जनावर, पशुपंछीतय्सं अकालं सी मालीमखु । सकसितं पुण्य लाइ ।

(न:लि, नेपालभाषाया साहित्यिक लय्पौ दँ १६ ल्या: २, थ्यंल्या: १५२ ने.सं. १९४९

(२०७७), ईत्वहं प्रकाशन)

ह्याप्पि बर्थ डे टु मि

दक्षिण सुडानय् वयागु न्हापांगु च्यावाः मिखा फुति यानार्थे हे फुत । न्हूगु थाय्बाय्, न्हूगु परिवेश, सयेका कायेगु व सीका कायेगु यक्व हे ल्यंदनि । न्हूम्ह जूगुलिं जि ज्या थुइकेगु व सीकेगु कुतलय् मन बियाः लगे जुयाच्चना । धायेमाल धाःसा चछि-न्हिछि थें ज्या यानाच्चना । दिपाः हे काये मखंगु, सवाः काकां छुं नये तकं लिमलानाच्चंगुलिं यानाः आः वयाः बुलुहुं म्हय् त्यानुगुया लक्षण खनेदयावल । थुगु हे इलय् जिगु बिदाया ई थ्यंकःवल । थन R&R अर्थात् Rest and Recuperation ज्यायागु Intensity व ड्युटी स्टेसन कथं छुं ईया नितिं बःचाहाकःगु काये हे माःगु बिदा दइ । ज्यां त्यानुयाच्चंगु म्हयात आराम बिइत व्यवस्था यानातःगु खः । थज्याःगु नियम थाय् व संस्था पतिकं पाः । जिगु अफिसय् धाःसा च्यावाः ज्या यायेवं न्हय्न्हु मकासैं मगाःगु बिदाया व्यवस्था दु । न्हापां अफिसय् जागिर नयाबलय् ला अहो ! गुलि याकनं छुट्टि दइगु धयाथें ताःगु । तर च्यावाः तक मदिक्व ज्या याये धुंकाःला जितः एकाग्रजुया च्वने हे थाकुया वयेधुंकल । अक्सर यानाः भी एसियन व अफ्रिकन मनूत बिदा जुलकि छैय् वनी । न्हापांखुसी थःगु देय् त्वःताः विदेश वयागु उकिं जितः नं छैय् वने मास्ते मवःगु ला मखु, तर अफ्रिकी महादेशय् न्हापांखुसी पलाः तयागु, थज्याःगु मौकायात नं सितिकं छ्वयेगु बुद्धिमानी मजुइगु तायेका । थौं तक जिं solo trip अर्थात् याकःचा गनं हे यात्रा यानागु मदुनि । न्ह्याथाय् वंसां छैजःपि अथवा पासापिलिसे जक वनेगु खः । आःतक नं न्ह्याथाय् चाःहिउवंसां छम्ह कि छम्ह सुं पासा दया हे च्वनी । भीगु समाजय् याकःचा चाःहिउ वनेगु चलन मदु । अले मांअबुपिसं अथे छ्वइ नं मखु । तर जि अमेरिकन व युरोपियन पासापि धाःसा कलेजय् ब्वनाच्चंगु इलय् हे सोलोट्रीप यानाच्चंगु जिं सिउ । थौंकन्हय् भीथाय् नेपालय् नं थथे याकःचा चाःहिउ वनेगु चलन बुलुहुं वयाच्चंगु

दु । अफ्रिका महादेशय् वसानिसे जितः थनयागु सफारी छकः चाःहिउ वनेगु इच्छा बलना वयाच्चंगु खः । तर थुबलय् केन्याया सुरक्षाया वातावरण भतिचा थथ्याःक्वथ्याः जुयाच्चंगुलिं जितः जिगु अफिसया सुरक्षा सल्लाहकारं व थासय् मखुसे मेथाय् वनेत सुभाब बिल । मचाबलय् सामान्य भूगोल जक ब्वनागु खः । अफ्रिका महादेश दुने नं थुलिमछिं देय् दु धयागु जिं सि हे मसिउ । जि अफिसया पासापिसं जितः रुवाण्डा धयागु देशय् वनेत सल्लाह बिल ।

मुस्ताज भाई जिगु अफिसय् ज्या याइम्ह छम्ह पाकिस्तानी नागरिक खः । वं हे जितः थन अफिसय् वयाबलय् दकलय् न्हापां लसकुस याःगु खः, अले जितः थ्व परदेशय् नं दक्षिण एसियाली नसा नकूम्ह नं व हे खः । थथे तापालय् ला जःलाखःला देय्यापि मनूत नं थःगु हे त्वाःबाःया जःलाखःला थें सतिइगु महसुस जुइगु । छगू कथंया हार्दिकता दइगु । व हे पासां जितः रुवाण्डा वनेगु सल्लाह बिल । वं रुवाण्डा देय्या नां कायेवं जिगु म्ह थरर हे खात । जितः न्हापा अर्थात् सन् १९९४य् थ्यंमथ्यं सछिन्ह्या दुने अनयागु निगू जाति हुतु व तुत्सीतय् दथुइ जूगु ल्वापुइ १० लाख मनू सीगु व अथे हे उलिउलि हे मनूत विस्थापित जुयावंगु खँ, गुगु जिं न्हापा बुखँय् ब्वनातयागु खः, टीभि समाचारय् स्वयागु खः व लु मिखाय् इवःलाक दंवल । म्ह हे पिइसे च्वनावल । अहो ! मनय् ग्यासें वल । खइ ला ? अज्याःगु देसय् वनाः थः सुरक्षित जुइफइ ला ? तर व पासां जितः क्वातुगु भलसा व बिश्वास बिल । आः व न्हापायागु रुवाण्डा मखये धुकल धकाः कन । जितः नं थौं हे गन वनेगु खः थाय् क्वःछिनाः अनयागु हवाइजहाजया टिकट कायेमाःगु अवस्था जूगुलिं व पासायात पत्याः यानाः जिं ओ.के. यानाबिया ।

थौकन्हय् न्ह्यागु ज्या नं अनलाइनं हे यायेज्यूगुलिं यक्व हे ज्या याये अःपु । न्हापा न्हापा थें उखेंथुखें ब्वाँय्ब्वाँय् जुइम्वाः । हवाइजहाजया टिकट नं अनलाइनं हे न्याना, अले भिसाया निवेदन नं अनलाइनं हे भरे यानाछ्वयाबिया । अफिसया ज्यायागु व्यस्तताया दथुइ हे टिकट बुकिंग यानागु जुल । भिसायागु निवेदन भरे यानागु जुल । जिं शुक्रवारयागु धकाः मनय् लुइकाः अफिसयागु बिदा मिले यानाः टिकट बुकिंग यानागु खः, तर जिं च्वःबलय् बिहिबार धकाः च्वःगु जुयाच्चन । जितः होस् हे मद्दु । जि ला टिकट बुक याये धुनेवं छगू महत्वपूर्ण ज्या सिधल धयागु मतिइ तयाः थःगु हे सुरय् अफिसया ज्याय् व्यस्त जुयाच्चना । बुद्धबार न्हिनय् गुगल क्यालेण्डरया एलर्ट सिष्टमं जितः भसंग हे वंकाबिल । अहो ! जिगु फ्लाइट ला कन्हयागु जुयाच्चन । भण्डै जिं हे

वाःमचायेक जिगु फ्लाइट मिस जुइत्यंगु । शुक्रवाः कुन्हु जि एयरपोर्टय् थ्यंकूगु जूसा ज्यः जुइमालीगु । सुभाय् बिया गुगलयात । अले हथाय्पथासं अफिसया प्रशासक प्रमुख व म्यानेजरयात थःगु खँ कना । जिगु बेहोसिपनय् इपि छकः क्वथा थक्क हरर न्हिल अले जिगु अवस्थायात थुइकाः छन्दु न्हयः हे न्हयकयाः जिगु बिदायात स्वीकृति यानाबिल । जिं हथासं कन्हय् वनेत माःगु निजु वसः व भ्वं मिलय् यानाः ब्यागय् माःकथं तयाः, अले वनेत तयार जुया ।

कन्हय्कुन्हु अर्थात् १६ डिसेम्बर २०१७ कुन्हु एयरपोर्टय् बोर्डिंग पास कायेत वनाबलय् जिके टिकट लिसें भिसाया भ्वं नं फवन । जिं नं प्रिन्ट यानाः ज्वनावनागु भ्वं फुकं क्यना, तर व ला भिसा कन्फरमेसनया भ्वं मखु जुयाच्चन । उकी घाकाः मेगु छकू भ्वं नं दयेमाःगु जुयाच्चन । अफिसया ज्यायागु व्यस्तताया दथुइ हथाय्पथासं ज्या यानाबलय् जिं थ्व खँ बिचाः हे यायेमफुगु जुल । अर्थात् हथाय्पथासं ज्या यानागु कारणं जिं बांलाक भ्वं मब्बंगु जुल । मस्वःगु जुल । जिगु थ्व न्हापांखुसिया प्रयास जूगुलिं जिं बांलाक गन गन ध्यान बिइमाःगु खः, मसिउगु कारणं नं थथे जुल । तर जुइगु जुइ धुंकल आः छु यायेगु ? थम्हं यायेफुगु छुं मखुत । थःगु बेहोसीपनं यानाः आः लिहां वनेमालीगु जुल । आः थनं भुगुलुं ख्वाः ज्यानाः लिहां वनेबलय्, जिं भिसा हे कन्फर्म मयासें वंगु धयागु खँ सिइबलय्, अफिसया पासापि जिं खनाः हाकनं छक्कः अफिस थक्क हे न्हिलीगु मखा जुइ ? थथे मतिइ लुइवं जिं भन् हे वाथावाथा कन । वाथावाथा कनां छु यायेगु ? जिं थः हे जिल्ल जुयाः अन अथें इवाताहां दनाच्चन ।

जि अथे जिल्ल जुयाः दनाच्चनाबलय् व एयरलाइन्सया मनुखं जितः च्वनिसें क्वथ्यंक छकः स्वल । जिगु ख्वालय् अबलय् गजाःगु भाव पिज्वयाच्चन खः मस्यु वं पलख छुं बिचाः यात अले जिं थःत हे पत्याः यायेमफयेक व एयरलाइन्सया मनुखं जितः बोर्डिंग पास बिल । अनं हे जिं दूतावासय् फोन याना, दूतावासया अपरेटरं जिगु फोनयात याकनं हे रेस्पोन्स याये धकाः जितः भलसा बिल । आः जिं बाम्हय् कात । वने ला मवने ला ? वने अन थ्यंकाः भिसा मदुम्ह धकाः एयरपोर्ट हे लितछ्वयाहइगु खः ला ? मवने जिगु हवाइजहाजया टिकटया ध्यबा ला भूस हे जुल । अहो ! गथे जक ध्वां जूगु जि ?

का म्वाय्से हवाइजहाजया स्वघौयासां यात्रा जुइ, जूजूगु जुइ धकाः जू हवाये थें यानाः जिं हवाइजहाजय् वनाः फ्यतूवना । थौं जिगु बुदि । मस्यु, छु जूगु खः थौं जितः, सुथनिसें हे जिं यानायानागु दक्कसक्क ज्या स्थनाजक च्वंगु दु । जहाजय् च्वच्चं इयालं उखेथुखे स्वयेमाःम्ह जि, अनेक दृष्य स्वस्वं लय्तायेमाःम्ह

जि, थौ अथे मिखा ब्वेगु मन हे मवं । मनय् छगू ग्याःचिकु कःघानाः अथे सून्य थें जुयाः हवाइजहाजय् फ्यतुनाच्चना । वाताहां-वाताहां । हवाइजहाज सर्गतय् ब्वयाच्चन, जिगु मन नं सून्यय् ब्वयाच्चन । बस् द्यःयाके जिगु बुदिया गिफ्ट थ्व हे ब्यु धकाः फ्वनाच्चना ।

स्वघौ ब्वे धुकाः हवाइजहाज किगाली अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलय् दिकल । मनय् ग्याःचिकु तयाः, भाराभारा मिनाच्चंगु नुगःयात कन्ट्रोलय् ततं वने हे माःगु अनयागु इमिग्रेसन अफिसपाखे ब्रुलुहुं वने ला मवने ला यायां पलाः न्ह्याका । पलाः न्ह्याकु-न्ह्याकुं वाइफाइ अन याना । वाइफाइ अन जुइवं हे मेल बक्सय् दुतावासं छ्वयाहःगु मेलयागु सुचं खनेदत । भतिचा आशायागु जः लुयावल । नुगः भाराभारा मिंक मेल चायेका । मेलय् दुतावासं जिगु भिसा स्वीकृति जूगु पौ छ्वयाहःगु जुल । उकी मिखा लायेवं बल्लं सासः थहां वल । हः... धाधां छकः ताःहाकयेक सासः ल्हाना । धुकधुक जुयाच्चंगु नुगः ब्रुलुहुं सामान्य स्थितिइ लिहां वल । बल्लं धुकक जुया । दूतावासयात थुलि याकनं जिगु इनापयात स्वीकार यासे ईयागु महत्वयात थुइकाः ज्या यानाबिउगुलिइ यक्व यक्व सुभाय् बिया । इवःछुनाः, थःगु पाः पिया । लिपा सिल, रूवाण्डाय् नेपालीतय्त न्हापां हे भिसा कयाः वयेम्वाःगु जुयाच्चन । थन एयरपोर्टय् हे अनअराइभल भिसाया व्यवस्था दुगु जुयाच्चन । अर्थात् थन हे एयरपोर्टय् वयाः जक भिसा काःसां ज्यूगु जुयाच्चन । बांलाक मस्वःगु, मब्बंगु कारणं जिं थः थम्हं म्वायेकं म्वायेकं हे स्वघौ स्वघौ मछिं टेन्सन कयाच्चंगु जुल । थम्हं हे थःत दुःख ब्यूगु जुल । थः हे धंग मदु, मेपित दोष मदु । थःहे हवान्तां जूगु खः, मेपित छुं धायेगु मदु ।

विमानस्थल चीधंसां तसकं हे सफा व व्यवस्थित । इमिग्रेसनया कर्मचारीत नं तसकं हे अनुशासित । पासपोर्टय् जिगु जन्मन्हि तिथि स्वयाः जितः ह्याप्पि वर्थ डे धकाः भित्तुना बिल । जिं नं वयात सुभाय् बिया । लँ धुच्छि नुगः धुकधुक जुयाच्चंगु खःसां थन थ्यंकाः जिं बांबांलाःगु संकेत खन । म्ह याउँसे च्वन । एयरपोर्टय् हे थनयागु ध्यबा भचा हिलेधुंकाः जि त्याक्सी पार्कपाखे वना । थन वये न्ह्यः हे थन वयाः अलमल मजुइमा धयागु मतिइ तयाः पासालिसे सहलह यानाः जिं अनलाइनं हे निन्दुया निति छगू होटेल बुक यानाः वयागु खः । न्ह्यःनेसं दिकातःगु छगः त्याक्सीया ड्राइभरयाथाय्वनाः थः च्वंवेनेगु होटेलयागु नां कया । ड्राइभरं व होटेल स्यू धकाः धाल । व नं मज्जाम्ह हे लात । लँ धुच्छि गफ यायां वना । जि नेपालं वःम्ह नेपाली धकाः सीवं व ला तसकं हे लय्ताल ।

नेपाल निसै वयागु देशय् चाःहिउ वल, स्वःवल धकाः वं जितः सुभाय् बिल ।
जिं नं वयागु सुभाय्यात फयाकया । वयात जिं जि दक्षिण सुडानं वयागु धकाः
मधया ।

Hotel Villa Portofino किगाली शहरया शान्त व बांलाःगु
neighbourhood अर्थात् लागा दुगु थाय् खः । थनया होटलया क्वथा भी
नेपाली स्टायण्डर्डया सिबय् यक्व थिके । डिस्काउण्टय् चछिया ७० डलर ।
त्यानु लंकेत क्वथाय् दुहां वनाखतं क्वाःलखं निं म्वःल्हू वना, अले भचा भ्रासु
लना । सनिलया इलय् अन लिक्क लिक्क जक अय्क न्यासि वनाःसां चाःहिउ
वनेगु मतिइ तयाः होटेलं पिहां वया ।

न्हापा दक्षिण सुडानय् थ्यनेवं हे जितः अन पालना यायेमाःगु कडाकडागु
नियम कंगु खः । नियम थथे दु-

- याकःचा गनं हे वनेमते
- गनं हे न्यासिवनेगु यायेमते
- थः जःखः हरेक इलय् सतर्क जुयाः मिखा चायेकाः स्वयाच्चं
- सदां हे सतर्क जु । थन गुगुं नं इलय् छुं नं घटना जुइफु ।
- अफ ल्वःमंसे हे थन फोटो कायेगु ज्या यायेमते, छायाःसा थन
सुयातं नं गनंयागु हे फोटो कायेगु अनुमति म्दु । आदि इत्यादि ।

च्यावाः तक जि अजाःगु परिवेशय्, वातावरणय् धाये बन्दगु देशय्
च्चंचनाम्ह जूगुलिं, जिके दुने व हे परिवेश व हे वातावरण अले वहे नियम,
कानूनं क्वातुक्क हा कया च्वनेधुंकल । थन मेगु देश रुवाण्डाय् वयाः नं जि
व हे परिवेश व व हे वातावरणयात न्ह्यपुइ घानाः चाःहिलाच्चन । उखेंथुखें
स्वयाच्चन । सतर्क जुयाः गनं हे फोटो तकं मकासैं वनाच्चन । पलख लिपा,
प्यखेरया वातावरणय् मिखा ब्बवं वना बलय्, प्यखेरया हावभाव खंबलय् जि
ला छभाः भसंग हे वन । अहो ! जि ला थ्व इलय् दक्षिण सुडानय् मखु ।
थुलि लुमना वयेवं तिनि जिं थःत फ्री महसुस याना । अले तिनि सवाः काकां
चाःहिला । थनया यइपुसे न्ह्यइपुसे च्वंगु वातावरणयागु आनन्द कया । शहर
स्वया । बजार स्वया । छगूनिगु पसलय् दुहां वना । छतानिता थनयागु चिं कथंया
सामान न्याना । थनयापि मनूतय्गु चहपहलय् मिखा ब्या । थनयागु भेशभूषा
स्वया । गुलिं मनूत छैं थ्यंके लिबाइभनं ततःपलाः यानाः वनाच्चंपि नं खना । गुलिं
आनन्द काकां थःगु हे मतापय् वनाच्चंगु नं खना । वैं थनयागु लँ स्वया । लँ
स्वस्वं थःगु थाय्या लँयात नं लुमंका । बहनी मामं फोन याना हइतिनि । उबलय्

छपा: निपा: थनयागु फोटो क्यँ धका: धा हे धाइ धयागु लुमकुसें थासंथाय्या फोटो कायेगु नं यायां वना ।

जिगु क्यामरां छखा छँयागु अंगल्य च्यातःगु ओकापि (Okapi) नांयाम्ह जनावरयागु फोटोयात क्लीक यात । थज्याःगु हे किपा लिपा जिं मेमेथाय् नं खना । बहनी बिजुली मतं भःभः धायाच्वंगु थनयागु सभा भवन गन ततःधंगु सेमिनार, सम्मेलन, सभा जुइ उकियात नं क्लीक यात । अले लिपा रुवाण्डा व प्रजातान्त्रिक गणतन्त्र कंगो देय्यागु सिमाना जुयाच्वंगु किभु (Kivu) नांयाम्हा तालयात नं खनेवं क्लीक यात । सन १९९४य् जूगु जातीय नरसंहारया लुमतिइ दयेकातःगु स्मारक भवन व म्यूजियमयात नं क्लीक यात । क्लीक ...क्लीक...क्लीक ...शहर बजार उखेथुखेयागु यक्व किपा काकां वन । यक्व लिपा अर्थात् च्यावाः लिपा जिगु क्यामरा मुसुकाल ।

छगू न्हूगु हे परिवेश । न्हूगु हे देय् । न्हूगु हे थाय् । जीवनय् दकलय् न्हापां याकःचा पर्यटक जुयाः चाःहिउ वयागु । उकिं मन चंचंधाः । पलाः बँय् चुयाच्वनागु खःसां ब्वयाः ब्वयाः वना थें जुल । न्ह्याबलें वसन्तपुलिइ, ठमेलय्, पशुपतिइ, स्वयम्भुइ, पोखरा आदि थासय् पिने देय्यापि मनूत पर्यटकया रूपय् चाःहिउ वयाच्वंगु जक स्वयाच्वनागु, खनाच्वनागु तर, थौं जि थः हे अफ्रिकाया छगू देय् रुवाण्डा गुगु देसय् जिं थः गुबलें वनी धकाः म्हगसय् तकं म्हंकागु मद्दु, अजाःगु छगू देशय् जिं थःथम्हं हे अजूचायेक याकःचा पर्यटकया रूपय् वयाच्वना । दक्षिणी सुडानया कडा नियम, कानून व सतर्कतायात मनय्तयाः उत्साह व उमंगं ज्वनाः, व थाय्यागु नक्सा ल्हातय् ज्वनाः स्वस्वं जिं चाःहिलाच्वना ।

चाःहिले क्वचायेवं होटलय् लिहांवया । होटेलया छगू खालिगु टेबिल दुथाय् वनाः फ्यतूवना । थःत थम्हं हे बुदिया पार्टी बिया, थःत थम्हं हे बुदिया भित्तुना देछाया । थम्हं हे बुदिया भित्तुना फयाकया । अर्थात् थुगुसी छकः थःगु जन्मन्हि थःथम्हं हे न्हूगुकथं हना । धात्थें, जिगु जन्मन्हि, थुगुसीया जिगु जन्मन्हि गुबलें हे त्वःममनी कथंयागु जुल । थुकथं थःगु जन्मन्हि न्यायेके धुंकाः, होटलय् थम्हं बुक यानागु क्वथाय् वना । लासाय् थसःपापां थनयागु तसकं हे फास्टगु वाइफाइया मज्जा कया । मांयात मेसेन्जर फोन याना । थःगु हे बेहोसिं थम्हं हण्डर नयागु फुक्क खँ ट्रान्सफर याना ।

(थाय्भु, नेपालभाषाया साहित्यिक खुलापौ ल्याः १७, ने.सं.११४२/४३ (२०७९),

नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान)

रूवाण्डाया म्ह हे पिइसे च्वंगु संग्रहालय

किगाली शहर, रूवाण्डाया भःभःधाःगु पहाडया शहर खः । थ्व City of hill या नामं नां जाः । यक्व धयाथे देय्या राजधानी अस्तव्यस्त जुयाच्वंगु खनाच्वनाम्ह जि, थ्व किगाली शहर खनाबल्य् धाःसा अजू हे चाल । यचुसे-पिचुसे, यइपुसे अले व्यस्त । थ्व शहरय् भीसं शान्त व समृद्धि महसुस यायेफु । सन् १९९४या भयानक नरसंहारं (genocide) पिहां वयाः दिगो विकासया लँय् न्ह्यानाच्वंगु थ्व प्रगतिशील राष्ट्रया राजधानीयात बांलाक म्हसीकेगु माध्यम मध्ये छगू थनया बोडाबोडा अर्थात् मोटरसाइकल त्याक्सी खः । नेपालय् टुटल व पठावो मवःनिबल्य् जितः थन हे दकल्य् न्हापां Moto taxi गयेगु ह्वःताः चूलाःगु खः । हरेक गल्लि गल्लिइ तकं वनीगु, थासं थासय् धायेसाथं दइगु थ्व यातायातया साधन खः । सर्वसाधारणयात याकनं उखें थुखें वनेया नितिं थ्व तसकं हे अःपुगु साधन खः । दकल्य् न्हापां थुकी च्वनाबल्य् भतीचा गर्खेसे महसुस जूगु खः । भतीचा ग्यासें नं वःगु खः । थजाःगुलिइ च्वनेजी ला ? सुरक्षित जुइ ला ? तनीगु जकं खःला ? धयागु मतिइ लूगु नं खः । तर जब छकः जिं थुकी यात्रा याना, अले ला थन च्वंतल्ले थुकी हे च्वनाः थासंथासय् वनेगु अःपु ताल । शहर स्वयेत त्याक्सी सिबय् नं थ्व हे बांलाःगु साधन महसुस जुल । धाये हे म्वाःल, यात्राया जिगु साधन हे थ्व बोडाबोडा जूवन । संस्थाया नम्बर च्यातःगु, त्वाल्लथीगु ज्याकेट फिनातःपिं झाइभरं फ्यतुइ न्हयः हे जितः हेलमेट पुइत बिल, अले मुसुकक न्हिलाः जितः फ्यतुइत इनाप यात । जि बांलाक च्वने धुनेवं जि गन वनेमाःगु खः व लँपुपाखे मोटरसाइकल न्ह्याकल । उमिगु मोटरसाइकल चलेयाइगु पहः नं बांलाः । सुरक्षित महसुस जू । दकल्य् बांलाःगु पक्ष धयागु, उपिं तसकं हे मिलनसार । ग्राहकयात असुबिधा महसुस मजुइमा धकाः उपिं थःगु ज्याय् तसकं हे सतर्क । उकिं जिं धयाच्वना किगाली

शहरया बोडाबोडाय् च्वनाः थनया यच्चुसे, पिच्चुसे च्वंगु शहरय् ब्वाय् वनेगु अनुभव थन वःपिं सकसिनं काये हे माः । जिं नं अनुभव याना । थ्व साधन जितः तसकं हे न्ह्यइपुसे, यइपुसे व अःपुगु महसुस जुल, यल ।

छन्हु सुथय् । थ्व हे मोटो त्याक्सीइ च्वनाः जि रुवाण्डाय् वयाः मस्वसे मगाःगु थाय् किगाली नरसंहारया स्मारक (Kigali genocide memorial)स्वःवना ।

जिगु बिचारय् थनया दकलय् महत्वपूर्ण छगू थाय् धयागु थ्व किगाली नरसंहारया स्मारक खः । थ्व मेमोरियल रुवाण्डाय् नरसंहार जूगु भिदँया तिथिइ उकिया लुमंति कथं सन् २००४य् दयेकाः चायेकूगु खः । थन बछि संग्रहालय दु, बछिइ २ लाख ५० हजार मनूतय्गु क्वय् थुनाः दयेकातःगु स्मारक दु । थ्व स्मारक छगू कथं खायुगु ऐतिहासिक लुमंति खः । शैक्षिक थाय् खः । मदुपिनि नामय् देछायातःगु छगू धरोहर खः ।

छगू चिकिचाधंगु राष्ट्रय् छु जुयाः भयानक नरसंहार जुल, व नरसंहार जूबलय्था अवस्था गथे च्वं ? थ्व देय् नरसंहार धुंकाः छु गथे यानाः व आघातं पिहां वयेत सफल जुल ? भौतिक संरचना जक मखु, मनू नापं तहसनहस जूगु अवस्थां हाकनं न्हापायागु स्थितिइ गुकथं लिहां वये फत ? गुकथं थ्व स्वीदँया दुने अन पुनर्निर्माण सम्भव जुल ? धयागु खँ थ्व संग्रहालय दुने ब्याताःगु दु, क्यनातःगु दु ।

लुखां दुहां वने न्ह्यः पिने दनाच्चम्ह लुखापिवाः गार्ड ब्याग चेक यात । थ्व उमिगु ड्यूटी हे खत । यक्व थासय् जिं थथे जाँच याइपिं सेक्यूरीटी गार्ड थुस्स खाः तयाच्चनीपिं, ग्यानापुसे च्वपिं जक खनाच्चनागु खः । तर थन धाःसा उकिया अःखः न्हिलाखाः दुपिं गार्डतय्सं न्हिलाः न्हिलाः हे उमिगु सेक्यूरीटीया नियम कथं यायेमाःगु दक्व जाँच पूर्वकल । अनलिपा न्हिलाःन्हिलाः लसकुस नं यात । जितः उमिगु थ्व व्यवहार तसकं यल । न्ह्याथासं थजाःगु हे व्यवहार जूसा ज्यू धयागु मनय् वल ।

लुखां दुहां वनेवं दकलय् न्हापां अन क्यनातःगु लँपु स्वयाः अडिटोरीयमपाखे वना । अन बःचाहाकःगु छगू डकुमेन्ट्री क्यन । खय्तला व १०/१५ मिनेटतिया हे जक वृत्तचित्र खः । तर उकी दुने रुवाण्डाया हाकुगु इतिहास व न्हूगु अध्यायया सुरुवातया यथार्थ बाखं क्यनातःगु दु, ब्याताःगु दु । नापं थ्व स्मारक गथे यानाः पलिस्था जूगु खः, उकिया बारे नं कनातःगु दु ।

अन अडिटोरीयमय् क्यंगु, उगु नुगः हे काइँया मिगु, डकुमेन्ट्री स्वयेधुंकाः

झ्यातुसे च्वंगु मन ज्वनाः व अडिटोरीयमं पिहां वयाः मेगु बिल्डिंगपाखे पलाः
न्ह्याका । अन फुक्क हे शान्त । सकलें स्वकुमित मदुपित दुनुगलंनिसें भावपूर्ण
श्रद्धाज्जली बियाच्वंपिं थें शान्त । थ्व संग्रहालय खः । थन दुने दुहां वनेवं
न्ह्यःनेसं रुवाण्डाया नरसंहारबारे छकूचा अंग्रेजी च्वयातःगु खँपुइ जिगु मिखा
वन -

थ्व भीगु इतिहास व भविष्य
भीगु छगू दुःस्वप्न
भीगु ग्याःचिकु व भीगु आशा
उकिं भीसं अन्त्यं हे सुरु याना
थ्व भीगु यःगु देश.....

तकूगु क्वथा । क्वथाय् जायेक अंगलय् थीथी फोटो फ्रेमय् तयाः
यखायातःगु दु । प्रत्येक फोटोया क्वय् व फोटोयात कयाः छगू छगू पाराग्राफ
खँ च्वयातःगु दु । प्रत्येक फोटो तसकं हे नुगः काइँया मिनीगु, हृदयविदारक ।
मर्मस्पर्शी । मिखां स्वस्वं वना । फोटोया क्वय् च्वयातःगु क्याप्सन ब्वब्व वना ।
छपु छपु बाखं थें सल्ल बाःवनाच्वन । अन प्रत्येक आखलं, फोटों व अन
ब्वयातःगु थीथी सामाग्री थःथःगु अलग अलग हे बाखं ततःसलं कनाच्वंगु
महसुस जुल । स्वस्वं जितः थःगु नुगः हे पँम्हुइ थें जुयावल । अहो ! छम्ह मनू
मेम्ह मनू प्रति थुलि राक्षस नं जुइफु, थुलि क्रूर नं जुइफु । जिगु छयं हे फन्न
चाःहिल ।

रुवाण्डायात जर्मनी सन् १८८४ निसें थःगु उपनिवेश दयेकाःतःगु खः ।
न्हापांगु विश्वयुद्धय् जर्मनतय्त थनं लिनाछ्वयाः बेल्जियमं थ्व देयात थःगु
उपनिवेश दयेकल । बेल्जियमं अन च्वंपित फायेगु व थम्हं राज यायेगु नीति
काल । अनया हुतु व तुत्सी जातितय् दथुइ शत्रुतापूर्ण भाव ब्वलंकाबिल । अले
म्हो जक दुपि तुत्सीतय्त थःगु पँ लिकाः राज यानाच्वन । सन् १९५९य् हुतु
जातिं विद्रोह यानाहल । सन् १९६२ इ व विद्रोहं रुवाण्डायात स्वतन्त्र यायेत
सफल जुल । अले हुतु जातिं देया शासनसत्ता थःपिनिगु ल्हातय् काल ।

थ्व संग्रहालयया प्रदर्शनीइ थ्व देश छु जुयाः अजाःगु भयानक नरसंहारया
अवस्थाय् थ्यन धयागु खँ ब्वयातःगु दु । रुवाण्डाय् थीथी जाति दुसां थन मुख्य
यानाः स्वंगू socio economicclass यापि मनूत दुगु जुल - हुतु, तुत्सि व
त्वाः । त्वाः जंगलय् च्वनीपि पिग्मीत खः । अले हुतु व तुत्सीत बांटु जातियापि

अर्थात् नश्लयापि खः ।

न्हापा थन छुं जातजाति धयागु मदु । उबलय् छखलः बुँज्या याइपिसा मेपि पशुपालन याइपि । ज्या न्हयागु जूसां थवंथवय् मिलेचले जुयाः हे च्वनाच्वंपि खः । थनयापि मनूतय्त उगु इलय् Personal preference या रूपं परिवर्तन यायेजिइक मिलेयानातःगु खः । तर देश पराधीन जुयाच्वंबलय् अर्थात् सन् १८ गू सदीइ बेलायतं छम्ह मनू थन अध्ययन यायेगु धकाः वल । वं थःगु अध्ययनया लिच्चः कथं निख्खर हाकुपि, न्हाय् तपुपि, भतीचा बागःपि अले भतीचा बमलाःपि मनूत हुतु जातियापि, अले न्हाय् भचा चिपुपि, बल्लाःपि तुत्सी जातियापि धकाः ब्वथलाबिल । उबलय्या विदेशी शासकतय्सं थःगु उपनिवेशयात बल्लाकातयेत थ्व ब्वथलायात अर्थात् पेशागत रूपं जक दयाच्वंगु आर्थिक विभाजनयात जातीय रूप बियाबिल । भिम्ह वा व स्वयां उप्वः सा दुपित तुत्सी व म्हो दुपित हुतु धकाः ब्वथलाबिल । सलंसः दैनिसं याउँक च्वनाच्वंपि रूवाण्डाया मनूतय् दथुइ अनंलिपा खनेदयेक हे गाः खनेदयावल । शासकतय्सं तुत्सीतय्त छ्यालाः उपि तसकं विद्वान व चलाखपि खः धकाः उमित यक्व अवसर बिल । ततःधंगु पद बिल । मनूतय् स्वभाव नं खत, स्कूलय् नं मास्टरतय्सं बुलुहुं विभेद यायेगु यानाहल । बुलुहुं यक्व दुपि हुतुत म्हो दुपि तुत्सीत पाखें शोषित जुयावःगु खनेदयावल । थुकिं निगू वर्गया दथुइ तनाव अप्वयावल । थवंथवय् ब्वलनावःगु थ्व घृणां प्रत्येक मनूतय् दथुइ थजाःगु हा काल कि स्वतन्त्रता लिपा नं व ल्यना हे च्वन ।

विदेशी उपनिवेशपाखें स्वतन्त्र जुइधुंकाः हुतु जातियापिसं शासन ला यात, तर इमिसं तुत्सीतय्त ब्वलासायेगु कथं नं विभेद जाःगु शासन व्यवस्था कायम यात, गुकिं यानाः स्वाभाविक रूपं तुत्सी समुदाय असन्तुष्ट जुल । लिच्चः कथं उमिसं थ्व अन्याया विरुद्ध RPF अर्थात् रूवाण्डा देशभक्त मोर्चा दयेकाः आन्दोलन न्हयाकाहल । सन् १९९० थ्यंबलय् उमिसं सरकारया विरुद्ध गृहयुद्ध हे न्हयाकल । सन् १९९३ य् वयाः सरकारलिसे छगू सम्झौता जुल । तुत्सीतय्त नं सरकारय् दुथ्याकेत उबलय्याम्ह राष्ट्रपति सहमत जुल । गृहयुद्ध क्वचाल । तर थ्व खँ हुतु जातिया चरमपन्थीतय्त मयल । उकिं चरमपन्थी हुतुत थुकिया विरुद्ध छगू दस्ता दयेकाः हे न्हयाःवल ।

सन् १९९३ मार्चय् हुतुतय् थ्व विद्रोही पुचलं तुत्सी व उमि समर्थकतय्त स्यायेत छगू धलः हे दयेकल । रेडियो, टि.भि.या माध्यमं ल्याय्म्हतय्त उत्तेजित यायेगु कथंया बुखँ पितबीगु, आह्वान यायेगु यानाहल । नरसंहारया इलय् लाक

तुत्सी विरोधी प्रोपोगण्डा नापं प्रशारण यानाहल ।

६ अप्रिल १९९४ या चान्हय् तत्कालीन राष्ट्रपति जुवेनल हाबयारिमाना व बुरुन्डीयाराष्ट्रपति केपरियल नतारयामिरा च्वनावंगु हवाइजहाजयात किगालीइ कुर्काबिल । थ्व सुनां यात वा याकल अथवा थ्व छगू मात्र दुर्घटना जक खः धयागु आःतक नं सीमदुनि । तर उबलय् हुतु चरमपन्थीतय्सं थुकिया द्वपं तुत्सी विद्रोहीतय् छ्यनय् दिकेयंकल । राष्ट्रपतिया हत्या लिपा पावर ग्यापया थ्व इलय् थुकिया हे त्वह तयाः सेना, प्रहरी व हुतुतय् मिलिसिया दस्तां शक्ति लाकाः काःवयेफुपि संभावित राजनैतिक नेता, उदार नरमपन्थी हुतुलिसैं आइडि कार्डया आधारय् तुत्सीतय्त म्हसीकाः म्हसीकाः स्यायेगु ज्या न्ह्याकाहल । उलि जक मखु, सर्वसाधारण हुतुतय्त नापं थःके दुगु ल्वाभः ज्वनाः तुत्सीतय्त स्यायेगु उजं बिल । जःलाखःला तुत्सीतय्त बलात्कार यायेत, दुःख बियाः स्यायेत व उमिगु सम्पत्ति ध्वस्त यायेत दबाब बियाहल । स्वस्वं हे सीपिनि ल्याः फिम्हं सछि, सछिं द्वःछि थ्यन । जःलाखःलां वं वयात वं वयात स्याना हयेगु यानाहल । थम्हं स्यायेमफुसा पुलिसयात सुराकी बीगु ज्या यात । मस्तय् न्ह्यःने मां अबुयात कसा यात, मांअबुया न्ह्यःने मस्तय्त पाल । पासां पासा मजुल । परिवार परिवार मजुल । थःत स्याइगु भयं कलाः कलाः मजुल । भाःत भाःत मजुल । थः म्वायेया निंति वं वयात, वं वयात स्यानाहल । चछिया दुने हे द्वलंद्वाः ल्याखय् सीम्ह उखेंथुखें चातुवाःगु खनेदत । लँय्लँय्, प्यकालँय् सीम्हया सीम्ह खनेदत ।

तुत्सीतय् विरुद्ध घृणा ब्वलंकेगु कथं, उत्तेजित यायेगु कथं उमित स्या, पा उमिगु सम्पत्ति नष्ट यानाछ्व, मिसातय्त बलात्कार या आदि धकाः हुतुतय्गु रेडियो व पत्रिकां प्रचारप्रसार तीव्र यानाहल । स्यायेमाःपिनिगु नां रेडियो मदिक्क प्रचारप्रसार यानाहयेगु यात ।

देश छगुलिं हे हत्या व बलात्कारया मिं हवानाह्वाना च्यात । सछिन्हुया दुने जक हे फिगू लाखं मयाक मनूतय् हत्या जुल । देय् छगुलिं मसां जुल । स्वःस्वः थासय् सीम्हया पहाड जक खनेदत । तःधंगु पर्कां पर्कें मफइगु मानवीय क्षति जुल । प्यंगू लखं मयाक मस्त अनाथ जुल । अल्याख परिवार सदांया निंति बायेमाल । निगू लखं मल्याक मनूत जःलाखःला देशय् शरणार्थी जूवन । ल्याःखानां ल्याःखाये मफयेक मनूत घाःपाः जुल । ल्याःखाये मफयेक मनूत अपांग जुल । अनया मिसात अमानवीय रूपं बलात्कारया शिकार जूगु कारण एचआइभि पोजिटिभ नं यक्व हे खनेदत ।

युगान्डा देय्या सेनां समर्थन यानातःपि तालिम प्राप्त तुत्सीतय् आरपिएफ दस्ता बुलुहुं बुलुहुं यक्व इलाका कब्जा यायां जब ४ जुलाई १९९४य् राजधानी किगाली दुहां वयेत सफल जुल । अले तिनि थन मदिक्व न्हयानाच्वंगु तुत्सी विरुद्धया नरसंहारया ज्याया अन्त जुल ।

अंगलय् जायेक जायेक थजाःगु अमानवीय दृष्य स्वस्वं जिगु मिखा लःलःधायाः ख्वविबाःवल । उबलय् अन च्वंपि मनूतय्गु स्थिति गुजाःगु जुल जुइ, उकिया वर्णन यायेगु सामर्थ्य जिके मदु । बस् थुलि हे धाये जिं, व फुक्कं उमिगु नितान्त निजी बाखं जुल । खः ।

तर थन जिं छता खँ न्हयमथंसे मगाः । व छु धाःसा थजाःगु घटना जुइफु न्है धयागु सम्भावनाया सुचं संयुक्त राष्ट्र संघयात सुराकीतसैं न्हापा हे ब्यूगु जुयाच्वन । संयुक्त राष्ट्र संघं स्थितिया गम्भीरतायात थुइकाः छुं पलाः मल्हवन । नापनापं उबलय् मेमेगु राष्ट्रं नं छुं ग्वाहालि मयात । उबलय् रूवाण्डाय् च्वनाच्वंपि अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाया कर्मचारीतय् नं मेथाय् तयेयंकल । संयुक्त राष्ट्र संघं न्हापा हे हस्तक्षेप याःगु जूसा शायद थुकथं भयानक रूप मकाइगु खःला धयागु यक्वसिया धापू दु । लिपा संयुक्त राष्ट्र संघया महासचिव कोफि अन्नानं राष्ट्र संघं इलय् हे भूमिका म्हिते मफुगुलिइ क्षमा फ्वनादीगु जुयाच्वन ।

थ्व सछिन्हुया दुने मनूतय्के दुने दुबिनाच्वंगु क्रूरता पिहां वल । तर नापनापं मनूतय्के दइगु करुणाया स्वरूप नं थन उबलय् हे खनेदत । गुलिखे हुतुतय्सं थः जःलाखःला तुत्सीतय् थःगु छँय सुचुकातःगु जुयाच्वन । गुलिसिनं उमित बोर्डर पार यानाः वनेत ग्वाहालि याःगु जुयाच्वन । अफ्र गुलिखे हुतुत ला तुत्सीतलिसे जानाः, उमिगु रक्षाया निती ल्वानाः ल्वानाः सिनावंगु जुयाच्वन । थज्याःपि हे उदार, दयालु, साहसी, मानवीय नुगः दुपिं मनूतय्गु कारणं हे जुइमाः थौं वयाः नरसंहारं बचेजुइत सफल मनूतसैं न्हापायागु खायुगु पीडायात मनया छगू कुंचाय् वांछव्याः न्हूगु रूवाण्डाया निर्माणय् जानाः न्ह्याःवनेत साथ बिल । Gacaca अदालतं भिदँया दुने १९ लाख नरसंहारया केश स्वल । सामुदायिक अदालतया माध्यमं यक्वस्यां थःथितिपिनि सीम्ह लुइकाः उमिगु बांलाक अन्त्येष्टि यात । यक्वसिनं अन क्षमा फ्वन । उदार मनूतय्सं उमित क्षमा बिल, गुकिया कारणं विगतयात त्वःमंकाः न्ह्याःवनेगु लँपु चाल । थुकिं यानाः निगू वर्गया दथुइ ब्वलनाच्वंगु शत्रुतायात हुयाछव्याः मेलमिलापया वातावरण दयावल । विगतया भूलायात ब्वला सायेगु, गुबलें हे सिमधइगु विनासया खेल मम्हितुसैं रूवाण्डां शान्तिया लँपु ज्वन । इतिहासया पीडा त्वःमंकेत विकासय्

ध्यान केन्द्रित यात ।

थन जिं बःचाहाकलं थः संग्रहालयय् वनाः स्वयाबलय् खंगु खँ जक न्हयब्यागु जुल । अन स्वस्वं अनुभव यानागु अनुभव जक च्यागु जुल । थुकिया ताःहाकःगु इतिहास दइ । दु । जि व इतिहासय् दुबिना मच्चना । जिं स्यू, पलख संग्रहालय वनाः स्वयागु भरय् जिं सत्य तथ्ययात बांलाक न्याय याये फइमखु । अले व पाय्छि नं जुइमखु । बस् जिं उबलय्या वीभत्सता जक न्हयब्यागु खः । मनूतय्के दुने गुलि क्रूरता दु, दइ उलि हे क्वातुकक मानवीय पक्ष नं दु, दइ धयागु खँ छकूचा जक थन कुलागु खः ।

जिगु नितिं थुगुसीया (सन् २०१७ डिसेम्बर) रूवाण्डाया थ्व यात्रा वास्तब्य तसकं हे नुगः काइँया मिनीगुयात्रा जुल । छुं शक्तिशाली, राजनैतिक मनूतय्सं थःगु स्वार्थया नितिं दाजुकिजा, तताकेहैयात थवंथवय् ल्वाकाः फाइदा कायेत संबलय् व मिपुसां थजाःगु भयानक रूप काइ धकाः शायद थ्व घटनाया योजनाकारतय्सं नं कल्पना याःगु खइमखु । विश्वय् थजाःगु नरसंहार थ्व हे छगू जक मखु । थीथी इलय् छगू जातिइ केन्द्रित जुयाः थजाःगु घटना न्हापा नं जुयावंगु दु । थुकिं शिक्षा कयाः लिपायागु संसारं जातीय विभेदयात न्हंका छ्वयेमाः ।

संग्रहालय स्वये क्वचाल । नुगः झ्यातुकाः पिहां वया । पिने भलमल्ल निभाः त्वयाच्चन । पलख अनया सामूहिक सीपिं थुनातःथाय् दयेकातःगु स्मारकय् वनाः समवेदना प्वंका । मौन धारण याना । सीपिनि आत्माया चिर शान्तिया कामना याना । अनंलि अनयागु बांलाःगु क्यबय् पलख भासु लना । मन अभां हे भ्यातुसे च्वंच्वन तिनि । सुथय् होटेलं नयेत धकाः ब्यागय् केक छकू तयाहयागु, तर व नये धयाथें मजुल । प्वाथय् पित्याःसां नयेमास्ते मवल । बरू लः छघुतु त्वना । ताःहाकय्क छकः भसुकाः तया । मनूतय्गु जीवनय् कल्पना हे याये मफइगु थजाःगु वीभत्सता नं वइगु जुयाच्चन । नुगः अभां हे थर्र खानाच्चन ।

जिं रूवाण्डाय् तःथासय् चाःहिला तर सुं हे, गनं हे विगतयात लुमंकाः तंचायाच्चपिं मखना । खयाच्चपिं मखना । पिने स्वयेबलय् थथे खनेदुसां इमिगु नुगः दुने ला ल्वःमंकां ल्वःमंके मफइगु पीडा गुलिखे गुलि ल्यना हे च्वंगु दइ, व अनुमान यायेगु जक खँ खः । अथे खःसां उकियात मनया छगू कुंचाय् तयाः अथवा वांछ्वयाः थौं इपिं गुकथं न्ह्याःवनाच्चन व महत्वपूर्ण खः । शायद इमिसं थःपिनिगु प्राथमिकता ब्वला सायेगु मखुसे सहमति खः धकाः क्वःछित जुइ ।

निघौया दुने मन हे थथ्याःक्वथ्याः जुइक अनेक खँ वल, वन । न्हिनय् बजाः वनेगु मत्तिइ तयातइगु खः तर आः गनं हे वनेमास्ते मवल । होटेलय् हे लिहां वने धयागु मत्तिइ लुइकाः संग्रहालयं पिहां वनेगु लुखापाखे पलाः न्ह्याका । न्हाचःयापि सेक्यूरीटी गार्डतय्सं हाकनं न्हिलाः न्हिलाः हे अभिवादन यात अले अन स्वःवःगुलिं सुभाय् बिल । स्वंगू दशक हे मफूनि थ्व त्रासदीपूर्ण घटनाया । थुमि नं गुलिखे थःथिति, परिवार मंत जुइ । गुलिखे अपांग जुल जुइ । गुलिखे मानसिक ल्वचं कयाः विक्षिप्त जूपि दु जुइ । थुपि ला भन् थन हे ज्या यानाच्चंगु दु । छिनछिनय् भसंग भसंग वं जुइ । अय्सां थन थुपि गुकथं मुसुकया च्वन, व खनाः जि थः हे अजू चाचां क्षमा यायेफुगु थुमिगु महान मन, महान आत्मायात मनंमनं प्रणाम याना । उमिगु न्हिलाय् जिं नं वास्याक्क थःगु न्हिला ल्वाकछ्याना बिया अले अनया लुखां पिहां वया ।

(थाय्मु, नेपालभाषाया साहित्यिक खुलापौ, ल्याः १४, ने.सं.१९४१ (२०७८),

नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान)

आखिरय्, हिमालयया मिसामचां समुन्द्रयात नापलात

- बरू बैकक शहर हे छकः चाःहिउ वनेगु लाकि छु ?- पासां व याये थ्व याये छुं तिफ्याये मफयेवं हैरान जुयाः धाल ।
- अँ । अथे हे यायेमाली का । थनसा छुं छुं सपिग नं याये दइ ।, जिं नं मनं लुमधंसां म्हुतुं पासाया खँयात समर्थन यानाबिया ।

थाइलायण्डया बैकक शहरय् सन् २०१६ जुलाईस जूगु थ्व जिगु न्हापांगु भ्रमण । थनया फिलिमिलि व व्यवस्थित शहर खँखं मन अथें लय्लय् ताः । छवाःया सुथनिसें बहनि तकया मिटिंग / सेमिनार सिधयेकाः निन्हु चाःहिलेत छुट्टि मिलेयानागु । आः ज्या क्वचाइगु क्वचाइगु ई जुयावये धुंकल, तर गन वनेगु खः ? छु स्वः वनेगु खः ? छुं छुं हे क्वःछिइ फयाक्वंगु मखु । हीमी हे चायावल । थुबलय् हे थाइलायण्डया अफिसय् च्वम्ह छम्ह पासां थन सतिक छगू टापु दु, व स्वः हुँ धकाः सल्लाह बिल । थ्व जिगु न्हापांगु विदेश भ्रमण मखुसां थौतक जिं समुन्द्रयात सतिकं मखनानि । समुन्द्रं जितः सःताक्वंगु ला यक्वहे दयेधुंकल, तर जि हे समुन्द्रय् वने मफयाक्वंगु दु । न्हापां निसें जिगु दुनुगलय् स्वचाना च्वंगु इच्छा पूर्वकेत थौं जितः समुन्द्रं तिवांतिवां सःताक्वंगु थें ताल । जितः थ्व मौका सितिकं छ्वये मास्ते मवल । म्हुतुं न्हाचः बैकक शहर चाःहिले धकाः धयागु खःसां मन जिगु वँचुगु समुन्द्रय् लालकायेत आतुर जुल । हथाय् चाल । सायद मेपि पासापित नं अथेहे जूगु जुइमाः । आखिर जिमिगु दुनुगः हे त्यात । जिमित समुन्द्रं हे सालाकाल ।

“को सामेत वनेत टिकट बियादिसँ रे”, काउण्टरय् च्वम्ह मयजुयात गाडीया टिकटया नितिं जिं इनाप याना । छपाः टिकटया निसः भाट काल । घौछि लिपा तिनि गाडी न्ह्याइगु जूगुलिं जिपि अन हे लिक्कक्वंगु भिक्टोरी

मनुमेन्टय् चाःहिला च्वना । थन चाःहिहिउँ जितः छम्ह नेपाली पासां धाःगु लुमन, थ्व भिक्टोरी मनुमेन्ट धयागु थाय् बैकक शहरया बसपार्क थें जक खः । खः, स्वयेबलय् अथे हे खःसां भीथाय्या बसपार्कलिसे थनया थ्व थाय्यात तुलना यानाः स्वयेबलय् यक्व हे पाः । थन तसकं हे व्यवस्थित, भीथाय् घारघुर ।

खजा थ्व भिक्टोरी मनुमेन्ट, फ्रान्स व थाइलायण्डया लडाइँ जूबलय् फ्रान्सयात बुकेफुगुलिं विजयया लुमंति कथं दयेकातःगु छगू सैनिक स्मारक खः । तर आः वयाः थ्व थाय् बैककया व्यस्त सवारी साधनया केन्द्र जूगु दु ।

घौछि लिपा गाडी न्ह्यात । जि ला बस जुइ धकाः च्वनागु, भीथाय्या थें हे माइक्रो बस जुयाच्वन । तर थन भीथाय् थें ग्वाःग्वाः मनुत कोचेयानाः मतः । सिट गुलि खः उलि हे जक मनु । बसय् कण्डक्टर नं मडु । बस थःगु तालं न्ह्यात । छवाःया बिजि सेडियोल सिधयेकाः चाःहिउ वयापि जिपि, बसय् मज्जां ततःसलं गफ यानाः हरंहरं न्हिलाःन्हिलाः खँ ल्हानाजुया । मस्ति याना । थुबलय् आकाभाकां न्ह्यानाच्वंगु बस ध्याक्क दित । बस ड्राइभर थःगु लुखां पिहां वयाः जिपि च्वनाथाय्या लिउनेया खापा चायेकाः जिमित स्वयाः थाइ भाषां छुं धाल । जिमिसं छुं मथू । लिपा वं जिपि विदेशी पर्यटक धकाः थुइकल ला कि छु खः मसिउ अंग्रेजी ‘बि क्वाइट’ (Be quiet) धाल । छभाः जिपि ज्यःजुल । सायद, थन बसय् च्वनेबलय् खँ ल्हाये मज्यूला ? मेपि पेसेन्जरतपाखे मिखा छकः ब्या, सुं दानाच्वन, सुं मोबाइलय् म्ये न्यनाच्वन । न्हू थासय्, अनया नियम कानून मसिउबलय् थथे मछिं जुइगु जुयाच्वन । अले मतिइ लुल, सायद जिपि ततःसलं गफ यानागुलिं वयात डिस्टर्ब जकं जुल ला । अनं लिपा धाये हे म्वाःल, मचाबलय् मिसं क्लासय् पिन ड्रप साइलेन्स धकाः धाइबलय् गथे जुइगु खः, जिपि फुक्क अथे हे कुप्प जुल । जिं इयालं पिने छकः स्वया । बैकक शहरं पिहां वयेधुनेवं लँया जःखः चिचिधंगु शहर खनेदयावल । व्यस्त बैकक स्वयां थ्व थाय् शान्त खनेदु । राजमार्गया जःखः थासंथासय् भीथाय् थें फलफुल पसः यक्व खनेदु । लँ तप्यं, गनं गाः धयागु छुं हे मडु । सतकया पीच पिच्चुसे च्वं । भीथाय्या घान्द्रांघुन्डुंगु सतकय् बसय् च्वनेवं न्हयः वयेगु बानि जुइ धुंकूम्ह जितः, थजाःगु सल्ल न्ह्यानाच्वंगु लँय् पलखं हे न्हयः वल । थ्यंमथ्यं प्यघौ लिपा बस दिकल । बसया इयालं हे खनेदये धुंकल वेंचुगु समुन्द्रया न्ह्यानाच्वंगु छाल । जिपि सकलें गाडिं कुहां वया । जितः ला छक्वलं छु याये छु याये जुल । न्हयइपु थें, ग्याःथें छु थें छु थें जुल । ड्राइभरं हे जिमित टिकट कायेगु काउण्टर

कयनाबिल । नापनापं कन्हय् लिहां वयेबलय् वयागु थःगु गाडी वयेत स्वापूया
 नितिं फोन नं. नं बिल । जिं ला व न्हाचः तंचाःगु जुइ धकाः च्वनागु, मखु
 जुयाच्चन । सायद अंग्रेजी बांलाक मवःगुलिं अथे जूगु जुइ धकाः मत्तिइ तया ।
 वयात सुभाय् बिया । अनंलि “को सामेत” वनेत स्पीड बोटय् च्वं वना । स्पीड
 बोट न्ह्यात । जिपिं समुन्द्रय् थ्यन । बोट न्ह्यानां च्वन । अचानक शान्त समुन्द्र
 अशान्त जू थें महसुस जुल । वास्तवय् बल्लाःगु छालं जिपिं च्वनागु बोटयात
 न्याक्क प्रहार याःगु जुयाच्चन । स्पीड बोट तसकं स्पीडं ब्वाय् वनाच्चन । तसकं
 बाःवयाच्चंगु फसय् चिया गन्ध नं हवासाक्क हे वयाच्चन । फसं जिगु सँ फररर
 ब्वयेकाः ख्वालय् थ्यंकाच्चन । जितः तसकं हे न्ह्यइपुसे च्वन ।

थनथाय् सुं छम्हेस्यां धाःगु छता खँ लुमंसे वल, न्हापांगु अनुभवया
 सवाः हानं लिपा लिपा काये दइमखु । उकिं जिं थ्व जिगु समुन्द्रया न्हापांगु
 अनुभवया सवाःयात सदांया नितिं ल्यंकातयेया नितिं नुगलय् पँपँ चिना । छकः
 ब्वाय् वनाच्चंगु बोटय् निपां ल्हाः ब्वयेकाः सर्गतय् थस्वया । टीभिया स्कीनय्
 जक खनागु समुन्द्रय् आः जि थःहे दु । थन जि जक जिउगु खःसा प्याखंपाः
 कयाः प्याखं हुले मास्ते वल । बोट समुन्द्रया सिथय् थ्यंकाः दिकल । बोट
 दिइवं जिमिगु न्ह्यइपुगु कल्पना फुक्क चुंचुंदन । थन ला एकदम फोहर,
 अले मनूत म्वःम्वः, भीडया भीड । भीथाय् खुसिइ थें धःया फोहर मखुसां लः
 तसकं हे बुलु । लिसें न्या किनारय् च्वंगु थें तसकं हे नवः । छगू ला न्हाचःनिसें
 नयेपित्यानाच्चंगु, उकिसनं थजाःगु थाय्, जितः ला फियां फिइ मफयेक तं
 वल । हिइमिइ चायावल । उखेथुखे होटेल हिटेल नं स्वःवने मास्ते मवल । छुं
 छुं हे याये मास्ते मवल । गजाःगु कल्पना यानागु । गजाःगु थासय् हयाः जिमित
 वायेहल । हरे !

भचालं नयेगु नसा थ्यंकाःवल । ‘Pad Thai’ धयागु चाउमिन थेंज्याःगु
 नसा । नयेपित्यानाच्चंगुलिं तसकं हे सात । साक्क नया । पित्याः लनेवं तं नं
 भचा क्वलात । अन ला च्वने मंदुगु हे मखुत । उखेथुखे बुभ्ने यानास्वया । अनं
 भचा तापाक्क मेगु छगू बीच दु खनि । खँ न्यनां बांलाःथें च्वन । जिपिं सकलें
 अन हे वनेगु क्वःछिना । त्याक्सी छगः कया । म्हतिं १०० भाटया ल्याखं जिपिं
 खुम्हेसिया ६०० भाट काल । न्यागू मिनेट ति वनेवं हे बीच (beach) खनेदत ।
 थ्यन । व त्याक्सी जिपिं छुं मस्यूपि धयागु थुइकाः जिमित भंगलाःगु जुयाच्चन ।
 थ्व Au Frau धाःगु बीच खनाः जिपिं थुलि लय्ताया कि व त्याक्सी झाइभरं
 भंगः लाःगुयात त्वःमंकाछ्वया । थ्व थाय् जिं मनंतुना थें च्वंगु थाय् खत ।

वँचुसे च्वंगु लः, सफागु फि दुगु बीच, मनूत नं यक्व मदु । मनूतय् कालांकुलुं सः नं मदु । समुन्द्रया छालया सः जक थ्वयाच्वंगु । सिचुक्क फय् बाःवयाच्वंगु । नापसं बाबांलाःगु होटेल नं ...। मन तसकं हे चंचंधाल ।

आहा ! गुलि बांलाःगु ! गुलि जक न्हयइपुसे च्वंगु ! मन अथे चंचंधायावल । वातावरणं नं मनूया मनयात तसकं पाकेयः जुयाच्वन । जुलाईया ला जूगुलिं निभाः दन्न थी । छमा सिमा क्वय् गन किचः दु अनथाय् वनाः भासु लनेथे फयतू वना । फिसलय् फय ला तुना, तर जितः व मिखां न्हयाय् मदुगु बिशाल समुन्द्रं थःपाखे चुम्बकं थे सालाच्वन, सालाच्वन । जि जुरूक्क दनाः ब्वाय् वना । छक्कलं इवाम्पलांग धायेक तिन्हुइ मास्ति वल । तर सिथय् थंकाः छाय् थे मसिउ जि थःतुं तक्क दित । मिखां न्हयाय् मदयेक न्यनाच्वंगु समुन्द्रया विशालतायात खनाः जि अजूचाल । चिचिचाधंगु खुसिचा खनीबलय् लय्ताइम्ह जि, थनया सर्गःया चकना थे खने दुगु लः खंबलय् मन भुमिं यंकू थे जुल । नांजाःम्ह च्वमि पाउलो कोहोलोया Bida सफुलिइ च्वयातःथे जिं थःगु निपां ल्हाः प्यपुंकाः समुन्द्रयात छकः ज्वज्वलपा याना । अले वया क्षेत्रय् वयेत वयाके उजं फवना । थुबलय् हे छगू भोक्का छाल वयाः जिगु तुतियात थियावन । जिं उकियात समुन्द्रं जितः थःथाय् वयेत अनुमति बिउगु भाःपियाः बुलुहुं समुन्द्रपाखे थःगु पलाः न्हयाका । जाः तःजाः मजूगुलिं जिं थःगु पलाःयात बिस्तारं न्हयःने न्हयःने यंका । लः लुमुलुमु धाः । बांलाक लालकाये मसःगुलिं तःजाः जूथाय् मवना । बरू बुलुहुं वयाच्वंगु छालय् हुसुलुं पुइ थे भुलेजुयाच्वना । मचांनिसै समुन्द्रया लखय् चि दइ, चिसवाः वइ धकाः ब्वनातयागु । न्यनातयागु । छकः सवाः ला कायेमाल । छपासः लः कयाः म्हुतुइ तया । जिं ला भचा भचा जक चि सवाः वइ, आखिर अपाय् धंगु समुन्द्र, उलिमछि लः ... तर जिगु अनुमान गलत जुल । म्हुतुइ लः लायेमात्रं पिच्च यायेमाल । न्याल्लुसे च्वन म्हुतु । म्हुतु हे स्यन । अथे खःसां जल्ल थिनाच्वंगु निभाः जलय् म्हुतुइ लाःगु समुन्द्रया भचा लःयात घुतुकाछ्वया । थुबलय् जितः मचाबलय् स्कूलय् ब्वनागु छुनाखँ छपु लुमना वल - Water water everywhere but not a drop to drink धाःगु छु खः ? मचाबलय् ला जिं च्वयातःगु लिसःयात जिं कण्ठ याना । तर आः वयाः उकिया धातयेयागु लिसः थःत अनुभव जुल ।

शान्त व सज्जन छाल जितः हुसुलुं थे ताल । बिस्तारं आराम बीगु अले फुक्क चिन्ता ल्वःमंका बिइगु । नेपालय् जि बिदा जुलकि कि गनं डाँडाय् हाइकिंग वनेगु, कि गुगुं खुसि सिथय् वा जंगलय् चाःहिउ वनेगु खः । समुन्द्रया

सिथय् निभाः पानाः द्यनेगु धयागु ला फिल्मय् जक स्वयेगु खः । तर थौं थन जिं फिल्मय् थें अनुभव कयाच्चना । तसकं न्हयइपुकाच्चना । आनन्द कयाच्चना ।

प्यखेरं मिखा ब्या । थाय्यात व्यवस्थित कथं बांलाकातःगु दु । थनया प्राकृतिक सौन्दर्ययात फयांफत्तले मस्यंक जगेर्ना यानातःगु दु । वातावरणप्रति तसकं सजग खनेदु । धाथें समुन्द्रया अनुभव कायेत अले परिवार व पासापिनाप वयेत थ्व 'को सामेत' बांलाःगु थाय् खः ।

सन्ध्याःकाःई जुजुं वल । सुर्घः बिनावनीगु ई जुयावल । हुंकन यानय् समुन्द्रय् सुर्घः लुकुं बिना वनाच्चंगु दृष्ययात मिखा हे लिमकासे स्वयाच्चना । जितः थःत हे विश्वास याये थाकुल, जि समुन्द्रया छालय् च्वनाः छगू अविस्मरणीय रोमाञ्चक दृष्ययात थःगु नुगलय् हुया वने मफइकथं छापय् यानाच्चना । पलख मिखा तिसिना, थ्व लु न्हयाबलें थःकेतुं प्यपुना च्वनेमाः धकाः । सुर्घः बिनावलिसे कुलामय् समुन्द्र व आकाश ह्याउँसे च्वनावःबलय् जि ला थाःगाः मदयेक गन गन थ्यन, धाये हे मफुत । म्ह छम्ह रोमाञ्चित जुल । वाउ !

वहे ह्याउँगु लुं निभाःया कुलांयात मिखा हे फुति मयासे स्वयाच्च्वँच्वं गथे खः मसिउ, जि थः थम्हं छकः फिसिक्क न्हिले वल - आखिरय्, थ्व हिमालय देशयाम्ह मिसामचां समुन्द्रयात नापलाकां त्वःतल । समुन्द्रयात ध्वदुकां त्वःतल ।

(नेपालभाषा टाइम्स, नेपालभाषाया न्हिपौ, शुक्रवारया तँसापौ न.सं.११३७ दिल्लागा

५, सन्ध्या टाइम्स पिथना प्रा.लि.)

क्यानाडाया ओटावा शहरय्च्वंगु पार्लियामेन्ट भवन न्हयःने

दक्षिण सुडानया वाउनिसें क्यानाडाया ओटावा तक

जितः धाःसा विमानस्थलया प्रतिकालयय् ताउत पियाचवने मालकि तसकं हे थाकु । बस थें मखु, छगः वन धाःसा मेगु वइ धायेत, उकिं इलय् हे थ्यंकःवनेमाल, फ्लाइट त्वःफीगु ग्याःचिकुं । एयरपोर्टय् धायेफइमखु गुबलें गथे जुइ, गुबलें गथे जुइ । म्वःम्वः मनूत मदइबलय् ला घौपलखं हे अफिसियल ज्या सिधः, तर उबलय् हवाइजहाज ब्वयेत घौ-निघौ पिइमालाचवनीगु । म्वःम्वः मनूत दत धाःसा हानं चःति चःति जुइक लाइनय् च्वनाः बुलुहुं घुसुघुसु न्ह्यानाचवने मालीगु । अथे हे ट्रान्जितय् ५-७ घौ तक नं पिइमालीबलय् का छुयाये छुयाये जुइगु । थौ सुथसिया फ्लाइट जूगुलिं विमानस्थल खालि खालि हे । पलखं हे चेकिङ्गया ज्या सिधल । प्रतिकालयया तःधंगु पंखा क्वय्या मेचय् वनाः फ्यतूवना । भचासां ज्या सिधयेके धकाः ल्यापटप लिक्का । ल्यापटप चायेकाः ज्या सुरू जक छु यायेत्यना, का बरबाद, म्हिगः चार्ज यानातये ल्वःमन । ब्याट्री फुत धकाः सुचं वल । ल्यापटप बन्द याना । थुबलय् हे म्हसिउपि निम्ह पासापि जिपाखे हे स्वयाः वयाच्वंगु खना । उपि वयाः जि नापं फ्यतू वल । दक्षिण सुडानया चीधंगु शहर वाउ (Wau)स ज्या याइपि जिपि विदेशीत अक्सर थवंथवय् फुकस्यां फुकसित हे म्हसिउ । उपि नं बिदाय् थःथःगु देशय् वनेत्यपि खनी । हवाइजहाज ब्वयेत अभं घौछिं मयाक ई दनि । जिपि उगुथुगुं खँ ल्हानाचवना ।

- छ नं थःगु छँ नेपाः वनेत्यनागु खः ला ? -छम्हेसिनं जिके न्यन ।
- छँय् ला छँय् हे वनेत्यनागु खः, तर नेपालय् मखु -जिं लिसः बिया ।
- अले गन ले ? -वं हानं न्यन ।
- जि चमांया छँय्, क्यानाडाय् -जिं लिसः बिया ।
- क्यानाडाय् ? ओहो ! क्यानाडा ला सिक्क न्हयइपुगु थाय् खः । का

बालाक चाःहिउ -वं जितः प्रोत्साहित यात ।

- छ न्हापा न्हापा नं अन वने धुन ला ? - मेम्हसिनं न्यन ।
- मवनानि । थ्व न्हापांखुसी वनेत्यनागु खः -जिं धया - भण्डै खुदँ लिपा जि चमा, अंकल व केहँयात नापलायेत वनेत्यनागु खः ।
- ओहोसा गुलि न्ह्यइपुसे च्वनीगु जुइ, फोटो छ्वयाहजि खं ला - उमिसं धाल ।

जिं ज्यू धकाः मुसुक्क न्हिलाबिया ।

धात्थें खुदँ हे दये धुकल का जि शोभा-मां (चमा)पि क्यानाडा वंगु । न्हापां अंकल वीरेन्द्र अन भाल । अले निदँ स्वदँ लिपा शोभामां व शुभेच्छा (केहँ)यात नं सःतादिल । उकुन्हु थें च्वं वय्कःपि भाःगु । आः ल्याःखानाः धकाः सीदत खुदँ दये धुकल । ई वनेत छुं हे म्वाःगु जुयाच्वन । भण्डै दच्छि न्ह्यः ज्याया सिलसिलाय् दक्षिण सुडान वयाबलय् ख्यालं-ख्यालं छगू बिदाय् क्यानाडा छकः चाःहिउ वयेमाली का धकाः धयागु । का कुतः या रे धकाः उखें नं धयाहल । न्हापां छकः भिसाया नितिं कुतः यानागु नं खः । उखें रिजेक्ट यानाबिल । भिसा मबिल । का जितः क्यानाडा वा मधाः धकाः सुम्क च्वनाबिया । शोभामां हानं छकः कुतः या धकाः धयादिल । जूसां मजूसां लास्ट ट्राइ का धकाः हानं छकः भिसाया नितिं निवेदन छ्वया । थौकन्हय् अनलाइन ज्या जूगुलिं अःपु । पत्याः हे याये मफयेक जिगु भिसाया निवेदन स्वीकृत जुयावल । दक्षिण सुडानय् क्यानाडाया दुतावास मदु । पासपोर्टय् भिसा तयेगु ज्याय् तसकं हे भन्फट जुल । बल्लं अन्तिम इलय् वयाः नैरोबिइ च्वंम्ह छम्ह पासां ग्वाहालि यानाब्यूगुलिं यानाः भिसा ल्हातय् लाकेफत । दक्षिण सुडानया चीधंगु शहर Wau नं हे भिसाया निवेदन व स्वीकृतिया ज्या फुकं क्वचाःगु खनाः जि जक मखु जिमि हाकिम नं अजूचाल । धात्थें प्रविधिया थ्व जमानाय् ज्या यायेत इन्टरनेट जक दुसा गाःगु जुयाच्वन । भिसा ल्हातय् वयेवं याकनं हे वनेगु बिचाः याना । थौकन्हय् धाधां वनेगु दिं नं थ्यंकःवल । वाउं जुवा वना । जुवा दक्षिण सुडानया राजधानी खः, अले जिमिगु अफिसया मू ज्याकू नं अन हे खः । वाउ, जि ज्या यायेगु छगू गां खः । थनं जुवा थ्यंकेत निघौ हवाइजहाजय् वनेमाः । जुवाय् निन्हुयागु ज्या दनि । निन्हुया व ज्या पूर्वकाः बल्लं २०१८ या १४ अगष्टय् पिहां वया ।

जुवा विमानस्थलय् तःधंगु पाल दुने तयातःगु मेच हे थनयागु प्रतिकालय खः । तिन्हिनसिया ई । तांन्वयाः चःति भुसुभुसु वयाच्वन । तःधंगु पंखा

चाःहिला च्वंसां पत्ता हे मद्दु । तर नं क्यानाडा वनेगु उत्साहं यानाः व तांन्वःयात सहयानाच्चना । थुबल्य् हे शोभामाया मेसेज वल- 'कन्ह्य् छ थ्यंकःवइ धकाः जिपिं सकल आयबुक छंगु लँ स्वयाच्चना ।' ट्रान्जितय् फोन याये धाधां हवाइजहाजया बोर्डिंग ई त्यःगुलिं जि थःगु सुटकेश ज्वनाः उखेपाखे पलाः न्ह्याका ।

इथियोपियन एअरलाइन्सया जहाजं अदिस अबाबा थ्यंकेत करिब निघौ काल । अफ्रिकाया तसकं Convinient व यक्वथासय् फ्लाइट दुगु एयरलाइन्स मध्ये थ्व इथियोपियन एयरलाइन्स छगू नं खः । थुकी सुविधा नं तसकं बांलाः । जुवां क्यानाडा थ्यंकेत भण्डै नीप्यघौ माः । अदिस अबाबाय् न्याघौत्याया ट्रान्जित । अदिस अबाबाया अपाय्धंगु एयरपोर्ट धाःसां अप्वः हल्लाखल्लां यानाः मछिं थें ताल । अथे ला अन एयरपोर्ट तःधं यायेया निति निर्माणया ज्या नं जुयाच्चंगु दु धयागु न्यना । तःधं जुलधाःसा थ्व एयरपोर्ट काइदा हे जुइ । बहानिसिया ७ ता इलय् अदिस अबाबा थ्यंम्ह जि आः चान्हसिया १२:३० ता इलय् लण्डनया निति ब्वयेगु जुइ । धन्न एयरपोर्टय् द्यनेछिगु मेचत थासं थासय् यक्व तयातःगु दु । तर फुक्क हे जायाच्चने धुंकल । निकः तक एयरपोर्टया भासुलनेगु थाय् व ड्यूटी फ्री एरिया चाःहिले धुंकाः तिनि बल्लं छगू मेच खालि जूगु खनेवं हथाय्पथासं ब्वाय् वनाः काचाकाचां ब्याग निं दिका । अले थुचुकक फ्यतुनाः भासुलना । छँय् फोन यायेधुनेवं निघौ तक व हे मेचय् मस्तं द्यना । छँय् वनेबलय् अक्सर फ्लाइ दुबईया हवाइजहाज कायेमालीगु । अनया टर्मिनलय् नं थनया थें हे मेच तयाबिउगु जूसा गुलि ज्यू धयागु मतिइ लुल । अन ८-१० घौयागु ट्रान्जितया इलय् तुति इवःलंकेगु तकं थाय् मदयाः तसकं हे वाथावाथा कनीगु । तर थन अडिस अबाबाय् धाःसा आराम यायेखन । यात्रुतय्त तसकं हे सुविधा दुगु जुल । न्ह्यः भुकुभुकु हे वयाच्चन । मजिल धकाः मतिइ तयाः न्ह्यः बिसिकेत कफि छगू कप न्याना । छगू कप कफिया ५ डलर काल । चुइँचुइँ पूगुलिं भचा ख्वाउँकेत टेबुलय् द्यःने हे तयाः पलख पियाच्चना । थुबल्य् हे माइकं बोर्डिंगया ई त्यल धकाः धयाहल । का फसाद । बोर्डिंग एरियाय् नयेत्वनेगु सामान यंके मद्दु । न्यागू डलर वंगु कफि । अथें त्वःता थके नं नुगः स्यात । भचा पुक्क पुक्क हे प्यघुतु न्याघुतु त्वनाः गिलास अन हे तयाः हथासं बोर्डिंग जुइथाय् ब्वाय् वना । इवःछुनाः बोर्डिंग याइगु थासय् थ्यनी थें च्वंबलय् फ्लाइट ४५ मिनेट डिले जुइगु जुल धकाः माइकं सुचं बियाहल । उलिमछि ध्यबा तूगु कफि बछिं मयाक अथें त्वःता थकेमाःगुलिं तं

नं पिहां वल । चान्हसिया १२:३० ता तक न्हयः भुकुभुकु वयेक दनाच्चनागु इलय् प्लेन डिलेया खबरं हीमी हे चायेकाबिल । थ्व खबर न्यनेवं मेमेपि यात्रुत नं लुव्रुक जुल ।

अदिस अबाबाया विमानस्थलं लण्डनया हिथ्रो विमानस्थल थ्यंकेत ८. १५ घौ माः । हवाइजहाजय् दथुइयागु सिटय् लातकि जितः तसकं हे मछिंसे च्वनीगु । थौं नं अथे हे जुल । दथुइ हे लात । निखेर निम्ह, थः दथुइ । निखेर च्वंपि ला स्याक्क न्हयः वयेकाः दान । जितः न्हयः मवल । उकिं फिल्म स्वयेत स्क्रिन अन याना । फिल्म बछि हे मथ्यनिबलय् जितः नं भुसुकक न्हयः वल खनि । जि ला अथे दान खनी । लण्डनया एयरपोर्टय् थ्यनीन धयागु सुचंया सलं भसंग न्हयलं चाल । अदिस अबाबाय् डिले जूगुलिं लण्डन थ्यंबलय् लिबाइगु ला स्वाभाविक हे जुल । लण्डनं टोरन्टोया फ्लाइट बोर्ड यायेत आः घौछि हे जक ई ल्यं दनि । इमिग्रेसनया ज्या सिधयेकाः एयर क्यानाडाया काउन्टरय् थ्यंकेत बाघौ मज्जां हे काल । अन काउन्टरय् च्वंम्ह मिसां जितः बोर्डिंग पास ब्युब्युं धाल- You need to run towards Gate B । जि नं काचाकाचां वहे गेट मामां ब्याँब्याँ वना । डाइरेक्सन फलो यायां व गेट थ्यंकेत जितः नीगू (२०) मिनेट काल । गपाय्धंगु एयरपोर्ट ! मिखां हे न्ह्याये मदुगु । सेंसें-फुंफुं वयेक गेटय् थ्यंबलय् लास्ट बोर्डिंग कल यानाच्चने धुंकल । धन्न फ्लाइट मिस मजुल । ताःहाकःगु सासः ल्हाल्हां हवाइजहाजय् दुहां वना । हवाइजहाज जितः हे पियाच्वंगु थें जुल । जि हे हवाइजहाजय् दुहां वनाम्ह दकलय् लिपायाम्ह पेसेन्जर खत । आः थनं ७ घौ ४५ मिनेटया दुने क्यानाडा थ्यनी ।

एयर क्यानाडाया फ्लाइट पूर्वक जाःगु जुयाच्चन । जि नापं छम्ह सिरियन क्यानेडियनया सिट खनि । व तसकं खँ ल्हायेमाःम्ह जूगुलिं जितः पासा लूगु बराबर जुल । यात्रा म्हाइपु मजुल । खँ ल्हाल्हां सीदत व मचाबलय् हे युद्धया कारणं वया परिवार नापं अबुधाबी वःगु जुयाच्चन । व चाहिं स्वदं न्हयः तिनि अनं कलाः व मचाखाचालिसे थन क्यानाडा वःगु जुयाच्चन । अथे खःसां दँय् छकः मां बाः नापलायेत व अबुधाबी वना धकाः कन । जि मानवीय ज्याय् (humanitarian work) धकाः सीवं व तसकं हे लय्ताल । विश्वय् तःधंगु मानवीय संकट वःगु देय् मध्ये छगू सिरिया नं खः । व देशय् जिमिगु अफिसं नं ज्या यानाच्वंगु दु । अज्याःगु संकटय् लाःगु देशय् वनाः छिपि ग्वाहालि याःवनीपि धकाः धाधां वं जितः यक्व यक्व हे सुभाय् बिल । जिमिगु ज्यायात तसकं हे च्वछाल । तर जि धाःसा आः तक सिरिया मवनानि । मस्यु

कन्हय् वने नं माले फु । अन मवसां लखलख मनूत, दलदलः, परिवार विस्थापित
जूगु समाचार ब्वनाच्चनागु हे दु । व नं अजाःगु हे परिवारया छम्ह दुजः खः ।
अजाःगु हे परिस्थितियात सामना यानावःम्ह खः ।

हवाइ आक्रमण..

बमबारी...

गोला बारुदया बर्षा...

मनू हे खःसां राक्षस जुयाः पिलू वइपि शत्रु सेनापाखें
हत्या...लुटपाट...बलात्कार...आदिं बचेजुइत थःगु मांदेय्, थः बूगु थाय्...थः ब्वलंगु
थाय्...पासाभाइ...थःथिति...छँ बूँ, सम्पत्ति ...फुक्कफाक्कयात चतक्क त्वःताः ...हानं
लिहां वये खनी मखनी...छुं ठेगान मदयेक...छगू अन्जान लक्षहीन ग्यानापुगु
यात्राय् ..बिसिउँ वनेमाःबलय् गथे जुल जुइ ? गुलि थाकुल जुइ ? गज्याःगु
भयावह अवस्था वल जुइ ? वल ला वल ला धकाः उखेंथुखें स्वस्वं, बुँबुं,
मरुभूमि मरुभूमिं, समुन्द्रं समुन्द्रं मृत्युं लिकाः बिसिउँ वनेमाःबलय्, प्वनाः
प्वनाः नयेमाःबलय्, बँय्सं सर्गः फांगा यानाः द्यनेमाःबलय् गथे जुल जुइ ?-
लुमंलुमं म्ह छम्हं क्वाना वल । चिम्सँ धधस्वात । जिं वया ख्वाः पुलुकक छकः
स्वया । थ्व मनू अजाःगु परिस्थिति भोगे यानावःम्ह खः । जितः व खनाः
कन्नाचायावल ।

भीसं पत्रपत्रिका, टीभीया समाचारय् यक्व ब्वनेनं, स्वयेनं - गुलिखे
शरणार्थीत च्वनावंगु डुंगा समुन्द्रय् फातापुल,विदेशया शरणार्थी शिविरय् हैजा
महामारी जुल, थुलि मनू सित, उलि मनू सित आदि इत्यादि ।

धन्न आः वयाः उमिगु परिवारयात क्यानाडायागु भिसा ब्यूगुलिं व भचा
आशावादी जुया हँ ।

जितः वयागु खँ न्यनाबलय् भीथाय् ०६२/६३या आन्दोलनया
ई लुमनावल । मनूत वल वल धाधां चच्छि चच्छि पाः च्वनीगु लुमनावल ।
माओवादी युद्धया इलय् भीगु गांगामय् नं मनूत विस्थापित जुजुं शहरय्
/भारतय् बिसिउँवंगु अवस्था लुमनावल । थन हे नं (दक्षिण सुडान) आः
जि ज्या यानाच्चनागु थाय धयागु, गृहयुद्धं विस्थापित जुयाः शिविर शिविरय्
च्चनाच्चपिलिसे हे खः । उमिगु पीडायात न्हिथं जिं बांलाक भोगेयानाच्चनागु दु ।
उमिगु स्थितियात जिं खनाच्चनागु दु । उमिगु जीवन स्वयाः च्वनाच्चनागु दु ।

जब ज्यानया सवाल वइ, जव परिवारया जीवनया सवाल वइ । उबलय्
तत्काल गुगु निर्णय जुइ,व हे खः जिन्दगीया न्हयाना । व हे खः जिन्दगीया वना ।

टोरन्टो एयरपोर्टय् जिमिगु हवाइजहाज ल्याण्ड यात । वलिसे खँ ल्हाल्हां ई वंगु हे मचाल । जि humanitarian worker धकाः सियाः व जि प्रति तसकं हे अनुग्रहित जूगु जुल, व जिगु ज्या प्रति थुकथं अनुग्रहित जूगुया दुने वं भोगेयाना वःगु उगु ग्यानापुगु स्थिति खः धकाः जिं थुइका । वया ख्वालय्, उगु ईया त्रास आः हे नं खनेदु । वयागु मनय्, नुगलय् उगु भयानक पीडादायी स्थिति परिस्थिति गुगु वं भोगेयाना वल, व क्वातुकक प्यपुनाच्चंगु दु । जिं स्वये, व आः वया जीवनं गुबलें हुयावने फइ नं मखु ।

वं सुयातं फोन यायेमाःसा जिगु फोन छ्यःसां ज्यू धकाः धाल । छंत तः वयेमाःसा जिं तः नं वये धकाः धाल । वया सहयोगी भावनायात जिं यक्व यक्व सुभाय् बिया । आः वइगु छंगु जीवन बांलायेमा धकाः भित्तुना बियाः, अले थःत एयरपोर्टय् केहे व हजुरमामं (मांया मां) काः वयाच्चंगु खँ कना । टोरन्टो पियरसन विमानस्थल यागु Arrival पाखें पिहां वयेवं हे जिं तापाकं हजुरमां व केहें दनाच्चंगु खना । लगेज ज्वनाः फटाफट लुखां पिहां वना । अले, खुदँ लिपा तःकेहें नापलानाः घयपुना । मचाबलय् हे वंगु, आः ला व जिसिबे नं तःधिकः जुयाच्चने धुकल । एयरपोर्टय् सामान्य खँल्हाबल्हा यायां जिपि बस कायेत पिने वया । ट्याक्सि तसकं थिके अले वाःया अन्तिम न्हि जूगुलिं शोभामांपिनि बिदा कायेमछिन । उकिं हजुरमां व शुभेच्छा जक वःगु जुल । थन बस नं इलय् वइगु, अले पाय्छि इलय् हे थासं थासय् थ्यंकीगु जुयाः छुं कथं हे थाकु मजू, मछिं मजू । जि शोभामांया छँ ओन्टारीयोया मिसिसागा शहरय् खः । छँय् थ्यनेवं फ्रेस जुया, अले साक्क जा नया । यक्व लिपा छँयागु जा नयेखन । छँयागु जाया सवाः हे मेगु जुइ, थ्व सकसिनं स्यूगु हे खँ खः । जेट लगे जूगुलिं जि ला भचालं भुसुकक हे न्हयःवयेकल खनी । ५ ताः ई लिपा शोभामां व वीरेन्द्र अंकल थ्यंकःभाल । जि ला घना हे च्वना । कालाकुलु सलं न्हयलं चाःबलय् खुताः जुइधुकल । खुदँ लिपा मां-न्हयाय् नापलाना । जिमांया तःकेहेंपिनि मध्ये न्हापांन्ह मचा खः जि । उकिं चमांपि सकसियां जि तसकं यःन्ह मचा खः । यक्व माया कायेखंन्ह मचा खः । शोभामांमं जितः तसकं हे माया यानादी । मामं कनादीगु लुमं जितः, जि दकलय् न्हापां स्कूल वनाकुन्हु स्कूल ड्रेसय् जि गथे च्वं स्वयेत शोभामां छँय् नं जि स्कूल वनीगु लँय् वयाः दनाच्चं वःगु हँ ।

- क्यानाडा गथे च्वन ले ? गथे फिल याना ? - अंकलं जिके न्यनादिल ।
- क्यानाडायात जिं बांलाक खनागु हे मदुनि । थन वयाच्चनाबलय् जिं थःत विदेश वना थें छुं फरक फिल हे मयाना । - जिं धया ।

यद्यपि अन फुक्क चिज हे फरक दु । देश फरक दु । समाज फरक दु । परिवेस फरक दु । अथे खःसां जितः न्हूगु थासय् वयाथें मताल । जि थःगु हे छँ वयाच्चनागु दु । जब थःगु छँय् वयाच्चनागु अनुभव जुइ, अन फरक खनेदइ हे मखु । वास्तवय् धायेगु खःसा छँ धयागु बिल्डिंग मखु । जमिन मखु । छँ धयागु देश, परदेश वा जःलाखःला नं मखु । छँ ला थःगु परिवार गन दु वहे खः । उकें हे न्हय्गू समुन्द्र पार अन्जान शहरय् नं थः परिवार नापं दुगुलिं जितः थःगु हे छँय् वयागु अनुभव जूगु ।

बुद्धवाः थ्यंम्ह जि बिहिवाः न्हिछि हे घना । न्हय्घौया ई पाःगुलिं biological system adapt जुइत ई काइगु स्वाभाविक हे जुल । अथे जूगुलिं सिक्क त्रानुगुलिं याग्लांप्याग्लां जुयाच्चन । बहनिपाखे सकलें अनया लिक्कसं लाःगु मलय् चाःहिउ वना । दक्षिण सुडानय् ज्या यानाच्चनागुलिं जिं फिनातयागु वसः नं कार्गो पाईट व टी-सर्ट हे जक खः । अथे जूगुलिं थःत पुनेत छुं वसः न्याना । Square One धयागु मल मिसिसागाया हब जुयाच्चन । अन हे मलय् नयेगु नसा मीगु पसलय् शुभेच्छां पार्ट टाइम ज्या याइगु जुयाच्चन । बहनि बजार सिधयेकाः शुभेच्छां ज्या याइगु पसलय् हे बर्गर नया । डिनर नं अन हे कया । बस् थुलिं हे छन्हु अथें फुत ।

शुक्रवाः सुथय् दनाबलय् म्ह याउँ । अंकल बजार भाये धुंकल । शोभामां छँज्या यानाच्चनादिल । सकसिनं नापं कौला याना । जिपि तताकेहेपि अथें सुम्क च्वंच्वनागु खनाः याकनं प्याकिंग ज्या सिधयेकेत धयादिल । हथासं क्यानाडा वयेगु ज्या जूगुलिं जिं क्यानाडाय् गन गन चाःहिउ वनेगु, छु यायेगु धयागु छुं प्लान हे यानागु मदु, तर थन वयेधुंकाः जिं सिल, जि वइगु पक्का जुइवं अंकलं ला पूरा itenary हे दयेकादी धुंकूगु जुयाच्चन । वहे itenary कथं न्हापांगु जिमिगु यात्रा Ottawa शहरय् जिपि वनाच्चना । अन सरकारी बिदा अक्सर सोमबार लाकीगु खः, उकिं शनिवाः, आइतवाः, सोमवाः स्वन्हु बिदा जुइगु जूगुलिं थन चाःहिउ वइपि यक्व दइगु जुयाच्चन । वाःया ताःहाकःगु बिदा जूगुलिं जिमिसं नं थ्व ओटावा चाःहिउ वनेगु ज्याइवः दयेकागु जुल । शुक्रवाः ४:३० ता इलय् मिसिसागां पिहां वना । थन न्याघौया ड्राइभय् ओटावा थ्यनी । तर वाःया ताःहाकःगु बिदा जूगुलिं हाइवे (थन च्वंपिसं Freeway धाइगु) जाम जुयाच्चन । जाम जूसां भीथाय् थें इकिधिकि मसनीगु जाम धाःसा मखु । गाडी बुलुडुं न्ह्यानाच्चंगु धाःसा दु । टोरंटो Thousand Island कटे मज्जतले थासं थासय् जाम जुया हे च्वन । सतकय् गाडी जायेक जायेक हे दु । शायद सकलें

हे बिदा माने यायेत वंगु जुइ । क्यानाडाय् अक्सर बिदाया इलय् छँ पिने चाःहिउ वनेगु चलन जुयाच्चन । भन् अगष्ट्य् ला तान्वःगु ई जूगुलिं पिने वनीपि यक्व हे उप्वः जुइगु हे जुल । खना- गुलिसिनं थःगु मोटरया लिउने साइकल हे यखाना यंकाच्चन, गुलिं caravan गाडिइ (मोटर दुने हे खाता, टीभि, फ्रिज, त्वाइलेट दुगु) वनाच्चन, अले गुलिसिनं थःगु मोटर्य् च्वय् नांचा तयातल, छम्हेस्यां ला मोटर्य् लिउने मोटरसाइकल यखाना यंकाच्चंगु हे खना । थनया थजाःगु बिदा मानेयायेत वनीगु तरिका खनाः जि दंग जुया । थथे स्वस्वं जि न्हयःगुलु मसिउ गुबले भुसुक्क हे न्हयः वयेकल खनी । हजुरमामं धाःसा जितः बःबियाच्चन- थन थ्यंक वयाः नं थ्व धाःसा छुं मस्वसैं द्यँ जक दानाच्चन । लांलां तक तसकं सेक्यूरिटी एलर्ट एरियाय् ज्या यानाः, नीप्यघौया हवाई यात्रा लिपायागु न्हापांगु प्राथमिकता धाःसा स्याक्क न्हयः वयेकेगु हे जुइगु खनि ।

थाउजेन्द आइसलायण्ड वनेगु लँ पुलेवं लँ सुनसान जुल । गाडी स्पीडं ब्वात । अभां ओटावा थनं ५०० गू किमि तापाःनि । तर थन हाइवेय् १०० कि.मि.या स्पीडं मोटर ब्वाकेदुगु जुयाच्चन । लँय् थासं थासय् प्रत्येक ३० कि.मि. तापाक on route धकाः फुड कोर्ट, बाथरूम, पेट्रोल पम्पया व्यवस्था दु । उकिं तातापाक ड्राइभय् वनीपित सुविधा दु । मछिं मजू । अजाःगु हे on route या छगू पसलय् मोटर दिकाः भतिचा तुच्चा याना ।

तापाक्क वनेबलय् गनं छथाय् मोटर दिकल । मोटरया ल्यूने वनाः दान । होटेलाया ध्यबा नं बचे जुल । यक्व मनूतय्सं थथे नं याइगु जुयाच्चन ।

बहनि ११ ता इलय् ओटावा थ्यनेवं भाजु रोशनराज कर्माचार्य व वय्कःया परिवारं जिमित लुमुक लसकुस यानादिल । वय्कःपि जिपि वइगु जूगुलिं सकल जः हे मद्यंसे पियाच्चनादीगु जुल । खजा जिमिसं न्हाचः हे मोटरं फोन यानाः छिकपि बहनिसिया बेलि भपिया च्वनादिसँ । जिपि जामं भचा लिबाइ थें जुल, थन हे लँय्सं छुंछां नयावये धकाः धयाबलय् उखेपाखें पिने नयावयेगु खःसा च्वनेत होटेल नं बुक यानाबीला धकाः मायां जाःगु तंचाःगु भावया लिसः वःगु खः ।

रोशनराज कर्माचार्यजुपि शोभांमाया क्यानाडाया पारिवारिक पासापि जुयाच्चन । ओटावा वयेगु खःसा थन हे च्वनेगु यानाः वयेमाः खंला धकाः धयाहःगु जुयाच्चन । बहनि ११ बजे तक बेलिया नितिं जिमित पियाच्चंगु खनाः विदेशय् थवंथवय् दथुइ दइगु हार्दिकतायात जिं सतिकं स्वयेखन । दिपा आन्टी थम्हं साक्क ज्वरे यानादीगु क्वाःक्वाःगु जा, कँ, तरकारी जिमित लसकुस यानादिल । थःगु हे छँय् नया थें जुल । परदेशय् नं छँयागु जा कँ नयेखन ।

पारिवारिक परिवेशय् च्वनेखन । अतिकं आनन्द जुल । हाइ स्पिडय् खुघौया मोतर ड्राइभं त्यानु चाःपि जिपि चछिं छन्हयः जुइक घना ।

शनिवाः । सुथय् हे ओटावा सहर चाःहिलेत जिपि तयार जुया । भाजु रोशन व दीपा आन्टीपि जिमित गाइड यानाबीगु निति जिपिलिसैं भाल । वय्कःपि निम्हं सिक्क न्हयइपुके माःपि जुयाच्वन । वय्कःपि खनाः जितः फुर्ति वः थें जुल । ओटावाया डाउनटाउनय् पार्किंग मिले यायेत तसकं हे थाकुल । स्वंगू राउण्ड चाःहिलाः तिनि बल्लं पार्किंग लुल । मोटर पार्किंग याये धुंकाः बुलुहुं Site seeing यायां वना । जिपि दकलय् न्हापां थनयागु पार्लियामेन्ट भवन स्वयेत वना । क्यानाडाया राजधानि ओटावा टोरन्टो सिबय् म्हो व्यस्त । भीथाय्यागु पुलांगु दरवार थें च्वंगु पार्लियामेन्ट भवन थनयागु छगू landmark खः । सतक व्यस्त खःसां तसकं हे सुचुपिचु । अले अन पुलांगु लँय् मोटर यंके मद्दु । अनयागु दक्कसक्क होटेलं पिने खुल्लागु थासय् टेबुल मेच तयाः पर्यटकतय्त लसकुस यानाच्वन । गगनचुम्बी भवन, ब्राण्डेड पसः, आकर्षक स्ट्रिटल्याम्प व थासं थासय् स्वां ह्वयेकातःगु ओटावाया डाउनटाउन एरिया जितः तसकं हे यल । जिगु मिखां लिसा लिसा कयाः उखेंथुखें स्वयाच्वन ।

स्वस्वं जितः थःगु देय् लुमनावल । थःगु देय्या यँ, यल व खपयागु लाय्कू लागामिखाय् लुयावल । अजाःगु कलात्मक थाय्यात नं व्यवस्थित रूपं थनयागु थें हे मोटर दुमकासे, सुचुपिचु यानाः, यचुसे यइपुसे यानातये फुगु खःसा, न्हून्हूगु निर्माण जुइगु छँत नं पिने न्हापायागु हे परम्परागत कथं जक दने दइगु व्यवस्था याःगु खःसा स्वर्ग ध्वय् फइमखु । आः थें कुरूप जुइमखु । संसारया हे कलाप्रेमी, संस्कृतिप्रेमीत आः सिबय् फिदुगं अप्वः वइ । छगू स्वयेबहगु नमुना शहरया रूपय् स्थापित जुइ । संसारयात हे भीगु थःगु मौलिकतां भयबिउगु कलाकौशलं मिखा तिरमिर यानाच्वने फइ । पुलांगु सभ्यता, ऐतिहासिक धरोहरयात वयागु हे मौलिकताय् ल्यंकातयेबल्य् हे उकियागु सौन्दर्य दइगु खः धयागु खँ भीसं गुबलय् थुइगु खः मसिउ ।

(नेपालभाषा टाइम्स, नेपालभाषाया न्हिपौ, साहित्य विशेष, न्हूदँ ने.सं.११४३ (२०७९),
सन्ध्या टाइम्स पिथना प्रा.लि)

मासाइमारा पार्कय् किसितय् बथान

रोमाञ्च बिलिबिलिजाःगु जंगल सफारी-मासाइमारा

अफ्रिका वनेगु क्वःजीवं जिगु मनय् दकलय् न्हापां लुयावःगु खँ धयागु- अनयागु जंगल सफारी खः । वातावरण विज्ञानया विद्यार्थी जूगुलिं नं जुइ, थ्व क्षेत्रया प्राकृतिक विविधतां जितः न्ह्याबलें सालाच्चनीगु । मोहित यानाच्चनीगु । अभ्र धार्थे धायेगु खःसा सिंहया भूमि आकर्षित यानाच्चनीगु । स्कूलय् भूगोल ब्वनाबलय् अफ्रिकाया नांजाःगु सभाना (savanna) क्षेत्रया बारे भचा भचा न्यनातयागु खः । छुं छुं डकुमेन्ट्रिइ नं अनया भिडियो स्वयागु दु । उकिं अफ्रीका वनेगु जुल धायेवं जि मनं मनं हे ब्या- Savanna grassland य् चल्लाया बथालिसे थः नं ब्याँय वना । अफिसया बिदा स्वीकृत जुइवं केन्याया टिकट कयाः उखे वना हे छ्वया । पूर्वी अफ्रिकाया थ्व देश थःगु जैविक विविधताया कारणं यानाः बिश्वय् नां जाः । अथे ला केन्याय् वन्यजन्तु स्वयेगु निंतिं यक्व राष्ट्रिय निकुन्ज व गेम पार्क नं दु । बिदा यक्व मदुपिनिगु निंतिं केन्याया राजधानी नैरोबिया नुगलय् दुगु नैरोबि नेशनल पार्क तसकं बांलाःगु विकल्प खः । नैरोबिया अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलं शहरय् वनाबलय् ट्याक्सि ड्राइभरं क्यंगु राष्ट्रिय निकुञ्ज खनाः जि तसकं हे लय्ताया, अले भचा अजू नं चाया । शहरया लिक्कस नं थाय् संरक्षण यानाः मिलेयाना तयेफुगु धयागु छगू बांलाःगु नमुना नं खः । जिगु थ्व यात्राया मू उद्देश्य धयागु हे पार्क स्वःवनेगु अर्थात् सफारी स्वःवनेगु जूगुलिं जिं नांजाःगु गेम पार्क मासाइमारा स्वःवनेगु क्वःछिना । याकःचा वनागु जूगुलिं प्राइमेट ट्रीप बुक यायेबलय् तसकं थिके जुइगु जुल, उकिं भतिचा अनलाइन रिसर्च याना, अले छम्ह केन्यायन पासाया ग्वाहालि कयाः छगू ट्राभल एजेन्सिपाखें ग्रुप टूरय् लाकाः थःत थाय् बुक याना । राजधानी नैरोबि मासाइमाराया ट्रिप स्वन्दुयागु खनी । उकिं जिं स्वन्दुया भ्रमणया म्हगस खंकाः न्हि ल्याःखानाच्चना ।

थ्व पालय् अर्थात् सन् २०१८ फेब्रुअरी नैरोबिइ जिगु च्वनेगु थाय् होटेल मखुसे छखा छँ जुल । जि मांया अफिसयाम्ह छम्ह पासा थौकन्हय् नैरोबिइ च्वंच्वंगु जुयाच्चन । जि अन चाःहिउ वनीगु जुसेलि जि मामं थः पासालिसे जि अन वयेत्यंगु दु, अनया वातावरण गथे खः आदि न्यनादीगु जुयाच्चन । जि अन चाःहिउवइगु खँ जूबलय् वय्कः तारा आन्टि जिगु अपारमेन्टय् क्वथा छकू खालि दु,थन हे वयाः च्वंवःसां जिउ धकाः धयादिल । जि मामं नं अन हे वनाः च्वं हुँ धयादिल । मचाबलय् मांया अफिसय् वनाबलय् छकः निकः जक खनाम्ह आन्टि, आः जिं म्हसीगु ला ख हे मखु । उकिं भतिचा मछिं थें ताल । बरु याकःचा होटेलय् च्वंवंसां जिइ । तर मामं जिदि हे यानाः धयादिल अन हे च्वं हुँ धकाः । मांया मन नं तये हे माल । अथे ला तःन्हुया यात्रा नं मखु । नापनापं यक्व दत नेपाःमि सुं नापमलाःगु नं, उकिं पारिवारिक परीवेश दइ धयागु मनं खंका । न्ह्याथेसां तापालय् सुं म्हसिउपि थः मनू दइगु धयागु नं तःधंगु हे खँ खः । उकिं अन हे च्वंवनेगु क्वःछिना । आन्टियात थः गुकुन्हु थ्यंकः वयेगु खः खबर याना । शनिवाःकुन्हु न्हिनय् नैरोबि थ्यन । एअरपोर्ट तप्यंक आन्टिया छँय् वना । अहो ! अन ला आन्टि जिगु निंतिं जा, कँ, तरकारी, अचार, ला तयार यानाः पियाच्चनादीगु जुयाच्चन । जितः वनेसाथं पित्यात जुइ धकाः ननिं नकादिल । लां लां लिपा साक्क जा नया । थःगु हे छँय् जा नया थें जुल । मांया पासा मां थें हे ला खत । थः न्ह्याय्यात थें माया यानाः जितः जा नकादिल । धाथें जि होटेलय् च्वंच्वंगु खःसा थजाःगु पारिवारिक माया छखे लाइगु, द्याइगु । विदेशय् म्हमसिउम्ह जूसां देय्या नाता जक जुइवं हे थः परिवार थें ताइगु । वय्कलं थःत थः न्ह्याय् हे थन वः थें जुल जितः ला धकाः धयादीबलय् भतिचा मछिंसे तायाच्चंगु जिगु मछिं नं तनावन । आन्टि अन च्वंवयाच्चंगु दं दं हे दयेधुंकूगु जुल । वय्कःपाखें जिं अनयागु यक्व हे खँ सीकाकया । थन वयाः जितः थ्व छता नं तःधंगु हे लबः जुल ।

न्हि १

मासाइमारा वनेगु दिं । सुथय् ट्राभल्स एजेन्ट फोन यानाहल । गाडी वेस्टल्याण्ड मलय् काःवइ, अन वयाः च्वनाच्चँ धाल । जि नं वहे ल्याखं न्हापां दनाः तयार जुया । मामं थें हे तारा आन्टि ला जि सिबे नं न्हापां दनाः जितः न्हिनय् नयेगु निंतिं नयेगु नसा ज्वरे यानादी धुंकूगु जुयाच्चन । जिं ला छुं यायेम्वाः लँय् न्ह्यागुसां न्यानाः न हे नये नि धयागु खः, तर वय्कलं मामं

न्वाइथें याना: छँया नसा थें पिनेया नसा जुइला धका: धयादिल । जिं छु धायेगु ।
 मायां दयेकादीगु नसाज्वलं कया । टेबुलय् तया । गाडि वइगु ई जुयावल ।
 गाडि वइगु थाय् थ: च्वनागु थासं तापा:गु नं मखु । थनं १० मिनेततिया लँ जक
 ख: । सुथसिया ई ख: । न्यासि वंसां नं छुं पाइमखु । उकिं द्याक्सि नं मकया ।
 तारा आन्तिपित बाइबाइ याना । थ:गु सुटकेस ज्वना: तत:पला: यायां पला:
 न्ह्याका । इलय् हे जि थासय् थ्यन । अन थ्यने मला:नि तारा आन्तिया फोन
 वल । का ! जिं ला हथासं वयाबलय् वय्कलं गुलि दु:ख सिया:, सुथन्हापां
 दना: ज्वरे यानादीगु नयेगु नसा टेबुलय्सं त्व:तावल खनी । हत्तेरी, गजा:गु
 ध्वांबुद्धि ! थ:गु ढंग खना: थ:त हे ब्व: बी मास्ते वल । आ: हानं व कायेत
 सुटकेस ज्वना: १० मिनेट लिहां वनेगु अले हानं १० मिनेट बिका: थन वयेगु
 आँट याये मफुत जिं । गाडी वइगु ई नं जुइधुंकल । गाडि थ्यंक: वइन हे जुइ
 धका: घडि स्वस्वं पियाच्वनागु नं थ्यंमथ्यं बाघौ जायेधुंकल । अयनं गाडी थ्यंक:
 व:गु मखु । छगू मनं ला न्हाच: हे फोन वयेसाथं आन्तिया छँय् वना: नयेगु ज्वना
 हे व:सां ला:गु धयाथें जुल । मन पिपिच्यात । न जि अन थ्यने न्हय: हे वया:
 वनेधुंकल ला । मनय् आशंका नं जुल । उकिं एजेन्टयात फोन याना । एजेन्टया
 लिस: वल, जित: का:वइम्ह झाइभरया मजिमगा:गु ज्या व:गुलिं व मवल ।
 उकिं मेम्ह झाइभर मिलेयाना: छवयाहयेत्यनागु दु । मेगु १५ मिनेट ति लिपा
 थ्यनी धाल । हरे ! जि भन् हे हीमीचाल । पिपिउँ आयबुल । वयात जिं थ:
 वेष्टगेट मलया लुखान्हय:ने दनाच्वनागु दु धका: धयां ला वं अन वेष्टगेटय् मखु
 वेष्टल्याण्ड मलय् वयेगु ख: धका: धया: फोन दिकाबिल । आ: थ्व वेष्टल्याण्ड
 मल धयागु गन ख: जिं मसिउ । गुगल माय्पय् स्वया, वं नं मक्यं । अन
 दनाच्वंम्ह लुखापिवा: गार्डयाके न्यनां वं नं मसिउ धाल । एजेन्टयात हाकनं
 फोन याना । वयागु फोन व्यस्त, व्यस्त । आ: मजुल ला फसाद, छु यायेगु का
 ..। द्याक्सि कया: नं मसिउगु थासय् गथे वनेगु ? पलख व याये थ्व याये छुं हे
 क्व:छीमफुत । अथें वातां वातां जुल । म्हिग: सन्ध्या:का:इलय् आन्तिलिसे अनसं
 भतिचा उखेथुखे बजार चा:हिउ वनागु । अबलय् जिं अन लिक्क हे छगू मेगु
 मल खनागु दु । व हे जुइमा: धका: बिचा: याना । उखेपाखे हे पला: न्ह्याका ।
 १५ मिनेट ति न्यासि वनेवं अन थ्यन । तर व मलया नां ला मेगु हे जुयाच्वन ।
 व ला मखुत । उखेथुखे मिखा ब्वयेका । व नांया मल गनं दु ला धका: । तर
 अहँ, गनं हे छुं मखं । लँय् इवातां दनाच्वना । बल्लबल्लं छम्ह सहयोगी ख्वा:
 खना तीजकवयाके न्यना- म्याडम थ्व वेष्टल्याण्ड मल धयागु गन थें ? व मनुखं

जितः पलख त्वालां स्वल । जि परदेशी धकाः थुइकाः मुसुक्क न्हिलाः धाल-
 'उ का । थ्व हे लं पारी ला खःनि ।' वं जितः पतिचा सुयाः मल क्यनाबिल ।
 वयात सुभाय् बियाः । अले लँ त्वाःल्हानाः उखे वना । अन गनं हे वेष्टल्याण्ड
 धकाः च्वयातःगु मखना । न व मल हे खः । सायद थ्व पुलांगु नां जुइफु । थ्व
 नामं कन्फ्युज यानाः उखेंथुखें ब्वाँय् जुजुं जिगु सुथ अथें फुत । त्यानुल । कथु
 नं गनावल । लः न्यायेत नापसं पसलय् दुहां वना । उबलय् गाडी नं थ्यंकः
 वल खनी ।

लः न्यानाः पसलं पिहां वयाबलय् द्याक्सि एजेन्सीया लोगो दुगु छगः
 माइक्रोबस खना । व जितः हे कायेत वःगु माइक्रोबस खत । लास्टय् पिकअप
 जूम्ह जि जुयाच्चन । बसय् दुहां वनाः मिखा ब्या- फुक सिट जायाच्चने
 धुकल । लास्टय् छगू जक सिट ल्यं दनि । व जिगु हे ला खइ नि । जि अन हे
 वनाः फ्यतू वना । बसय् च्वंपि थवंथवय् खँ ल्हानाच्चंगु स्वयेबलय् इपि सकलें
 छम्ह मेम्हेसित म्हेसिउपिं थें अनुभव जुल । छगू हे पुचःयापिं थें ताल । जि हे
 छम्ह जक पिनेयाम्ह खत धकाः मतिइ तया । उकें जि सुम्क हे च्वच्चना । वने
 लिबाये धुकूगुलिं ड्राइभरं ट्राफिक छले यायां गाडी ब्याकल । गाडी नैरोबि
 शहरयात लिउने लाकाः पिहां वनेवं जि दुने थःथम्हं हीचाःगु, तं पिहां वयाच्चंगु
 सकतां बुलुहुं तनावन । जि सामान्य अवस्थाय् लिहां वया । ब्वाँय् वनाच्चंगु
 गाडिया इयालं पिने मिखा ब्याच्चना ।

लँय् वँव नयेपित्याना वल । गाडि ब्वाँय् वनाच्चन । आन्टिं ज्वरे यानादीगु
 नसा मिखाय् भलभल लुयावल । व लुमलिसे भन् नयेपित्याना वल । बल्लं
 छथाय् पलख भासुलने कथं गाडि दिकल । अनया हे छगू पसलय् केरा भतिचा
 न्याना । त्वःफिउगु नसा लुमंकाः वहे केरा नया । जि नापं च्वंम्ह मिसां कःनि
 नयाच्चन । वं जितः नं कःनि नयेगु खःला धकाः जिगु न्हयःने न्हयच्याकल ।
 मयःसां खँ ल्हायेगु त्वहे दयेकेया नितिं भतिचा कया । खँ ल्हाल्हां सिल । इपिं
 फुक नं छगू हे ग्रुपयापिं मखुगु जुयाच्चन । जि बाहेक अन मेगु स्वंगू ग्रुप दुगु
 जुयाच्चन । बिस्तारं परिचय यायां खँ ल्हाल्हां वना । जि नेपालं वयागु धयाबलय्
 इपिं तसकं हे लय्ताल । जिं नं उमित नेपाःया भूगोल, हिमाल आदिया बारे
 खँ कना ।

गाडि थःगु हे रफ्तारय् ब्वाँय् वनाच्चन । हाइवे ला खत, सुनसान लँय्
 गाडि हुइँइँ थःगु हे सुरे एकनासं वनाच्चंगु कारणं, सायद जितः न्हयः वल
 जुइमाः । जि द्यन जुइमाः । अचानक छक्वलं हे तान्वयावल । हपहप जुल । म्हे

छम्ह चःति हे चःति जुल । वाथावाथा कनाः न्ह्यलंचाल । हसंसं हे धाल जि । ति न्हिनसिया निभालय् । गाडि न्ह्यानाच्वंगु दु, धू दुहां वइ धकाः गाडिया दक्व इयाः तिनातःबलय् जि ला चःति चःति हे जूगु जुल । एअरकण्डिसन मदुगु गाडि खनी । उकुमुकु हे दन ।

तर थ्व स्थिति ताउत जुयामच्वन । सायद मौसमं जितः लसकुस यायेत पियाच्वंगु जुइमाः, पलखं हे सर्गतय् सुपाँय् खने दयावल, वा नं फुरुरुरु वल । इयालं पिने मिखा ब्या । आः धाःसा न्हाचः थें उजाड जमिन मखसे चिचिमागु सिमा व ततःमागु घाँय् दुगु फाँट खनेदयावल । सिमात चिचिमासां canopy धाःसा चकं । लँय् वँवँ जवं खवं पुचः पुचः जेब्रात उखेंथुखें जुयाच्वंगु खनेदयावल । थथे पुचः पुचः जेब्रात खनेवं गाडिइ च्वनापि सकलें उत्साहित जुल । त्यानुयाः याग्लांप्याग्लां वंपि सकसिकें उर्जा जायावल । फुकसिया मिखा थःथःगु इयाःपाखे जुत । छुं स्वयेगु त्वःफी ला धकाः सकसिनं मिखा ततःग्वयेकाः इयालं पिने मिखा ब्याच्वन । न्हाचः तक चुप जुयाच्वंपि सकलें कालाकुलुं हालाहल । न्हाचः निसें सुम्क च्वम्ह गाइड भाजुं नं नवानाहल- आः भ्रीपि सफारीइ थ्यनीन ।

सुथय् गाडि न्ह्यायेगु लिबाःगुलिं थन थ्यनेगु नं लिबात । सकसिनं पार्क पिनेया होटेल बुक यानातःगु जुल । जिं नं अनया छगू होटेल न्हापा हे बुक यानातयागु दु । होटेलय् वनेगु सिबें पार्कय् स्वःवने जिपि हथाय् चाः । तर मनं खना थें गन जुइ धकाः । छगू ला जिपि अन थ्यंगु हे लिबात । मेगु, पार्कया नियम कथं स्वकुमित सकलें खुताः ई तकया दुने पार्क पिहां वयेधुंकेमाः । अले बिदेशीत दुहां वनेत म्हतिं ८० डलर पुलेमाः । लिबाक्क थ्यंगु कारणं थौं दुहां वनाः नं घौ निघौ जक चाःहिलेगु जुइ । उलिया नितिं ८० डलर फुकेगु बुद्धिमानी मखुत । उकिं सकसिनं सहलह यानाः थौं पार्कय् दुहां मवनेगु क्वःजित । बरू कन्हय् सुथन्हापां हे वनेगु खँ जुल । व हे क्वःछिना कथं जितः जिगु होटेलय् त्वःताः मेपि थःथःगु होटेलय् च्ववन । जि च्वनागु होटेलया नां Simba oryx lodge खः । थ्व भचा छुट्टै लाः खनी । अन थ्यनेवं गार्डतय्सं काःवल । सिक्क नयेपित्यानाच्वंगु । रिसेप्सनय् चेक इन याये धुनेवं क्वथाय् दुहां मवंसे लंच निं नया । अले तिनि थःगु क्वथाय् वना । अहो ! क्वथा गुलि बांलाःगु । तःधंगु टेन्टयात जस्तां बारय्यानातःगु । दुने चक्कंगु क्वथा, अट्याच बाथरूम, व तवःगु दराज । पिने चिधंगु बार्दली अले अन हे सफारी मेच व टेबुल । सफारी क्याम्पय् च्वनागुसां भब्यगु व क्वथा व्यवस्थित व छिं । थनया

दकलय् यःगु चिज धाःसा जितः थनया खाःयागु लुखा खः । खाताय् च्वनाः हे पिने मिखां न्ह्यायेदक्व दृष्य खनेदु । फुकं क्वथाय् सोलार मत व लः क्वाकेगु दुगुलिं जेनेरेटर बन्द याःसां मतया असुविधा मजू । क्वथाय् थःगु सामान मिले याना । न्हिछिया धू वः चःतिं काच्याकाच्या जूगु म्ह । उकिं म्वः छकः निं ल्हुया । फ्रेस जुया । पिने बार्दलीइ च्वनाः च्या त्वनाच्वनाबलय् मासाइ गार्ड निम्ह वल । गस्ति याःवनेत्यनागु, नापं वयेगु खःला धकाः न्यन । जि नं ज्यू धकाः तुरुन्त हे तयार जुया । होटेलया कम्पाउण्ड तःधं । कम्पाउण्ड बारय् यानातःगु मदुगुलिं होटेलया चाः भन् तःधं खने दयाच्वंगु जुल । गुबलें गुबलें थन क्वथां पिने हे जेब्रा, चल्ला आदिजनावर वः हँ, उकिं छुं जुयाः बहनिइ पिहां वयेमाल धाःसा न्हापां मत च्याकाः जिमित सःति धकाः इमिसं जितः धाल । जि धाःसा भन् क्वथां हे जनावरत खनेदइगु जुल धकाः लय्ताया ।

न्हि २

थौं ला सुथन्हापां हे न्ह्यलंचाल । याकनं तयार जुयाः ब्रेकफाष्ट याःवना । होटेलय् जिं म्हिगः हे जिगु लन्च पाय्क यानाः तयाब्यु धकाः धयागु । गाडी वयेसाथं इमिसं जिगु लन्चया भोला गाइडयात बिल । फुकं हे फ्रेस जुयाः फुर्तिंसाथ पार्कपाखे न्ह्याःवना । याकनं हे पार्कया लुखाय् थ्यन । बिदेशि नागरिकतय्सं म्हतिं ८० डलर पुलेमाःगु जुयाच्वन । पासपोर्ट क्यनाः ध्यबा पुला । दुहां वनेवं गाडीया छत चायेकाबिल । आः खुल्ला रूपं पिने स्वयेखन । पिने स्वयेत फुक हे गाडिइ दन । जि धाःसा धिकः चीधिकः । दनां नं पिने खनेमदु । फ्यतुइगु सिटय् दनेमाःगु अवस्था जुल । आः छु यायेगु, लाकां त्वःताः सिटय् दना । भचा मछिंसे ला ताःगु खः, तर थःगु ल्हातय् मदुगु चिजय् मछालाया छुं अर्थ मदु । थःत छिंकेया ल्याखं न्ह्याःवनेगु बानि ला याये हे माल । उकिं सिटय् दना ।

सुथसिया ई । सिचुगु फय् सिरिरिरि वयाच्वन, अले लुमुसे च्वंगु सुथसिया निभाःजः वाउँसे च्वंगु घाँसय् लाःबलय् सुथसिया शीत हिरा थें थित । मिखां न्ह्याये मदयेक न्यनावनाच्वंगु फाँट । भचालं हे अफ्रीकाय् दइगु चल्लाया छगू प्रजाति Impala पुचः पुचः घाँय् नयाच्वंगु खनेदत । लिक्क gazels प्याखं हुलाच्वन । हुंकन तापाक हाकुगु व तुयुगु बुट्टाय् वँचुसे च्वंगु सर्गः क्वय् जेब्राया परिवार खनेदत । अनं भचा उखे गुँ म्येय्त (wildebeast) अलिछ चाचां घाँय् नयाच्वन । गुँ म्येय् ला गुलि गुलि का । अफ् थ्व ला यक्व मखुनि हँ । annual

migration अर्थात् बार्षिक बसाइसराई सिधःगु ई जूगुलिं म्हो जूगु हँ । बुलुहुं बुलुहुं जंगलया दृष्यावलोकन याकुयाकुं गाडी न्ह्यानाच्वन । जंगलय् भचा दुहां वनेवं अफ्रिकन किसिया परिवार खनेदत । अफ्रिकन किसि भीथाय्या किसि स्वयां भतिचा तःधिकः अले भचा गाढा खरानी रंगया जुयाच्वन । मां-अबुलिसे मचापि किसित म्हिताच्वंगु दृष्य खनाबलय् जितः साप हे न्हयइपुल । स्वयाच्वने मास्ते वल । भीथाय् थजाःगु दृष्य गन स्वः वनेगु ? जिं ला लहिना तःपि किसि जक न्हापा चिडियाघर व लिपा चितवन जंगलय् वनाबलय् खनागु खः । प्राकृतिक वासस्थानय् थथे लय्तायाच्वंपि पशुपंछीत खनाबलय् मन तसकं हे लय्लय् ताल ।

- उ उ अन antelop तितिं न्हुयाच्वन
- अन स्व साः, व जिराफया ककु गुलि ताःहाकःगु ।
- अहोसा चल्लात गय्च्वंक जक बाँय् वनेफुगु ।

का रे । थ्व छु जूगु । उखेथुखे स्वस्वं हे लिमलाना वल । वं उखे थः पासायात उ उ धयाच्वंगु दु । उम्हं उखे थः पासापिन्त उ उ धयाच्वंगु दु । जि गबलें थुखे गबलें उखे छ्यं चाःहीकाः स्वयाच्वनागु दु । च्वय् सिमाय् भीसं गुबलें मखनापि, गुबलें सः मतायापि अनेक किसिमया भंगःपंछीत हालाच्वंगु दु । सकलें हे रोमाञ्चित जुयाच्वनागु दु । गाइडं कनाच्वंगु दु, तर वया खँय् सुयां न्हाय्पं हे वनाच्वंगु मदु । मिखा हे जक छुं मेगु न्हूगु स्वयेत हथाय् चायाच्वंगु दु ।

थन जितः दकलय् यःगु छु धाःसा तापाकं हे जनावरत खनेदु । थनया थीथी जनावरत उखेथुखे जुयाच्वंगु स्वस्वं हे जितः न्हापा चितवन जंगलय् सफारी वनागु लुमनावल । भीथाय् तराइया घना जंगलय् जनावरत स्वयेत एकदम धैर्य यानाः पियाच्वनेमाः । मिखा नं तेल्लाका च्वनेमाः । सिमाहः खुप्सुक सः वलकि न्हाय्पं तिंस्वाकेमाः । मिखा फुति याये मलावं हे भाडीइ सुले धुंकीगु, सुलाकासा म्हितू थें ताइगु । अथे ला उकियागु मेगु हे कथंया मज्जा दु । थन सभानाया मैदानय् धाःसा ताःहाकःगु घाँय्या मैदान व चिचिमागु सिमा जक । छमा सिमां मेमा सिमाया दथुइ ग्याप यक्व दुगुलिं च्वं स्वयेबलय् फुतिफुति थें खनेदइगु । थन धाःसा कोसौ तापाकं नं मज्जां खनेदु । प्रकृतिया स्वर्गिय प्लेग्राउण्ड ।

मासाइमारायात स्थानीय मनूतय्सं 'मारा' जक नं धाः । मारा खुसिया नां खः, अले थ्व थाय् थनया आदिवासी जनजाति 'मासाइ' तय्गु लागा

खः । उकिं थनयात मासाइमारा धाःगु खः । केन्याया दकलय् तःधंगु राष्ट्रिय निकुञ्ज खः थ्व । गेम रिजर्भ धयागु राष्ट्रिय निकुञ्ज थें हे तःधंगु लागायात संरक्षण यानाः अनया वन्यजन्तुतय् सुरक्षित प्राकृतिक वासस्थानया प्रबन्ध यानातःगु थाय् खः । थन छुं छुं गेम रिजर्भत सरकारं संचालन यानातःगु दुसा छुं निजी कम्पनि व होटेलतय्सं नं सञ्चालन यानातःगु दु । गुगुं गेम रिजर्भय् जनसंख्या सन्तुलित यानातयेत स्पट हन्टिंग अर्थात् शिकारया नं अनुमति बिउ । मासाइमाराय् नं सन् १९६१ निसें शिकारया निति स्पट हन्टिंग संचालन जुगु खःसां सन् १९७७ निसें केन्याय् शिकारयात प्रतिबन्ध तयाबीवं संरक्षित क्षेत्र जुल । सन् १९६१ तक जम्मा ५२० कि.मि.क्षेत्रफलया थ्व लागा खःसा थौकन्हय् थ्व निकुञ्ज १५१० कि.मि तक न्यनावंगु दु । केन्याया थ्व मासाइमारा जःलाखःला देय् तान्जानियाय् थ्यंकाः सेरेङ्गेटी राष्ट्रिय निकुञ्ज जुयाः १४७६३ कि.मि.या लागाय् न्यनावंगु दु । थन निगू देय्या दथुइ छुं कथंया हे तारबार तयातःगु मदु । प्राकृतिक सिमानाया रूपय् हे छुं छुं थासय् मारा खुसि बाःवनाच्चंगु दु ।

थ्व हे मारा खुसिया सिथय् थ्यनेवं जिमिगु गाडि दिकल । न्हिनसिया १२:३० ताः ई जुइधुंकल । गाइडलिसे उजं कयाः गाडिं कुहां वया । जिपि लिसें मासाइ गार्डत नं नापं वल । खुसिसिथय् पलख न्यासि वना । थ्व खुसि थनया पशुपंक्षीतय् निति दकलय् महत्वं जाःगु लःया श्रोत खः । बर्खाया इलय् तसकं बाःवइगु थ्व खुसि थौकन्हय् सुख्खाया मौसम जुगुलिं बुलुहुं बाःवनाच्चन । थ्व खुसिइ लः म्हो जुइगु इलय् थनया जनावरतय्सं थाय्बाय् हिलावनी हँ । wildbeest migration (तःधंगु बसाइ सराइ) । जिपि अन वनागु सुख्खा मौसमय् जुल । जुलाई सेप्टेम्बरया इलय् ला थन द्वलंद्वः जक मखु लखंलख हे गुंम्येय् नापं अल्याख अल्याख ल्याखय् जेब्रा, जरायो, इम्पालात तान्जानियाया सेरेङ्गेटी निसें यात्रा यायां वइ हँ । शिकारी जन्तुतय् निति थ्व ई धयागु शिकार यायेगु तःधंगु मौका खः । थुबलय् म्वायेगु निति जंगली जनावरतय् दथुइ संघर्ष हे जुइ । भीसं टिभिइ खना थें थ्व इलय् शेर, चितुवा, धुँतसें शिकारया मौकायात त्वःफिकी मखु । जन्तुत मासाइमारा दुहां वयेत थ्व हे खुसि छिनाः वयेमाः । फिल्मया क्लाइमेक्सय् थें थन खुसिइ द्वलंद्वः गोहीतसें इमित पियाच्चनी । यक्व जनावरत गोहीया आक्रमणं सी । अक्टोबरं अर्थात् सुख्खा मौसम सिधइबलय् हाकनं उपि तान्जानियाया सेरेङ्गेटीइ हे लिहां वनी । थुकथं दँय् थ्यंमथ्यं २,५०,००० गुंम्येय्, ३०,००० जेब्रात हिंस्रक जनावरतय् शिकार जुयाः, लखय्

दुनाः, त्वचं कयाः अथवा प्यां न्यानाः सी खनी । थथे दँयदसं देशान्तर गमन (migration) बिस्वय् हे अजूचायापु । दकलय् ताःहाकःगु माइग्रेसन खः थ्व । धाथें उमिगु जीवनय् नं म्वायेत यायेमाःगु संघर्ष म्हो मखु खनी ।

गाइडलिसे खँ ल्हाल्हां सिथसिथं वँवँ खुसि बाः वनाच्चंथाय् थ्यन । अहो ! अन ला सलंसः गोहीत लालकयाच्चंगु दु । अथे हे भतिचा उखे पुचः पुचः हे जलगैडा मुनाच्चंगु दु । छगू हे खुसिइ नं उपि थःथःगु लागा छुटेयानाः च्वं थें च्वंच्वन । गाइडया धापू कथं जलगैडा तसकं बल्लाःम्ह जनावर खः धकाः सिउगुलिं गोहितसें इमित हत्तपत्तं सिकार याः मजू हँ । वास्तवय् हिप्पोया वाकुधी तसकं हे बल्लाः । जमिनया जन्तु खःसां इमिगु छयंगू तसकं हे संवेदनशील जूगुलिं उपि अक्सर लखय् वा ध्याचलय् च्वनी । गोहि व हिप्पोया थ्व सम्भौतायात स्वये धुंकाः हाकनं जिपि गाडिइ च्वंवया । अनं भचा तापाक पिकनिक एरिया धकाः दयेकातःगु दु । अन हे च्वनाः सकसिनं होटेलं ज्वनावयागु थःथःगु नयेगु नसा नया । लिक्क च्वंगु सिमाय् vervet माकः च्वंच्वंगु जुयाच्चन । इमिसं जिमिसं नयाच्चनागु लंच कायेत ताक यानाच्चन । माकःतय्त नयेगु ब्यूसा हाकनं हाकनं उमिसं दुःख बी, इमिगु बानि स्यनी धकाः गाइड जिमित छुं हे बीके मब्यू । धयां छु याये छम्ह माकलं मेगु ग्रुपया छम्हेसिगु जुस लाकाः हे यंकल ।

लंच नयेधुंकाः हानं यात्रा न्ह्यात । आः जिपि केन्या व तान्जानियाया सिमानाय् थ्यन । थन ख्यलय् दथुइ लाक छगः तग्वःगु त्वहं दु । सिमानाया रूपय् उलि हे जक । गाडि कुहां वयाः त्वहंयात पार याना । टेक्नीकल्ली तान्जानियाय् नं पलाः तया धकाः लय्ताया । लिपा धाथें तान्जानिया वनाबलय् एअरपोर्टय् इमिग्रेसन अफिसय्- छ न्हापांखुसि तान्जानिया वयाम्ह खःला धकाः न्यंबलय् थ्व क्षण लुमना वयाः भन्दै मखु धायेत्यनागु ।

सिमानाया तग्वःगु त्वहँतय् पलख भासु लनेगु ज्या जुल । थुबलय् हे उखे तान्जानियापाखें चाःहिउवःपि छखलः नं अन हे थ्यंकःवल । निगुलिं पुचः थथे ध्वदूबलय् तसकं न्हयइपुल । ल्हाः संका सकस्यां लसता पिब्वया । अन हे त्वहँतय् च्वनाः सकसिनं फोटो कया । पलखं इमित बाइबाइ यासे थःगु गाडि दुथाय् वया ।

तिन्हिनय् जूगुलिं निभाः सिक्क हे छाः । थ्व इलय् यक्व जनावरत खनेमदु । ववं हे गाइडयात रेडियो मेसेज वल । वं जिमिगु गाडि चाःहीकाः मेगु लँपुं यंकल । लँ बांमलाः, तर मेगु निगः गाडि नं वनाच्चंगु दु । हुंकन छथाय्

गाडि दिका: सकलें छथाय् स्वयाच्चन । जिं ला छुं हे मखं । छुं भंग:पंछीत जुइमा: धका: मत्तिइ तया । मखुखनि, भचालं खनेदयावल छमा सिमाकचाय् चितुवा छम्ह च्वंछंगु । व हे सिमाकचाय् वं नकतिनि शिकार याना: नयाच्चंगु जुइमा:, फ्रेश शिकार यग्गानाच्चन । सायद प्वा: जा:गुलिं भचा भासु लनाच्चंगु जुइमा: धका: मत्तिइ तया । अन हे सिमा हलं किकाच्चंम्ह त:धिक:म्ह मेम्ह चितुवायात भण्डै मखनागु । वयात स्वयाच्चनाबलय्, उबलय् हे अन मेगु छग: गाडि नं थ्यंक:वल । उकी च्वनाव:पि मनूतसैं भचा उप्व: हल्ला या:गुलिं चितुवात अफ्र अनं नं च्वय्च्चंगु सिमाकचाय् सूवन । व हल्लागुलुतय्सं याना: मेपिसं नं स्वयेमखन । जिमिसं खने हे धुन । उकिं अनं लिहां वया ।

अफ्रिकाय् बिग फाइभ धका: शेर, चितुवा, गैंडा, किसि व अफ्रिकन म्यय्यात धाइगु ख: । थ्व थासय् थुपि न्याताजि वन्यजन्तु अल्याख ल्याखय् दइगु जूगुलिं थन न्ह्याबलें पर्यटक ग्वा:ग्वा: वइ । गाइडया धापू कथं निपु न्यकू दुपि थनया गैंडात धा:सा खंके तसकं थाकु हँ । चितुवा, किसि, गुंम्येय् खंसां जित: दकलय् स्वयेमास्ते वयाच्चंगु शिंह ख: । व धा:सा खंगु हे मखु । केन्याया मेमेगु निकुञ्ज स्वया: नं मासाइमारा नांजा:गुया छता कारण थ्व थासय् यक्व शिंह दइगु जूगुलिं नं ख: । मेथाय् सिबें थन शिंह खनेदइगु यक्व सम्भावना दु धयागु न्यनातयागु ख: । तर न्हिछि चा:हिले धुन खंगु हे मखु । संभावना दइगु निगू स्वंगू थासय् यंके धुंकल, अय्न मखं । खुता: इलय् पार्क पिहां वनेमा:गु कारण गाइडं घडि स्वया: आ: लिहां वनेमाल धका: धाल । मेपिसं नं ज्यू धाल । जित: धा:सा ख्वये मास्ते वल । थ्वहे स्वये धका: थनथ्यंक वयागु, वहे स्वये मखंबलय् दिक्क जुल । आ: छु यायेगु ? लिहांवने म्हा: धाये नं मजिल । अन थ: याक:चा च्वनेगु खँ नं मवल । म्हाइपुका:, ख्वा: खिउँका सुम्क गाडिया कुंचाय् फ्यतुना । झाइभरं गाडि चा:हीका: यंकूगु हे होस मंत । सिमात यक्व दुगु थासय् थ्यंबलय् अन मेगु गाडियापि मनूतसैं थन शिंह दयेफु धा:गु स:तायेवं छक्वलं जिगु मिखा व न्हाय्पं सक्रिय जुल । हे भगवति छक: ला दर्शन बिउ रे...धयाथें मत्तिइ लुल । अन हे लिक्क छगू ध:चिया पारीइ छम्ह अजंगम्ह शिंह मस्तं दनाच्चंगु जुयाच्चन । वाह ! जि ला जुरूजारू दना: सिटय् गया: स्वया । जि तसकं लय्ता:गु जिगु ख्वालं क्यन मखा जुइ, पासापिसं जित: बांलाक खनेदइथाय् न्हय:नेपाखे हे छ्वयाबिल । जिमिगु हा:स: ताया: ला छु थें व शिंहया न्हयलंचाल मखा- दना: जिपि पाखे छ्यं चा:हीकल । थ्व भव्य जनावरयात गुँया जुजु अथें धा:गु मखु जुयाच्चन । वयागु भराय्धंगु म्हय्

लुंथें च्वंगु सँ निभालय् लाना: तल्ल थिनाच्वन । ख्वालं च्वय् प्यखेरं भुनाच्वंगु ताता:हाक:गु सँ वयागु श्रीपेच थें सजय् जुयाच्वन । अलिछिचाया: वं वा:का: त:बलय् बज्रथें जा:गु वयागु वाकुधी खनेदत । सायद वं नं सिउ- व अनयाजुजु ख: । जिपिपाखे छक: मिखा ब्वया: वा:का: ततं व फस्वल । वया न्हय: स्यन जुइमा: । जित: नं न्हय: स्यनीगु मय: । सुनां डिस्टर्व या:वइगु मय: । उकिं वयात डिष्टर्ब जूगु मतिइ लुइका: ड्राइभरयात लिहां वने नु धया । सिंहयात लुधंक द्यँ न्हिं, साक्क द्यँ न्हिं धका: धाधां - बाइबाइ याना । निगू फिट तापाकं हे थुकथं शिंह स्वयेखंगुलिं जिगु मनसुवा पूवन । जिगु लय्ता:या था:गा: हे मंत ।

लिहां वयाबलय् खुता: हे जुइन । न्हाच: वँचुसे च्वंगु सर्ग: आ: निभा: बीत्यंगुलिं ह्याउँह्याउँ धयावल । पूर्वी अफ्रिकां निभा: बिइगु स्वयेगु जित: साप हे य: । भन् सभाना मैदानं मिखां न्ह्याये दतले तापाक तक खनेदइगु थ्व बीनिभा: भन तसकं हे बांला: । स्वस्वहे लुमधं । छगू कथंया अपूर्व आनन्द बिउ ।

पार्क पिहां वयाबलय् नं जिगु ख्वाल्य मुसुका: ल्यना हे च्वन । ख्वा: च्याना हे च्वन ।

न्हि ३

कन्हय्कुन्हु भचा लिबाक्क तक द्यना । थौं लिहां वनेगु ख: । गाडि १० बजे जक थ्यंक:वइ । होटेल्य् ब्रेकफाष्ट याना । स्टाफतय्त सुभाय् बिया । लिहां वयाबलय् अनया आदिवासी जनजाति मासाइतय्गु बस्तिइ छक: नं स्व:वना ।

केन्या व तान्जानियाया आदिवासी थुपि मासाइत अक्सर निकुञ्जया ज:ख: हे च्वनीपि ख: । थ्व हे कारणं थुपि नांजा: । ह्याउँगु व तुयुगु छिरबिरगु गां न्यइपि थुमिगु तिसा पोत्यामा: ख: । जंगलय् च्वनीपि जूगुलिं जनावरतलिसे थुमिगु क्वातुगु स्वापू दु । तर थौंकन्हय् यक्व मासाइत सहरय् ब्वंवनीगुलिं गामय् च्वनीपि यक्व हे म्हो जुइधुंकल । अन बस्तिइ इमिगु छें स्व:वना । मनूत ६ फिट त:धिक: अले छें धा:सा ५ फिटयागु । छाय् थथे ले ? धका: जिं न्यनागु ख:, तर वं जिगु खँ ध्वामथुल ला छु थें लिस: मबिउ । छगू न्हयइपुगु खँ छु धा:सा थन छें दनेगु, ज्या यायेगु दक्व मिस्तय्गु भागय् खनी । अले छिपि मिजंत छु यायेगु ले धका: जिं न्यनां ला लिस: भन् हे अजूचायापुक वल- जंगलि जनावरतपाखें बचे यायेगु हँ ।' साय्द न्हापा न्हापा थ्व थाकुगु ज्या जुइफु । तर आ: नं व हे

परंपरा ज्वनाच्चन । ज्या फुकं मिस्तयुगु भागय् लाकाः तयातल ।

छथाय् इमिगु छगू पुचः प्याखं हुलाच्चन । अहो ! गुलि जक तित्तिन्हुइफुगु ? जि ला उमिगु न्ह्यःने छु नि छु का । न धिकलय् न तित्तिन्हुइगुलिइ । उमिसं जितः उमिगु गां न्ययेकल । का जि ला उकिं हे त्वपू का । थ्यंमथ्यं २० गू मिनेट ति उपिलिसे च्वना । मासाइ आदिवासीतय् छुं भचासां जीवन थुइके खन, सीके खन । न्यनेदु कथं केन्या व तान्जानियाय् मासाइ जनजातितय् ल्याः भिगू लाख ति दु ।

थन जिपि नैरोबि राजधानी हे लिहां वया । तिन्हिनय् तांन्वःगु थ्व इलय् नैरोबिइ दुहां वनेगु लैय् ट्राफिक तसकं हे जाम जुइ । थन छकः जामय् लातकि घौ निघौ हे फसे जुइ, उकिं मेगु लं वने ला धकाः झाइभरं जिमिके न्यन । जिमिसं नं ज्यू धया । नाकुरुया थ्व लं वयागु फाइदा हे जुल । नांजाःगु नैभासा ताल तापाकं सां स्वयेखन । थ्व ताल थनयागु सिमसार क्षेत्र खः । अले थ्व थासय् पिक फलेमिगो च्वनी । सायद गुगुं दिनय् थन नं स्वःवयेगु हवःताः चूलाइ ला ?

गन गनयापि, म्हमस्यूपि मनूत स्वन्हु तक छगू हे गाडिइ च्वनाबलय् स्याःन्याःपि पासापि थें हे जुल । यक्व खँ जुल । बहनिशिया च्याताः इलय् जिपि नैरोबि थ्यन । झाइभरं गन काःवयागु खः अन हे त्वःताबी धाल । जिं नं १० मिनेट जकया ला लँ खः ज्यू हे धया । तर गाडिइ च्वंपि मेपिसं खँ मन्यं । बहनिइ खिउँइ धुकल, लुटपाट जुइफु । हानं छंके सुटकेस नं दु । उकिं उमिसं हे झाइभरयात जितः छैय् हे त्वःताबीत इनाप यात । तापालय् । छगू यात्राय् नापलाःपि यात्रुत । सायद हाकनं कन्हय् नापलाइ मलाइ धायेमफु । उमि जि प्रतिया सद्भाव खनाः जि भचा भावविहल जुया । देश न्ह्यागु हे जुइमा, मनूया मन तःधं । जिं सकसितं आभार व्यक्त याना । सुभाय् बिया ।

जिगु मचानिसेंया म्हगस खः -जंगली जनावरतय् उमिगु थाय्बासय् चाःहिलाच्चंगु, जुयाच्चंगु स्वयेगु । थौं जिगु व म्हगस पूवन । उमित उपि च्वंगु थासय् स्वयेखन । अक्सर भीसं जंगली जनावर स्वयेगु धयागु चिडियाघरय् वनाः खः । मचाबलय् जितः जावलाख्यलय् चिडियाघरय् वनेगु धालकि सिक्क हे यः । गुलिमछिं जनावरत स्वयेदइगु अन । थीथी किसिमया । तर तःधिकः जुइकाः जितः अन जंगलि जनावर जक मखु उमिगु पीडा नं खनेदयावल । मिखां न्ह्याये मदइगु ख्यलय् थःपिनि जः नापं तित्तिन्हुयाः ब्याय् जुइमाःपि चल्लात स्कूलया चौर ति नं मदुगु थासय् लिक्कुंकाः च्वनेमाल । थःपिसं हे

शिकार याना: सिमा गया: नयेमा:म्ह चितुवा चीधंगु खोरय् वाथावाथा कंका:
कुंका च्वनेमाल । अले थ: ज:लिसे चा:हिलेमा:पि किसितय्त जबर्जस्ति मनु
कुबिका:, मनूतय् मनोरञ्जन याकेत बाध्य याकातल । थुइवं जित: चिडियाघरय्
वने मास्ते मवल । मनूतय्त पलख मनोरञ्जन बिइत उमित थथे सास्ति
बियात:गु स्वया: जि लय्ताये मफु ।

जीव-जन्तुतय्त उपि च्वनीगु थासय् हे तयेमा: । उपिपाखें सुरक्षित
जुया: तापाकं उमित स्वयेबलय् उमिगु जीवनशैली नं स्वयेदइ । यक्व खँ सीके
खनी । चिडियाखानाय् थें थनया जनावरतय्त हायेके नं फइमखु । ख: छुं छुं
जनावरतय्त चिडियाघरय् तयेमा:सा मिनिमम स्टायण्डर्ड पालन याना: उमित
अ:पुका बीमा: । ज्यूसा ला अथे मत:सा हे बेस ।

हँ ! भसंग हे वन जि । जि नापंच्वम्ह पासां जित: ल्हातं धिगुलिं ।
गाडि छँ क्वय् हे दिके धुकल खनी । जि ला घौपलखं हे गनं गन थ्यनेधुकूगु
जुयाच्वन । लुमुगु मतिना कालबिल यासैं सकसितं बाइबाइ याना ।

न्हिछि हे गाडिइ । म्ह न्यले धुकल । नये नं पित्यात । तलय् तारा आन्टि
जित: हे पियाच्वंगु दु । उकिं तत:पला: यायां स्वहाने गया ।

(नेपालभाषा टाइम्स, नेपालभाषाया न्हिपौ, साहित्य विशेष, न्हूदँ न.सं.११४२ (२०७८),
सन्ध्या टाइम्स पिथना प्रालि)

जान्जिवारया यद्युगु समुद्र

पोले पोले मोम्बासा-पोले पोले जान्जीवार

पूर्वी अफ्रिकाया थीथी देय् भ्रमण यानागु मध्ये जितः तसकं यःगु थाय् वा सहर धयागु मोम्बासा व जान्जीवार सहर खः । पूर्वी अफ्रिकाया तटीय क्षेत्रय् लाःगु थ्व निगू सहरयागु फरक फरक हे आकर्षण दु । हिन्द महासागरया मनोरम तटय् आनन्दं चाःहिलेगु थें न्हयइपुगु यइपुगु बांलाःगु बिदाया सदुपयोग मेगु छु जुइ ? निगू बिस्कं इलय् यानागु यात्रा खःसां थ्व निगुलिइ समानता यक्व दुगुलिं छक्वलं हे निगुलिं अथें लुमना वइगु उकिं जिं थ्व निगुलिंयात थन नापं छक्वलं लुमंकाच्चना ।

केन्याया समुन्द्र तटय् लाःगु मोम्बासायात तुयुगु व वेंचुगु सहर नं धाः । राजधानी नैरोबि धुंकाः दकलय् तःधंगु सहर थ्व हे मोम्बासा खः । अले थ्व हे अनयागु दकलय् पुलांगु सहर नं खः । मदरका एक्सप्रेस रेलं थ्यंमथ्यं न्याघौ वनेधुंकाः नैरोबि मोम्बासा सहर थ्यनी । अथेला थन आन्तरिक उडान नं यक्व दु, अले बसं यात्रा यायेगु नं सुविधा दु । तर थ्व पालय् रेलं वनेगुअनुभव कायेगु इच्छा जुयाः थ्व माध्यमयात छ्यलेगु क्वःछिना । थ्व रेलया यात्रा नं तसकं हे लुमंकेबह जुल । कन्हय् सुथन्हापांयागु टिकट जूगुलिं जि व पासा सुनिता महर्जनं रेलवे स्टेसन लिक्क लाःगु Airbnb या छगू अपारमेन्ट बुक याना । सुथय् ८:१५ इलय् न्हयाइगु रेल जूगुलिं थः च्वनाथासं ७:३० ताः इलय् जक वंसा गाइ धयागु मत्तिइ तयाः । अथे खःसां सुथय् याकनं हे न्हयलं चाल । दना । अयक्क क्वथां जक छु पिहां वया होस्त मय्जुं जिमित खनाः अजूचासे धयादिल ।

- ‘अहो सा ! छिपिं ला अज्ज नं थन हे तिनि ? याकनं हुँ । मखुसा रेल छुटे जुइ ।’
- ‘नकतिनि ६:३० ताः जुल । अनसं ला खःनि रेलवे स्टेसन ।

मत्यःनि ।' जि थःगु हे ल्याःचाः कथं लिसः बिया ।

- 'मखु मखु थन ला रेलवे स्टेसनय् नं निघौ न्ह्यः हे वनेमाः । मखुसा लिबाइ । रेल छुटे जुइ । का याकनं हुँ ।' - व होस्त मय्जुं जिमित थनयागु नियम कन । जिमित उघिमय् वनेत घ्वात्तुघ्वात ।

अहोसा...थन थथे धकाः जिमिसं छु सिउ । खजा जिमिसं नं न्यनेकने यानाः थनयागु नियम न्हापां हे सीकातयेमाःगु खः । धन्न याकनं दना । सामान ला म्हिगः बहनी हे फुक्कं प्याक यानातयेधुंगु खः । होस्त मय्जुयात सुचं बियादीगुलिइ सुभाय् बिबिउं काचाकाचां ट्याक्सी सःताः वना हे छ्वया । अनयागु रेलवे स्टेसनय् नं एयरपोर्टय् थें हे सेक्युरीटी चेकिंगु जुइगु जुयाच्चन । 3 step security checking सिधयेत्यंबलय् छम्ह सेक्युरीटी गार्ड छंगु ब्यागय् यंकेमज्युगु सामान छुं दु ला ? धकाः न्यन । वसः आदि बाहेक मेगु छुं मदु । जिमिगु ब्याग उलाः स्वल, छुं खंकेमफु । बांलाक चेक यायेत ई मदये धुंकल । रेल न्हयायेत भीगू मिनेट जक ल्यंदनि । वयात बिन्ति याना । वं नं ध्यबा कायेत हे वालापवाला यानाच्चंगु जुइमाः धयागु मत्तिइ तयाः जिं वयागु ल्हाःतय् भतिचा ध्यबा तयाबिया । वया ख्वाः छक्वलं चकन । वं हे सट्कट लँपु रेलया प्लेटफार्म तक यंकाबिल । हथासं ब्वाँय् वना । काचाकाचां जिपि रेलया लुखां जक छु दुहां वना ध्याक्क धायेक रेलयागु लुखा नं बन्द जुल । रेल नं न्हया हे न्हयात । फिल्मय् थें हे जुल जिमित । धन्न सुथय् हे होस्तं जिमित याकनं छ्वयाहल । जिमिगु तालं थन वःगु जूसा जिपि थन हे थाइगु । सेंसेमिक ब्वाँय् वयागुलिं सिटय् धुचुकक फ्यतुनाः पलख भासु लना । रेलया इयालं केन्याया थासं थाय् स्वस्वं वनागुलिं ई वंगु वाः हे मचाल । रेलया लँपु छथाय् निथाय् राष्ट्रिय निकुञ्जया लँपु जुयाः वंबलय् अन जिमिसं जिराफ, जेब्रा व किसित खना । थीथी दृष्य स्वस्वं, थः नापं यात्राय् वःपि मनूतलिसे अन खंगु थीथी दृष्य, बस्ति, सहरयागु बिषय खँ ल्हाल्हां वनागुलिं मोम्बासा सहर थ्यंगु वाः हे मचाल ।

सन् १५०० सदी पोर्चुगीजतय्सं थ्व सहरय् शासन याःगु खःसा लिपा सन् १६९८ य् ओमानं कब्जा याःगु जुयाच्चन । पोर्चुगीजतय्सं दयेकूगु फोर्ट जिसस धयागु किल्ला आः नं पर्यटकतय्त चाःहिलेत खुल्ला यानातःगु दु । ताःहाकःगु ओमानि शासनसत्ता लिपा वनाः सन् १८८७ स ब्रिटिष साम्राज्यया इस्ट अफ्रिका कम्पनीया ल्हातय् लाःवन अले याकनं हे थ्व सहर अनयागु राजधानी जुल । थ्व थासं युगान्डातकया रेलवे लँपु दयेकेत उबलेयापि ब्रिटिषतय्सं भारतं यक्व ज्यामित हःगु जुयाच्चन । उकिं यानाः केन्याय् थौकन्हय् भारतीय

मूलया यक्व नागरिकत खनेदयाच्चंगु खः । मोम्बासा सहरय् मुस्मां, क्रिश्चियन व हिन्दु धर्मावलम्बीया मनूत यक्व हे दु । थनयागु नयेगु नसाय् भारतीय प्रभाव लानाच्चंगु यचुक हे खनेदु । थन केन्याय् जक मखु पूर्वी अफ्रिकाया यक्व यक्व देशय् भारतीय मूलयापि नागरिकत हे दु ।

जान्जीवार वनेगु इवल्य् तान्जानियाया राजधानी दार-ए-सलामय् छन्हु च्वनेया निंतिं Airbnb (होम स्टे) छगू बुक याना । अले अन च्वनेत वना । बहानिसिया १० ताः हे जुइधुंकल अन थ्यंबलय् । छचा च्वनेत थ्व पालय् होटेल बुक मयाना । गुगल एपं क्यंगु थ्व हे ठेगानाय् वना । व छँ ला भारतीय परिवारयागु जुयाच्चन । खनेवं इमिसं जितः न्हापां ला चाइनीज, कोरियन बाय् सुं जुइमाः धकाः अनुमान याःगु जुयाच्चन । जिगु ख्वाः हे अजाःगु न्ह्याथाय् वंसां न्ह्याम्हेसिनं नं अथे हे मत्तिइ तइगु । बुक यानागु क्वथाय् वनाः फ्रेस जुया । पिने वया । गफगाफ यायां जि नेपालं वयाम्ह नेपाली खः धयाबलय् इपि सकलें अजूचाल । आःतक यक्वसित हे होस्त याये धुन, तर नेपालं वःपि छिपि हे न्हापांम्ह खः धकाः धाल । खँ ल्हाल्हां जःलाखःला देय्याम्ह जूगु कारणं छगू बिस्कं कथंया आत्मियता बलन । अले ला छु मानि, वहनिसिया ११ ता इलय् नं इमिसं जिमितः क्वाःक्वाः मरि छुनाः, साक्क केँ तरकारी तयाः बेलि याकल । लिपा नये दइला मदइला धकाः एयरपोर्टय् पाउरोटी नयाः वयागु खःसां क्वाःक्वाः मरि तरकारी खंबलय् हानं पित्यानावल । छँय् हे च्वना थें याउँसे च्वंगु, यइपुगु आत्मिताया स्वापू स्थापित जूगु कारणं लिपा नं लिहां वनेत वयाबलय् अन हे वयाः बाय् च्वंवया ।

मोम्बासा पुलांगु सहरय् छन्हु चाःहिलाः थ्व जीवन्त सहर जूसां तसकं हे हूल जूगुलिं जितः व थाय् उलि यः मताल । अन च्वनेगु इच्छा मजुल । मोम्बासा वयागु हे अनयागु समुन्द्रितट स्वयेत खः । उकिं जि छुं दिं तक अनयागु उत्तरी व दक्षिणी तटय् वनाः च्वंवना । केन्यन पासापिसं जितः थनयागु दकलय् बांलाःगु दियानी बिचय् मवंसें मजिउ, न्ह्याथे यानाः जूसा हुँ न्है धकाः धयाहःगुलिं नं जि थन वयागु खः । न्हापा हे होटेल बुक यानावयागु खःसां व होटेल जिमित यःमताल उकिं जिमिसं व थाय् त्वःताः अनसं लिक्क लाःगु मेगु होटेलय् वनाः च्वंवना । होटेल भचा थिके जुयाच्चन तर छखे थःत तसकं त्यानुयाच्चंगु मेखे अनयागु वातावरण तसकं बांलाःगु कारणं म्वाय्से भचा थिके जूसां धकाः अन हे च्वना । होटेलयागु प्राइभेट बिचय् मिखा ब्वया । तापाक्कं स्वयाबलय् हे तसकं हे यइपुसे च्वं लिसैं अन सुरक्षित नं महसुस जुल । हुल नं मदु । बस् छु मानि

जितः, क्वथाय् थःगु सामान वांछवयाः ब्वाय् वना । अन बिचय् तयातःगु छगू मेचय् वनाः धुचुकक फ्यतुना । उफ्.....मिखां हे न्ह्याये मदु वँचुसे च्वंगु समुन्द्र । अनयागु तुइसे च्वंगु फिइ वँचुसे च्वंगु समुन्द्रया छालं घय्पूबल्य् फिरोजा रंग (Turquoise) जुयावल । थ्व दृष्य स्वयाच्चनाबल्य् थुलि आनन्द वल कि जिं ला मिखा हे फुति हे याये त्वःमन । त्वलं वाल्ल जुयाः स्वयाच्चना । उकिसनं छालया बेग व फय्या सलं यइपुसे च्वंगु, न्यनाच्चने धयागु संगीत थ्वयाच्चंबल्य् ला छु धाये, जि छगू कथं ध्यानस्थ हे जुल । लःया प्याखनं थुकथं मोहित यानातल कि जि अन हे सालिक जुल ।

समुन्द्रया सिथय् समुन्द्रया छालय् भचा भचा म्हिता तर यक्व तापाक्क वनेत ग्यात । स्वीमिंग पुलय् भचाभचा लालकाये सःसां थ्व बिशाल समुन्द्रय् लालकायेगु आँट याये मफुत । उकिं जाः तःजाः मजूथासय् छाललिसे हुस्तुं पुयाः जक म्हिता । ग्याःसां छक्कः समुन्द्र दुने Scuba diving यायेगु जितः तःधंगु इच्छा जुल । अक्सिजन त्यांकी ज्वनाः ध्यानपूर्वक यायेमाःगु थ्व Scuba diving यायेत तालिम कायेमाःगु जुयाच्चन । अर्थे वने मदइगु जुयाच्चन । जिगु इच्छा आः थथेयात पूमवनीगु जुल । होटेलया कर्मचारीतय्सं जितः snorkeling याःवंसां ज्यू नि धकाः सल्लाह बिल । का सा का धकाः कन्हय् हे अनयागु समुन्द्रि संरक्षण क्षेत्र चाःहिलेगु व अन लिक्कसं snorkeling यायेगु नितिं प्याकेज हे बुक यायेगु बिचाः याना । पासा सुनिता नापं दयाच्चंगुलिं नं जिके भचा उप्पः आँट वयाच्चंगु खः । थ्व प्याकेजय् छम्हेसिया सछि डलर जुयाच्चन । तसकं हे थिके । छु यायेगु ? पिने वनाः मेमेगु एजेन्सि मालाः थ्व स्वयां दंगु भावं यंकीगु दु ला धकाः स्वःवनेत जिमिके ई नं मदय् धुकल । जिमिसं थवंथवय् सल्लाह याना । हानं हानं गुबल्य् वइ ? उकिं का म्वाय्से गुबलें गुबलें ध्यबा भचा उप्पः वंसा वन का धकाः मनयात सम्भेयाना । प्याकेज बुक याना ।

कन्हय्कुन्हु सुथय् ब्रेकफास्त सिधयेका । थुबल्य् हे होटेलया मनुखं धाःवल- पिने जिमित गाडी काःवयाच्चन । जिपि तयार जुयाः गाडीइ च्वनेत वना । गाडी छम्ह ड्राइभर व मेपि निम्ह गाइड च्वंच्चंगु दु, जिपि स्वयां इपि हे उप्पः । लखय् वनेमाःगु जुयाः छम्हेसित छम्ह छम्ह गाइड मालीगु जुइ धकाः मत्तिइ तया । निम्ह गाइडतय् नां खः जुमा व तुजा । जिपि फ्यतुइवं ड्राइभरं गाडी न्ह्याकल । लँय् वँव इमिसं मोम्बासा सहरया बारे व मेरिन संरक्षण क्षेत्रया बारे छत्वाःचा खँ कन । थ्यंमथ्यं छघौति वनेवं जिपि मेरिन पार्कय् थ्यन ।

जिमिगु प्रवेश शुल्क प्याकेजय् लाःगुलिं छम्ह गाइड जिमिगु पासपोर्ट कयाः ध्यबा पूवन । अन म्वः म्वः मनूत वयाच्चंगु दु । व क्षेत्रय् वनेत थनं हे वनेमाःगु जुयाच्चन । लँपु थ्व हे जक जुयाच्चन । आः जहाज न्ह्यायेत्यन धयागु संकेत बिबिउं झ्यालं जहाजया क्याप्टेनं सिट्ठी पुयाहल । जिपिं प्यम्ह नं जहाज बाय् नांचाय् फ्यतू वना । सिं दयेकातःगु परम्परागत शैलीया थजाःगु नांचायात थन धाउ (Dhow) धाइगु जुयाच्चन । छगः धाउइ नीम्ह नीन्याम्ह मनूत मज्जां न्हयं । जि नं छथाय् कुंचाय् फ्यतू वना । बिस्तारं धाउ समुन्द्रय् ब्वाँय् वन ।

थ्व किसिते पुटुङ्गी मेरिन राष्ट्रिय निकुन्ज व आरक्षण क्षेत्र (Kisite Mpungiti Marine National Para & Reserve) हिन्द महासागरय् लाः । थ्व समुन्द्री पार्क थ्यंमथ्यं ३९ किलोमिटर लागाय् न्यनाच्चंगु दु । थ्व पार्क व आरक्षण क्षेत्रय् थ्यंमथ्यं २५० किसिमया न्यातय् प्रजाति दु, ७० किसिमया डल्फिन लिसेलिसें काब्ल्या, ह्वेल न्या व थीथी प्रजातिया भंगःपंक्षी, समुन्द्रि कोरल आदि दु । गाइड जुमां अनं खनेदुगु आइल्याण्डत क्यनाः उकिया बारे कनाच्चन । फुक्कं ला लुमं मजुल तर छगू आइल्याण्डया गांया नां शिमोनि गां खः । जमिनं क्वय् गुफा दुगु जूगुलिं उकियागु नां शिमोनि गां जूगु हँ । संरक्षित क्षेत्र जूगुलिं व थासय् न्या लाये मदइगु जुयाच्चन । सुनानं व थासय् न्या लायेगु कुतः यात धाःसा वयात तःधंगु कारवाही जुइगु जुयाच्चन । गाइडया खँ न्यँन्यं समुन्द्रि फय्या आनन्द काकां उखेथुखें मिखा ब्याच्चना । जिगु मिखा उखेथुखें जुयाच्चंगु कारण डल्फिन खनेदइ ला धकाः खः । जिं डल्फिन मालाच्चनागु खः ।

- थ्व लागाय् डल्फिन खनीगु यक्व हे सम्भावना दु । - खँ ल्हाल्हां न्हाचः खँ पिहां वःगु खः ।
- अफ भाग्यं साथ बिउसा डल्फिन नापनापं लालकाये दइ -छम्हसैं प्वाक्क धयाहःगु नं खः ।
- अले डल्फिनं वांन्यात धाःसा ले ? म्हाः बाः जि ला तसकं हे गयाः -छम्ह मेम्ह तसकं हे गयाःगु नं खः ।
- डल्फिन तसकं हे बुद्धिमानम्ह प्राणी खः, वं अथें न्याइमखु -मेम्ह छम्ह तसकं सःसिउम्हेस्यां लिसः बिल । जहाजया क्याप्टेनं धाःसा सकसिगु खँ जक न्यनाच्चन । छुं प्रतिक्रिया मबिउ । थ्व हे बिषय भचा उप्चः खँ जुसैलि जहाजया क्याप्टेनं धयाहल- 'डल्फिन अक्सर तःजाःगु लखय् जक च्वनी । अजाःगु थासय् लालकायेत लालकायेगुलिइ

तसकं हे अनुभव दुपि व ट्रेनिङ्ग प्राप्त जूपि जुइमाः मखुसा समुन्द्रि
छालं चुइका यंकी । गुबलें गुबलें डल्फिन लः चीजाःथाय् वइबल्य्
भी नापनापं लालकया थें जुइ । तर थथे लालकायेबल्य् नं भी उपि
स्वयां भचा तापाक्क हे च्वनेगु बेस जुइ । समुन्द्र इमिगु खः । थन
भीसं थः यःयःथें यायेमजिउ । छायाःसा भीसं धयाथें, भीसं मत्तिइ
तयाथें मजुइफु ।' थुलि धयाः जहाजया कयाप्टेन सुम्क च्वन । ल्हातं
स्टेरीग ज्वनाः तातापाक मिखा ब्याः जहाजयात न्ह्याकाच्वन । जि
धाःसा हानं जुमा व तुजालिसे समुन्द्रया बारे थीथी न्ह्यसः ततं खँ
ल्हानाच्वना ।

जुमा उगु कम्पनीइ न्हापांनिसें हे गाइडया ज्या यानावयाच्वंम्ह जुयाच्वन ।
तुजा धाःसा नकतिनियाम्ह कर्मचारी जुयाच्वन । थौं वयागु छगू कथं ट्रेनिङ्ग
हे धाःसां जिउ । इमिसं नं जिके नेपालया बारे खँ न्यन । जिं नं संसारया
दकल्य् तःजाःगु हिमाली देश नेपाःया बारे खँ कना । जिपि नेपालं निसें अन
चाःहिउवःगुलिं इपि तसकं हे लय्ताल । जिपि थःगु हे सूर्य खँ ल्हानाच्वना ।
थुबल्य् जहाजय् च्वंपि मनूत छक्कलं हे उत्तेजित जुयाः हालाहल । जुमां जिमित
हुँकन स्व धकाः ल्हाःभाय् यानाः क्यन । अहो ! छगू बर्था डल्फिन छाललिसे
लालकयाच्वन । खनेवं जि नं तसकं हे उत्तेजित जुया । न्हापा बाखं दबूया
ज्याइवल्य् इलाम व दार्जिलिङ वनाबल्य् कोसी खुसिइ छम्हनिम्ह डल्फिन
खनाबल्य् लय्लय्तायाःतिंतिन्हुयागु लुमंसे वल । थन ला फिन्याम्ह नीम्हतिया
पुचः हे डल्फिन खन । जि उत्तेजित मजुइगु सवाल हे मंत । कयाप्टेनं जहाजयात
डल्फिन दुथाय्पाखे हीकाः न्ह्याकल । आः जिं डल्फिनपाखे जक मिखाफुति
हे मयासें स्वयाच्वना । उपि फय् थें लालकयाच्वंपित जिमिसं ल्यूवना थें जुल ।
सत्तिक थ्यंसेलि बांलाक हे खना, भीसं टीभिइ खना थें चुल्लुसे च्वंगु म्ह दुपि
ताःहाकःपि डल्फिनत । जिं थुलि सत्तिकं नं डल्फिनयात स्वये ननी धकाः गुबलें
मत्तिइ हे मतयागु । तर थौं मत्तिइ हे मतयागु खँ पूवनाच्वन । धाथें जि जक
जिउसा छक्कः वयागु चुल्लुगु म्हायात थी ला थी ला धयाथें जुल । उलि बांलासे
च्वं । चुल्लुसे च्वं । न्हाचः डल्फिनलिसे लाल काये धाःम्ह मनू सुम्क च्वंच्वन ।
डल्फिनया फोटो व मुभी कयाच्वन । गाढा वँचुसेच्वंगु समुन्द्रया लखं हे सी दु
थन तसकं हे तःजाः । उकिसनं छालया बेग खंबल्य् सुनानं अन लख्य् कुहां
वनेगु आँट यायेमफुत । छता ला कयाप्टेनं हे अन वनेगु अनुमति बिइमखु, थ्व
खँ वयागु न्हाचःयागु खं हे सी दयेधुंकल । कयाप्टेनं जिमित भिगू फिन्यागु

मिनेट तक डल्फिनलिसे एकाकार यानाबिल । पुचःपुचः डल्फिन उखेंथुखें जूगु, तित्तिन्हूगु स्वया । जिपि सकसिगुं हे मन लय्ताल । क्याप्टेनं जहाजयात बुलुहुं मेथाय् फहिकल । जितः धाःसा अर्भं हे लुमधंनि । डल्फिनया परिवार कुलामय् विलिन मजूतले अर्थात् मिखां न्हयायेदतले स्वया हे च्वना ।

दछि लिपा जान्जिवारया नुंगवी बिचय् वनाबलय् नं थथे हे जहाजया यात्रा यानागु खः । उबलय् धाःसा जि याकःचा । अन नं डल्फिनया परिवार ला खनेदत । समुन्द्रया जाः तजाःमजूथाय् डल्फिन वयाच्चंगुलिं बांलाक खनेदइगु आश यानागु खः तर अन अथे मजुल । अन डल्फिनया छगूनिगू परिवार जक खना, उलिं हे मन लुधंके माल ।

जहाज एकनासं थःगु हे गतिइ वनाच्चंबलय् जितः न्हयः वः थें जुल । जुमा व तुजा नं थःगु हे भासं खँ ल्हानाच्चन । मिखा गुजुं कयाः भतिचा न्हयः वः थें जक छु जुल जि पासा सुनिता छक्कलं हालाहल ।

- Wow... am I dreaming ? (छु जि म्हगसय् ला मखु ?)

जि थःगु गुजुंकाःगु मिखा बुलुहुं चायेका ।

धाथें... जि म्हगसय् ला मखु ? स्वर्गया कुचा धयागु थजाःगु हे जुइमाः ।

तापाक छगूनिगू आइल्याण्ड खनेदत । दथुइ च्वंगु समुन्द्र न्हाचः जिपि वयाबलय्पागु थें गाढा वँचुगु मखुसें फिरोजा रंगयागु जुयाबिल । सायद थन समुन्द्रया जाः यक्व तःजाः मजू जुइ । समुन्द्रय् लःया रंग उकियागु जाः व प्रकाशयागु किरणं निर्धारण याइ । जःखः वँचुगु व दथुइ फिरोजा रंग खंबलय् पलख जितः न्हापा न्हापा ब्वनागु फुकं खँ ल्वःमन, ल्हातय् छपासः लः कयाः स्वया-गनं समुन्द्रया लखय् रंग ल्वाकज्यानाच्चंगु ला मदुला ? क्याप्टेनं जहाजयात छथाय् दिकेयंकल । जहाजय् च्वंपि सकलें दनाः म्ह छकः तिप्यंकल । क्याप्टेनं सकलपाखे स्वयाः धाल- 'का पलख जि भासु लने । छिकपि थन ३०-४० मिनेट तक snorkeling, scuba diving अथवा लालकायेफु ।' थुलि धयाः वय्कलं लालकायेगु लागा नं तोके याना बिल । तातापाक्क मवनेत नं धयादिल, मखुसा संरक्षण क्षेत्रया गार्डतय्सं ज्वनेफु धकाः नं सतर्क यानादिल । थुलि धायेधुंकाः वय्कलं छबोरा स्नोर्कलिंग (snorkeling) याइगु चस्मा जहाजय् हे ध्वार् पंकादिल ।

क्याप्टेनं पंकूगु चस्मा कायेत अन हानथाप हे जुल । न्हापालाक काइपिसं बांलाःगु काइगु ला स्वाभाविक हे जुल । जि नं हुलय् छगू चस्मा कायेत ल्हाः न्हयाका । ल्हातिइ चस्मा ला लाःवल तर भचा स्यंगु लाः वल ।

थुबल्य हे जिमि गाइड जुमा न्हयःने वल, वं छिमिसं थ्व कायेमते छिमिगु नितिं जिं मेगु हे ज्वनावयागु दु धकाः धाल । नापनापं सिटया क्वं वं ज्वनावःगु भोला लिकाल । भोलां वं स्नोर्कलिंग यायेगु चस्मा, तुतिइ तयेगु flippers (ताःहाकःगु रबरयागु चप्पल थें जाःगु) लिकाल । थ्व चस्मा जिमिसं sterilise यानाहयागु खः उकिं थ्व सफा, यचु धकाः धाल । धात्थें स्वयेबल्य हे सफा, बांलाः । स्नोर्कलिंग यायेबल्य तइगु चस्मा भीसं साधारण लालकायेबल्य तइगु चस्मा स्वयां पाःगु जुयाच्चन । थ्व चस्मां मिखायात जक त्वपुइगु मखु कि न्हाययात नं त्याप्प हे त्वपुइगु जुयाच्चन । म्हुतुइ दुने तयेमाःगु सामान sterilize यानाहःगु धाःबल्य मन धुक्क जुल । न्हाचः क्याप्टेनं बोरां ध्वार् प्वंकूगु चस्मात अथें लखं जक सिलातःगु ला जुइनि । उबल्य ला अन वःपिं सुनानं थ्व खँय् खास हे वास्ता मतः तर संसारयात हे बन्द व स्तब्ध यानाबिउगु कोरोना थें जाःगु महामारी भीसं भोगेयाये धुंगुलिं आः नं अथे यानाब्यूगु जूसा सुनानं काइमखु । तर, धन्न उबल्य नं जिमित स्ट्रेलाइज्ड यानातःगु चस्मा बिल । थुबल्य हे प्यम्हन्त्याम्ह scuba diving याइपिं थःथःगु suit फिनाः लख्य तिन्हुल । इपिं तिन्हुगु स्वयाः जि रोमांचित जुया, लिसेलिसैं दुनुगल्य छगू कथं ग्याःचिकु नं ब्वलनावल ।

स्वीमिंग पुल्य भचा भचा लालकाये सःबल्य तसकं तःधंगु उपलब्धि हासिल याना थें ताःगु खः । गन स्वीमिंग पुलया नियन्त्रित वातावरण गन विशाल समुन्द्र । जिं ला आँट हे यायेमफुत । जि पासा सुनिता ला भन् जि ति हे लालकाये मसः, व ला सुम्क च्वच्चन । यचुगु विशाल समुन्द्रया लखं जितः वा वा धकाः सःताच्चन- म्वाय्से वने ला भुगुंब्बानाः धया थें जुल । अनुभव कायेमाः, थजाःगु मौका लिपा लिपा चूलाइ मलाइ छगू मनं थथे धयाच्चन । जितः नं तिन्हुइ मास्ते वयाच्चन । थुबल्य हे तुजां रबरयागु त्यूब ज्वनावल । त्यूब ज्वनाः लख्य न्हापां व तिन्हुल । अले वं जिमित लख्य तिन्हुया वयाः त्यूब ज्वं धकाः धाल । त्यूब खनाबल्य भचा आँट ब्वलनावल, नापं तुजा नं दुबल्य ग्याःचिकु म्हो जुल- का म्वाय्से धकाः भ्वाम्प्लांग समुन्द्र्य तिन्हुयाबिया । काचाकाचां त्यूब ज्वना । जि वंगु खनेवं सुनिता नं वल अले वयां लिपा जुमा वल । जुमा त्यूब्य च्वंगु खिपः ज्वनाः न्हयःने वन अले जिमित छपा ल्हातिं त्यूब ज्वनाः लालकाकां लख्य दुने स्व धकाः धाल । लिसैं Snorkeling चस्मा तयाः सासः ल्हायेगु भचा प्राविटस नं याकल । अले बिस्तारं बिस्तारं त्यूब सासां जिमित समुन्द्र्य तातापाक सालाः यंकल । जिं थःगु छयं लख्य दुने यंका, यमांसा थ्व

चस्माया ग्वाहालिं लखय् दुने ला मज्जां हे खनेदु - अहो ! जि ला छक्कल मेगु हे संसारय् थ्यन भाइ ।

थन ला थीथी किसिमया न्यात उखेंथुखें जुयाच्चन । ह्याउँपि, म्हासुपि तःधिकःपि, चिधिकःपि अनेक कथंयापि न्यात । छपुचः छिरबिरे न्यात उखें थुखे वल । भचालं अन तुयुसे च्वंपि व हाकुसे च्वंपि ध्वः ध्वः (Stripes) दयाः जेब्रा थें च्वंपि चिचिधिकःपि छपुचः न्यात वल, गुलिं ताःहाकः तरवार थें न्हाय् दुपि, गुलिं ग्वाराग्वारा चिंपि । थुलिमछि न्यात व नं थीथी किसिमयापि थुकथं पुचः पुचः मुनाच्चंपि जिं गुबलें गनं नं मखनानि । थुपि खनाः जि ला मचात थें लयताया । भचा लिपा Snorkeling पाइपं सासः ल्हाये नं अःपुल, मिखायात नं बानि जुल, स्वयेबलय् मछिं मजुल । समुन्द्रया क्वय् वनाः भचा ध्यान बियाः स्वया-समुन्द्रया बैय् थीथी रंग व आकारया ल्वहं थेंजाःगु आकृति खनेदु । भुलुक्क स्वयेबलय् थ्व ल्वहं थें च्वंसां वास्तवय् व ल्वहं मखु व नं छगू प्रकारया प्राणी हे जुयाच्चन । थ्व प्राणीयात Coral reef धाइ । थ्व थःगु सुरक्षाया नितिं calcium carbonat या बाहिरी खोल थें दयेकीगुलिं तापाकं स्वयेबलय् थ्व ल्वहं थें खनेदइगु जुयाच्चन । व reef (चट्टान)य् यक्व coral¹ त दु लिसें रंगीचंगी कोरलत नं दु । अक्सर थज्याःगु reef अथवा चट्टान लुमुलुमु धाःगु वातावरणय्, समुन्द्र भचा चीजाःथाय् गन निभाःजः बांलाक थ्यनी अजाःगु थासय् दइगु जुयाच्चन । थुमित rainforest of the sea नं धायेगु याः, छायाःसा थज्याःगु reef वा चट्टानं यक्व न्या, काबल्या व मेमेपि समुन्द्री जीवतय्त सुरक्षित रूपय् च्वनेगु थाय्बाय् बी । स्वस्वं हे छम्ह न्या छगू हवतय् सुत्त दुहां वन, भचालं अनं हे छपुचः न्यात सुल्ल पिहां वल । सायद इमि जः जुइमा । समुन्द्रया बैय् हाकुसे च्वंपि कं तितिं स्वाःपि प्राणीत नं खना, थुमित sea urchin धाइगु जुयाच्चन । छम्ह तःधिकःम्ह काबल्या लालकयाच्चंगु नं खना । सायद व काबल्या जि स्वयां यक्व हे थकालि जुइमाः ।

त्यूब ज्वनाः लालकाकां reef सिधइगु थासय् थ्यन । समुन्द्रया जाः तजाः जुयावलिसे reef नं कम जुजुवन । reef या उखे मिखां हे न्ह्याये मदइगु विशाल समुन्द्र । तःजाःगु वँचुगु समुन्द्र तापाना वलिसे खिउँयाः खनेमदयावन, भीगु मिखां लखय् दुने यक्व तापाक तक मखनीगु जुयाच्चन । reef एरियां

1 कोरल धायेबलय् थ्व छगू प्रकारया चिचिधिकःपि समुद्री जीव खः, थुपि लाखौं करोडौया ल्याखय् छथाय् पुचः मुनाः च्वनी । थुपि तःगू किसिमयापि दइ । थुमिसं थःगु जःखः तसकं हे छाःगु शंख दयेकी अले उकिया दुने थुपि च्वनी ।

उखे वनेमदइगु जुयाच्चन उकिं जुमां त्यूबयात चाःहीकल । थुबल्य हे थन तःधिकःम्ह छम्ह सार्क वल धाःसा छु जुइ ? मनय् छगू अजूचायापुगु खँ लुयावल । छु जुइ आः ? जुइमाःगु छु खः व सार्क हे याइनि मनं हे लिसः बिल । थःगु मनय् थजाःगु खँ लुयावया थःतुं छकः मनंमनं वास्याक्क न्हिला । जुमां जिमित हाकनं coral दुथाय् यंकल । जान्जीवारय् नं थथे हे स्नोर्कलिंग यानागु खः । उबलय् जिं २५ तका डलरयागु जक प्याकेजिंग कया । अथे खःसां अन नांचाया सहयोगि जितः नं थथे हे त्यूब ज्वंकाः छत्वाःचा चाःहीकूगु खः । व थाय् नं थनया थें हे थथे हे सिक्क बांलाः । अनयागु फिरोजा लः खनाः उबलय् छम्ह पर्यटकं थःत प्वःचिनां प्वची हे मफुत व ला जहाजं हे समुन्द्रय् इवाम्लांग क्वब्वात ।

लखय् दुने मेगु हे संसार, लखं पिने मेगु संसार । जादुइ इयालं क्वस्वया थेंज्याःगु अनुभव जुल । छगू हे पृथ्वी नापनापं हे च्वनेगु खःसां समुन्द्र दुनेयागु बारे भीसं यक्व हे म्हो जक खँ सिउ । भण्डै ९५ प्रतिशत समुन्द्रया बारे मनूतय्सं अभं हे नक्सांकन यायेमफुनि । थ्व धायेबलय् अजूचायापुगु खँ जुइ, भीसं समुन्द्रया बारे सिबें उप्पः सायद चन्द्रमा व मंगल ग्रहया बारे खँ सिउ । पृथ्वीया ७१ प्रतिशत ब्व समुन्द्रं कय्च्यानातःगु दु अले थ्व हे समुन्द्रया न्यागू प्रतिशत जक खँ भीसं सिउ । थथे धयाच्चनेबलय् समुन्द्र दुने अभं गुलि रहस्य सुलाच्चंगु दइ धयागु कल्पनां पिनेयागु खँ जुल । तर थ्व हे समुन्द्रयागु जैविक विविधता भी मनूतय्गु कारणं बुलुहुं सिनावनाच्चंगु दु । न्हावनाच्चंगु दु । थ्व तसकं हे चिउताःया बिषय खः ।

थौकन्हय् ततःधंगु कलकारखानां पिहां वइगु हानिकारक रसायन, फोहर फुक्कं वांछ्वयेगु थाय् खः -समुन्द्र । छें छें पिहां वइगु द्वँ द्वँ फोहर व्यवस्थापन यायेत अःपुगु थाय् खः -समुन्द्र । पेट्रोलियम पदार्थ उत्खनन यायेत समुन्द्रया लासाय् बिष्फोट याइबलय् पिहां वइगु रसायन नं थन हे त्वाकज्याइगु खः । थुकिं यानाः समुन्द्रय् च्वनीपिं जलचरयात यक्व हे नोक्सान जुयाच्चंगु दु । थजाःगु रसायनया कारणं न्यात माःकथं तःधिकः जुइमफयाच्चंगु दु, ल्वचं कयाच्चंगु दु, माःकथं बलने मफयाच्चंगु दु । अले थजाःपि हे न्या नःगुलिं मनूतय्के थीथी कथंया ल्वय् जुयावःगु खँ पुष्टि जूगु दु । लिसेलिसें प्लाष्टिक नयाः, प्लाष्टिकया तार व जालिइ तक्यनाः यक्व न्या, काब्ल्या, ह्वेल, डलिफन आदि लखय् च्वनीपिं जीवत घाइते जूगु, सीगु भिडियो सामाजिक संजालय् बरोबर भीसं खनाच्चनागु नं दु । न्या लायेत ततःधंगु कम्पनितय्सं डाइनामाइट,

साइनाइडया प्रयोग याइगु खँ नं इलय्बल्य् थीथी समाचार्य् वयाच्वंगु हे दु । समुन्द्रया लासाय् अर्थात् क्वय् क्वय् थ्यंक वनीगु भयंकर जालिं न्या लाइगु नं भीसं खनाच्वना । थथे याइबल्य् वयस्क न्या जक मखु, चिचीधिकःपि मचात नं सी, लिसेलिसे मेमेपि लख्य् च्वनीपि जलचरत नं सिनावनी । कोरल reef नं ध्वस्त जुइ । आखिर थुपि नयेजिउपि नं मखु । छुं व्यक्तिया फाइदाया निंतिं फुकं सखाप जुयाच्वंगु दु । थज्याःगु किसिमं यक्व यक्व न्या लाइगु कारणं सार्क, ह्वेल, पेंगुइन, सिल, पोलार भालु आदि थःत नयेगु नसा मदयाः पित्याकाः सिनाः वनाच्वंगु दु । थुकथं बिष्फोट यानाः, बिष नकाः लानाहःगु न्या नयेबल्य् मनूतय्त छु गुजाःगु असर लाइ थःथम्हं हे बिचाः याये ।

मनय् थथे हे खँ लुयावयाच्वंगुलिं जिपिं च्वनागु जहाज गन थ्यन वाः हे मचाल । समुन्द्रया सिथय् छक्वलं जहाज दिकेयंकूबल्य् भसंग हे वन । भतीचा तापाक अर्थात् हुंकन जमीनय् यक्व टहरा टहरा खनेदत । सायद जिमित लन्च नकेत अन हे यंकीगु जुइ धकाः जिमिसं मत्तिइ तया । थुबल्य् हे घ्वाता...घ्वाता सः पिकयाः छगः मोटरबोट जिपिं च्वनावयागु जहाज लिक्क ब्वाक ब्वाक वल । सायद जहाजया निंतिं छुं सामान हःगु जुइमाः धकाः मत्तिइ तया । जिपिं अलमल जुयाच्वंगु खनाः जिमि गाइड जुमां धाल- 'का छिमि थःथःगु भोला ज्वँ । आः भी व मोटरबोटय् वनेगु । छिमिगु लन्चया व्यवस्था मेथाय् हे दु ।' जुमां थथे धाःगुलिं जिमिसं थःथःगु भोला मिले याना । मोटरबोट दिके मलाःनि जिमिगु जहाजय् नापं वःपिं छथ्वः तुयुपि परिवार (सायद पूर्वी युरोपियन जुइमाः)या छम्ह मिसा काचाकाचां दनाः व मोटरबोटय् च्वंवेनेत्यन ।

- No no ... not you. Only them -मोटर बोटया ड्राइभरं जिमित क्यनाः धाल ।
- Why ... why not ? - व परिवारया छम्ह मिसां न्यन ।
- छिमिगु प्याकेजय् थ्व मदु । छिपिं हुंकन वनाः नयेगु । वय्कः म्याडमपिनिगु जक उखे रिसोर्टय् वनाः नयेगु प्याकेज ।

मोटरबोटया ड्राइभरं थथे धाःबल्य् व मिसां पत्याः हे याये मफुत । जिमित अजूचायापूगु मिखां स्वत । वयात अथे स्वकुस्वकुं जिपिं व मोटरबोटय् च्वंवना । मोटरबोट भचा उखेरं समुन्द्र सिथय्या रिसोर्टपाखे सररर ब्वात । रिसोर्ट तसकं हे बांलाः, कलात्मक जू । अले अनयागु Seafood नं सिक्क हे साः । लन्च ननं जिपिं निम्हेसिया दथुइ खँल्हाबल्हा जुल । धात्थे ध्यबाया पावर धयागु थ्व हे जुइका हला ? । व जहाजय् मेपिं नं यक्व मनूत दु थीथी देशं वःपिं

अफ्रिकनत नं दु । तर सुनानं व मोटरबोट इमिगु निंति वःगु जुइ धकाः मत्तिइ मतः, वहे छथः तुयुपि परिवारं बाहेक । गल्लि जुइफु, जुइमखु मधया तर थ्व छिमिगु निंति मखु धकाः धाःबल्य् इमिगु प्रतिकृया एकदम हे अजूचायापुसेच्चंगु जिमिसं महसुस याना । अक्सर यक्व थासय् वनेबल्य् तुयुपित याइगु ब्यवहार व भीपिं थें जाःपिं म्हासुपि, हाकुपि अफ्रिकनतय्त् याइगु चिचिधंगु हे छाय्मजुइमा असमान व्यवहार सदां खनाच्चनागु, भोगे याना वयाच्चनागु हे खः । थ्व पाल्य् थिकेगु प्याकेज कयाः वयापि जिमित इमिसं पत्याः हे यायेमफुगु व अजूचायापुगु मिखां स्वःगु व्यवहार खनाबल्य् छखें जिमित मछिंसे ला ताःगु खः, सायद भीत थजाःगु बानि मजूगुलिं नं जुइमाः । तर न्ह्याथे थजु, न्हूगु अनुभव कायेखन । छखें न्हय नं न्हयइपुल- अहो ! थौं जिपि स्पेशल ।

प्याकेजय् अनयागु गुफा नं चाःहीकेगु दुगुलिं जिमित अन चाःहीकेत यंकल । समुन्द्रया लखं चानाः भयंकरगु गुफा दयेकातःगु जुयाच्चन । थ्व थासय् न्हापा न्हापा दास कारोबार जूबल्य् इमित कुनातइगु जुयाच्चन । उबल्य् इमित बिसिउवनी धकाः न्ह्याकातइगु न्यवः अभ नं अन यक्व हे दु । व खंबल्य् म्ह हे पीसे च्चनावल । छगू छगू न्यवःया दुने गुलिखे मनूतय् पीडा, दुःख, यातनाया बाखं सुलाच्चंगु दइ । कल्पना हे याये थाकु । सःस्यूया ख्वाःपालं पूपिं मनुखं सोभा, छुं मसिउपिं मनूतय्त् याःगु दुर्व्यवहारं जाःगु इतिहासया व कालखण्डयात लुमंकेगु आँट यायेमफुत । रंगभेदया पराकाष्ठायात लुमंकेगु आँट यायेमफुत । ताउत अन दनाच्चने नं मफुत । उकिं पलाःयात लिफः तुइका ।

केन्याया मोम्बासा व तान्जानियाया जान्जिवार -निगू हे समुन्द्रि तटयागु सहर खः । ब्रिटीष साम्राज्यं कब्जा यानाः काःबल्य् इष्ट इण्डिया कम्पनि मार्फत यक्व भारतीयतय्त् ज्या याकेत थुखे हःगु जुयाच्चन । उकिं थनयागु नयेगु नसाय् भारतीय सवाः वः । भन् मसला व्यापारया मू लुँपु जूगु थासय् ला थीथी मसला प्रयोग यानातःगु सिक्क सासाःगु खान्कित नं दु । अधिकांश पुलांगु छँ कोरल (coral) ल्वहँत दयेकातःगु खनेदु । भीथाय्या थें यक्व गल्ली गल्ली दुगु पुलांगु सहरय् न्ह्याक्व चाःहिउसां हे मगाः । मन लुमधं । जान्जिवारय् वनाबल्य् ला प्रख्यात Queen band या म्येहालामि Freddie Mercury ब्रूगु छँ पिने जक जूसां स्वयावया ।

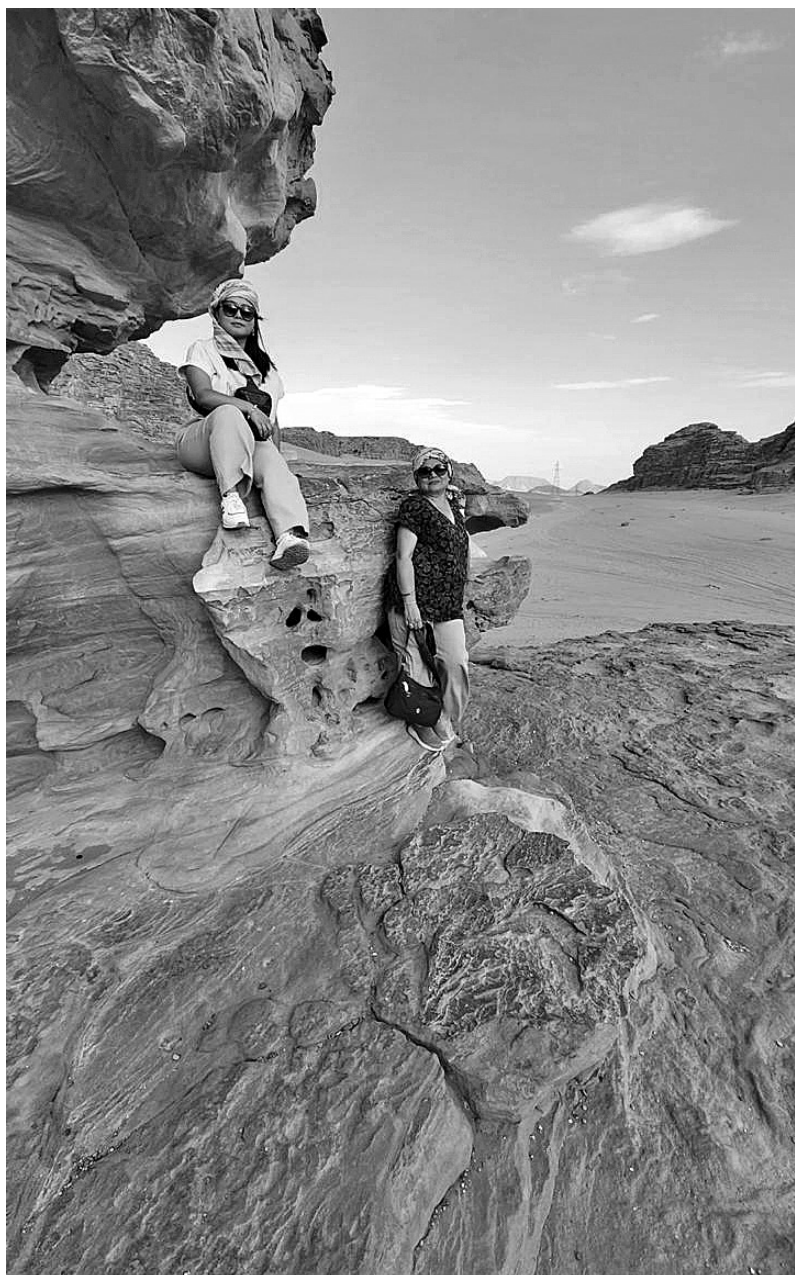
निगुलिं हे सहर थःथःगु किसिमं महत्वं जाः । निगुलिं सहरया थःथःगु किसिमया इतिहास दु लिसेलिसैं थःथःगु देय्या निंति आर्थिक, सामाजिक देन नं यक्व हे दु । तर जितः धाःसा जान्जिवार सहर भचा उप्वः यल । छायाःसा

अन थःगु हे पहःया मौलिकतायात भचा उष्वः संरक्षित यानातःगु खना । सामान्य होटेल व रेष्टुरेन्ट नं सफा, बांलाः । थ्व तटीय सहरया पहिचान हे खःला मसिउ मोम्बासा व जान्जिवारया बासिन्दात आनन्दं च्वंक्वंगु दु, भ्याःभचा हे हथाय् मचासे इमिसं ज्या यानाक्वंगु दु । धाये छगू कथं इपि हथाय् चाये धयागु हे मसः । बिदाय् वइपित नं थुकथं हे आनन्दं जीवन हनेगु वातावरण माःगुलिं जुइमाः थ्व निगुलिं थाय् पर्यटकतय्त तसकं हे यःगु ।

थुकथं सन् २०१८ व २०१९ य् केन्या व तान्जानिया देय् चाःहिउवनागु लुमंतियात लुमंकाच्चनाबलय् आल्पसे जिगु म्हुतुं धाय्वल- पोलेपोले^२ मोम्बासा । पोलेपोले जान्जिवार । पोलेपोले मोम्बासा । पोलेपोले जान्जिवार ।

२०२३ मे २७,जोर्डन

(नेपालभाषा टाइम्स न्हूदँ ११४४ साहित्य विशेष ने.सं.११४४ (२०८०),
सन्ध्या टाइम्स पिथना प्रालि)

जोर्डनया वादिरम मरुभूमि

९० | देशय् दुने : देश पिने

वादीरम २०२४

सब्बुचा । कां थें ख्युं । नापच्चंपि मनूतयसं सासः ल्हाःगु सः व खासाक खुसुक बाहेक मेगु छुं हाःसः मदु । कुप्प । निस्तब्ध मौन । शान्त थुलि कि थःगु हे न्हाय्पं हुइइँय हाः थे जुयाच्चन । न्हिनय् थ्व हे थासय् अग्निबर्षा जुयाच्चंगु खःसां थुगु इलय् अर्थात् चान्हसिया छता ईलय् धाःसा थ्व मरुभूमि ख्वाउँ ख्वाउँ धाधां वःगु दु । सिचुक्क फय् वःगुलिं भचा भचा चिकु चिकु नं धायावल । खजा जि ग्वारातुलाच्चनागु फि अफं नं भचाभचा लुमुलुमु हे धाःनि । न्हापां मरुभूमिया फिइ ग्वारातुलाबलय् हुसुहुसु दुनावनीगु खःला धकाः छुं भचा ग्याःचिकु मनय् मलूगु मखु अयनं ग्वारातुलेवं महसुस जुल थ्व ला छाःगु लासा थें धकाः जुयाच्चन ।

निभाः बिइधुंकाः चान्हसिया ११ ता इलंनिसें मरुभूमिया दथुइ बैय् फिइ ग्वारातुलाः थ्व निभाः मचा छु यानाच्चंगु जुइ धकाः छिगु मनय् लुयावल जुइ । अनलाः थनलाः मदुगु सुनसान फिजामिजांदंगु मरुभूमिया फिइ अथे च्वने गथे मग्याःगु जुइ धकाः नं छिगु मनय् लुयावल जुइ ।

जि धाःसा थःथम्हं लय्तातां मरुभूमिइ चात्तुवानाः सर्गतय् मिखा ब्याः ग्वतुलाच्चना । सर्गः जायेक इल्ल मुनाच्चंगु नगु स्वयाच्चना । स्वस्वं हे छगः निगः नगु खुरं थुखें उखे ब्वाँय् वन, उखें थुखे ब्वाँय् वन । चकचकेम्ह मचा थें । जि किजा नगु मचाबलय् जुइ थें ।

- उ...उ...स्व स्व स्वार्रं कुतुं वःगु ?
- ग्व ? ग्व ? गन ? गन ?
- स्व स्व थुखे थुखे
- मखु मखु जिं ला थुखेपाखे खनागु, हुँ व नगुपुचः नापं ।
- ग्व.. जिं ला छुं मखं । पलख लिफःतुलाः उखे स्वय्त छयं फहिकागु ।

घा: मिस जुल ।

- म्वा:लका हाकनं पलखं मेगु खनेदइ । थन छ्यं राडार थे संकांचनेमा: । थ्व पर्सेडिज उल्का वर्षा या ई ख: । धन्दा कायेम्वा: । ध्यानबिया: स्वयाच्चं । थन पलखं यक्व उल्कातारा खनेदइतिनि ।” जिपिलिसे व:म्ह गाइडं जिमिगु हा:स:यात न्यना: सान्त्वना बिबिउँ धाल ।

धात्थे धायेगु ख:सा जिं सर्गतय् इल्ल नगुत मखनागु जुगांजुग दयेधुकल । भीथाय् धुप्वलं नगुतय् साम्राज्यया सर्ग:यात नुनाछ्व:गु जुगांजुग दयेधुकल । थ्व जोर्डनया वादीरम मरुभूमि धा:सा जि मामं ल्ययेत हासाय् जायेक जाकि त: थे इल्ल नगुत सर्ग: हासाय् जायेक खनाच्चना । थुपि स्वयेखना: जिगु मन लय्मताइगु खँ हे मंत । इल्ल नगुपुच: स्वस्वं जिगु मन नं म्हिग्व:सा दया: मचात लय्ता:थें अथें अथें लयल्यताल ।

थगुने नं अर्थात् ५ अक्टुबर २०२३ य् नं मांबा:यात ब्वना: जि थन मरुभूमिइ वयागु ख: । उबलय् नं थनया चक्कंगु सर्गतय् जायाच्चंगु नगु स्वयेगु त:धंगु हे इच्छा यानागु ख: । अफ्क धाय्माल धा:सा मचाबलय् जित: ल्हा: ज्वना: थीथी नगु म्हसीका ब्यूम्ह जि मांयात थनया वँचुगु सर्गतय् खनेदइगु नगुत क्यना: पल्सा पुलेगु जिगु दुनुग:या इच्छा ख: । जिगु व इच्छा उबले पूमवन । दुर्भाग्यं उबलय् सर्गतय् सुपाँय् जायाच्चन । जि बा: ला चान्हय् निक: स्वक: दना: पिने स्व:वंगु नं ख: । तर सर्गतं सुपाँय् चिला हे मवं ।

मस्यु सर्गतय् च्वंगु नगु व जि दथुइ छु स्वापू दु । मचाबलय्निसे जित: थ्व सर्गतय् च्वंगु नगुतय्सं सालाच्चनी । मोहनी हे यानात:म्ह थे जुइगु जि । बहनि जुलकि जि छँया क:सिइ नगु स्व:वनेगु । मामं जिगु ल्हा: पतिचा ज्वना: वँचुगु सर्गतय् थम्हं स्यूगु थीथी नगु क्यना: थ्व ध्रुवतारा, सर्गतय् न्हापां पिलुइ दकले लीपा वनी । अथेहे थ्व जुपिटर, थ्व मंगल, थ्व बुध, थ्व शुक्र धाधां थीथी नगु म्हसिका बी । अले लिपा लिपा क:सिइ याक:चा जुइबलय् नं मामं म्हसीका ब्यूगु छग: छग: दत्तले नगुत वहे वहे थासय् दु कि मदु स्व: जुइगु, मनं मनं गनं छग: नगु पा: जुयाच्चन ला धका: मनय् ग्या: चिकु काकां - मनं मनं थ्व सप्तऋषि नगु, थ्व शुक्र, थ्व जुपिटर, थ्व अरुन्धति धाधां ल्या:खायेगु । जिगु थ्व पह: खना: मांबा: खँल्हाना च्वनी- लिपा वना: थ्व मचा खगोलशास्त्री जुइत बेरमदु ।

थजा:गु खँ थौकन्हय्यापित बाखं हे जुइ । थौकन्हय् स्वनिग:या सर्ग: छपातं धुप्वलं त्वपुइ धुकल । छवा:ति न्हय: हे नं जि बहनी छँया क:सिइ

दनाः स्वःवनागु खः । छगः निगः हे जक नगु खना, व नं बुलुसे बुलुसे । थथे जुइबल्य जिगु मन स्वकु क्वतुवनीगु । मनूतय्सं थौया थःगु क्षणिक सुख स्वार्थया नितिं भज्यंक वातावरणयात अनेक कथं प्रदुषित यानाच्चन । कन्हय्या पुस्तां ब्याज स्याज नापं तयाः थुकिया मू पुलेमालीगु अवस्था वयेफु । व स्थिति गुलि भयावह जुइफु धयागु अनुमान आः हे याये थाकु ।

अगस्त ७, २०२४ कुन्हु अफिसया छम्ह पासां मोबाइल्य छगू मेसेज छ्वयाहल । “थ्व हे शुक्रवाः छगू ग्रुप वादीरम (wadirum) मरुभूमिइ वनेगु प्लान दयेकाच्चंगु दु । छ नं वनेगु खःसा खवर या ।”

चन्द्रमाया घाटी नं धाइगु थ्व वादीरम मध्यपूर्वी अरब देय् जोर्डनया नांजाःगु पर्यटनस्थल खः । थ्व युनेस्कों मान्यता बियातःगु संरक्षित थाय् नं खः । ७२० किलोमिटर लागाय् चकनाच्चंगु थ्व यइपुसेच्चंगु मरुभूमि जोर्डनया दक्षिणय् लाः । थन ततःधंगु sandstone व ग्रेनाइटया पहाड दु । छुं छुं पहाड ला १७०० मि. तःजाः । पहाडया दथुइ दयाच्चंगु चीबालागु घाटीत (canyons) गाः वंगु तरिकां पहाडयात फायातःगु थें खनेदु । थन स्वयेबहगु थ्व हे खः । एकान्त यःपिनि नितिं यइपुगु थाय् खः । भीथाय् खुसिया फि तुइसे च्वं तर थन मरुभूमिया अधिकांस फि धाःसा सिउचा रंग थें भुइसे च्वं । आइरन अक्साइडया प्रभावं थथे जूगु खः । धाये थ्व वादिरम फि, ग्रेनाइड व चट्टान बनेजूगु मरुभूमि खः ।

सायद् ताःहाकःगु ई तक लखं अले लिपा फि व फसं क्षय याःगुलिं जुइमाः थनया यक्व थें ल्वहंत बांलाःगु व अद्भुत आकारय् कियातःगु थें खनेदु । अथेहे सलंसः दँ न्हयः मरुभूमिइ च्वनीपि आदिवासीतय्सं ल्वहंतय् कियातःगु चित्रत नं थासंथासय् थन खनेदु । थन खनेदुगु थजाःगु थीथी चित्रयात स्वयाः बिशेषज्ञतय् धापू थ्व दु कि- ‘थ्व छम्हसैं मेम्हेसित त्वःता थकूगु सन्देश वा निर्देशन खः । उकिइ गुलिं सुलाच्चंगु भरणा मालेगु दिशा निर्देशनं दु । सारांशय् धायेगु खःसा थन ल्वहंतय् कियातःगु आखलं मानव विचारया विकासय् छगू अन्तर्दृष्टि पिब्वइ । भीत जलवायु परिवर्तनया बारे यक्व खं कनी । हल्का जलबायु निसैं थौया अर्ध-शुष्क वातावरण तकया ।’

वादिरमय् लुयावःगु सिलालेख प्यंगु बिस्कं बिस्कं उत्तर अरबी लिपि कियातःगु दु । थमुदिक, नबातियन, इस्लामि व अरबी । युनेस्कोया कथं वादीरम सौन्दर्य शास्त्र, लेखन व साक्षरताया बिकासया अध्ययन अनुसन्धान यायेगु व थुइकेगु नितिं छगू महत्वपूर्ण थाय् खः ।

न्हापा न्हापा साहु महाजनत थ्व हे वादीरम मरुभूमिया लँ जुयाः यमन तक वनाः व्यापार याः वनीगु खँ इतिहासय् च्वयातःगु दु ।

आः नं थ्व मरुभूमिइ बेदोइन (Bedouin) जातिया आदिवासीत च्वनेगु याः । थुपि घुमन्ते जाति खः । थुपि छथाय् हे छँ दयेकाः च्वनीमखु । तर थुमिसं मरुभूमिइ थासंथासय् उँत लहिना तःगु दु । थुपि पालय् च्वनेगु याइ । थौकन्हे थुपि २००० म्ह ति दु धयागु अनुमान दु ।

थौकन्हय् थन वादीरमय् चाःहिउ वइपि पर्यटकतय्त नं थ्व आदिवासीत च्वनीगु थें जाःगु पाल दुने क्वथा दयेकाः बेदोइन जीवनशैलीया छकूचा अनुभव याकेबीगु ज्या थनया पर्यटन व्यवसायीतयसं याना वयाच्चंगु दु । जिपि नं बेदोइन पालय् हे च्वंन । थ्व मरुभूमिइ पाल धाःसां थ्व पिनें स्वयेबलय् जक पाल खः दुने बांलाःगु हे क्वथा खः । क्वथाय् खाता, दराज, ए सी अले नापं आयत्याच बाथरुम नं दु । थन आदिवासी बेदोइनतय्सं दयेकीगु कथं ज्वरेयानातःगु नसा नकी । फि दुने गाःम्हुयाः ला, तरकारी दुने तइ । थथे प्यघौ न्याघौ तक दुने तयातइबलय् मरुभूमिया क्वाःजलं ओभनय् थें हे रोष्ट जुइ । थुकथं दयेकातःगु नसा तसकं हे साः । छगू बिस्कं कथंया हे सवाः दु ।

जोर्डनया अम्मान सहरं वादीरम थ्यंकेत मोटरय् प्यघौया ई काल । सनिलया खुता इलय् वादीरम दुने दुहां वनेत अनया जिपय् च्वना । बीनिभाःया यैपुसेच्चंगु भुयुगु उनं यचुगु छपातं सर्गःयात इलाबिल । त्वहंया पहाडय् निभाःजः खःबलय् अद्भुत लु (दृष्य) खनेदत । ईश्वर थः हे चित्रकार जुयाः प्रकृतिया क्यानभासय् रंग पानाः क्यनीबलय् भी थें जाःपि मनूतय्सं केवल स्वयेगु व आनन्द कायेगु सिबाय् मेगु छु हे यायेफइ ? मन्त्रमुग्ध जुयाः सर्गःया क्यानभासय् थीथी उं (रंग) हिलावनाच्चंगु स्वया ।

सूर्धःया अन्तिम जः बिनावनेवं खिउँया सिलखं त्वपुना हल अले बुलुहुं मरुभूमि नं थःगु मेगु हे अवतार क्यनाहल । फय् सिचुया वःलिसें चकंगु थ्व भराय्धंगु मरुभूमिइ छगूकथंया ठहराव महसुस जुयावल । थ्व सुनसानगु सर्गतय् छगः निगः यायां नगुत लुयावल अले स्वस्वं मलिटप्लाइ जुयाः सर्गः जायेक प्वालापिलि यायां नगुत थिनावल । सहरया कृतिम मतया फिलिमिलिं तापाःगु थ्व थासं खनेदुगु चान्हसिया सर्गः छम्ह कलाकारया क्यानभास थें ताल । छगू कुंयां वहया धू छ्वाकाहःथें आकाशगंगाया खुसि थें न्यनाच्चन । मिखा ख्यूलिसे भ्यलय् पुनावलिसे सर्गतय् भन्भन् उप्वः नगूत खनेदयावल ।

उत्तरय् स्थिर जुयाच्चंगु ध्रुवतारा अले थीथी नक्षत्र ईया साक्षि जुयाच्चन -

आः बाखं थें जुल । न्हापा भी पुर्खा थ्व हे नगुतय्के दिशानिर्देशया नितिं ग्वहालि काइगु खः । पुर्खा जक छु, थौया थें प्रविधिया विकाश मजबूलय् लांलां लखय् न्ह्याइगु जहाजं अले सन् १९६८/१९६९ तक नं सर्गतय् ब्वइगु हवाइजहाजं चान्हय् ब्येबलय् नगुत स्वस्वं थःगु लँपु निर्धारण याइगु खः । यक्व तापाःसां ब्रम्हाण्डय् दक्व नक्षत्र, ग्रहया दथुइ छुं नं छुं कथं स्वापू/प्रभाव लानाच्चंगु दइ । ग्रह नक्षत्रया स्वापू मनूतय्गु जीवनलिसे नं क्वातुक्क स्वानाच्चंगु दु । थ्व हे नगुया रूपय् खनेदयाच्चंगु ग्रह नक्षत्रया गतिया आधारय् ज्योतिषतय्सं नगुमा (पात्रो) पिकाइगु खः, गुगु भीगु जीवनया अभिन्न अंग जुयाच्चंगु दु ।

लुमुलुमु धाःगु फि लासाय् ग्वःतुलाः स्वयाच्चना- थ्व जिं आः खनाच्चनागु नगुतय् सिचुगु जः दलंद्वः, लखलख प्रकाश वर्ष पार यानाः थन थ्यंगु हँ । मतलब आः जिं खनाच्चनागु गुलिं नगु ला सायद् ब्रम्हाण्डय् मदयेधुकूगु नं जुइफु अथवा उकिं मेगु हे रूप काये धुकूगु नं जुइफु । जिं उलिमछिं ताःहाकःगु यात्रायानाः जिगु मिखां खनेदयेकवःगु थ्व नगुतय्त लुधकं स्वयाच्चना ।

चलचित्र अभं क्वमचाःनि । ब्रम्हाण्डयात अभं अजूचायेके ल्यं दनि जुइ-छगः उल्कातारा खुर्र धाय्क ब्यायँ वन । स्वस्वं हे हाकनं छगः नगु स्वार्र कुतुं वन- जः (प्रकाश) यात न्हिप्यं थे. दयेकाः । सेकेण्डभरया थ्व जादूमयी दृश्य स्वयेया नितिं जिगु छयं राडार थें उखेंथुखें सनाच्चन । थन मरुभूमिइ सर्गः थस्वयाः स्वयाः च्वनाबलय् ई वंगु वाः हे मचाल । मिनेट गुबलय् घौलिइ हिले धुकूगु जुयाच्चन । थः हे नं मेगु हे ग्रहय् च्वच्चना थें अनुभव जुल । सायद् थ्व हे कारणं खइ थ्व वादीरम मरुभूमि यक्व हे हलिउड व बलिउड फिल्मया सुटिंगया लोकेशन जुयाच्चंगु । नांजाःगु संकिपा martian थन हे सुटींग जूगु जुयाच्चन । पृथ्वी पिने अन्तरीक्षय् थें थन नं सुनसान । कँ हाः ।

छगू हे मतापं सर्गतय् मिखा ब्याः कल्पनाय् दुबिनाः च्वच्चनेबलय् भसंग वंक भीत यथार्थया धरातलय् सालाकायेत गुबलें गुबलें फसं फियात संकूगु सः थ्वइ । थन हे, आः हे खः जिं कीक्वः हे हाःसः मदुगु नितांत बास्तबिक शून्यता न्हापांखुसी अनुभव यानागु । महसुस यानागु ।

थनया वातावरण जक शान्त मखु, जिगु मन नं शान्त जुयाच्चन । न्ह्यपुइ न्ह्याबलें भिता खँ बुयावयाच्चनीगु जिगु overthinking mind बुलुहुं स्थिर जुयावंगु महसुस याना । मनय् छुं खँ लुयाच्चंगु मदु । शून्य । वस् वं ईयात म्वानाच्चन ।

उल्का तारायात खनेवं छं छु धकाः फ्वना ले ? लिपा पासां न्यंगु खः

जितः । खः उल्का नगु खनीबलय् थःगु मनया इच्छा पूवनेमा धकाः फ्वन धाःसा पूवनी धकाः फिल्मय् कनातःगु स्वयागु खः । खजा मनय् इच्छा यक्व हे दु । प्वः प्वः हे दु । सायद छगः छगः उल्का नगु खँक्वपतिं जिं छता छता इच्छा पूवनेमा धकाः फ्वंगु खःसा यक्व इच्छा पूवन न नं खइ । तर छु ई बुइ थें मनय् बुयावइगु मनूतय् इच्छा गुबलें फुइला ? छता पू वंसा मेगु भिता इच्छा बुयावइ । न्ह्यागु थजु व इलय् धाःसा जितः थःगु नितिं छुं फ्वनेगु सिबेय् नं मनय् कृतज्ञताया भाव जक पिलुया वयाच्चन ।

छवाः न्हयः जक यँया नापसं च्वंगु छगू यैपुसेच्वंगु गुँइ वाउँसे च्वंगु वातावरण स्वस्वं भंगतः न्ये न्यनाच्चनाम्ह जि, छवाः लिपा दलंद्वः माइल तापाःगु थ्व मरुभूमिइ ग्वतुलाः उल्का वर्षा स्वयाच्चना । प्रकृतिया बिस्कं रूप स्वयेगु ह्वःताः जितः चूलावल । थुगु क्षण जितः चूलाःवःगुलिं जिगु नुगः तसकं आभारी जुल । थ्व पृथ्वीइ दुगु थजाःगु हे अजूचायापूगु सिर्जनात स्वयेगु अवसर हानं हानं नं चूलाःवयेमा । सुख दुःख न्ह्यागु जूसां थौं थन थ्यंके खन । थुकिया नितिं थ्व ई यात, थ्व प्रकृतिया सिर्जनाकारयात यक्व यक्व सुभाय् देछाया । थुकथं हे द्यवं जितः सदां सुवाः बियाच्चनेमा धकाः मनय् धाये वल ।

जिं गनं ब्वनागु दु - भीगु न्ह्यागु प्रत्येक अणुया उत्पत्ति सायद छुं नगुया बिस्फोटनं जूगु जुइमाः । जव ल्हाः व खव ल्हाः हे निगु बिस्कं बिस्कं नगुयागु अणुत पाखें बनेजूगु जुइफु । उकिं भी नं stardust खः । भी नं नगुतय्सं हे बनेजूपि खः ।

थ्व स्वप्नसंसार थें ताःगु इलय्, थथे मनय् खँ लुयाःवःबलय् जितः ब्रम्हाण्ड व जि छम्ह हे खः धयागु भान जुल । ब्रम्हाण्ड व जि छुं मपाः धयागु महसुस जुल । धाये ब्रम्हाण्ड व जि छगू कथं एकाकार जुल ।

धाधां हे चान्हसिया निता ई जुल । नापं वःपिं मनूत पालयागु क्वथाय् द्यं वन । निम्ह पासापिं धाःसा अन गलैचाय् हे देनेगु धकाः ग्वारातुल । जितः छु याये छु याये जुल । थुजाःगु सञ्चुचान्हय् गन पिने द्यनेगु धयागु मतिइ लुइवं क्वथाय् वना । क्वथाय् मेम्ह मिसा मस्तं देनाच्चन । जि नं जिगु लासाय् वनाः फ्यतुना । मस्यू, मनय् छु लुयावल । फायेगु फांगा कुबियाः, पिने फिसलय् गलैचा लानातःगु थासय् वना । हाकनं लिपा लिपा थथे सर्गः जायेक तिलपिल तिलपिल यानाच्चंगु नगुत स्वये खनी ला मखनी ला धकाः अनं तुं छथाय् ग्वतूवना । चिकु चिकु धायावःगुलिं फांगां फाया । न्हयलं मिखायात त्वपू मवःतले सर्गतय् हे मिखा प्यपुंकाच्चना ।

वादीरमया थ्व अनुभव केवल नगु स्वयेगु जक मजुसे प्रकृतिया
अलौकिक अनुभव कायेगु अवसर नं जुल जितः । थ्व असीमित ब्रम्हाण्डया
जि नं छम्ह बांलाःगु हिस्सा खः धयागु अनुबद्ध यायां मनयात खालि यानाः
ध्यानस्थ अवस्थाय् च्वंच्वनाम्ह जितः गुबलय् न्हयलं पाचिउँ वल, मसिउ । मिखा
चाःबलय् सर्गतं मेगु हे रूप कयाच्चने धुकल ।

२८ अगस्त २०२४ जोर्डन ।

(नेपालभाषा टाइम्स, नेपालभाषाया न्हिपौ, साहित्य विशेष, ने.सं.११४५ (२०८१) न्हूदँ)

औस्विट्जयर्च्वंगु कन्सनट्रेशन क्याम्पया लुखा

इतिहासं स्ययेका कायेमाःगु पाठ

गुबलें गुबलें थम्हं हे मनं मखनागु खँ नं जू वः खनी । ज्या यायेगु इवल्य यक्वसिनं नां हे मन्यंगु देश्य, न्यंसां युद्ध वा प्राकृतिक प्रकोपया कारणं जक न्यंगु, विकट थासय् वनाच्चनाम्ह जि छक्वलं अजूचायापुक्क यूरोपया पोल्याण्ड थ्यनी धकाः जिं हे गुबलें मतिइ तकं हे मतयागु । व नं सेमिनार वा गोष्ठिया नितिं मखु अन हे स्वलातक च्वनाः ज्या यायेगु नितिं ।

कतार एयरवेजया हवाईजहाजय् कफि त्वनाः वनाच्चनाबलय् थ्व खँ मनय् लुयाः वयाच्चंगु खः जितः ।

युक्लेन व रसियाया युद्धया कारणं यक्व युक्लेनी शरणार्थीत जःलाखःला देय् पोल्याण्डय् विस्थापित जुयाः वःगुलिं ग्वहालिया नितिं सन् २०२२ य् अफिसं जितः अन छ्वःगु कारणं जि अन वनाच्चनागु खः । ज्या अःपुगु ला ख हे मखु तर विकसित राष्ट्र जूगुलिं अनयागु सुरक्षा स्थिति बांलाःगु कारणं अविकसित देश्य थें बिदाबलय् क्वथाय् तुं कुंकाच्चनेमाःगु स्थिति थन मजुल । जिपि च्वनागु शहरं लिक्क हे मेगु क्राकोव धयागु पुलांगु बांलाःगु शहर दु धयागु न्यनागुलिं जितः अन छकः स्वःवने मास्ते वल । खँया खँय् जि छम्ह पासां अन लिक्क मेमेगु स्वयेबहःगु थाय् नं दु उकिं वनेबलय् निन्हु सनिवाः व आइतवाः बिदा लाकाः अन हे छन्हु च्वनाः मज्जां चाःहिलेगु प्रस्ताव तल । खँल्हाल्हां वनाबलय् अन वनीपिं निम्ह प्यम्ह यायां फिम्ह खात । अले छु मानि, फुकसिनं छता छता ज्याया जिम्मेवारी अर्थात् भाला कया, शुक्रवाः ट्रेन न्ह्याइगु ईया हिसाब यानाः भतिचा याकनं अफिसं ट्रेन स्टेशनय् वनेत पिहांवना ।

जिपि च्वनागु शोसव शहरं काक्रोव शहर रेलं वनेबलय् यक्व ई म्वाःगु जुयाच्चन । मात्र छघौत्या ई जक । फिम्ह पासापि रेलय् च्वनाः खँ ल्हाल्हां वनाबलय् छघौत्या ई वंगु वाः हे मचाल । सनिलय् पोल्याण्डया गांया

लागा झ्यालं स्वयाबलय् मन हे चकन । मदिक्क ज्या हे ज्यां म्ह न्यलाच्चंगु, छयं स्यानाच्चंगु फुक्कं फू याना थें गन वं गन वं जुल । म्ह हे याउंसे च्वन । कात्रोबय् प्यम्हेसित च्वनेगु निंतिं होटेल बुक यायेगु भाला जिं कयागु जुल । जिपिं प्यम्हं बुक यानागु होटेलय् वना । सामान क्वथाय् तया । क्वथाय् पलख हे फ्यमतुसैं जि व मेम्ह छम्ह पासा अन लिक्क लिक्क लाःगु थाय्बाय् स्वयेत पिहां वना हे छ्वया । पलखं मेमेपिं नं अन थ्यंकः वल । अले ला छु मानि मज्जां चाःहिला, अन हे छथाय् सकसिनं डिनर याना । बहनिशिया भिता ई जुइधुंकल अयनं शहर भःभः धाः । मनूत म्वः म्वः वयेवने यानाच्चंगु दु । बजार मज्जां हे चालाच्चंगु दु ।

-‘कन्हय्या प्लान छु खः ले ?’ जिं छम्ह पासायाके न्यना । जिपिं भचा तापाक्क मेथाय् हे वनेगु सहलह जूगु तर जिं गन वनेगु खः बांलाक मथुयाच्चंगु ।

-‘कन्हय् सुथ न्हापां खुता इलय् हे भीत गाडी काः वइ । भी सकलें Auschwitz व Birkenau वनेगु’ धकाः जितः लिसः बिल । लिसैं वं अनया इंगलिस दूर सुथय् जक जुइगु जूगुलिं भी न्हापां हे थ्यंकःवने माः उकिं सुथय् सुनानं छुं अलमल यायेमते धकाः सकसितं न्वा नं न्वात ।

बिदा कुन्हु नं सुथ न्हापां दनेमाःगुलिं निम्ह प्यम्हेसेशिया ख्वाः भतिचा खिउँल । तर, टिकट कयातये धुंकल, उकिं उमिसं जिपिं लिपा वने धकाः नं धायेमफुत ।

-‘सुथय् खुता इलय् वंसैलि न्हिनय् भिन्निता इलय् तकया दुने ला भी लिथ्यनी जुइनि’ धकाः छम्हेसिनं न्यन ।

-‘लिथ्यनि जुइ । च्याता इलं निसैं स्वःसां भिंछता ई तकया दुने स्वये सिधइ जुइ ।’ जिं नं थःगु बिचाः प्वंका ।

-‘ठिक जू अथे खःसा, लिहांवयाः बियर त्वंवने मालीका अले पसः नं वनेका मजिउ ला ?’ वं थःगु मनया खँ प्वंकल । वया खँय् सकसिनं ज्यू धकाः सहिछाप तयाबिल । तसकं लिबाये धुंकूगुलिं फुक्कं थःथःगु क्वथाय् दं वना । छगू निगू ककटेल त्वनागुलिं जितः नं स्याक्क न्हयः वल ।

सुथय् खुता इलय् हे ट्राभल एजेन्सिया गाडी न्हयात । न्हयः मगाःगुलिं जुइ फुकं शान्त । भचा भचा ताकांतुकुं खँ ल्हानाः जिं नं झ्यालं पिने मिखा ब्वया । Auschwitz या बारे भचाभचा खँ न्यनातयागु दु । निगूगु बिश्वयुद्धया इलय् हिटलरया नाजि जर्मनीतय्सं यहूदीतय् नरशंहार याःगु खँ इतिहासय् ब्वनागु दु । अथेहे यक्वसिनं फिल्म, बृत्तचित्रय् स्वयाः अथवाः समाचार न्यनातःगु हे

दइ । थीथी चरणय् जूगु थ्व सुनियोजित नरशंहारया बारे न्यनामतःपिं, मसिउपि थ्व संसारय् म्हो हे जक दइ ।

सन् १९३९य् जर्मनया नाजितय्सं पोल्याण्डयात थःगु कब्जाय् काःगु खः । न्हापा थ्व औत्स्वीजय् सैनिक शिविर जुयाच्चंगु थाय् यात नाजितय्सं यातना शिविरय् हिलाबिल धकाः थम्हं इतिहासय् ब्वनातयागु, थीथी माध्यमं न्यनातयागु खँ थौं व घटना जूगु थाय् हे स्वये धकाः जि अन वनाच्चना । छखे म्ह थर्र खाः । नुगः धुकधुक मिं । छगू क्रूर मानवियतां जाःगु इतिहास स्वयेत वनाच्चना । मनूतय् क्रूरताया पराकाष्ठतायात हानं छकः स्वयेत वनाच्चना ।

दुहां वनेगु लुखाय् ततःग्वःगु आखलं Arbeit Macht frei धकाः च्यातःगुलिइ जिगु मिखा वन । उकिया अर्थ खः Work sets you free (ज्या नं स्वतन्त्र जुइ) । नाजितय् concentration campय् कुनातःपिं यहूदीतय्सं न्हिं न्हिं हे थ्व खँ च्यातःगु बोर्ड खना हे च्वनी । अन मेहेनतयानाः ज्या याःसा छुटेजुइ धयागु क्यनेत थथे च्यातःगु खःसां छवाः निवाः अन च्वनेधुकूपि कैदीतय्सं थन ज्या यानाः मुक्ति दइगु मखु, थन तयेहःगु धयागु हे स्यायेत खः धकाः थुइका काये धुकी ।

थ्व क्याम्पय् सलंसः कैदीत थ्व क्याम्प तःधंकेया निंतिं ज्या यायां हे सित । कुपोषण व शोषणं यक्वसिया हे प्राण काल । गुलिखे मनूत ज्या यायेमफय् वं गोलिया शिकार जुल । नाजि जर्मनीतय्सं औसविट्जय् दयेकूगु थ्व दकलय् तःधंगु कन्सरटेशन क्याम्पय् सन् १९४२ निसं यहूदीतय् सामुहिकरूपं विनाश याःगु (Mass extermination center) केन्द्र खः । जर्मन नाजीतय्सं थथे सामुहिक रूपं नरसंहार यायेगु निंतिं उबलय् थुजाःगु हे खुगू विनास केन्द्र स्थापना याःगु खः । उकी दकलय् तःधंगु विनास केन्द्र थ्व हे खः ।

निगूगु बिश्व युद्धय् सन् १९४० निसं १९४५ तकया दुने थन जक नाजि जर्मनीतय्सं १३,००,००० मनूतय् छ्वय्काः स्याःगु तथ्यांक दु । थुकी ११,००,००० यहूदीत खःसा करीव १,४०,०००-१,५०,००० पोलिस नागरिक, २३००० रोमा समुदाययापि, १५००० सोभियत संघयापि यहूदी कैदीत, अले २५००० मेमेगु जातियापि कैदीत खः । थ्व औसट्वीजय् सीपिं फिछगू लाख मनूत मध्यय् ९० प्रतिसत यहूदीत नापं यक्वसित ग्यास च्याम्बरय् तयाः की स्याः थें स्याःगु खः ।

नाजि जर्मनी व जःलाखःला देश पितिनाहःपिं यहूदी परिवारत थन पोल्याण्डय् रेलं वय् वं सेलेक्सन यायेत इवःछुकीगु जुयाच्चन । ज्या यायेफुपि मिजं

मिसातयत् छथाय् छवइगु अले विरामि, ज्याथःपिं व मचातयत् मेथाय् छवइगु जुयाच्चन । अले अन वंपि यक्वसित तप्यंक हे ग्यास च्याम्बरय् दुछ्वयाबिइगु । मिहेनत यानाः, ज्या यायां वनेबलय् परिवार, जिन्दगी सुथालाइ धकाः आशा यानाः थन वःपि मनूतसें थः मृत्युया म्हुतुइ वनाच्चना धकाः वाःचाःगु तकं खइमखु । थः मृत्युया म्हुतुइ वनाच्चना धयागु गनं नं भनक जक जूगु खःसा सु थन वइ ? उपिं सकलें ला थःगु सुरक्षित भविष्यया निंतिं थन वःगु खः ।

राजनैतिक कैदी/बन्दीतयत् तयेगु निंतिं धकाः सन् १९४०य् दयेकूगु थ्व औस्विट्ज क्याम्प याकनं हे भयानक रूप काल । मात्र निर्दया दुने नाजितय् 'अन्तिम उपाय' Final solution या केन्द्रया रूपय् थ्व थाय् रूपान्तरित जुइधुकल । औस्विट्ज निसें बिकानेउ तक बिस्तार यायां औद्योगिक रूपं हे Mass killing या क्षेत्र जुल थ्व थाय् । औस्विट्ज अप्पा व तारं बारेयानातःगु क्याम्प जक मखुसे थ्व सुनियोजित रूपं मानवतायात स्यायेत डिजाइन यानातःगु थाय् खः । थनया बिशाल ख्यलय् न्यासि वँ थनया अन्तहीन व्यारेक, कँया तारं हिनातःगु अल्याख चिचीकूगु क्वथात अले न्ह्याक्व वंसां सिमधःगु लागा खनाः जि भसंग जुल । हलिउडया संकिपाय् खनागु चीधंगु होष्टेल थें जाःगु मखु जुयाच्चन, थ्व ला छगू चीधंगु शहर थें हे जुयाच्चन । थ्व क्रूर मनसायं डिजाइन यानातःगु तःधंगु मेसिन खः गुगु स्यायेत जक मखु हुया हे छ्वयत् तयार याःगु खः ।

संग्रहालयया छगू क्वथाय् जि ताउत तक दनाच्चना । न्हाय्कंया उखेर दु- लाकां हे लाकां । छजू मखु, निजू मखु, सछिजू मखु, द्वःछिजू मखु, लखंलख लाकांया पहाड । चिपागु छ्यंगूया चप्पल, ज्यलेत्यंगु बुथ, क्वलाछि हे मदुगु मचातय् लाकां, रंग ब्येधुकूगु मिस्तय् स्याण्डल, गुलिं त्वःधुलाच्चंगु लाकांत- जीवनया मौन साछि जुयाः थौं नं अन ख्यानाच्चंगु दु । हरेक लाकामं छगू इलय् छम्हेसित कुबियातःगु खः, उमिगु लसता, पीडा व ख्वबिया भारयात ल्हवनातःगु खः । व लाकांयागु द्वँ खनाबलय् जिगु नुगः पम्हुयाः तज्याइ थें जुयावल । जिं थन लाकांया ल्या मखुसे लखंलख मनूतय् बाखं खनाच्चना । उमिगु न्वाय्मखंगु म्हगस खनाच्चना । मचायेक हे जिगु ल्हाः व न्हाय्कं पाखे न्ह्याःवन- साय्द उकी मध्यय् छपा लाकांसां व लाकांया थुवाः यात लित बिइत ला ? ।

अन संग्रहालय् च्वंगु अल्याख किपात मध्यय् जिगु नुगलय् छापा थें प्यपुनाच्चंगु छपा किपा खः -मस्त व मिस्त रेलवय् स्टेसनय् दनाच्चंगु किपा । साय्द व छगू स्थिर मूभमेन्टय् कैद जूगु किपा जुइमाः । किपाय् भचा ग्याःगु, छुं

कौतुहलतां जाःगु अधिकांस थकित ख्वाः, मांया ल्हाः क्वातुक्क ज्वनाच्चंपि मस्त व बिशाल ध्वाखाया ल्यूने सुलाच्चंगु भयानक यथार्थता भ्याः भचा हे अनुमान मदुपि निर्दोष मनूत, ब्याक एण्ड ह्वाइटय् कैद जूगु बिश्वासघातयात थुइके न्ह्यःया निर्दोष ख्वाःपाःत । थौ अन पिनेसं रेलयागु लिक खनाबलय् स्टेशनया उबलय्या चहलपहल, कोलाहल थःगु न्हाय्पनय् थ्वयाच्चंगु थें आभास जुल जितः । व किपाय् खनेदुपि मनूत साय्द छुं घौ जक म्वात हँ । उमित म्वःल्हु हुं धकाः दुने छ्वल हँ, उमित थः कालया म्हुतुइ वनाच्चना धयागुः पत्ता हे म्दु हँ ।

व क्याम्पय् न्यासि वनाच्चँच्चं आः इतिहास जिं सफुतिइ ब्वनागु घटना क्रम जक मखुत, जि लिक्क हे दनाच्चंगु यथार्थ जुयाबिल । जि थः हे नं उकिया छम्ह पात्र खः ला धकाः मनय् लुल । अन दकले स्वये थाकूगु थाय् धयागु ग्यास च्याम्बर खः । अथें स्वयेबलय् सामान्य क्वथा । खालि भिजामिजां दंगु अंगः जक खः तर अन लखलख मनूत चिल्लाय् मिल्लाय् दंगु व लखलख मनूत सासः हहः पंकाच्चंगु सोफोकेशन अभ् नं अन उकुमुकु धायेक दनि । सुम्क च्वंसां फसय् चिल्लाय् दंगु सः थ्वयाच्चंगु आभास अभ् नं जुयाच्चंगु दु । मानौ व क्वथां थःत त्वःमंके मबिइत अभ् नं तच्चतं कुतः यानाच्चंगु दु । पलख अन मिखा तिसिना- जिगु जःखः सुना नं खासखुस खँ ल्हाः थें, ग्याःचिकु मिखा कनाः सुनां स्वयाच्चं थें, त्यानुगु पलाः बुलुहुं छिनाच्चं थें तायेदयावल ।

च्चं टप टप् टप् लः वयाच्चंगु हे खः । लं त्वःताः म्वःल्हुइत धकाः दुहांवपि मनूत, गुपिसं अन पलख हे जक सासः ल्हायेखन जुइ, अले ला अनं वः थनं वः मदयेक जाइक्लो न बि नांयागु ग्यासं क्वथा जाल । मिखा पालुल । कथु गन । सासः हहः पन । वाथावाथा कनाः बलं हे चिल्लाय् मिल्लाय् दनाः हाल । अंगः अंगलं व सः पिने थ्यंक नं न्यन तर तर... पिने दुपि ताख्याय्तय् न्हाय्पनय् साय्द व सः संगीत जुयाः थ्वयाच्चन ला ? नुगलय् हि हे मदुपि अन च्वंच्वंगु जुल ला मसिउ, क्वथाय् जायेक दुपि मनूत वाथावाथा कँकं नीगु मिनेटया दुने..... नीगु मिनेटया दुने.....।

ख्वबि न्यतालं बाः बाः वल । नुगः तयांतये मफयेक इयातुल, क्रूरताया पराकाष्ठता कुबियाच्चंगु व थासय् जितः नं सासः ल्हाये थाकुया वल । जिके जि मन्त । जि हे नं अनया छम्ह पात्र जुयाच्चनागु खःला धयागु आभास जुल ।

कैदीतय्त थ्यनीगु क्वथा स्वः वना । व नं तसकं हे बिरक्त थाय् खः । जिं अन तयातःगु तकि तकि तँ दुगु सिंया खातायात तीजक थियास्वया- उकी गुलिखे मनूत कात्तुकाकः देन जुइ । गुलिखे मामं अन थः मचातय्त म्ये हालाः

थ्यनेगु कुतः यात जुइ, गुलिखे प्रेमि थः यज्जुयात लुमंकाः खबि हायेकल जुइ । अन अंगलय् लुसिं लुसिं किचुकियाः च्यातःगु नां, तिथि, व चिहाकःगु सन्देश अभ नं यचुक सीदु, खनेदु । अन थःके ल्यं दनिगु छुं भचा बलं व च्वःगु जुइमाः -‘जितः ल्वःमंके मते’ धकाः च्यातःगु व जिन्दगीया अन्तिम प्रयास । व खंबलय् सकलें अन स्वः वःपि पर्यटकत स्थिर जुल । हत्प्रभ जुल । ई टक्क दित । उलिमछिं पर्यटकत मुनाच्चंगु व थासय् मुलु छपु कुतुवंगु सः नं तायेदइगु शून्यता छाल । फुकं हे कुप्प । फुकं हे उगु वर्तमानय् दुथ्यंवन । साय्द इलं हे पलख दिनाः व लुमन्तियात ल्वःमंके मबिउगु जुइमाः ।

औस्विट्ज व बिकानेउया थ्व भ्रमणय् जिं थम्हं न्यनातयागु, थम्हं थुयाच्चंगु खँया भिन्न स्वरूप स्वये खन । यक्व फिल्म व किताबय् च्यातःगुलिं भचा काल्पनिक थें नं तायाच्चंगु, इतिहासयात सुरक्षित यानातःगु थ्व थासय् थ्यंबलय् थ्व ला धात्थें हे जूगु भयानाक सत्य खँ जुयाच्चन, धात्थें हे जूगु हृदय विदारक घटना जुयाच्चन धयागु यथार्थ बोध जुल जितः । इतिहासय् थथे जूगु धकाः न्यनातयागु खःसां थुकथं भराय्धंगु किसिमं जूगु जुयाच्चन धयागु थःगु हे मिखां खंबलय् ला म्ह हे पीसे च्वनावन, चिम्सँ थथस्वल । नुगः तयांतय् मफुत, मचायेक हे मिखा लःलः धयावल । अहो ! सा छम्हेसिया घृणाया लिच्चः ? क्रूरताया थज्याःगु ज्वलंत दसू ? मनू धयापि थुलि तक क्रूर नं जुइफु।

जि थः हे मू हाल ।

संग्रहालय् स्वयेशिधय्का लिहां वया । गाडी न्ह्यात तर सकलें हे मौन, कुप्प हे । फुक्कं हे व ग्यानापूगु उगु इलं आः नं मुक्त जुइ मफुनि । उकिं सकलें मौन । सः छसः हे पिमज्वः । गाडी न्ह्यानाच्चन । जः खःया वातावरण स्वयेगु पाखे ध्यान हे मवं । जिगु नुगलय् छता खँ वयाच्चन -भूठ व आत्मकेन्द्रित भावना (narcissism) या आधारय् शक्तिया दुरुपयोग यानाः छुं मनूतय्सं साधारण जनतायात क्रूरताया ज्वलं दयेके फुगु जुयाच्चन । होलोकस्त (Holocaust) छम्ह मनूया कारण जक जूगु मखु- लखंलख मनूतय्त भूठया प्रपंच सुयातःगु थ्व लिच्चः खः, अन्धभक्ततय् प्रश्न मयायेगु बानियागु नं थ्व लिच्चः खः, जिमित ला छुं जूगु मखुनि धकाः स्युसां मसिउ पहः यानाः मि सिइ थें सुम्क च्वनेगु मौन प्रवृत्तिया नं थ्व लिच्चः खः । अभ धायेमालधाःसा संचार माध्यमयात दुरुपयोग यासैं सर्वसाधारण मनूतय्त भ्रमय् तयातयेत गुलि अःपु धयागु खँया थ्व नं छगू ज्वलन्त दसू खः ।

खँ थुलिजक मखु, अजाःगु अन्धकारया इलय् नं थःगु ज्यानया पर्वाह

मयासे यहूदीतयत् ग्वाहालि याःपि जर्मन, पोलिस व मेमेपि साहसी मनूतय्गु नं थ्व बाखं खः । अमिगु अवज्ञाया सः तसः मजूसां यक्व साहसपूर्ण जू- मछिंबलय् खःगु ज्या यायेत नं तसकं थाकु, तर व हे प्रतिरोधया शुद्ध रूप नं खः थ्व । मानवता सीमखु धयागु ज्वलन्त उदाहरण नं खः थ्व । उकिं थन क्रूरताया जक मखु, मानवताया निंतिं ल्वाल्वां सहादत जूपिनिगु वीरगाथाया नं इतिहास दु । इतिहास खः थ्व ।

हिस्ट्रि इज अल सो लेसन फर फ्युचर धयागु खँ न्यनातयागु । थपाय्धंगु नरसंहारया साछि इतिहास व उकिया सबूत प्रमाण खनाः/स्वयाः थजाःगु हे घटना हाकनं हाकनं मजुइमा धकाः थौया जेनेरेशनं शिक्षा काय्माः । तर धात्थे भीसं थ्व घटनां छु सिइका कया ले ? छु शिक्षा कया ले ?

थ्व संग्रहालयया दूर क्वचाय्केगु ल्याखं जिमि गाइडं न्हाचः धाःगु खं जिगु मनय् आः नं धौबजि वालाच्चन तिनि । थःगु खँ क्वचाय्काः अन्तिमय् वं धाल- ‘थ्व थाय् साछि खः, आः भीसं थज्याःगु नरसंहार यूरोपय् गनं हे जुइकेबिइ मजिउ ।’

वं धाःगु साधारण उपसंहारं जितः भसंग वंकाबिल । दु नुगलय् थ्यंक भातापाता यानाबिल । छु धाःगु वं ? यूरोपय् हाकनं जुइके बिइमज्यू । अले ल्यं दनीगु बिश्वय् ले ? साय्द जिं गलत खँ जकं ताल ला धयाथे नं महसुस जुल । लिपा पासापिलिसे खँल्हानाबलय् छम्ह अल्बेनियायाम्ह पासा ख्वाः खिउँका सुम्क च्वंच्वन । वं नं यूरोपय् धकाः धाःगु बांलाक ताःगु जुयाच्चन, मतलब जिं गतल ताःगु मखु जुयाच्चन । तर छाय् वं अथे धाःगु खः धकाः ताउत तक मनय् खँ ल्हाना हे च्वन । तर लिसः लुयामवः । उबलय् जिं मसिउ थुकिया लिसः जितः दछि लिपा आफ से आफ दइ धकाः ।

इतिहासं आः वर्तमानय् वय् । ७ अक्तुवर २०२३ कुन्हु बिश्वया संचारय् छगू हे समाचार बय्बय् जुइक न्यन । प्यालेस्टाइनया हमास पुचलं इजरायलया सिमावर्ति लागाय् आक्रमण याःबलय् यक्व मनूत सित लिसें यक्व मनूतय्त अपहरण नं यात । थ्व घटनायात संसारया फुक देशं निन्दा यात । उकिया लिसः धकाः ८ अक्तुवरय् इजरायलं गाजाय् युद्धया घोषणा हे यात । यक्व थें ततःधंगु देश व राष्ट्राध्यक्षतय्सं थ्व इजरायलया थःगु मामला खः धकाः सुम्क युद्धया अनुमति बिल । अभ् वयात शक्तिशाली हतियार नं मिल । उकी भी नेपाःया विपिन जोशी नं अपहरणय् लाःम्ह मध्यय् छम्ह खः । आः थ्व च्वसू च्वयाच्चनाबलय् तक नं वया रिहाइ मजूनि । सित कि म्वानाच्चंगु दु छुं हे

सिइमदु । नेपाःमिपित नं तं वः -ठिक्क जुल इजरायलं युद्ध यात धकाः ।

सन् २०२३ स जि मध्यपूर्वय् ज्याया सिलसिलाय् थ्यन । अन च्वनाः जितः इजरायल व प्यालेष्टाइनया इतिहासया बारे बांलाक खँ थुइकेगु ह्वःताः चूलात । अथे ला छिकपि सकसिनं नं समाचार ब्वना हे दीगु दइ, अनयागु इतिहास फुक्कं हे सिउ जुइ । अथे खःसां थन थम्हं सिउगु छुं भचा खँ कने ।

७ अक्तुवर २०२३ कुन्हु जि मां बाःलिसे जोर्डनया आकावा धयागु शहरया दथुइ च्वंगु समुद्रया बिचय् (Beach) च्वनाः पारी च्वंगु इजरायल सहरयात स्वयाच्चनागु खः । घटनाया समाचार वयाच्चंबलय् जिपि बसय् च्वनाः अम्मान शहर पाखे वनाच्चनागु । जिगु सिटया लिक्क छम्ह मिसा थः चीधिकःम्ह मचा ज्वनाः च्वं वल । जिलिसे सः मसः अंग्रेजीभासं वं थः व थःगु परिवारया परिचय बिल, जिगु हालखवर न्यन । अले वं अपि अन प्यालेस्टाइनं वयापि धकाः कन । साय्द जि अन वयाच्चनाम्ह साधारण दूरिष्ट धकाः मतिइ तयाः वं थःगु बारे थथे कंगु जुइमाः, वं कना यंकल- जिपि प्यालेष्टाइनं अथें थन वयापि मखु, जिमि बाज्या बजेयात उमिगु हे छें पितिना हःगु खः । जितः थःगु भूमिइ लिहां वनेगु तसकं हे इच्छा दु । तर जिं सिउ जितः व जि मचातय्त् इजरायलीतय्सं अन वनेगु अनुमति गुबलें हे बिइमखु । छं समाचार न्यं थें मखु न्है, व जिमिगु भूमि खः जिमिगु ।

जिं वयागु खँ न्यनाः सुम्क छयं संकाबिया । अबलय् जिं स्यू धकाः सः सिउ जुइगुया छुं अर्थ मतायेका । छायाःसा व मिसाया सलय् जिं पुस्तां पुस्ता विरासतय् वःगु पीडाया अनुभव याना । साय्द जिं सुथय् समुद्रया बिचय् च्वनाः पारी खनेदुगु देशयात स्वया थें वं नं थः मस्तेत समुद्रपारी च्वंगु थःगु भूमि क्यन जुइ । मस्तय्सं व छु थाय् खः धकाः न्यंबलय् मताःछु यात जुइ, मेगु नां काय्मफयाः ।

व परिवारं नं व कुन्हु चान्हय् जूगु हमलाया समाचार न्यन जुइ, अले कन्हय् कुन्हु निसें अन जुयाच्चंगु त्रूर आक्रमणया साक्षी नं जुयाच्चन जुइ ।

बृटिस साम्राज्य विस्तारया इवल्य् सन् १९१७य् अंग्रेजतय्सं प्यालेस्टाइनयात नं कब्जाय् काल । सन् १९१८ निसें युरोपय् नाजितय् शिकारं बिसिउवंपि यहूदीतय् छपुचः अन थ्यंकःवल । सन् १९१८य् अन खुगू प्रतिशत जक यहूदीत दुगु थासय् सन् १९४७ थ्यंबलय् तकया दुने ३३ प्रतिशतं मयाक यहूदीत अन दये धुंकल । ‘जिमित शरण बिउ’ धकाः उबले भण्डा ब्येकाः वःगु यहूदी जहाज थौं नं सत्य इतिहास साछि कथं प्रमाण दु । छक्वलं

यहुदी आप्रावासीत अप्वया वयेवं अन प्यालेष्टाइनित व यहुदीतय् दथुइ तनाव ब्वलना वल । अबले हे युरोपय् च्वंपि यहुदी पुचलं Zionist group दयेकाः अन यहुदीतय् सुरक्षित राज्य दयेकेत सनाहल । सन् १९४७य् संयुक्त राष्ट्र संघं प्यालेस्टाइन राज्ययात बिभाजन यानाः ५५ प्रतिशत थाय् यहुदीतयत् व ४५ प्रतिशत थाय् अरबतयत् धकाः छुटेयानाबिल । ऐतिहासिक शहर जेरुसलमयात धाःसा अन्तराष्ट्रिय कन्ट्रोलय् धकाः व्यवस्था यात, तर थ्व ज्या धाःसा लागु मजू । प्यालेस्टाइनतय्सं थःगु देशयात थुकथं बिभाजन याःगु ज्यायागु तच्चतं बिरोध यात धाःसा यहुदीतय्सं अन दुनं दुनं Zionist Movement नं न्ह्याकेगु ज्या यानाहल । थ्व मुभमेन्ट धयागु १९गू सदीया उत्तरार्धय् मध्य व पूर्वी यूरोपय् ब्वलंगु छगू यहुदी राष्ट्रबादी राजनीतिक आन्दोलन खः, गुकिया उद्देश्य ऐतिहासिक फिलिस्तिनि लागाय् छगू यहुदी देश दयेकेगु व यहुदीतय् निति छगू राष्ट्रिय पुनरुद्धार प्राप्त यायेगु खः । सन् १९४७य् जूगु द्वन्द्वय् ७,५०,००० सिबय् उच्वः प्यालेस्टाइनतयत् जबरजस्ति थःगु छें पितिना छ्वयाः न्हूगु राष्ट्र इजरायलया जन्म जुल । थ्व घटनायात प्यालेस्टाइनतय्सं 'नाक्वा' धकाः थौं नं लुमंकाच्चंगु दनि । नाक्वा अर्थात् प्रकोप । द्यःलां द्यः पित्युं थें शरण बिउपिन्त हे शरणार्थीयानाः पितिना छ्वःबलय् छँय् तालंग्वयाः पिहांवःपि व परिवारतय्सं आः नं उगु थःगु छँया पुलांगु ताःचाःत सुरक्षित रूपय् तयातःगु दनि हँ, छन्हु थःगु छँय् लिहांवने मानि धकाः । सन् १९४८ लिपा नं अनया बाखं क्वमचाः । सन् १९६७ प्यालेस्टाइनया गाजा व वेस्ट बैंक (west bank) नं इजरायलं हमला यानाः थःगु कब्जाय् काल । लिसें सिरिया व लेवनानया छुं भूमि नं कब्जाय् काल । थ्व बिषयय् यक्व दुग्यंक खँ ईन्टरनेटया वेबसाईटय् / इतिहासय् दु । थौं अन न्यागू लाख प्यालेस्टाइनत ३६५ कि.मि. क्षेत्रफलया गाजाय् व ५६५५ कि.मि. क्षेत्रफलया वेस्ट बैंक व इस्ट जेरुसलामय् बन्दीया रूपय् च्वंच्वने मालाच्चंगु दु । ल्यं दुगु २०७७० कि.मि.या लागाय् च्यागू लाख इजरायलीत च्वंच्वंगु दु । उलिजक मखु गाजा व वेस्ट बैंकय् वनेत, वयेत, सामान न्यायेत, मिइत, समुद्रय् न्या लाः वनेत नापं प्यालेस्टाइनतय्सं इजरायलीतय्के अनुमति काय्माःगु दासताया अवस्था दु । उमिसं थासं थासय् सिसि टीभि व चेक प्वाइँत तयाः निघौयागु लँयात १०घौ वनेमायेक चाचाःहिकातःगु दु । गुकिंयानाः अन थौं नं इलय् व्यलय् उमि दथुइ भडप व बिस्थापन जुया हे च्वंगु दनि ।

आः लिहांवय् ८ अक्तूवर लिपा । हमास पुचःया आक्रमण व अपहरण निन्दा याये योग्य अवस्थ नं खः । तर वयां लिपा जुयाच्चंगु घटनाक्रमयात जिं

थम्ह हे दुग्गेयक स्वयेखनाच्वंगु दु ।

हमासयात निर्मूल यायेगु नामय् इजरायलं याःगु आक्रमणय् यक्व यक्व हे सर्वसाधारण मनूत सिनाच्वंगु दु । प्रत्येक छेँखा पतिं इजरायलं प्रहार यानाः प्यालेस्टाइनया बस्ति बस्ति उजाड यानाच्वंगु दु । जुजुं जुजुं उमिसं स्कूल जक मखु अस्पतालयात तकं बाकि मतल । गुबले थ्व घटनायात बिश्वं निन्दा यानाहल अले अन सुरुंग दु धइगु त्वहः चिनाः स्पष्टिकरण वल । न्हापा न्हापा जिं नं हमासयात ज्वनेवं थ्व युद्ध सिधइ जुइ धकाः मतिइ तयागु खः तर थौं खनाच्वना थ्व युद्ध क्रूर नरसंहारया रूपय् हिलावनाच्वंगु दु । प्यालेस्टाइनतय् पुसा हे मल्यंकेगु कथं अन ब्यूह रचना याना यंकाच्वंगु आभास जुयाच्वंगु दु । मचात मचात तकं बम व गोलिया शिकार जुयाच्वंगु घटनां थथे हे धयाच्वंगु दु । हिन्द राजाब नांयाम्ह न्यादँ दुम्ह मचायात गोलिं कय्कूगु प्रत्यक्ष संवाद प्यालेस्टाइन रेड क्रियसेन्टया आपतकालिन लाइनय् पिहांवःगु खँल्हाबल्हां संसारयात हे स्तब्ध यानाबिल । व मचा व वया परिवार दुगु गाडीइ ३३५गः गोलिया चिं दु । ‘जितः काः वाः’ धकाः ख्वया पुकार याःम्ह व मचाया सः साय्द आः वइगु इलय् Anne Frank या डायरी थें जक जुइफु । यदि इतिहास पक्षपाति मजूसा । हिन्दयात उद्धारयाय्त वं पिं निम्ह प्राथमिक उपचारकर्ता व हिन्दया सीम्ह निवाः लिपा तिनि काःवने फत ।

जिं खंक खंक हे नाकाबन्दी चरम रूप कयावय् धुंकल । सन् २०२५ या मार्च निसें ला थीथी सामाजिक संस्थातय्त नापं अन मानबिय उद्धारया सामान तकं मछ्वके धुंकल । बन्द यानाबिइ धुंकल । छगू नं छगू त्वह चिनाः परमित हे मबिउ । सामान दक्व जोर्डन, इजिप्ट व इजरायलया बोर्डरय् द्वैचिक थानाच्वंगु दु । तर टिकटकय् धाःसा यूएन व थीथी संस्थातय्सं छुं हे ज्या मयाः धकाः जायोनिस्ट मूभमेन्टयापिसं भूठ खँ तच्चतं हे प्रचारप्रसार यानाः वयाच्वंगु दु । न्यंकाच्वंगु दु । म्हायात मदयेक मगाःगु नसा नयेमखनाः अन मस्त कुपोषणया सिकार जुयाच्वंगु दु । लछि न्हयः हे तिनि IPCC नं गाजाय् अनिकाल या घोषणा यायेधुंकल । थ्व प्राकृतिक प्रकोप जुयाः जूगु अनिकाल मखु, सुनियोजित रूपं डिजाइन यानातःगु अनिकाल खः । अनर्च्यपिं छयंगु व क्वें जक दुपि मस्तय् किपात सामाजिक संजालय् स्वयेबलय् मन मख्वइपिं धाथें सुं मनू दइला ?

छन्हु अफिसय् ज्या यानाच्वना, गाजाय् ज्यायानाच्वंम्ह छम्ह पासाया फोन वल । वं ख्वख्वं धाल- थौं जि पासाया मचा छम्ह नं सित । जि काय्या

हे उमेरयाम्ह । भिंछदँ उमेरयाम्ह, जि काय्या हे पासा । व वया मांया अफिस (गैसस)यागु कम्पाउण्डय् म्हिताच्चंम्ह मचा खः, वया अफिसय् बम कयेकाहःबलय् सित हँ । थ्व कारुणिक व्यथा खः, तर थ्व समाचार न्यनेधुंकाः छुं इ लिपा थःगु ज्याय् व्यस्त जुइफूम्ह जि थें जाःपि मनूतय् नितिं आः थ्व अजूचायापू मजुइ धुकल । न्हिं न्हिया समाचार थें जक जुल । अलजजिरा टेलिभिजनय् नयेगु नसा काःवंपि मचातय्त स्याःगु समाचार स्वस्वं जा नयाच्चनाबलय् जि थः थम्हं छन्दु भसंग जुल- छु जि के नं मानवता लूज जुयाः वनाच्चन कि छु ? बस् थुलि मनय् लुयावय्वं व कुन्दु जिगु कथुं जा कुहां मवन ।

थ्व च्वसू सु सही सु गलत धकाः धायेत च्वयागु मखु इतिहासया घटनाक्रमयात दुग्यंक स्वयेगु फुर्सद दुपि फुकसिन थःथःगु कथं बिचाः बीफइ । सन् २०१८य् रुवाण्डाय् वनाबलय् अन न्हापा सन् १९९४स हुतुजातियापिसं तुत्सिजातियापि मनूतय्त याःगु नरसंहारया संग्रहालय् स्वः वनागु खः, गन सछि न्हू या दुने भिगू लाखं मयाक मनूतय् नरसंहार जूगु खः । सन् २०२२य् पोल्याण्डय् होलोकास्टया संग्रहालय स्वः वना, गन निगूगु बिश्व युद्धय् भिंछगू लाखं मयाक मनूतय् नरसंहार जुल । तर जिं उबले थः हे नं थुलि याकनं छगू मेगु नरसंहारया साछि जुइमाली धकाः कल्पना तकं मयानागु । हितलरया नाजि पुचलं ला भूट्टा रेडियो, भिडियो दयेकाः मनूतय्त दिगभ्रमित यात धकाः धाये तर थौं लाइभ भिडियो स्वयाः नं थ्व बिश्व मौन दु । अभ नं विकसित राष्ट्र धाःपिसं इजरायलयात बम व त्वाभः मियाच्चंगु दु, बियाच्चंगु दु । आर्थिक ग्वहालि यानाच्चंगु दु । विश्वय् नां जाःपि सेलिब्रेटी हिरो हिरोइन, संगीतकार, गायक, लेखक, अभियन्तात सकलें हे सुम्क दु । कुप्प दु । मौन दु । मानौं अन छुं जूगु हे मदु । युक्रैनय् आक्रमण जूबलय् ततःसलं बिरोध याःपि, थौं गाजाय् मस्त मिस्त बुराबुरी सकसितं थुकथं कीचा स्याः थें स्यानाच्चंगु खंक खंक नं मखंछु यानाच्चंगु दु । उमिगु चिल्लाय् मिल्लाय् सः मताःछु यानाच्चंगु दु । अजूचायापू मजूला ? साय्द यूरोपय् मजूगुलिं ला ? साय्द तुइसेच्चंगु छ्यंगूयापि मखुगुलिं ला ? साय्द मेगु धर्मयापि जूगुलिं ला ?

धात्यों भी मनूत गुलि अवसरवादी ? गुलि स्वार्थी ? - फुक मनूतय् ज्यानया मू छगू हे मखु जुयाच्चन ।

छन्दु खँया खँय् नापलाःम्ह छम्ह प्यालेस्टाइनयाके जिं न्यना- छन्त ला यहूदी धाःपि खन कि हे पालिं निसें तं पिहां वः जुइ नि, मखुला ?

-मवः । जिके यहूदीतलिसे छुं तं मदु । प्यालेस्टाइनय् न्हापा नं यहूदी

व मुस्मांत नापं हे च्वंच्वनागु खः । आः नं यक्व हे यहुदीतय्सं थ्व नरसंहारया विरोध यानाच्वंगु दु । थ्व जियोनिजमया प्रोपोगाण्डा जक खः । जायोनिस्ट धयागु अतिवादी व अवसरवादीपिसं थःगु आर्थिक व राजनैतिक उद्देश्य पूर्वकेत यानाच्वंगु ज्या खः । यक्वसिनं उमिसं प्रशारण याइगु भ्रामक समाचार जक न्यनाच्वनी । तर इजराय दुने व पिने म्हो थजु तर धात्थेंयापि मानवतावादी यहुदीत नं यक्व दु गुम्हेसिनं प्यालेष्टिनिया नामय् उमिसं थज्याःगु ज्या यायेदइमखु धकाः खवरदारी यानाच्वंगु दु ।

वयागु थ्व लिसलं पलख ला जि लाति हे जुल । वयात वातां स्वैच्वना । अले वया चकंगु मिखा व तफागु नुगःयात सलाम याना ।

यूयूबय् स्वयागु भिडियोयात लुमंका- 'होलोकस्तय् सीपि जिमि परिवारया नामय् छिमिसं थज्याःगु छुं क्रूर ज्या यायेदैमखु' धकाः दँदनिसें आः नं खवरदारी यानाच्वंगु दु ।

थौं गाजाय् जुयाच्वंगु नरसंहारया बिरुद्धय् देशं देशय्, थासंथासय् यूनिभर्सितिया बिद्यार्थीतय्सं बिरोध यानावयाच्वंगु दु । हिम्मत दुपि ज्याथःत नं बिरोध सभाय् न्हयःने न्हयःने दंवयाच्वंगु दु । उमिगु प्रतिरोधया सः साक्षी दु, थौं नं सहि व गलत नालाकायेफुपि मनूत यक्व दनि । थौंया विश्वय् घृणा व विभाजन अफ् यचुक खनेदयावःगु इलय् भीसं नं थ्व इतिहासं सयेका कयाः वर्तमानय् जुयाच्वंगु असमानताया साक्षी जुयाः सुम्क स्व जक स्वयाः च्वनेगु मखु । दया व करुणाया भावना ज्वनाः परिवर्तनया निंति न्हयचिले फयेकेमाः । थ्व हे भीगु कर्तव्य जुइ ।

संग्रहालयं पिहां वयाबलय् मनय् लूगु खँ- इतिहासयात लुमंकां जक मगाः । भीसं व्यवहारय् न्हिं न्हियाइगु च्वाइसतय्सं थुनिया निर्धारण याइ- इतिहास विगतया पाठ जक जुइ अथवा हाकनं थःत नं उकथं हे, उगु हे लँपुइ रिपिट अर्थात् दोहरेयानाः यंकी धकाः । थौं थ्व च्वसू च्वया च्वनाबलय् थ्व खँ अफ् उप्पः यचुक खनेदया वैच्वंगु दु । अस्तु ।

२२ सेप्टेम्बर २०२५ जोर्डन /

(नेपालभाषा टाइम्स, नेपालभाषाया न्हिपौ, साहित्य विषेश, नेसं. ११४६ (२०८२) न्हूदँ)

जिगु साधना : यात्रा सिलुया

यात्रा धयागु नं छगू कथंया ध्यान खः । साधना हे खः । आज्जुइ थ्यंकेगु हे थःगु ध्यान जुयाच्चनी । सफलताया लक्ष्य ज्वनाः न्ह्याःवनेगु मनसुवाः ज्वनाः वनीबलय् चाहे व थथ्याःक्वथ्याःया पहाड जुइमा, इवाम्इवाम् वा वयेमा अथवा चुलुगु ध्याचःगु लँ जुइमा । त्यानुया पं थें जूगु तुति व धस्वाये हे थाकुक् स्याःगु जँ जुइमा व ल्वःमनावनी । यात्राया इलय् गुबलें गुबलें थजाःगु ई नं वइ - थाकुइ , त्यानुइ, म्हं म्हंहे मजुइ अले म्हालंका द्यः धयाछ्वये ला धयाथें जुयावइ । स्याःसां, पाःसां थनं उखेला पलाः छपलाः हे न्ह्याइमखुत धयाथें जुइ । तर अजाःबलय् नं हारे मचासैं न्ह्याःवनीपिसं हे जक उकेया लबः कायेखनी - स्वस्वं हे स्वयेमगाःगु, च्वँच्वं हे च्वनेमगाःगु मनोरम लु (दृष्य), शान्त वातावरण, धुलं मगःगु वेंचुगु आकाश अले मनयात लुधंका बीगु छगू अपूर्व - आनन्द । जिं थःगु सिलुया यात्राया इलय् थथे हे महसुस याना ।

- का थुगुसी ला भी सिलु वनेगु न्है ?
- ज्यू ज्यू । वनेगु ।

नापलाइबलय् पासापिनाप थथे गफ यक्व हे जुल । प्लान यायेगु तर ढलान मजुइगु । अन्तिम इलय् छम्ह नं छम्हेसिया छुं कि छुं मज्जिमगाःगु ज्या पिहां वइगु । ई बी मफइगु अले पलाः लिचिले मालीगु । थथे वने धाधां वने मखंगु निदँ स्वदँ हे जुइ धुंकल । तर थुगुसी धाःसा जिके दुनुगलं निसैं छगू आँत पिहां वल- सुं मवंसा जि याकःचा जूसां वने । मसिउ थजाःगु दृढ इच्छाशक्ति जि दुने गनं पिहां वल, अले जितः छाया थुगुसी अपायसकं सिलु वने मास्ते वल खः, व जिं धायेमफु । तर थुगुसीया थ्व न्हयइपुगु यात्राया नी धाःसा थुकथं हे जुल ।

सामान्य कथं हे जिं सन् २०१६ जुनय् थःगु चाःहिलेगु योजना पासापिनिगु

फेसबुक पुचलय् तयाबिया । न्ह्याबलें थें यक्वस्यां लाइक यात । वनेगु इच्छा नं तल तर अन्तय् वनीपि पासापिनि धलखय् प्यम्ह जक पासापि लाः वल- गरीमा, रोनिस, निर्जल व जि । विश्वविद्यालयया ब्वने क्वचायेकाः सकलें थथःगु ज्याय् लगेजुइ धुंकूगुलिं सकसितं इच्छा दयाः नं धायेसाथं वने मछिन जुइफु । तर जिपि प्यम्हेस्यां धाःसा थथःगु अफिसं न्हापा हे बिदा स्वीकृत यानाः तयार जुया । दं दं लिपा, बल्लतल्लं सिलु वनेगु इच्छां मूर्तरूप कायेत्यंगु, उकें जिमिसं मुनाः खूब प्लानिंग याना । इन्टरनेटय् सर्च याना । बजार याना । जिमि लय्ताःया थाःगाः हे मदु । धाधामधां वनेगु ई नं वल । ब्याग बीग फुक मिलय् याये नं धुन । तर वने छन्हु न्हयः जितः हे छगू मज्जिमगाःगु समस्या पिहां वल । व छु धाःसा धुन्चे वनेगु अन्तिम गाडी सुथय् ८:३० ताः इलय् न्ह्याइ । जिगु अफिसय् जिं बिदा काःसा जिं मयासें मगाःगु छगू अपभर्भट ज्या वल, गुगु ज्या १० ताः इलय् जक पूवनी । आः छु यायेगु ? जिमिसं सिलु वनेगु योजना क्वातिपुन्हियां प्यन्हु न्हयः वने कथं दयेकागु, छायाःसा थथे यायेबलय् जात्राय् वइगु हुल छलेजुइ । तर जिगु ज्यां थन जितः हे पंगः थनाबिल । कन्हय्कुन्हु वने धाये हानं भीगु नेपाःया नखः (पर्व) थे जुइधुंकूगु बन्दया हल्ला वल । थुकेया मतलब थुगुसी नं जिगु इच्छा पूमवनीगु जुल । जिमिगु योजना फेल जुइगु जुल । अफिसय् कयागु बिदा जक सितिकं वनीगु जुल । छायाःसा जिमिसं थुकथं हे मिलय् यानाः बिदा कयागु । आः वःगु ज्या मयासें नं मजिल, जिम्मेवारीया खँ जुल । जिन्दगीया न्हापां न्हापांगु जागिर जुल । थथे धयाः सिलु वनेगु प्लान सितिकं छवये मास्ते नं मवल । छु याये छु याये जुयाच्वन । तर थजाःगु इलय् नं जिगु दुनुगलय् धाःसा छगू आशा ब्वलना हे च्वन कि जि थपाले सिलु वँ हे वनी ।

कन्हय्कुन्हु पासापित याकनं वनाः बालाजु माछापोखरी बस पार्कय् वनाः गाडी बुक यायेगु व भतिचा पीका तयेगु ज्या भाला बिया । अले जि धाःसा अफिस वनाः यायेमाःगु ज्या याकनं याकनं क्वचायेके पाखे जुया । मन पिपिच्याः । अथे खःसां वःगु ज्या पूर्वके हे माल । ज्या सिधयेवं, छट्पट् जूगु नुगःयात प्वःचिनाः फय् थें पिब्बां वना ।

बल्लतल्लं यँया जामयात चिरेयानाः बसपार्कय् थ्यंकः वनाबलय् पासापि ला खिउँखाः ज्यानाः भुगुलुं च्वंच्वन । बस ला वने धुंकल खनी । आः जिमिके उपाय धयागु जिप छगः रिजर्भ यानाः वनेगु जक जुल । मेगु उपाय मंत । प्यम्हेसिगु नितीं थ्व उपाय धयागु तसकं थिकेगु जुल । आः छु यायेगु ? छट्पट्

छट्पट् जुया हे च्वंबलय् अन मेपि न्याम्ह मनू बस काउन्टरय् थ्यंकःवल ।
 अमित वहे दिनय् धुन्वे मथ्यंकुसैं मगाःगु जुयाच्चन । जिमिसं मिले जुयाः छगः
 जिप रिजर्भ यानाः वनेगु प्रस्ताव तयाबलय् अमिसं उखेथुखे छुं मस्वःसैं ज्यु
 धाल । अमित नं जिपि थजाःपि हे माःगु खः । जिमित नं अगःचा मालां देगःचा
 लू थैं जुल । आः छु माल ? जिमिगु ख्वाः छक्वलं चकन । भिम्ह च्वनेगु
 जिपयात जिपि गुम्ह च्वनेगु कथं बुक याना । छभाःला जितः थःगु भाग्य खनाः
 थः हे अजू चाल । विश्वास हे याये थाकुल । थुपि पंचपाण्डव वयाः जिमिगु
 धुन्चेतकया यात्रायात शुभारम्भ यानाबिल । आः धाःसा जितः ताल - जिमिगु
 सिलु वनेगु लँपुया दक्व पंगः चिलावन ।

थुखेपाखेया यात्रा जिगु न्हापांगु खः । उकैं प्यखेरंया पहाडी लागायात
 स्वस्वं वना । त्रिशुली बजारयात देपाय् लाकाः थहां वना । धुन्वे थ्यंबलय् अन
 वा वयाच्चन । पलख अन भासु लना । गुगुल भाजुया ग्वाहालि कयाः रिसर्च
 याना कथं जिमिगु ग्वसाः थौं जिपि देउराली धयाथाय् बासं च्वनेगु खः । थ्व
 थाय् थनं निघौति तापाः ।

ख्याउँख्याउँ धायाच्चंगु मौसम । ताःहाकःगु गाडीया यात्रा । भचा
 त्यानु लंकेत छगू पसलय् वनाः छगू छगू कप ब्याक टी त्वना । च्यापसःया
 थुवाःतय्सं थौं अन हे बासं च्वँ धकाः सल्लाह बियाच्चंगु खः । तर थौं भचा
 न्यासि वंसा कन्हयात अःपुइ धयागु मतिइ लुइकाः धुन्वेयात बाइबाइ यानाः
 अनं न्ह्याः वना । उबलय् घडी स्वयां न्याता ई जुल । वा वयाः चुलुसे च्वंगु
 जंगली लँय् उकेसनं खिउँखिउँ धाःबलय् न्यासि वनेत भचा थाकुल । जिपि
 सुं हे हाइकिंग यायेफुपि मखु । उकैं पलाः बुलुहुं हे न्ह्यानाच्चन । ७ ताः ई
 जूबलय् नं देउराली मथ्यंबलय् धाःसा जितः नं छभाः धुन्वेय् हे बासं च्वनेमाःगु
 ला धयाथें च्वनावल । न्हिछि गाडीइ, जंगलया तँ गयाः निघौ न्यासि, उकेसनं
 खालिगु प्वाः अफ गुलि वनेमालीगु खइ धाधां जिमिसं पलाः न्ह्याकां च्वना ।
 करिब भिन्त्यागू मिनेट लिपा जिमिसं छगू चीधंगु होटेल खन । भाग्यवस अन
 खालिगु क्वथा नं दु । त्यानुगु, खिउँसे च्वंगु कारणं जिमिसं अन हे बासं च्वनेगु
 क्वःछिना । पलख लिपा क्वाःक्वाःगु जा, कैं, तरकारी नये दुबलय् त्यानुगु तन ।
 म्हय् तागत जायावल । अन होटेलय् मेपि छपुचः नं न्हापा हे च्वंच्वंगु । अपिलिसे
 खँल्हाबल्हा यानाबलय् सिल -अपि सिलुं लिहां वःपि जुयाच्चन । अपिपाखें लँ व
 ईया अनुमान प्राप्त जुल । जिमिगु यात्राया निति व सूचना तसकं हे महत्वपूर्ण
 जुल ।

कन्हयकुन्हु दनेत तसकं थाकुल । लासां पिहां वये मास्ते मवल । अथे खःसां मययेक मययेक जूसां लासां दना । द्यः तुइतुइ धायाः सुथसिया ६ ताः जूबलय् जिमिसं होटेल् त्वःता । म्हिगः वा वःगुलिं थौं आकाश तसकं यचु, सफा । मौसम तसकं हे बांलाः । थ्यंमथ्यं ४५ मिनेट ति न्यासिवने धुंकाः जिपिं देउराली धाःथाय् थ्यन । पलख अन दिना । छगू होटेलय् वनाः च्या त्वना । गफ यायां वनाबलय् सीदत - म्हिगः ला अन पलाः तयेथाय् मदु खनी, मनूत म्वः म्वः । क्वय् हे बासं च्वनागु एकदम पाय्छि जूगु खनाः जिपिं थवंथवय् दंग जुया । भचा लिपा जिपिं धिम्सा थ्यन । अन नं च्या त्वना । ब्रेकफास्ट याना । अन डाँडाय् दनाः फोटो कयाबलय् हुंनन तापाकक डाँडाय् त्वाल्ल च्वंगु वँचुगु व सन्तरासि रंगया पाल ग्वयातःगु खन । अहो ! अन थ्यंक थ्यंकेमाःगु ला ? मन भचा आत्ते चाल ।

धिम्सां करिब स्वघौ तप्यंगु तँ गया थहां वनेवं चन्दनवारीइ थ्यन । अन थ्यंकाः पलखं हे वा वल । अले ब्वाय् वनाः अन गांया छगू चीधंगु पसलय् दुहां वना । भासु लना । देय्या हे नांजाःगु चीज फ्याक्टीया न्ह्यःनेच्वंगु होटेलय् वनाः साकक जा नया । अन जिं चीधिकःमह कर्मायात नापलाना । च्यादँ गुदँ दुम्ह व मचा थः ततायात सिलु मेलाबलय् ग्वाहालि यायेत वःमह जुयाच्वन । च्वापु थें ख्वाउँगु लखय् वं चिप सिलाच्वन । मचाम्ह व कर्मायाके छगू अलग्ग कथंया हिसि दु अले वं थःगु ज्या नं न्हिलाः न्हिलाः यानाच्वन । कर्मा व वया ततालिसे बिदा कयाः जिपिं हानं न्ह्याःवना । लँय् वँवं याकःमिसा छम्ह नापलात । छुं न्हि न्ह्यः जक वयात टायफायद जूगु जुयाः वया पासापिसं वयात त्वःताः मेगु हे प्लान यात खनी । तर वं थःगु सिलुया यात्रा यायेगु निर्णययात मत्वःतू । ज्वर वःसां याकःचा हे जूसां व वयाच्वंगु जुयाच्वन । वयागु दृढ निश्चय व आस्था खनाः जि अजू चाल । मनूत थज्याःपि नं दु खनी । भचा जायेकाः वा दित । सकलसिया यात्रा सुथां लाक न्ह्यानाच्वन ।

चीधिकःमह कर्माया ततां जितः आः वइगु थाय् चोलांगपाटी खः, अन तँ गये म्वाः, लँ तप्यं उकें थाकुइ मखु धकाः धाःगु । खः जुयाच्वन, तःघौ तक तँ गयाच्वनागु जिगु तुतिं बल्लं तप्यंगु लँय् न्यासि वनागुया मज्जा काल ।

हानं फुतिफाति वा वयाः प्यखेरं हे ख्वातुक खसुं भुनाहल । न्ह्यःनेया लँ हे खकें थाकुल । अजाःगु लँय् वनाबलय् जिं थःत रोमाञ्चक फिल्मया पात्र रहस्यमयी पर्वतया लँपु जुयाः स्वर्गया खोजय् वनाच्वनामह थें ताल । अनया वातावरण तसकं शान्त, मनोरम व मनयात स्वर्गीय आनन्द ब्यू । तर उज्वःगु

आनन्द ताउत काये मखन । महादेवं न्हयइपुके गात धाःथें जुल । मेगु सास्ति सुरु जुल । लँ ला माथं वं, तप्यं । वा वःगुलिं अन लँ धुछिं लः मुन । अजाःगु लँय् मनूत व सल जुजुं व लँ ध्याचःया ध्याचः जुयाबिल । फयांफतले ध्याचःपाखें जोगे जुजुं वना । उकिं पलाः चिपलाः जुल । छथाय् ला ध्याचः ध्याचः बाहेक खालिगु छकू थाय् हे मदु । आः छु यायेगु ? म्वाय्से धाधां ध्याचलय् पलाः तयाः न्ह्याःवने माल । आः धाःसा ध्याचलय् मवनेगु मखुकि ध्याचलय् चुलुयाः मदयेकेगु लक्ष जुल । छपलाः न्ह्याःवंसा निपलाः लिहां वयाथें जुल । थुकथं स्वघौ तक ध्याचःलिसे युद्ध यायां चोलांगपाटी धाःथासय् थ्यन । थथे धयागु जिपिं ३६०० मि. उचाइलय् थ्यन । अन निगू होटेल व पाल तयाः दयेकातःगु तःगू हे च्यापसः दु । अस्थायी सिलु वइपित धकाः हे दयेकातःगु पसःत खः व । ध्याचः ध्याचः जूगु तुति सिला अले च्या दयेकाच्वंगु भुतूया लिक्क वनाः मिइ ल्हाः पं वना । अन हे च्वनाः च्या व बिस्कुट नया । जिमिसं फिनावनागु बर्सादिं यानाः वां प्यायेगुपाखें ला बचे जुल । तर ख्वाउंगुयात ला वं बचे यायेमफु । उकें चिनिइ इमूचा भुनी थें जिपिं नं मिया लिक्क भुंवना । भचा भासु लना । पसल्यालिसे खँ ल्हाल्हां सिल चोलांगपाटी थ्यने न्ह्यःया जंगलय् रेड पाण्डा दइगु जुयाच्वन । थथे न्हापांतुं स्यूगु जूसा पलख दिनाः अयक्क मिखा ब्वयेगु खः । जिपिं दना । यात्रा ला न्ह्याके हे माल । छायाःसा थौं जिपिं लौरी बिना थ्यंके हे माः ।

चोलांगपाटी लौरीबिनाया तप्यंगु तँ गयेगु सुरु जुल । व स्वयां न्ह्यः अनया आर्मि क्याम्पय् जिमिगु प्रेशर जांच यात । अले अल्तीच्यूट सिकनेसं बचे जुइत सल्लाह सुभाब बिल । न्ह्याक्व हे तांच्वःसां तपुलि त्वःते मते, पासापि नापनाप हे हुँ । पासायात त्वःतेमते धकाः धाल । आर्मितय्त सुभाय् देछासे जिमिसं अमिगु सल्लाहयात मनन यानाः बुलुहं पलाः न्ह्याका । लँय् नापलाक्वसित आः गुलि वनेमानि धकाः न्यनेगु याना, अमिसं थौं फुसा बुद्ध मन्दिर थ्यंकः हुँ धकाः धाल ।

लौरीबिनाया तँ गगं हे खना थन सिमा खने मंत । तसकं तःजाःगु उचाइलय् सिमा दइमखु धकाः ब्वनातयागु, खः जुयाच्वन । ४३८० मिटर च्वय् लाः सिलु । उकें थ्व थाय् यक्व हे च्वय् लाःगु जुल । थन छुं छुं भाःपाः जक खनेदु । इलय्ब्यलय् लिहां वयाच्वंणि च्वांम्वः सां लँ पनाच्वन ।

जिं बिचाः याना । जिगु पलाः न्हापा लिपा थें याकनं याकनं न्ह्याःनाच्वंगु मदु । सायद उचाइ व अक्सिजन म्हो जूगुलिं जितः नं त्यानुकाच्वन ला ।

ख्यातुगु सुपाँय्या दथुइ नं जिं हुंकन वँचुगु व सुन्तला रंगया पाल ग्वयातःगु इल्ल खनाबल्य् का थ्यन धयाथें जूगु खः तर मखु खनी । थ्व जिगु आः तकया यात्राया दकल्य् थाकुगु ब्व (Part) खत । kung fu panda धयागु फिल्मया मू पात्र po panda थें गुलि नं पलाः च्वयेकाः न्ह्याः वनाथें जुइगु तर लिफः स्वःसा भतीचा जक distance cover याःगु खनीगु । थथेहे हीमी चाचां ६:३० ता इलय् लौरीबिना थ्यन । जिमिके आः न्ह्याःवनेगु भ्याःभचा हे साहस मंत । त्रिपालया क्वय् इवःलाक खाता तयातःगु छगू होटेल खनेदत । जितः ला अन हे वनाः ग्वारातुले मास्ते वल । तर अन फय् हरुरुरु वयाच्चन । फय् पनेत लुखा मदु । अजाःथाय् गथे च्वनेगु ? अनं भतीचा च्वय् वनेगु क्वःजित । तुतियात लुतुलुयाः न्ह्याका । खः खनि, च्वय् गामय् बांलाःगु होटेल दु । अन हे क्वथा छकू कया । प्याःगु वसः त्वःता मेगु फिना । अले लुमुकेत मिया लिक्क पय्तु वना । अन हे लाभाया सुप त्वना । लाभाय् लेक लगे जुइगु समस्यालिसे ल्वायेगु क्षमता दु धयागु मान्यता दु । छँयनं नं जितः तँ गयेबल्य् लेक लगय् जुइफु लाभा न्हययाः न्हययाः हुँ धकाः छपुचः लाभा बियाहःगु दु । न्हापा लिपा नयेहे मफइगु कचिगु लाभा थन ला माकुसे च्वनावल भाइ ! पासा छम्हेस्यां तुतिइ बुलेत चिकं बिल । लासाय् ग्वारातुलेवं चछिं छन्ह्यः जुइक न्ह्यः वल ।

कन्हय् कुन्हु न्याताः इलय् दनेगु क्वःज्यूसां छखे म्ह छम्हं क्वाताक्वाता स्यानाच्चंगु मेखे लुमुगु लासा- दने अथेहे लिबात । अथे खःसां खुताः इलय् तकया दुने तयार जुयाः न्ह्याः हे वना । सफा वँचुसे यचुसे च्वंगु सर्गः, जःखः च्वापुं गायाच्चंगु तुइसे च्वंगु हिमाल - अहा ! मन अथे लसतां भयबियावल । न्ह्यइपुगु दृष्य स्वस्वं पलाः न्ह्याका । लौरीबिनां च्वय् पहाडया च्वकाय् बुद्ध मन्दिर । क्वं स्वयेबल्य् बाघौति न्यासि वनेवं थ्यनी थें च्वंगु तर अन तक थ्यंकेत पूरा घौछि बित । बुद्ध मन्दिर थ्यंकाः च्या त्वना । थनं ला बांलाक हे गणेश हिमाल व लाडताड हिमाल खनेदु । उकें धकाः पर्यटकत थुलि थाकुक्क थन वइगु । थुजाःगु न्ह्यइपुगु थाय्यात अथें त्वःते मजिल । जःखःया फोटो मज्जां कया । अनया मनोरम, बांलाःगु दृष्ययात क्यामराय् व मिखाय् कैद याना । हानं पलाः न्ह्याका । थनं उखे बस्ति मदुगु जुयाच्चन । च्वय् स्वःसा चट्टानं जाःगु पहाड, क्वय् स्वःसा म्ह हे पीसे च्वनीगु भीर ।

आः धाःसा थनं क्वय् कुहां वनेगु, लँ चीबाला । जःखःया जंगली भारपात व स्वानं व थाय्या सुन्दरता पिब्वयाच्चन । थन थ्यंकाः वइपि व वनीपि यात्रुतय् चाप बढे जुजुं वल । छगू न्ह्यइपुगु खँ छु धाःसा लँय् लिहां वयाच्चंपि हुल

नापलात धाःसा वनीपिसं “जय शम्भो” धकाः अभिवादनयायेगु जुयावल । न्हापा न्हापां ला ख्याःयानाथें ताःसां लिपा बुलुहुं बानि जुयावन । न्ह्यइपुल । म्हमस्यूपि मनूतलिसे छगू कथंया आत्मीय स्वापू तयेगु माध्यम जुयावल । गुबलें अभि गुलि वने मानि धकाः न्यन, गुबलें गन च्वनेगु धकाः न्यन । अमिसं ब्यूगु सल्लाह, सुभाब यक्व लाभदायक नं जुल । अले जिपि नं लिहां वयाबलय् थुकेया पलेसा पुले थें न्हूपि यात्रुतय्त थथेहे सल्लाह, सुभाब व हौसला बिया । छगू कथं अन वइपि सकलसिया स्वापू धयागु सिलु तीर्थ व महाद्यः हे ला खत ।

थुकथं हे घौछि न्यासि वने धुंकाः हुंन वँचुसे च्वंगु ताल खनेदत । ताल खनेवं सकसियां मन लय्ताल । यँया प्रदूषणय् म्नानाच्वनापित अजाःगु यचुसे, वँचुसे च्वंगु ताल खनीबलय् मन लय्ताइगु स्वाभाविक हे जुल । मिखा सिचुल । सकलें अहा ! अहा ! धकाः हाल । स्व स्व धकाः वं वयात, वं वयात क्यन । थ्व सरस्वति कुण्डं जिपि गन्तव्यया लिक्क थ्यंगु संकेत बिल । अनं भचा उखे गाढा वँचुगु भैरव कुण्डं थःगु विशाल व रहस्यमयी अवतार क्यनाः लसकुस यात । थ्व कुण्ड भैरव थें हे स्वये ग्यानापु । अर्थात् उकिया लः यचु मजुसे तसकं गाढा । अनं उखे भुप्प पाल हे पाल तयातःगुलिं गन्तव्य थ्यंगु संकेत यात । पाल लिक्क थ्यलिसे जितः आः सिलु खने दइ न ला, खने दइ न ला धयाथें मन धुकधुक जुल । तर अहं सिलु गनं हे खने मदु । त्यानुयाः म्ह छम्हं याग्लांप्याग्लां जुइ धुकल । चिकुयाः ल्हाः तुति कथिंदाःथे जुइ धुकल । थरथर खानाच्वंगु म्ह, स्याःगु तुति तर नं मिखा धाःसा सिलु स्वयेत छट्पट् जुयाच्वन । मन च्वंगु हे मखु, सुयातं छुछां मधासैं पाल ग्वयातःथासं दथुं दथुं वनाः चक्कंगु थासय् च्वंगु तग्वःगु चट्टानय् गःवना । अहो ! भतीचा क्वय् पहाडया दथुइ कापिइ शान्त जुयाः सिलु ला अन धकाः च्वनाच्वंगु जुयाच्वन । सिलुया दर्शन जुइवं वयागु सौन्दर्य जितः अथें अथें भुमिं यंकू थें जुल । मन शान्त जुल । दं दं निसंया जिगु इच्छा पूवन । जि धन्य जुल ।

वँचुसे च्वंगु, तजाःगु, भराय्धंगु ताल । शान्त ताल । भावनाया तीर्थ । तालयात स्वस्वं मचाबलय् न्यनागु छपु बाखं लुमना वल । - समुन्द्र मन्थन जूबलय् हलाहल बिष पिहां वल । द्यः व असुर सकलें भागाभाग जुल । बिषया प्रकोपं सकसितं वाथावाथा कंकल । आः छु यायेगु ? छु यायेगु जुल । सकलें महाद्यःया शरणय् वन । महादेवं फुकसिया चितासू न्हंकाछ्वयेत थम्हं व हलाहल बिष त्वनाः कथुइ थाका तल । (महाद्यवं व बिष घुतुका छ्वःगु खःसा महाद्यः नं सी धयागु धापू दु) बिषया रापं महाद्यः वाथावाथा कन । पूगु लंकेया निंति

महादेवं थन वयाः थःगु त्रिशूलं बँय् तिथाः लः पिकाल । अले वहे लः मुनाः जूगुखाउँगु पुखुलिइ वनाः दुन । सिलुया खाउँगु लखं महाद्यःया छटपटीयात क्वलाकाबिल । अबलय् निसें हे खः महाद्यःया ककु वँचुसे च्वंगु । उबलय् निसें हे महाद्यःया मेगु छगू नां नीलकण्ठ जूगु । आः नं महाद्यःया सच्चा भक्ततय्त सिलुइ महाद्यः दानाच्चंगु अवस्थाया दर्शन जू धयागु किंवदन्ति दु । छगू आस्थां मनूतय्त युगौयुगनिसें थजाःगु थाकुगु थासय् नं सालाच्चंगु दु । भी नेवाःतय् धाःसा सिलुइ निम्हतिपू वनकि बाये माली धयागु धापू दु । नेवाःतय्गु न्हापांगु फिल्म सिलुइ नं थथेहे क्यनातःगु दु । थनं लिपा सुनां सुनां थजाःगु कुतः याःगु दु कि मदु जिं मस्यू । थ्व खँ जिं छेय् न्यनाबलय् जि बाःया पासाया दाजु निम्हतिपू हे सिलु वंगु जुयाच्चन । लिपा अपि सिलु थ्यंबलय् हूलय् उखेलाःथुखेलाः जुयाः छखे छखे लात । स्वन्दु प्यन्दु लिपा छेय् थ्यंकाः तिनि नापलात । थथेहे थन प्वाथय् दुपि व थी मज्यूपिसं म्वःल्हुइ मज्यू, थन तान्त्रिक छम्ह दुबेजगु दु आदि धापू नं दुगु जुल । लिसेलिसें थन न्हापानिसें चलेजुया वयाच्चंगु धामी भाँक्री परम्परा नं न्हयानाच्चंगु खनेदु । यक्व हे धामि भाँक्रीत थन वयाच्चंगु दु । अले उमिसं थःगु प्रचलित मन्त्र ‘से बोम्बो से-से याहो ले बोम्बो से-से’ हालाच्चन । अले थुमिसं मेलाय् पुखुलिइ वंबलय् धाःसा ‘छुमी पाखा वादी सिको धारा भुसो, धारा सिकपा चुरा धिमा घस्यो’ धकाः मन्त्र ब्वन । भाँक्री वा बोम्बो खराब भावना लिसे ल्वायेत दैवी रुपं प्रवेश याइ धयागु थनया यक्व थें बुद्धमार्गीतय्गु धापू दुगु जुयाच्चन । नापनापं मनूतय्गु दुःख मदयेका छ्वयेत, दैव व ईश्वरयात लय्तायेकेत, अमिगु कृषि उत्पादन बांलाकाः जीवन म्वायेत याउँकाबीपि कथं विश्वास यानाः मनूत धामी भाँक्रीयाथाय् वनीगु जुयाच्चन ।

थन स्वंगू गुफा दु । सिलुया दक्षिणपाखे भाँक्री गुफा दु । अन गुंपुन्हिबलय् भाँक्रीत वयाः च्वनेगु व पूजा यायेगु याइ । अथेहे अमरसिंह गुफा व मिलारेपा गुफा नं दु । थ्व मिलारेपा गुफाय् महान लामा मिलारेपा थःगु इलय् वयाः थन यात्रा याःगु विश्वास यानातःगु दु ।

सिलु वँसेलि अन म्वःल्हुइ हे माल । च्वापु थें जाःगु खाउँगु लखय् म्ह छम्हं लुकुबियाबलय् म्हं छुं हे मचाल । अजाःगु खाउँगु लखय् लालकायेगु धयागु सम्भव हे मखु । उघिमय् खाउँलं पुचाया वनी । सकस्यां थें स्वकः लखय् तुपलुंक लुकुबिया । पासापि च्वय् च्वनाः हालाच्चंगुलिं का सा धकाः हानं निकः लखय् लुकुबिया बिया । उलि यानाबलय् खाउँनं पुचाया म्ह छम्हं कथि थें जुल । ह ह ह हाहां लखं पिहां वयाः रुमालं म्हय् भुना । तर अचम्म । लखं

पिहां वयेवं दक्व त्यानु गन वं गन वं जुइक तन । फ़्रेस जुल । क्वाताक्वाता जुइक स्यानाच्चंगु तुति नं मस्यात । जिगु निति थ्व छगू क्रेजी तर साहसिक अनुभवजुल । जिमि म्वःल्हुयाः पलख लिपा हे वा वयेगु सुरु जुल । वर्षादि फिनाः जिपिं पुखुलिं भचा च्वय् त्रिशूलधारापाखे वना । महादेवं थःगु त्रिशूल तियाः पिकाःगु लखं सिलु पुखू जूगुलिं हे खयेमाः थनं जन्म जूगु खुसिया नां त्रिशूली जूगु । त्रिशूली नेपाःया छगू तःधंगु व नांजाःगु खुसि खः ।

सिलु तीर्थ समुन्द्र सतहं ४३८० मिटर (१४३७० फिट) च्वय् लाः । सिलुइ ५२० लाख क्यूफिट लः दु धयागु अनुमान दु । अले थुकिया चाकः २७०.४६ रोपनी दु । सिलुइ लः च्वय् त्रिशूलदुंगां वःगु खः । त्रिशूलदुंगा -गणेशकुण्ड, बर्दकुण्ड व नां मसिउगु मेगु छगू कुण्डया निकास जुयाच्चन । सिलुं निकास जुयाः वंगु लः धाःसा क्वय् भैरवकुण्ड जुजुं सरस्वतीकुण्डय् थ्यंकःवनी । अनं लौरीबिनाया खोंचय् दुगु नौ कुण्ड जुजुं धुन्वे लिक्कया भोटेकोसीइ ल्वाकज्याःवनी ।

आकाशया रंग हिलावलिसे थ्व पुखूया रंग नं हिलावंगु अनुभव जुल । यच्चुगु लः जूगुलिं सुपाँय्या किचः लखय् लानाः काइगु आकार खनाः मनूतय्सं थीथी अनुमान व किंवदन्ति नं दयेकूगु जुल । सिलुयात हुंकन हुंकन तक मिखा ततःग्वः यानास्वया । मनूत सिलुयात चाःहुलाच्चपिं नं दु । थथे सिलुयात छचाः चाःहुलेत म्हतिं नं घौछि मयाक्क ई काइगु जुयाच्चन । सिलुया जःखः १०८ कुण्ड दु ।

यात्राय् वइपिं यात्रुत लिहां वनीबलय् सुन्दरीजलया लँपु जुनाः वनीपिं नं यक्व दु । थुगु लँपुं लिहां वनेबलय् प्यन्हु बीगु जुयाच्चन । तर जिमिके थुलिमछि ई मदु । बिदा म्होचा जक कयाः वयागु जुल । उकिं सिलुया लिक्क च्वना । सिलुलिसे मनंमनं यक्व खँ ल्हाना । लुधंक सिलुयात स्वया । सिलुया जःखः, च्वय् क्वय्, उखेंथुखें बांलाक मिखा ब्वया । वना । स्वया । सिलुयात नुगः जायेक तुयाकया ।

जि तसकं न्यासि वनेफुम्ह हाइकर मखु । न जि खेलकुद म्हितीम्ह जूगुलिं स्टेमिना दुम्ह मनू हे खः । तर नं जितः थ्व यात्राय् छगू अजुचायापूगु साहस वल । जिगु दुनुगलं जिं फइ धयाच्चन । सायद व जिगु अन्तर्ज्ञान, दृढता अथवा विश्वास खः, जिं मस्यू । यात्रा न्ह्याके न्हयः जिं महाद्यःयात धया का आः जि छंथाय् वयेत आँट यायेधुन । जि न्हयाना । आः जि सुरक्षित जुयाः यात्रा पूर्वकेगु जिम्मा छंगु न्है । धात्थे जिं व याना । पूर्वका ।

थ्व यात्राया क्रमय् सुरुनिसैं जितः प्यां ख्यानाच्चंगु खः । जि प्या खनाः

तसकं हे ग्याः । भन् थ्व वा वइगु मौसम । प्यां दुःख बी फु धयागु अनुमान यानाः जिं उकिया न्हापां हे तयारी यानाः वनागु । लाकां मोजाय् क्लोरीन छ्वाकातया । सुनां खः जितः तितेपातिइ प्या वइमखु धकाः धाःगु । उकिं लँसिथय् बुयावइच्चंगु तितेपातिया हः कयाः लाकामय् प्यखेरं दुछवया । फिल्मय् जंगली मनूतय्सं हः तइ थें । छम्ह मनुखं जिके न्य नं न्यन । सिलु वनेबलय् तुतिइ थथे तितेपातिइ तयेमाःगु खः ला धकाः । भन्नैले खः धकाः म्हुतुं पिहां वयेत्यंगु । जिं खः धकाः धयाब्यूगु खःसा छु स्यू छगू न्हूगु परम्पराया सुरुवात जुइगु ला ?

तर दकलय् बांलाःगु खँ धयागु थ्व यात्रा ज्वःछि छम्ह नं प्या मखं । सायद तसकं वा वःगुलिं वां चुइका यन जुइ । लं लं वना च्वंसा छुं समस्या मदु । जान्या जुयाः भाःपाःपाखे वंसा हे जक प्यां ज्वनीगु खनी । जिपि सुयातं प्यां मज्वं वहे बांलाःगु खँ जुल ।

यात्राया इवल्य् खर्चया अनुमान मदु । तर अन थ्यंकाः सिल गोसाइँकुण्ड समितिं फुक थासय् हे बाय् च्वनीपिं व नइपिके थुलिं अप्वः काये मदु धकाः न्हापां हे मू क्वःछिनातःगु जुयाच्चन । उकिं होटेलतय्सं यात्रुतय्के उप्वः कायेगु धयागु मजुल । लँय् लँय् अस्थायी पाल व च्वनेत माय्त तयातःगुलिं यात्रुतय्त भासु लनेगु, द्यनेगुया सुविधा दु । तर त्वाइलेट मदुगुलिं व लागाया लँ भचा फोहर । होटेल भचा थिके थें जूसां सकतां दु, उकिं छें निसें नयेगु सामान मछिमछिं ज्वनावये म्वाः । जिमिगु छगू थ्व हे गल्लि जुल । तःधंगु बाय्गय् तन्न सामान ज्वनावना । गुकिंयानाः न्यासि वनेत भन् हे थाकुल । मेलाया ई जूगुलिं बाय् च्वनेगु थाय् भचा म्हो खः, अथे जूसां जिपि धाःसा थ्व मामिलाय् भाग्यमानी हे जुल । बाय् च्वनेत थाकु मजुल । लिहां वयाबलय् चन्दनवारी थ्यंबलय् भण्डै बहनिशिया ८ बजे जुल । त्यानुयाः पलाः हे मन्ह्याये धुंकल । होटेलय् थाय् गनं मदु । अहो थहां वनेगु स्वयां कुहां वनेगु भन् हे थाकु जुयाच्चन । बल्लं छखा छँय् न्यनां क्वथा ला मदु, लब्बय् माय्त तयाबी ज्यू ला धकाः धाल । व इलय् मेचचा छगू जक दुसां ज्यू धयागु जुयाच्चंगु । जिमिसं ज्यू धया । साहुनीनं मज्जां लासा लायाः सिलः नापं बियाबिल । लब्बय् खःसां छुट्टै लुखा दुगुलिं क्वथा थें जुल । अन लब्बय् मेपिं मनूत नं द्यनाच्चंगु दु, सुरुइ भतिचा मछिंथें ताःगु खः तर अवस्था स्वयाः उलि नं धन्न दत धकाः मन लुधंका ।

यात्राया इवल्य् प्राकृतिक वातावरणया सौन्दर्ययात कायम यानातयेमाः धयागु भावना मनूतय्के म्हो हे जक खना । लँ धुछि हे लःया बोटल व प्लास्टिक

छ्यालब्याल । म्वःलुइ धुंकाः थःगु प्याःगु वसः पुखूया जःखः त्वहँतय् अथें
 वांछ्वइगु । पुजाज्वलं तयाहःगु प्लाष्टिकया भोला, भ्वं आदि सकतां पुखुलिइ
 तुं तयाबीगु । थथे यायेबलय् सिलु प्रदूषित जुइ, अनया सौन्दर्य म्हो जुइ
 धयागु मनूतय्सं वाः हे मचाः । थः अन गुगु आस्था ज्वनाः वया, वहे आस्थाया
 धरोहरयात यच्चुपिचु यानातयेपाखे नं ध्यान भचा वनाब्यूगु जूसा गुलि ज्यूगु ।
 बस् थुकिं मन भचा गरखेसे च्वंकाब्यूगु खःसां समग्रय् थ्व सिलुया यात्रा जिगु
 निंतिं छगू गुबलें ल्वःममनीगु अनुभव जुल । छैय् थ्यंबलय् म्ह छम्हं क्वाताक्वाता
 स्यानाः, पलाः छपलाः छिइबलय् नं आया आया धाये माःसां दुनुगलं निसें मन
 लय्ताः । छगू अलग्ग हे कथंया आनन्दया अनुभव जुयाच्चन । छगू कथंया
 शान्ति व तृप्तिया अनुभूति सायद ध्यान, साधना लिपाया अनुभव थथे हे जुइ ।

(थाय्भु, नेपालभाषाया साहित्यिक खुलापौ ल्याः ११, ने.सं.११४०(२०७६),
 नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान)

सिलु थ्यनेन्ह्याःया भैरव कुण्ड

जब फुककं विधा छथाय् ल्वाकज्याइ

संयोग धयागु नं गजबगु हे जुयाच्चन । गुबलें गुबलें मनमखनाथें
स्वयेदइगु जुयाच्चन । जुल छु धाःसा -

किजा नगुलिसे वनाः छतानिता सामान न्यानाः महाबौद्ध थ्यंबलय् द्यः
खिउँ खिउँ धयावल । ल्हातय् सामान न्यानागु भोला दु । बसपार्क बसय्
च्चनाः छैय् वनेत वीर अस्पताल न्हयःनेया लँ त्वाःल्हानाः जिपि तिंख्यलय् दुहां
वना । चकं दबूया लिक्क मनूत यक्व हे मुनाच्चन । अथे ला थ्व थाय् अथें नं
मनूत मुनाच्चनीगु थाय् हे खः । गुलिं बरां प्वलाः नयाच्चनी । गुलिं पासापिलिसे
फ्यतुनाः गफ यानाच्चनी । गुलिं पासापित पियाच्चनी । गुलिं लँ कथं लाकाः
बँपसलय् थःत माःगु छुं दु ला धकाः स्वयाच्चनी । बँपसल्यात ला धाये हे
म्वाःल ब्यापारया नितिं इपिं इवःलिं अथें दइगु हे जुल । अथे खःसां जितः मनूत
मुनाच्चंगु छाँटं चकं दबूया क्वसं छुं जादू आदि क्यनाच्चंगु अथवा क्यनेत्यंगु खः
ला धयाथें ताल । थजाःगु हे चकं ख्यलय् हे खः साधारण मनूतय्त मनोरंजन
बीगु नितिं जादू क्यनाच्चनीगु । थजाःगु साधारण थासय् हे प्रतिभात यक्व
सुलाच्चंगु दइ । उमिके असाधारण प्रतिभा दइच्चनी तर मौका मदयाः उपि
सतकय् लानाच्चनी । तर, जब उपिं पिलुइ संसारयात हे चकित यानाबी ।

यक्व दत जादू मस्वयागु । न्हापा स्कुलय् छकः निकः जादू स्वयागु
खः । अनं लिपा स्वये मखंनि । अथे जुयाः हे खः जितः जादू स्वयेगु इच्छा
जूगु । थौं संयोगं चूलाःवःगु थें च्वं ।

-बाबु ! अन छुं क्यनाच्चंगु दु थें च्वं । नु स्वः वने नु ।

-नु ।

वया नं याकनं छँ वने म्हाःलाच्चंगु । जिपि चकंदबूया लिक्क वना । अन
ला जिं मनंतुना थें जादू मखु - छगू न्हू कथंया कार्यक्रम यायेत्यंगु जुयाच्चन ।

चकंदबूया क्वसं कन्सर्ट यायेकथं बाजं ब्यातल, मेथाय् ततःपाःगु चित्र ब्यातल । बैय् गोल्टीन बट्टा थें जाःगु बट्टा इवःलिं तयातल ।

तिंख्यलय् बॅपसः तयाच्चंपि मनूत खिउँया वःगुलिं थःथःगु सामान प्वःचिचिउँ उखेपाखेमिखा ब्याच्चन । कन्सर्ट जुइगु जुइ धयागु आशां यक्व ल्याय्म्ह ल्यासेतय्सं थः पासापित मोबाइल फोन यानाः यानाः सःताच्चन । जब खुताःत्या जुल, कार्यक्रम न्ह्यात । जब कार्यक्रम न्ह्यात, स्वःवःपि मनूतय्सं मिखा फुति हे याये ल्वःमंकल । उपि अजूचायापुक कार्यक्रमया आनन्दय् दुबिनावन ।

वास्तवय् अन तापालं वःपि निम्ह कलाकारत पियरे एलन व हबर्ट कार्ल नापया मंकाः कला-नाटक, संगीत, चित्रकला, आतिसबाजिया छगू अजूचायापुगु संयोजन जुयाच्चन ।

धार्थें, न्हू अनुभूतिं जाःगु, मस्वसें मगाःगु कार्यक्रम । “डिभाइटिसी अफ कमन लाइफ” अर्थात् “साधारण जीवनया द्यःत” शीर्षक बियातःगु थ्व कार्यक्रम एलायन्स फ्रान्कायज नांयागु संस्थापाखें न्हयब्वःगु खः । अमेरिकाय् च्वंम्ह कार्ल थःगु कलायात अफ बांलाकेत फ्रान्स वंबलय् अन वं पियरे नापलात । अननिसें च्यादँ दयेधुंकल - उमिसं छप्पँ जुयाः थःपिनिगु कला विश्वन्यंकं क्यना वयाच्चंगु । आतिसबाजिइ विश्व कीर्तिमान कायम यायेत सफल पियरे फिफा व एसियन कासाय् नं थःगु कला न्हयब्वये धुंकल ।

फ्रान्सेली राजदूतया बःचाधंगु मन्तव्य लिपा डेजरिडु बाजं थाइम्ह सलिल सुवेदी अद्भुत नक्सां बाजं थानाः कार्यक्रमयात न्ह्याकल । आरोहण व गुरुकुलया नांजाःपि कलाकारतय्सं “आरुका फूलका सपना” नांगु नाटकया थीथी ब्व न्हयब्वल । लिसें कुटुम्ब ब्याण्डया जादूमय संगीत पिज्वल । चित्रकार तेजिङ्ग नोर्बु शेर्पा थःगु पौभाः चित्र न्हयब्वयादिल । अले थुपिं सकतां पियरे तिंख्यलय् थासं थासय् तयातःगु गोल्टीन बट्टाय् च्यानावःगु मि व आतिशबाजीलिसे घुले जुयाःवन । बस थुबलय् हे कार्ल थःगु ततःपाःगु ग्रेस्केल चित्रय् बिस्तारं रंग पंकाः उकियात जीवन्तता बियाहल । अबलय् छाभाः ला स्वकुमित स्तब्ध जुल, तसकं रोमाञ्चित जुल ।

नांजाःम्ह कलाकार सुनिल पोखरेल व सलिल सुवेदी दथुइ दथुइ सूत्रधारया रूपय् भूमिका न्हिताः कार्यक्रम व स्वकुमियात छस्वा यायेगु ज्या यानाच्चनादिल ।

मिया जादूगर पियरे व कलाया पुजारी कार्लया थुगु ज्यायात आरोहण

व गुरुकुलया कलाकार, नेपाली लोक ब्याण्ड कुटुम्ब, कलाकर्मी तेज्जिङ्ग नोर्बु शेर्पा व डिजे शरदपिसं जीवन्तता बिया: ग्वाहालि या:गु ख: ।

कार्लया धापू कथं भी थज्या:गु दुनियाय् च्वंच्वना गन कन्ट्राडिक्शन (विभेद) नं कन्भिक्सन (सहमति) नाप घुले जूगु दु । अले थ्व फुक्कं संस्कृति, परम्परा, धर्मलिसे मनूतय् जीवनया संयोजनया परिणाम ख: । वास्तवय् थ्व कार्यक्रम भीगु भःभःधायेक संयोजित जीवनयात प्रतीकात्मक रूपं न्हयब्वयेगु कुत: जक ख: । कलायात उच्च घरानिया वर्गतय्गु छैनं पितहया: साधारण मनूतलिसे ब्याकेगु छगू कुत: हे ख: ।

उकुन्हु थ्व कार्यक्रम अप्प:थें साधारण मनूतय्सं हे स्वल । गुलिसिनं स्वल, उलिसिनं हे तसकं हे ययेकल । आतिशबाजि थ्व कार्यक्रमया मुख्य आकर्षण हे जुल । कुटुम्बया संगीतं सकसितं मोहित यात । गुरुकुलया कलाकारतय् लः छुं धाये हे म्वा:ल, उपि दर्शकतलिसे ला व लुसि थें प्यपुने स:पिं हे जुल । सलिल सुवेदीया न्हू कथंया प्रस्तुतियात सकस्यां ययेकल । नेपा:या परिवेश, स्वनिग:या पुलांगु सांस्कृतिक परम्पराया लिधंसाय् न्हयब्व:गु थ्व कार्यक्रमया निर्देशक पियरे व कार्लयात न्हयाक्व हे सुभाय् बिउसां म्हो जुइ । वय्क:पिसं दछि बिका: थ्व कार्यक्रमया गुगु कम्पोज यानादिल व तसकं हे च्वछायेबह: जू ।

वास्तवय् उकुन्हुया व कार्यक्रम तसकं हे अभूतपूर्व । तसकं हे रोमाञ्चकारी जू ।

वंगु ६ नोभेम्बर २००८ कुन्हु स्वयेखंगु थ्व कार्यक्रम दं दं लिपा लिपा वैगु नोभेम्बरय् नं जिगु मिखाय् किपा हना थें ल्यना हे च्वनी । साधारण सतकजादू जुइ धका: मनंतुना: पला: न्हयाकाम्हेसित अभूतपूर्व जादूया कार्यक्रम स्वयेगु मौका - संयोगं हे चूला:वल ।

राफटीङ्ग वनेन्ध्यःया तयारी

राफ्टीङ्ग @ भोटेकोसी

२८ फ्रेब्रुअरी २००९, शनिवारः । सुथसिया पौने सात बजे कोटेश्वर ट्राफिक पुलिस अफिसया न्हयःने थ्यन । साढे ६ बजे थ्यने माःगु, लिबाःगुलिं हथासं पलाः न्हयाका, सकलें पासापि जितः हे पियाच्चंगु । अथे ला बस अभं थ्यंके महःनि । ताःहाकय्क सासः ल्हाल्हां पासापित हाइ हलो याना ।

खः । थौ जिपि भोटेकोसी वनेत्यनागु । राफ्टीङ्ग, प्याराग्लाइडिङ्ग, बंजि जंपिङ्ग थेंज्याःगु साहसिक कासाय् जि न्हापांनिसें इन्ट्रेष्ट दु । टि.भीइ थुकिया डकुमेन्ट्री स्वस्वं थःत नं वने मास्ति वइगु । बिहीवार बहनी पासां फोनय् शनिवार राफ्टीङ्ग वनेगु खः ला धका न्यंबलय् जि ला तिक न्ह्या । हुर्रे ।

- ग्वः आः तकं बस थ्यंकः मवःनि । जितः ला चिकुइ धुकल— पासां धाल ।

- लुमुकेत च्या छगू कप त्वनेगु कि

बल्लं साढे सात बजे जिपि मुनाच्चनागु थासय् छगः बस दिकेहल । व हे बसय् च्वनाभाःम्ह राजदाइनं जिमित सःतादिल । डुंगा (राफ्टीङ्ग बोट) लोड यायेत ई काःगुलिं लिबात धकाः स्पष्टिकरण बियादिल ।

राजदाइ, जिपि सुन्दरीजलं च्वय् शिबपुरी यँय् वइगु लःया नाप व उकिया शुद्धिकरण बारेया फिल्ड वर्क व हाइकय् वनाबलय् नापलाःम्ह खः । उबलय् वय्कलं थजाःगु साहसिक कासाय् इन्ट्रेष्ट दु ला धकाः न्यनादीगु खः अले जिमिसं दु धयागु खः । उकिं वय्कलं जिमित खबर यानादीगु खः । बसय् च्वना । जिपि भिम्ह, छगू हे क्लासया पासापि । आइपोडय् म्ये न्यँन्यं, इयालं पिने स्वस्वं जिपि वना ।

थ्यंमथ्यं १२ ताः इलय् जिपि सुकुटे धाःगु थासय् थ्यन । दकलय् न्हापां बसय् च्वंगु फुक्क सामान, नांचा आदि क्वकयाः थासय् तया । अनंलि सुथसिया

जा नयेत बोर्डरल्याण्ड रीसोर्टय् जिमित ब्वनायंकल । अहो ! बोर्डरल्याण्ड रिसोर्ट गज्याःगु जक बांलाःगु । नेपाल-तिब्बत बोर्डरया भुइभाय्दंगु थासय् मिखा हे याउँक वाउँसे च्वंगु रीसोर्ट । मरुभूमिया दथुइ ‘ओएसिस’ थें ।

छभाः भासु लना । थुबलय् हे छम्ह मनू वल । वया नां मेघ आले जुयाच्चन । व मनू थ्व रीसोर्टया डाइरेक्टर नं खः । बुरा जूसां तसकं हे फुर्ति दु । वं थौया ज्याइवःयात कयाः छत्वाःचा न्वात । “थौं जुइत्यंगु राफ्टीङ्ग भोटेकोसी बचाउ अभियान अन्तर्गत खः । शान्ति व समृद्धिया निंति पर्यटन धकाः नां बियातःगु ज्याइवः अन्तर्गत खः ।” वय्कःया धापू कथं, नेपालय् यक्व हे खुसि दु । अले सरकार उकी बाँध दयेकाः मत पिकायेत स्वयाच्चंगु दु । थ्व बांलाःगु खँ खः । तर, मत पिकायेगुयानामय् दक्वं खुसिइ बाँध दयेकल धाःसा उकिं खुसिया सौन्दर्ययात तंकाबिइ । विदेशीत भीथाय् छाया वइ धकाः धायेबलय् — साहसिक जलयात्रा यायेत, हिमाल गयेत, थनया देगः, कला-संस्कृति, इवाला, क्वब्बाःलः स्वयेत खः । उकिं भीसं थःगु सम्पदा ल्यंकातयेमाः । सिन्धुपाल्चोक लागा भोटेकोसी खुसिं यानाः संसारया हे पर्यटकतय् निंति मथ्यंकुसे हे मगाःगु छगू गन्तव्य कथं स्थापित जुइधुकल । छायाधाःसा साहसिक कासा क्यानोइङ्ग, राफ्टीङ्ग, बन्जि जम्पीङ्ग थन हे दु ।

खुसियात ल्यंका तयेमाः । भीथाय् ततःधंगु खुसि गण्डकी, कोसी, कर्णाली दु । यक्व मेमेगु खुसि ल्वाकज्यानाः थ्व तःधंगु खुसि दुगु खः । उकिं हरेक तःधंगु खुसिइ ल्वाकज्याःवइगु छगू छगू खुसियात जक छुं मयासें वया माथं बाःवनेबिल धाःसां खुसि संरक्षणय् तःधंगु तिबः जुइ । लिसें थुकिं यक्व फाइदा नं दइ । गथेकि कर्णाली खुसिइ ल्वाकज्याःवइगु छगू खुसि ‘हुम्ला कर्णाली’ खः । थ्व ताःहाकःगुखुसि खः । थ्वयात थः यस्सें बाःवंका तयेगु । छायाधाःसा खुसिइ लः बाःवनीगु जक मखु थ्व नाप नाप च्वंगु जंगलयात नं हराभरा यानाच्चनी । अथे हे अन दुगु तःताजि जंगली स्वां-सिमा, जडीबुटी, पशुपंछि आदियात नं म्वायेत, विकास जुइत ग्वाहालि यानाच्चनी । उकिं छगू खुसियात जकसां छुं पंगः मथंसेंबाःवने बिल धाःसा थ्व नं छगू संरक्षण जुइ । थथे हे गण्डकी ल्वाकज्याःवइगु मोडी, कोसीइ ल्वाकज्याःवइगु तमोर खुसियात नं भीसं संरक्षण यायेफु ।

अथे हे, जाःया हिसाबं नं खुसियात ब्बथले ज्यू । गथेकि—समुद्री सतहं ८०—२०० मि. तक सिँचाइया निंति छ्यलेगु । २००—१२०० मि.जाः तक बाःवनीगु थाय् साहसिक पर्यटनया निंतित्वःताबीगु । १२००—८०० मि. च्वय्या ब्वय् जक

हाइड्रोपावरया निति छ्यलेगु । थथे याःसां भीसं खुसियात छुं हद तक संरक्षण याना थें जुइ । थथे यायेमाःगु छायाःसा —थौकन्हय् भीसं न्यनाच्चना च्वय्या भोटेकोसी, क्वय्या भोटेकोसी, दथुया भोटेकोसी हाइड्रोपावर दयेकेगु । थथे जुइबलय् खुसिया थःगु रूप दइमखु । स्वरूप दइमखु । थथे जुइ मजिल ।

सन् २०११ यात नेपाल 'पर्यटन दै' हनेत्यंगु दु । थुबलय् वइपि पर्यटक मध्य १० लाख पर्यटकतय्त साहसिक कासाय् आकर्षित यायेगु ग्वसाः दु । थुकिया निति छगू नारा तयार जुइ धुंकल -Nepal has 6000 small & big river, Join us to keep a few flowing ever.

थुलि धयाः मेघ अंकलं हंग्री पिपुल आर एंग्री पिपुल धाधां जिमित सुथसिया ज्यःनां यायेत इनाप यानादिल । नये पित्यानाच्चंगु । मज्जां जा नया । अनलिं राफ्टीङ्गया निति वसः पुंवना । हाफ पाइन्ट, टि-सर्ट, चप्पल । वसः पुने धुंकाः न्हाचः सामान क्वकयागु थासय् तक न्यासि वना । अन बस दिकातःगु दु । व हे बसय् च्वनाः राफ्टीङ्ग यायेगु थासय् तक वना । ओहो ! अन ला मेला जुयाच्चने धुंकल । मनूत लाइफ ज्याकेत व हेल्मेट पुनाः चप्पु ज्वनाः तयार जुयाच्चने धुंकल । जिपिलिसें राफ्टीङ्ग यायेत लिंकन स्कूलया चिचीधिकःपि मस्त नं वःगु खनाबलय् मनय् दुने सुलाच्चंगु भतीचा ग्याःचिकु नं तनावन ।

मेघ अंकलं जिमित निब्वय् बथलादिल । छगू नांचाय् (राफ्टीङ्ग बोटय्) खुम्ह खुम्ह । मेपि पासापित बाइ यानाः जि, एलिसा व जिना छगः नांचाय् च्वं वना । जिमिगु नांचाया गाइड भाजु दिनेश राई जुयाच्चन । वय्कलं जिमित लाइफ ज्याकेट, हेल्मेट व चप्पु बियादिल । अनलिं थ्व गथे यानाः फीगु, गथे यानाः ज्वनेगु । नांचा फातापूसा छु यायेगु धयागु बारे छत्वाःचा खँ कनादिल । वय्कलं अथे धयादीबलय्— नांचा फातापूसा छु यायेगु ? मनय् भतिचा हानं ग्याःचिकु दनावल । लखं मथीगु क्यामराय् बायरल मडुगुलिं ज्वने मखन । पलख लिपा सकस्यां छक्कलं 'Save the Bhote Koshi' धकाः हालाः थःथःगु नांचाय् वना । न्हयःने निम्ह, दथुइ निम्ह, ल्यूने निम्ह । दकलय् लिउने गाइड दाइ ।

नांचा न्हयाके न्हयः गाइड दाजुं सीकेमाःगु मू मू खँ कनादिल । 'अल फरवार्ड' धाःसा फुक्कस्यां न्हयःनेपाखे न्हयाकेगु, 'अल ब्याक' धाःसा ल्यूनेपाखे न्हयाकेगु, 'राइट फरवार्ड लेफ्ट ब्याक' धाःसा जवय् च्वपिसं न्हयःनेपाखे व खवय् च्वपिसं ल्यूनेपाखे छवयेगु । 'स्टप' धालकि दीगु । नांचिया सिथय् खिपः दइ । कुतुं वनी थें च्वनकि खिपः ज्वनेगु । 'अल डाउन' धालकि फुक्क क्वय्

चवनेगु । अथे चवनेबलय् थःगु चप्पुया होस यायेमाः, क्वातुक्क ज्वनेमाः, नत्रसा लखं घ्वानाहयाः थुकिं हे घाःपा जुइफु ।

नांचाय् थःथःगु थासय् चवनेवं अल फरवार्ड धाधां सकस्यां चप्पु संकाः नांचा न्ह्याका । थुबलय् मेगु नांचाय् चवनावःपि पासापिसं 'Attack' धाधां जिमित लखं छाकाहल । जिं ला छुं याये मफुत । म्ह छम्ह प्यात । माथं वंगु थाय् जूगुलिं खुसि बुलुहुं बाःवनाच्चंगुलिं छुं मखुथें च्वंगु । तर मखु खनी, छक्वलं हे पाःलूथाय्, खुसिया बेग तच्चः थासय् थ्यन । अल फरवार्ड धाधां नांचित न्ह्याकाच्चना । अल डाउन छक्वलं क्वय् फ्यतुना । का जिल, बाय्क टू योर सिट हानं थःथःगु थासय् च्वना ।

थथे हे यानाः न्ह्याःवनाच्चना । थाय् थासय् खुसिया तच्चःगु बहाव दुथाय् सतर्क जुया । मेथाय् माथं वंथाय् खुसि शान्त । चप्पुयात दिकाः प्यखेरं मिखा ब्वया । खवपाखे डाँडा व जंगल हे जंगल । जवपाखे बस्ती, लँ । बस्ती दुथाय् मस्त म्हिताच्चन । बाइ ! जिं छम्ह मचायात ल्हा संकाः 'बाइ' याना । अले अन म्हिताच्चपि सकलें मचातसें नं जिमित बाइ यानाहल ।

“अल फरवार्ड ।” अहो ! हाकनं बहाव वल । थन ला यक्व हे ल्वहं नं दु । का का भीगु नांचा ल्वहँतय् कात, अल जम्प लेफ्ट । गाइड दाइ चिल्लायदन । अले जिपिं सकलें खवपाखे वनाः तिन्हुया । अयनं नांचा पिहां मवः । “का आ फुक्क ल्यूने वयाः जम्प या ।” जिमिसं अथे हे याना । बल्लं नांचा पिहां वल । अले तसकं बहाव दुथाय् ब्वात । अल डाउन — न्ह्यःनेयापि निम्ह दाइपि क्वय् फ्यतुत । तर ल्यूने थाय् चिकूगुलिं जि व पासा बांलाक क्वय् फ्यतुइ मफुत । जिपिं बाम्ह जक फ्यतुना । नांचा छक्वलं ब्याँय् वंगुलिं जिमि ला होस हे मंत । पलख लिपा गाइड दाजुं बाय्क टू योर पोजिसन धयादिल । उबलय् तीजक थःगु थासय् फ्यतुना । दिनेश दाइनं जि व एलिसायात लिउने ब्वहलय् न्याक्क त्यलातःगुलिं जक जिपिं कुतुं मवंसे नांचाय् थानाच्चंगु मखुसा खुसिइ — इवाम्लंग !

हानं माथं वंगु थाय् वल । खुसि बुलुहुं न्ह्यानाच्चन । का आः फुक्कस्यां म्ये हालेगु । रेशम फिरिरी सकस्यां म्ये हाला । राफ्टीङ्ग धयागु केवल खुसि व लः जक मखु सुरज दाइ नं धयादिल । वय्कः कान्तिपुर न्हिपौया पत्रकार खः । न्हापा नं वये धुंकूम्ह । खः प्यखेरं मिखा नं ब्वयेमाः । सतिकं जंगल, जनावर बस्ती अनया जीवन खनेदु । जिमिगु छयंफुसय् छम्ह इमां मन्दः कयाच्चन । अय् अन स्व' -जिं धया । धाधां हे व इमा बुलुहुं कुहां वल ।

खुसिया सिथय् त्वहंया कापिइ च्वंम्ह न्या त्याप्प ज्वनाः थहां वन । वाह ! थ्व नं छगू जीवन खत ।

अल फरवार्ड । चप्पु संका । प्रत्येक इलय् स्थितियात स्वयाः गाइड दाइनं जिमित अर्डर बियादी । जितः ताल- जि गुगु आर्मिया फौजी खः । अले छम्ह फौजी थः कमाण्डोया अर्डर न्यं थें जितः नं अथे हे जोस पिहां वयाच्चन ।

‘स्टप ।’ गाइड दाइनं छाया थन दिकेब्यूगु खः मसिल ।

न्हाचः उमेशपिसं भीत गिजे याःगु मखु ला ? उकिं अमित लिउने लाकाः न्हाय् भुयुके मानि । याकनं नु रे — एलिसा हाल ।

खः खः भी हे न्हाप लायेमाः — जिनां नं समर्थन यात ।

“मखु । राफ्टीङ्ग धयागुली याकःचा ब्याँ वनाः न्हाप लाकेगु सिबे न्हापां थः निं बचय् जुइ सयेके माः । भीपि बचय् जुयाः न्ह्याःवने, धन्दा हे कायेम्वाः भी हे न्हाप लाइ ।” जितः गाइड दाइया लिसः चित्त बुभे जुल । पासापिसं नं छयं संकल । अले भी छाया थन दिनाच्चनागु ले ? संजिव दाइनं न्यन । लिसलय् गाइड दाइनं धयादिल— राफ्टीङ्ग धयागु नं छगू टीमवर्क खः । याकःचा वयां राफ्टीङ्ग जुइमखु । गुबलें गुबलें लिउने च्वंगु नांचा फातापुलेफु । मनूत कुतुंवनेफु । थुबलय् भीसं अमित बचय् यायेमाः । अथे हे भी जक न्हाप लाकःवनेबलय् भीत हे छुं जुल धाःसा भीत सुनां बचय् याइ । उकिं फुकस्यां थःगु ‘डिस्टान्स मेन्टेन’ यायां नापनापं वनेमाः । कायाकरत^१ नं न्ह्यःने लिउने छचाःलिं छरे जुयाःनापनापं हे वयेमाः । अलय् तिति फुक्क ‘सेफ’ जुइ ।

ओहो ! जिपि ला छगू टीमवर्कय् न्ह्याःवनाच्चपि खनि । थजाःगु न्हूगु खँ सीकेदयाः जितः तसकं न्ह्यइपु ताल ।

थुगु इलय् खुसिं न्यासिचाचां गबलें गुखे, गबलें गुखे यंकाः जिनाप म्हिता च्वं थें ताल । फसं छुं धया च्वं थें, भंगःपंछिं लसकुस यानाच्चं थें ताल । मती लुल— जि नं पाउलो कोहेलोया अल्काइमिसट् थें जूगु जूसा जिं नं थ्व खुसि, फय्लिसे खँ ल्हाये फइगु जुइ । अथे जूगु जूसा गुलि न्ह्यइपुसे च्वनीगु जुइ ।

प्याःगु वसः, ख्वाउँगु फय् पासापि चिकुयाः थर्थर् खात । जि धाःसा थःगु हे सूरय् प्रकृतिनाप म्हिताच्चनागुलिं ला मसिउ, उलि चिकु मताः । बरु फय् नं जिलिसे हे म्हितः वः थें ताल । सिरिसिरि फसं जितः कुचुकुचु नकल

.....

१ कायाकर : छम्ह जक च्वनेज्यूगु नांचायात कायाक धाइ । थ्व नांचाय् तःक्वः राफ्टीङ्ग यायेधुंकूपि कर्मचारीत राफ्टीङ्ग याइपिनि न्ह्यःने लिउने सुरक्षाया निति वइ, इमित कायाकर धाइ ।

- का का का

- छु जुल ?

- उ उ न्हयःनेया नांचाय् च्वंम्ह छम्ह मिसा कुतुंवन।

धार्थे छम्ह मिसा खुसिइ कुतुंवनाच्चन । वं ल्हाःतुति संकाच्चन । उखेपाखे च्वंम्ह छम्ह कायाकर वपाखे हथासं वन अले वयात बचय् यानाः नांचाय् तयाबिल ।

गुड जब — दिनेश दाइनं व कायाकरयात धाल । व छम्ह विदेशी मिसा जुयाच्चन । का, स्व नापं मवंगु जूसा छु जुइगु ? तर कुतुंवसा ग्याये मजिउ । आत्तय् जुयाः ल्हाःतुति अप्वः संकलकि थाकुइ , त्यानुइ । बरू शान्त जुयाः कायाकरयात पी माः ।

राफ्टीङ्ग यायेबलय् गाइडया खँयात बांलाक न्यनेमाः । वं गथे धाल अथे हे यायेमाः मखुसा समस्या जुइ ।

- का आः याकनं या । अल फरवार्ड ।

जिपि सकलें जोसय् जुया । चप्पुयात याकनं याकनं संका । नांचा ब्वाका ।

का, का भीगु लागा थ्यन । नांचा सिथय् यंकि।

ओहो ! जिपि ला १३ किलो मिटर पुलावये धुन खनी । तर मनं धाःसा अभं वने मास्ति वयाच्वंगु दु । का आः कुहां वा । जिपि सकलें कुहां वया, अले नांचा ज्वनाः ब्वाँय् वना।

- हुर्रे, जिपि हे न्हाप लात ।

हुर्रे, जिपि तित्तिन्हुया। जिपि धुंकाः लिंकन स्कूलया पुचः थ्यन । अनं लिपा मेमेगु पुचः नं थ्यन । थ्यंमथ्यं स्वीम्हसिया राफ्टीङ्ग थन हे क्वचाल । सकस्यां लाइफ ज्याकेट, हेल्मेट व चप्पु नांचाय् हे त्वःताः वसः पुंवना । लिहां वयाबलय् —अन ला च्या व नयेगु नसा तयार यानातये धुंकल । लुमुगु लं फिनाः क्वाक्क च्या त्वनाबलय् चिकु तनावन ।

सकस्यां निंति थौया दिं ल्वःमंकां ल्वःमंके मफइगु दिं जुल । तसकं न्हयइपुसे च्वन ।

“नांचाय् नापलाःपि पासापि ।” सुरज दाइनं जिमिगु फोटो थ्व हे नामं सेभ यानादिल । धार्थे मनूत स्कूलय् नापलाइ, इन्टरनेटय् नापलाइ, चिड्डी पत्रय् नापलाइ तर जिपि धाःसा नांचाय् नापलात ।

न्हिनसिया निताः इलय् न्ह्याःगु जिमिगु यात्रा न्याताः इलय् क्वचाल ।

भिस्वंगू किलोमिटरया यात्रा यायेत स्वघौ बित । खिउँसे च्वने धुंकल । सकलें थःथःगु बसय् च्वंवना । मोबाइल चायेका । का थनला नेट वर्क मदु खनि । छैय् फोन यायेमाःगु । छम्ह निम्ह पासापि छैय् जिदी यानाः वःपि । अथे खःसां अपि लय्ताः । थजाःगु न्हयइपुगु अनुभव कायेखन । जितः धाःसा छैय् छुं मधाः । जिमि बाः न्हापा हे छकः राफ्टीङ्गय् वने धुंकूगु जुयाच्चन ।

राफ्टीङ्ग नं छगू जिन्दगी हे खः । गनं तसकं शान्त जुयाः बाःवनी, गनं तसकं बहाव वइ । तसकं बहावय् सन्तुलनय् च्वनाः चप्पु चलय् यायेफत धाःसा याउँक पार जुइ । मखुसा कुतुवनीगु सम्भावना दइ । सकलें जानाः नापनाप वंसा कुतुवंसां छुं जुइमखु । जान्या जुयाः थः न्हाप लाके धकाः ब्वाँय् वन धाःसा न्हयागुं जुइफु ।

भी । लोड सेडिङ्गया मारय् लानाच्चनापि । अन्धकारय् च्वनेमालाः वाथावाथा कनाच्चपि । जि जक ज्यूसा दक्व खुसिं फयांफछि याकनं मत पिकाये हथाय्पि ।

तर थौया अभियान अर्थात् च्वय्या भोटेकोसी नं डाय्म दयेकाः मत पिकायेगु खँ वयाच्चंगुलिं अथे यात धाःसा थौं जिमिसं राफ्टीङ्ग यानागु दक्व ब्व मरुभूमि थें सुख्खा जूवनी । उकिं अथे मयायेत — थ्व भोटेकोसी बचाउ अभियान खः । संसारया हे साहसिक पर्यटकतय्त सदां आकर्षित यानातये फइगु प्रकृतिया थ्व मनोरम स्वरूपयात ल्यंकातयेमाःगु सन्देश बिइगु अभियान खः ।

मेघ आलेया धापूयात लिसा कायेगु खःसा— क्यानोइङ्ग, राफ्टीङ्ग लिसें एसियाया हे तजाःगु बंजि जम्पिङ्ग थ्व हे भोटेकोसीइ दु । उकिं थ्वयात थ्वया हे रूपय् तयाः पर्यटनया विकास यायेफत धाःसा — सदांया नितिं बांलानाच्चनी । विश्वय् नेपाःया नां जायाच्चनी । थ्व बस्तिया हे जीवनस्तर च्वन्हयानावनी । मखुसा जलविद्युत उत्पादनया नामय् भीसं थःथम्ह हे तःधंगु चीज तंके माली ।

(सन्ध्या टाइम्स, नेपालभाषाया न्हिपौ, शुक्रवारया तँसापौ नै.सं.११२९ चौलागा २९,
सन्ध्या टाइम्स पिथना प्रा.लि.)

थैपुसेच्यंगु चिया बगान

न्हाइपुगु लुमंति : बाखं दबूनापया इलाम व दार्जिलिङ

- बाखं दबूया कार्यक्रमय् इलाम व दार्जिलिङ वनेत्यना । छ नं वयेगु खः ला ?
- बहनिइ छैय् दुहां वयेसाथं बाःनं आकाभाकां जिके न्यन ।
- धात्थे ? - जि पत्याः मजुया ।
- खः धया । - बाःनं नी हे यानादिल । जिं लय्लय्तातां 'ज्यू' धया । बाःया थुलि खं यानाः सुथंनिसै जुयाच्चंगु मुड अफ गन तं गन तं जुल । लिपा जिं सिल- बाःनं ला जितः ब्बनायंकेत न्हापा हे नां च्चकाः, मिलय्यानाः वयेधुंकूगु जुयाच्चन ।

नेपालभाषाया बाखं बिधायात विकास यायेगु नितिं देशया जिल्ला जिल्लाय् च्चनाच्चं पि साहित्यकारपि लिसे बिचाःया कालबिल यायेया नितिं बाखं दबू जिल्ला भ्रमण यानाच्चंगु मस्यूगु मखु । जि बाः (नारद वज्राचार्य) नं नं बाखं च्चयादी । उकिं बाखं दबूया भ्रमणय् उखेंथुखें वनाच्चनादी ।

थुगुसिइ इलाम व दार्जिलिङ वनेगु खँ वल । इलामया नां कायेवं जितः अनया चियाबारी लुमना वल । पासा रोजिं नकूगु अनया लालिपपया सवाः म्हुतुइ जायेक वल । न्हापानिसै न्यनातयागु इलाममा प्राकृतिक सौन्दर्य, आः थःगु मिखां हे स्वयेखनीगु जुल । पहाडया रानी कथं नांजाःगु दार्जिलिङय् नं पलाःतः वनेखनीगु जुल । लय्लय्तातां थुगुसीया भ्याकेसन जिगु सितिं मवनीगु जुल धकाः पासापित खुचिङ याना ।

छन्हु न्हयः हे दक्व सामान प्याकपिक याना । अले २०६८ चैत्र १६ कुन्हु न्हिनसिया २ ताः इलय् बाःलिसे जमल थ्यंकः वना । बस महःनि । जि छम्ह सुं म्हमस्यूम्ह याकःचा जुइ ला धयागु मतिइ । तर अथे मजुल । अन बाःया पासापि दक्व बाखंच्चमि, साहित्यकारपिसं जितः उघिमय् थः नालाः कयादिल ।

बस महःनि धकाः हाहां हे बाखं दबूया ब्यानर दुगु सिद्धार्थ बनस्थलीया छगः बस जिमिगु न्हयःने ध्याच्च दिकेहल । बस दिकेवं भ्रमणय् वनीपिं बाखंच्वमि, कवि, समालोचक सकलें हुरुरु बसय् फ्यतू वन । जि व बाः नं सिटय् फ्यतूवना । बाखं दबूया नायः भाजु लक्ष्मण राजबंशीजुं ‘का सा बुलुडुं भासँ न्है’ धकाः धयाः थः बसं कुहां भाल । २:३० ताः इलय् बस न्हयात ।

पलख हाःहू जुल । बस थानकोट हे थ्यनेमलावं भाजु कृष्णभक्त बोडेजुं छे छुना हयादीगु परौठा छपा छपा सकसितं इना बियादिल । अनं लिपा ला गुम्हेसिनं दालमोथ, गुम्हेसिनं पाउँ, गुम्हेसिनंचाउचाउ, गुम्हेसिनं छु... गुम्हेसिनं छु ...लाइन लाइन इने हयांच्वन । साप न्हयइपुसे च्वन । निथाय् च्या त्वनेत बस दिकल । बस न्हयानाच्वं थें अनुभव मजुल । हाःहू जुजुं हे बहानिसिया १० ताः इलय् बस हेटौडाय् थ्यंकल । जिमिगु थौया बाय् अन हे जुइगु जुल । होटेलय् जा नयेत ब्वनायंकल । क्, अन ला जिमिगु नितिं जाया अर्डर यानाः भाजु लक्ष्मण राजबंशीजु जिमित हे पियाच्वनादीगु... । लिपा जिं सिल वय्कः थःगु हे चिग्वःगु गाडीइ च्वनाः मेगु लं भाःगु जुयाच्वन । सकसिनं जाजि नया । अले द्यनेत अनया सिद्धार्थ बनस्थली स्कूलय् वना । मिस्त दक्व छकू क्वथाय् च्वंवना । न्हाचः लँय् मोबाइलं म्ये न्यँ न्यं वयागु । चार्ज सिधल खनि । उकिं काचाकाचां चार्जर लिकया । का थन ला प्लग हे स्यनाच्वन । मेगु क्वथाय् वना । अन नं प्लगं ज्या मयाः । धत्तेरी आः छु यायेगु ? जिगु थें अन फुक्कसिया हालत अथे हे जुयाच्वन । सकलें चार्जर ल्हातय् ज्वनाः उखेंथुखें इरुथिरु ।

- ‘अय् बाथरुमय् प्लग दु’ धयागु सः तायेवं ब्वाँय् वना । अहो ! अन ला मेपिसं न्हापा हे ‘इयाप’ यानाः तइतये धुकल खनि । छिंथाय् फुक्क प्याक । थन ला चार्जर वार जुइ थें जुयावल । का म्वाय्से जू जूगु जुइका धकाः दंवना । सुथसिया ३ ताः इलय् न्हयलं चाल । वाथाक्क दना । बाथरुमय् मोबाइलयात चार्जय् तयाः हानं दंवया । घौ बाघौ ति लिपा मत वन खनी ।

छँय् लिबाक्क दनेगु बानि खःसां न्हूगु थाय् जुयाः बांलाक न्हयः मवः । उकिं सुथय् याकनं हे दना । पिने मर्निग वाक वनेगु बिचाः याना । म्हिगः ला थन स्कूल धाःगु । सुथय् पिने वना स्वयां स्कूल थें छुं खनेमदु । पुलांगु छँ । चौरय् ततःमागु घाँय्या घाँय् जक । स्कूलया चहःपहः छुं खने मदु । थ्व गथे जुयाः ? जिं भाजु लक्ष्मण राजबंशीजुयाके न्यना । ‘स्कूल चायेकेत दक्व बन्दोबस्त याना । द्वन्द्वया ई,पिने लुखाया न्हयःने छगः बम मुल । उकिं स्कूल चायेके मफुत । तर आः न्हापा थें सने मफुत । बुरा जुल । उकिं अथें खालि

जुयाच्चन ।'

लिपा रमेश राजलवट लिसे बा:या खँ जूबलय् जिं सिल, स्कूल चायेकेत थिक्क जूबलय् अनया माओवादी मनूत वया: व स्कूलय् दक्व कर्मचारी, शिक्षक इमि मनू तयेमा: धका: दबाव ब्यूवल । दक्व इमि मनू तयेबलय् यँया सिद्धार्थ बनस्थलीया स्टायण्डर्ड स्कूल न्ह्याकेफइगु अवस्था मजुइगु जुल । उकिं स्कूल संचालनया खं अथें फासांफुसुं जुयावन ।

च्या-चि त्वनेधुनेवं सुथसिया ७.३० ता इलय् बस इलामया निंति न्ह्यात । तराईया तप्यंगु फाँट लँ । बस हुईहुई न्ह्यात । मोबाइलय् म्ये न्यने धा:सा ब्याट्री मदु । तान्व:गु उलिथुलि हे मखुत । बस न्ह्यातले झ्यालं फय् वइ । बस भतिचा जक बुलुहुं वनकि, दितकि भुसुभुसु च:ति वयेधुंकी । ज:ख: फाँटया फाँट । स्वयेगु छुं दुगु मखु । महेन्द्र राजमार्गया तप्यंगु लँय् बस न्ह्यानाच्वँच्वं गबय्ति न्ह्य: वल ख: चा हे मचाल ।

‘बर्दीबास थ्यन ।’ बस ब्वाकाच्वंम्ह झाइभर दाजुयात नं म्हाइपुल ला छु थें हालाहल । न्ह्य: पिच्यात । उखेथुखे स्वया । बनेपा बर्दीबास धका: मचाबलय् ब्वनागु । थ्व हे ख:ला धका: जिं बा:याके न्यना । ख: धयादिल । उखें वयेदुगु ख:सा ई यक्व हे म्हों चाइगु ।

रूप नगरय् सुथसिया जा नया: बस न्ह्या:बलय् २ बजे जुल । बस न्ह्यायेवं बा: नं आ: कोशी ब्यारेज थ्यनीन धका: कनादिल । जि छक्वलं एक्साइटेड जुया । कोसी खुसिया बारे यक्वन्यनागु दु । टीभिइ कोसी खुसिया भयंकर रूप खनागु दु । थ्व थाय् कोशी टप्पु आरक्षण क्षेत्र कथं संरक्षित क्षेत्र ख: । थ: वातावरण विज्ञान ब्वनाच्वनागुलिं थ्वया बारे छुं भचा सिउ । धाधामधां हे कोसी खुसि खने दयावल । ओहो ! मिखां न्ह्याये मदुगु ता:हाक:गु ताँ । कोसी ला धात्थें भयंकर हे ख: खनी ।

बागमती, बिष्णुमती, त्रिशूली, सुनकोशी थेंज्या:गु पहाडी खुसि जक खनाच्वंम्ह जि । अफ न्हाच: लँय् ल: हे मदुगु खुसि जक स्वयावइच्वनागु । छक्वलं भराय्धंगु खुसि खनाबलय् मन अथें स्वां हवल । कोशी खुसिया वहाब, ड्याम, अन न्या लायेत डुंगा डुगाय् वनाच्वपि मनूत, अनया चह:पह: बसया झ्यालं स्वयाच्वना । कान्छा दाइनं बसयात तसकं बुलुहुं न्ह्याकाच्वन । कोसी खुसियात गंभीर जुया: स्वयाच्वना ।

- उ डल्फीन - जि छक्वलं हाला ।

- हँ / ग्व ? गन ? - छक्वलं सकलें उत्सुक जुया: हालाहल ।

- खः धया । स्वयादिसँ । जिं क्यना । बस ध्याच्च दित । छम्ह..निम्ह..स्वम्ह..डल्फीन न्या तिकतिक न्ह्याः खुसिइ म्हिताच्चंगु सकसिनं खन । टिभिइ जक खंगु । फिल्मय् जक खंगु । तर थौं भचा तापाक्कं जूसां थःगु हे मिखां खनाच्चन ।
- थन कोसीइ नं डल्फीन ?- सकसियां नितिं छगू न्हूगु खँ जुल । थ्व हे लं यक्व वये-वने याःगु जूसां थ्व खुसिया बारे छुं ध्यान मवंगु जुल ।

डल्फीन न्या अक्सर समुन्द्रय् दइगु खः । मनू लिपा समझदार प्राणी कथं डल्फीनयात कायेगु याः । मनूतलिसे याकनं भ्यलय्पुनीपिं म्हो प्राणीत मध्ये डल्फीन नं छम्ह खः । समुद्री ज्वारभाटा व खुसि बाःवइबलय् लः फोहर जुइ । उकिं फ्रेस वाटरया नितिं थुपि थुखेपाखे थहां वःगु खः धयागु विशेषज्ञतय् धापू दु । थ्व River Dolphin अर्थात् Platanista gangetica gangetica यात वैज्ञानिक भासं सुसु धाइ । भारत व बंगलादेशया गंगा, ब्रम्हपुत्र, मेघना खुसिइ दइपिं डल्फीन उखें कोसी व कर्णालीइ वःगु खः । न्हापा न्हापा थ्व खुसिइ डल्फीन यक्व दुसां आः म्हो जुइ धुंकल । थथे जूगुया मू कारण मनूतय्सं थ्वयात स्यानाः Fat Oil दयेकेगु व ला नयेगु यानाहःगुलिं खः । थौकन्हय् डल्फीन संरक्षणया नितिं मनूतय्त सजग यायेगु यक्व ज्या जुयाच्चंगु दु ।

डल्फीनयात बाइ बाइ यानाः भापां इलामपाखे बस फहिउबलय् थ्यंमथ्यं ४ बजे जुइधुंकल ।

भीथाय् बसन्तपुर, भोछेँ पाखे पसः पसलय् इलामया चिया, दार्जिलिङया चिया धकाः टीन टीनय् तयाः मियातःगु खनागु । थुगुसी थ्व निगुलिं थासय् चाःहिउ वनेगु मौका चूलाःवल । उकिं खइ, मन चं चं धाः । तापाक्कं हुंकन बुँ छकुतिं वाउँक कार्पेट लायातःगु थें खनेदत । हँ.. थ्व ला घाँय्या कार्पेट मखु खनी च्याया बगान जुयाच्चन । Agroforestry या थ्व रूप खनाबलय् जितः तसकं न्हयइपुसे च्वन । अनं फिक्कल व कन्यामया पहाड जायेक जायेक वाउँसे च्वंगु च्या पिनातःगु फाँट खनाबलय् ला मन तसकं हे लय्ताल ।

द्यः खिउँखिउँ धायावल । पहाडया घुम्ति लँ । भचा भचा खसुं नं त्वपुयाहल । फुलुफुलु वा नं वल । बसया झ्यालं छुं खनेमंत । पलख मिखा तिसिना ।

इलाम बजारया सुनगाभा लज न्हयःने बस दिक्बलय् बहनिसिया ८:३० ताः ई जुल । बजार छगुलिं खिउँसे च्वने धुंकल । बहनिया बेलि अन हे जुल ।

द्यनागु हे मदुनि जितः धाःसा कन्हय् सुथय् जुइके हथाय् जुइधुंकल । इलाम स्वयेत जि आय्बुल ।

न्हापा न्हापा भीथाय् नेपालय् चिया धयागु मदु । चीन सरकारं उपहार स्वरूप प्रधानमन्त्री जंग बहादुर राणायात थ्व चियाया मा बियाहःगु जुयाच्वन । वय्कलं व चियाया मा थन इलामय् हयाः पिना ब्यूगु जुयाच्वन । नेपालय् चियाया उत्पादन सन् १८६३ इ जूगु जुल । नापं सन् १८६८ इ इलाम चिया उद्योगया स्थापना नं जूगु जुल ।

इलाम लिम्बु भाषाया शब्द खः । लिम्बु भाषाय् इ धयागु मोड अले लाम धयागु सतक जुयाच्वन अर्थात् मोडया मोडं जाःगु सतक ।

इलामया मू उत्पादन धयागु कृषि हे खः । थनया उत्पादनयात व्याख्या यायेबलय् थन च्वपिसं खुगः ‘अ’ आखःयात न्हयःने तयेगु याः । गथेकि-आलु, ओलन(दुरु), अलैंचि (यला), अदुवा (पालु), अम्रिसो (तुफि), अकबरे खुर्सानि (मल्ला)

वातावरणीय सजगताया खँय् इलाम दकलय् न्हयःने लाः । सन् २०१० य् इलाम नगरपालिकां प्लाष्टिकया भोलाय् प्रतिबन्ध तये धुंकल । ३८ रोपनी बुँ ध्वगिइगु फोहरया व्यवस्थापनया निंति फ्यानातःगु दु । नापं माइक्रो हाइड्रो पावरं यानाः थन गुबले लोडसेडिंग धयागु हे मजू । थन च्वपि सुयां हे छैमदु धयागु मदु धकाः थन च्वपिसं गर्व याः ।

द्यः तुइतुइ धाःबलय् हे वाथाइथिं दने धुन । इलाम स्वये हथाय् जुइ धुंकल । बाः व बाःया पासा अमृत नारायण मानन्धरजु नं पिहां वनेत टिक्क जुयाच्वंगु । जिपि स्वम्हं लजं पिहां वया । यँय् थें हे ख्वाउख्वाउँ धाः । प्यखेरं पाःलूगु भीरया भीर ।

इलाम बजार लिउने हे तःधंगुच्या बगान दुगु जुल । बगान चाःहिले छिंक थासं थासय् स्वाहानेया नं व्यवस्था यानातःगु जुल । दुई पात एक सुइरो...। च्याया माय् च्वः पिहांवयाच्वंगु धाःसा एकदम हे म्हो जक खना । थुगुसी बाली लये धुंकल खनी । च्या बगानया थासं थासय् च्वनाः यक्व फोटो कया । तसकं हे आनन्द जुल । चिया कारखाना छकः नं स्वःवना । अनं पिहां वयां बसपार्क पिलुल । थौं शनिबार । पसः चालीमखू खनि । चाःगु छगू पसलय् दुहां वना । बजार ला यायेमाःगु हे दनि जि । लालिपप ...च्या...दुरु ख्वः । यक्व लालिपप न्याना । पासापित नं इने मानि । छैय् किजा केहेंपित यंके हे माल ।

सुथ न्हयइपुक हे बित । याकनं जा-जि नयेगु ज्या नं जुल । ११ ताः

इलय् जिपिं सकसितं छगू ख्यलय् ब्वनायंकल । ओहो ! अन ला इलामया सकल नेवाः भाजु मय्जुपिं नेवाः वसः पुनाः, सुकुन्दा, ब्यानर ज्वनाः मुनाच्वंगु, जिमित लसकुस यायेत । जितः 'अमिसं जिपिं इलामय् च्वंसां जिपिं नेवाः खः । जिमिसं नेवाः संस्कार मत्वःतानि' धकाः कनाच्वं थें ताल । जिमित ख्यँसगं बिल । ह्याउँसिन्हः तिकल । क्वखा नं क्वखायेकल । पलखं नेवाः र्यालि न्ह्यात । बाजं सहितया उगु र्यालिं बजार चाःहिल ।

जातीय स्वाभिमान धयागु न्ह्याथाय् च्वंसां दइगु जुयाच्वन । थन वयाः जिं थ्व खँ छगू थुइका ।

न्हिनसिया १ बजे निसें थनया जिल्ला विकासया हलय् बाखं दबूया ज्याइवः न्ह्यात । इलामय् च्वंपिपाखें इलामयात कयाः यक्व खँ कन । बाखंच्वमिपिपाखें यक्व बाखं न्यना ।

बाखं दबूया ज्याइवः सिधःबलय् बहनी हे जुल । कन्हय्कुन्हु सुथय् इलाम उद्योग बाणिज्य संघं जिमित हन । नगरपालिकां नं हन । अन हे च्या त्वंकल । अन वनागुलिं खन इलामया विकासय् नेवाःतय्गु तःधंगु हे योगदान दुगु जुल । उकिं हे मखा अनया नगरपालिका, उद्योग बाणिज्य महासंघ, जिल्ला विकास दक्व थासय् अमिगु हे क्वातुगु पकड ।

इलामं च्या त्वनाः पशुपति नगर वया । अन हे सुथसिया जा नयेगु ज्या जुल । आः दार्जिलिङ वनेगु । भारतय् पलाः तयेगु । भीगु बसया ज्या मवल । बसयात अन हे दिकाः जिपिं स्वंगः प्यंगः जिपय् च्वंवना ।

पशुपति नगरं स्पीडय् गाडी ब्वाकूगु खःसां दार्जिलिङ थ्यनेत निघौ ति काल । जिपिं च्वना वनागु जिपं हे जिमित चाःहीकीगु जुयाच्वन । ७ गू प्वाइंट चाःहिकेगु धाल । हुरुरुरु गाडी यंकाः छथाय् दिकल । गुम्बा खनी । अन पलख चाःहिला । अनं बतासेपार्क यंकल । ब्रिटिष गोर्खा सैनिकतय् सम्मानय् दयेकातःगु पार्क जुयाच्वन । बांलाः । अनं चिडियाघर यंकल । चीधंगु थाय् खःसां जीवजन्तुव्यवस्थित किसिमं तयातःगु दु । अनं गाडिं हे क्यन मदये धुकूम्ह जुजु बीरेन्द्र आखः बंगु स्कूल सेन्ट जोसेप अर्थात् नर्थ प्वाइंट स्कूल । व स्कूल खनाबलय् जितः भीथाय्या सेन्ट जेबियर्स लुमनावल । अनं आः चिया बगान वनेगु धाल । तर जिप यंकाः छगू चीखागु भिखाचाया न्ह्यःने दिके यंकल । अन अजाःगु पसः इवःलिंइवःलिं हे दु ।

- छिकपि थ्व पसलं दुहां भासँ ।

- छाय्?

- थन छिकपित लिहां वनेबलय् फ्रि च्या त्वंकी ।

दार्जिलिङया च्या सितिकं त्वने दइगु खं सकलें लय्ताल । अन पाकेट पाकेट यक्व च्या तयातःगु दु ।

- का आः छिकपिं थन लिउनें चिया बगान स्वः भासँ ..

पसः लिउने हे पाःलूगु थासय् तःधंगु चिया बगान जुयाच्चन..। कुहां वनेगु लँ भचा मछिं । अन दूरबीन नं तयातःगु दु । उकिं स्वयेमाली धकाः मत्तिइ तया । छम्ह मस्र्या उकें स्वःगुया ध्यबा माः धाल । का म्वाःल थःगु हे मिखां थनया बगान कैद यानाकाये धकाः उकिं मस्वया । खसु वःगुलिं फोटो बांलाक काये मखन । अनं फ्रि च्या त्वनेत पसलय् वया । छगू चिग्वःगु कपय् निघुतु त्वनेत हे मगाःगु च्या छगू कप बिल । च्या धाःसा तसकं साः । उलि च्या त्वंकाः वं अन तयातःगु किलो किलो च्या पत्ति मीगु जुयाच्चन । च्या साःगुलिं मनूतय्सं यक्व यक्व च्या न्यानाच्चन । स्वस्वं हे छम्ह नेपाली मिसां न्याद्वःया च्या पत्ति न्यात ।

गाडिइ च्वनाबलय् जिं बिचाः याना । भीगु इलाम, कन्यामया चिया बगान थनया चिया बगान स्वयां गन खः गन बांलाः । तर भीसं ब्यापार याये मसयाच्चन । इलाम दार्जिलिङ स्वयाः तापाःगु थाय् मखु । पर्यटन प्रबन्ध बांलाक यायेगु खःसा, उमिसं याः थें व्यापारया प्रविधि छ्यलेगु खःसा इलाम नं तसकं थहां वइ । सम्भावना यक्व दु ।

चिया बगान धुनेवं लँय् छगः ल्वहँ क्यन । तेन्जीग नोर्गे हिमाल गयेत थ्व हे ल्वहँतय् गयाः प्राक्टीस याःगु हँ । गयेगु खःसा स्वीतका हँ । का म्वाःल । गाडिइतुं स्वया । अनं चौरस्ता (प्यकालँ) यंकल । अन भानुभक्तया सालिक दु । मनूत हूल हूल चाःहिउ वयाच्चंगु दु ।

लँय्सं रेल खना । चीहाकःगु रेल । दार्जिलिङया बजार भचा चाःहिला । बहनि हे जुइन । दार्जिलिङया नांजाःम्ह आयामेली साहित्यकार इन्द्रबहादुर राई नापलायेगु कुतः याःगु जुयाच्चन । फोन लगे मजुल । नापलाय् मखन । बहनी हे हानं छकः बजार चाःहिउ वना । चिब्यागु लँ । मनूत हूल हूल । भारतया थीथी लागां तांन्वः छलेयायेत मनूत थन वइगु जुयाच्चन । थनया मूल व्यवसाय हे पर्यटन खत । तरिका सःसा चीधंगु पहाडी लागाय् नं बांलाक व्यापार व्यवसाय यायेजिउ । विकास यायेजिउ धयागु दार्जिलिङं कनाच्चंगु अनुभव याना । त्या नं त्यानुल । कन्हय् सुथन्हापां सनराइज स्वःवने मानि धाःगुलिं याकनं याकनंजा

नया: द्यवना ।

सुथय् ४ ता:इलय् तयार जुइ धुन । ४३० मजूनिलय् गाडी न्ह्यात । ५ बजे ति सनराइज जुइ धका: ड्राइभरं कन । २० मिनेट ति वने धुंका: जिमिसं खन । सनराइज स्वयेत ला मनूत ग्वा:ग्वा: हे वइगु जुयाच्वन । लँ धुछि हे गाडी जाम । वनां वने हे थाकु । गाडी न्ह्याके मफुत । काछिकपि थन न्यासि भासँ । याकनं याकनं भासँ धका: ड्राइभरं गाडी दिकाबिल । जिपि हथाय्पथासं ब्वाँय् ब्वाँय् थहां वना । मेपि नं यक्व यक्व हे जिपि थें न्यासि वनाच्वंगु दु । करिब १५ मिनेट थहां वनेवं जिपि च्वय् थ्यन । अन ला द्वलंद्व: मनूत ल्हातय् ल्हातय् क्यामेरा ज्वना सुर्द्य:यात कैद यायेत तयार जुयाच्वने धुंकल । जिमिसं नं थ:थ:गु क्यामरा लिकया । छिक च्वनेत उखें थुखें थाय् स्व:जुया । बल्लं छथाय् छिक च्वना । स्वस्वं हे सुर्द्य: बुलुहुं थहां वल । सकलें वल वल धका: हाल । द्वलंद्व: क्यामरा, मुभिइ दुने सुर्द्य: कैद जुजुवन । धाथें थथे सुर्द्य: लुइगु स्वयेगुया नं गजबगु हे आनन्द जुयाच्वन । तसकं हे न्ह्यइपुल । जिगु निगूगु अनुभव ख: थथे सनराइज स्वयागु । न्हापा जिं पोखरां स्वयागु ख: । न्हापा पोखरां स्वयाबलय् सुर्द्य: हुसुसु थहां व:गु खंगु ख:सा थनं बुलुहुं बुलुहुं दिना: दिना: थहां व:गु खन । छम्ह हे सुर्द्य: नं थाय् अनुसार लुइगु, खनीगु तरिका फरक फरक जुयाच्वन । गजब का जि ला । पलख हे जक खत । लिपा ला दन्न निभा: हे त्वल ।

थर्मस थर्मसय् तया: च्या,कफि म्यू व:पि थन ग्वा:ग्वा: हे दु । तर आ: थनं तुं नेपा: लिहां वनेगु जूगुलिं अन च्या मत्वसे याकनं याकनं गाडी च्वनेत पला: न्ह्याका । थुबलय् थनया सनराइजयात स्वया: छम्ह निम्हेसिनं थ:गु प्रतिकृया थुकथं पिब्यादिल- थनं स्वयेगु सनराइज सिबें इलामया च्वकाय् च्वंगु भी च्वनागु लजया क:सिं खनीगु सनराइज गुलि बांला: गुलि बांला: का....।

(न:लि, नेपालभाषाया साहित्यिक लय्पौ, दँ १० ल्या: १२, थ्यंल्या: १०,
ने.सं.११३६ कछला, ईत्वहं प्रकाशन)

कन्हय् सिनुवा थ्यंकेगु बिचाः दु

- आः गुलि थहां वनेमानि थें ?

न्हिनसिया भिंनिताः ईया छाःगु निभालय् स्वाहाने गयाः थहां वनागुलिं त्यानुयाः छथाय् भासु लनाच्चनाबलय् च्वं कुहां वयाच्चपिं छपुचःयात जिं न्यना । जिमि चःति भुसुभुसु वयाच्चन । बोटलय् लः नं फुइन । जिमिसं कुबिया हयागु भोला छखे ध्याकुंचाय् चातुवानाच्चन । जितः पलख भोला थें याउँक ग्वारातुले मास्ति वयाच्चन । नयेपित्याये धुकल । अफ गुलि वनेमानिगु जुइ ?

- छेमरोङ्ग थ्यंकेत छिकपित अफं घौ छघौत्या माली जुइ- छम्हेसिनं जिमित च्वनिसें क्वथ्यंक स्वयाः लिसः बिल । उपिं नं जिपि दिनागु थासय् हे भासुलनेत दित ।
- हे भगवान ! अफं घौ छघौत्या थहां वनेमानिगु ला ?- जिपिं फुकं हे आत्तेचाया । भन् पित्याना वल ।
- छिकपिं छेमरोङ्ग तक जक वनेगु कि एबिसि हे वनेगु ?- न्हाचः जितः लिसः ब्यूम्हेसिनं हानंजिके न्यन ।
- एबिसि हे वनेगु खः जिपिं - जिं लिसः बिया ।
- अय्सा ला थ्व छु खः धकाः ? थजाःगु पहाड अफ गुलि थहां वनेमानि गुलि । जिपिं नं अनं हे लिहां वयाच्चनापि खः ।
- ए...
- एबिसि धयागु गन स्यू ला छिमिसं ? - छम्ह जान्नेचाम्ह मिजंचां जिमित स्वयाः प्वाक्क न्ववाःवल ।
- मस्यू । -जिं छ्यं संकाः भाय् याना । तांन्वयाः, त्यानुयाः न्ववाये हे मास्ते मवयाच्चंबलय् वं थजाःगु न्ह्यसः तल ।

- हुं व हिमाल दु नि - वं थःगु ल्हाःपतिचां अन्नपूर्ण व माछापुच्छ्रेयात क्यन, पोखरा वनीपि सकसिनं हे थ्व हिमाल खंगु दइ । - ह... उकियागु दथुं दथुं हिमालया पारीइ वनेमानि का । अन हे का अन्नपूर्ण हिमालया बेस क्याम्प अर्थात् एबिसि- वं गमक्क गम्केजुयाः तसकं सःस्यूपहलं धाल । थः अनं वयागु धयाथें फुर्ति क्यन ।
- व खँ ला जिं नं स्यू नि - तर जिं थ्व खँ थःगु मनं मनं जक धया । म्हुतुं तछ्यानाः मधया ।
- हिमालया पारी ?- जि केहँ आत्तेचाल । व थथे हाइकिंग न्हापां न्हापां वःम्ह खः । पलख जिमिसं थवंथवय् ख्वाः स्वया । अहो ! अनथ्यंक थ्यंकेमानिगु धयाथें वया मनय् लुल जुइ ।
- थौं छिकपि गन बाय् च्वनेगु ले ? - पलख लिपा छम्हेसिनं जिमिके न्यन ।
- थौं सिनुवा थ्यंकेगु बिचाः दु - जिं लिसः बिया ।
- ए... अन तक ला । उलि ला थौं याकनं हे थ्यनी नि । का बुलुहुं भासँ न्है - धाधां इमिसं नं थःथःगु बँय् दिकातःगु भोला कुबियाः कुहां वनेत पलाः न्ह्याकल । जिमिसं नं थःथःगु भोला कुबियाः थहां वनेगु तयारी याना ।

यक्व दत अन्नपूर्ण बेस क्याम्प तकया ट्रेकिङ्ग वनेगु मतिइ तयाच्वनागु । थुगुसी बल्ल वयेगु ह्वःताः चूलात । सन् २०२२ या स्वन्ति सिधयेवं छवाःया बिदा कयाः थन वयेगु योजना दयेका । न्हापां खँ ल्हानाबलय् ला व नं वये व नं वये धकाः धाल । लिपा जूबलय् वनीपि प्यम्ह जक जुल । जि, जि किजा नगु, जि केहँ नेहा व जि चमांया काय् (किजा हे) सम्यक । शुक्रवार अफिस सिधयेकाः पोखराया नाइट बस कया । न्हिनय् तांन्वयेक वनेगु पलेसा बहनी मस्तं बसय् दानाः वनेगु हे जितः अःपु ताः । सुथय् प्यताः इलय् पोखरा थ्यन । अनयागु छगू च्यापसलय् वनाः फ्रेस जुइगु ज्या याना । सामान्य कौला यायेधुंकाः बस काउण्टरय् वनाः घान्द्रुक वनेगु बस अथवा जिपयागु बारे जानकारी कया ।

छन्हु घान्द्रुक च्वनेगु योजना दुगुलिं थौं घान्द्रुक तक हे जक वनेगु खः, उकिं बुलुहुं बसं हे वने धयागु सहलह जुल । बागलुङ वनेगु बस पार्कय् वनाः घान्द्रुक वनेगु बस गया । बस न्ह्याःबलय् फिताः हे जुल । लोकल बस जूगुलिं बस बुलुहुं बुलुहुं थासंथासय् दिकुदिकुं वनाच्वन । जिमिसं नं लँय्लाःगु विचिधंगु बस्ति वजार स्वये खन । न्हिनसिया छताः इलय् घान्द्रुक थ्यन ।

अनया डाँडागाउँ लज रिसोर्टय् वनाः च्वं वना । नयेगु नसा ज्वरे मज्जुतले
 क्वथाय् त्यानु लंकेत फ्यतुना । अनं हिमाल तसकं बांलाक खनेदयाच्चन,
 जिपिं ला त्यानुगु हे ल्वःमंकाः फोटो सेसन याःजुया । अनंलि क्वाःक्वाःगु
 जा, केँ, तरकारी नयाबलय् प्वाः फुदन । पलख फ्यतुनाः घान्द्रुक गां चाःहिउ
 वना । घान्द्रुक- चिचिखागु छँ, ख्वातुगु बस्ति तर तसकं हे यच्चु, सफा । अप्पा
 लायातःगु चिबालागु गलिलं जुनाः वनेबलय् तसकं हे न्ह्यइपु । गुलि च्वय्च्वय्
 वन उलि उलि हे हिमाल बांलाक खनेदु । हिमालं सालाकयाः जिपिं ला यक्व
 हे च्वय् वन खनी । अहो ! जिपिं ला अन हे, हिमालय् हे वनेगु खःनि धकाः
 लुमनावयेवं लिहां वया । खिउँइ धुंकल । चिकुचिकु धायावःगुलिं साहुजीं मि
 च्याकाबिल । जिपिं नं मि पँपं साहुजी/साहुनीलिसे गफ याना । साहुजी तसकं
 हे गफ यायेमाःम्ह जुयाच्चन । न्ह्यइपुक हे गफ जुल । गफ यायां हे ई वंगु
 मचाल, वहनिसिया बेलि बुइवं बेलि यानाः कन्हसंनिसं न्ह्याइगु जिमिगु यात्राया
 तयारी यायेत क्वथाय् वना ।

१.

कन्हय्कुन्हु । अनं सुर्घः लूगु गथे च्वं स्वये हे माल । दकलय् च्वय्या
 तल्लाय् च्वनागुलिं क्वथां हे सुर्घः लुइगु ई त्यलकि मत्यःनि खनेदु । गुलि
 अःपु । न्ह्यइपुकक सुर्घः लूगु स्वया । सुर्घः लुइवं सूर्घःया निभाःजलं न्हापां
 थःत खयेकेबलय् तसकं आनन्द वः । पलख सुर्घः लूगु स्वयाः ब्याग मिलेयाना ।
 सामान त्वःमफिइमा धकाः क्वथाय् छकः मिखा ब्वया । थनिंनिसं जिमिगु ट्रेकिङ
 सुरु जुइ । आः न्यासि वनेगु खः । उकिं हथासं कौला याना । होटेललिसे बिदा
 कया । अफिसियली ट्रेक सुरु जुल धकाः छपाः ग्रुप फोटो कया । होटेलया
 लुखां पिहां वयाः घडी स्वयाबलय् सुथसिया च्याताः जुयाच्चन ।

एबिसि वनेगु लँपु रिसर्च यानाबलय् निगू लँपु खनेदत । छगू घान्द्रुक
 जुयाः मेगु मत्क्यु जुयाः । घान्द्रुकया लँपु पुलांगु लँपु खः अले मत्क्यु न्हूगु
 लँपु, गुगु भतिचा चिहाकः नं । तप्यंगु तँ गयेमाली धकाः ग्यानाः घान्द्रुकया
 लँपु जुनाः वनेगु क्वःछिनागु खः । सुथय् न्यासि वँव लँ अलमल जुल । उकिं
 अन हे लँपु वःम्ह छम्ह लँजुवाः दाजुयाके न्यना । वं देपां वनेमते जवं हुँ धकाः
 धाल, अनं याकनं थ्यनी धकाः कन । आः याकनं थ्यनी धासेंलिं मेगु लँपु लिनाः
 वनेगु खँ हे मज्जुल, जिपिं नं व हे लँपु लिनाः वना । घौ छघौ मयाये धुंकल
 न्यासि वनाच्चनागु । उखें थुखें लँपु खनेदयाच्चन उकिं अनया हे छगू पसलय्

वनाः न्यना । वयागु लिसः न्यनाः छयं हे क्वाताक्वाता स्यानावल । पुलांगु लँपु जुयाः वनेगु लँपु ला व हे देपा पाखेया जुयाच्चन । आः थनं ला फिनु धाःथाय् थ्यंकाः अनं छेमरोडया तँ गयेमाः धकाः वं धाल । थ्व फिनु धयागु न्हूगु लँपु खः, तसकं तँ गयेमाःगु । जिमिसं थ्व हे लँपु वनेगु योजना दयेकागु खःसा म्हिगः हे बसं कुहां वयाः फिनु धाःथाय् हे बाय् च्वंवेगु खःनि । आः जूगु जुइ धुंकल, हीमीचायेगु बाहेक मेगु छु हे यायेफइ । भण्डै स्वघौ स्वाहाने गयेमाल । दन्न निभालय् थथे तँ गयेमाबलय् तं नं पिहां वल । तं पिहां वःलिसे भन् तांन्वयावल ।

व मिजंतय् ग्रुपलिसे बाये धुंकाः हानं थहां वनेगु ज्या सुरु जुल । हौसलाया पलेसा सुसुं पाखें दुरुत्साहित जुइबलय्, यात्राया सवाः मकाःपिं मनूतय्त- छु मतिइ लुयाः थःत थम्हं मनूतसें थथे सास्ति बिइगु खः धयाथें मनय् खँ लुयामवइ मखु । स्वन्तिया मरिचरि ल्यंदनि, मसलाप्पः स्यंकागु मखुनि । आरामं छैय् च्वनाः मोज यानामच्चंसं गन वयेलात धयाथें बिचाः मयाइ मखु । भन् उमिसं हिमालया पारीइ थ्यंकः वनेमानि धकाः ख्याये थें धाःबलय् ला वने जकं फइगु खः ला धयाथें जि किजा केहेंपित जुल । वये धुन, का स्वाय्से गन तक थ्यंकेफत अन तक वनेगु का नु धकाः हौसला बिब्युं पलाः च्वयेकाबलय् घौछिया दुने हे छेमरोड थ्यन ।

पहाडया च्वय् लाःगु थ्व गां तसकं हे बांलाः । पुलांगु लँपु जुयाः वनीपिं नं थन हे थ्यंकःवइगु खः । थनं च्वय् बस्ति मदु । सुथय् कौला यानाच्चनाबलय् घान्द्रुकया होटल साहुजीं वय्कःया किजाया थन होटल दु धकाः धाःगु खः । अले होटलया नां व वयागु फोन नम्बर नं ब्यूगु खः । छेमरोडय् च्वनेगु खःसा जिं छ्वयाहःगु धकाः धा धकाः नं धाःगु खः । थन बाय् च्वनेगु प्लान मदुसां थन हे जा नयेमाली धकाः इन्टरनेशनल होटल मामां वना । होटल ला थ्याक्क पहाडया कुंचाय् लाःगु जुयाच्चन । अनं ला हिमाल भन् यच्चुक खनेदयाच्चन । होटलय् ब्याग वांछ्वयाः, लाकां मोजा त्वःताः, ख्वाउँगु लखं ल्हाःतुलि सिलाबलय् तसकं हे आनन्द जुल । म्ह हे याउँसे च्वन । भतिचा आँट वल । न्हापां ला छेमरोड हे थ्यंके फइमखु थें ताःगु खः । फुकसिया ख्वाल्य् न्हिलासू पिज्वल । तर थ्व न्हयूखाः जिमिके ताबेत ल्यनामच्चन ।

साक्क जा नयेधुंकाः होटलय् ध्यबा पुलेत स्वयां ध्यबा दुगु ब्याग हे मदु । ल्यूने कुबिइगु ट्रेकिंग ब्याग लिसें चिधंगु साइडब्याग छगः नं ज्वनावयागु खः । उकी ध्यबा, वासः व सामान्य मालाच्चनीगु चीजबिज दु । व ब्याग नापं हे ज्वना

जुयागु खः । तर आः मदु । ट्रेकिंग ब्याग चायेका स्वयाः, किजा केहँपिनिगु
 ब्यागय् नं पुत्तुपुइकाः स्वया, तर गनं हे मदु । न्हाचः भासुलनागु थासय् ला
 त्वःमफिउ ला ? धकाः जि किजां न्यंबलय् भन् म्ह हे खंग्र वन । का बरबाद,
 व ब्यागय् लँय् माली धकाः तयातयागु २०,०००। तका दां नं दु । अभ उकिया
 दुने डेविट कार्ड, लाइसेन्स दुगु पर्स नं दु । छकलं हे कपाः क्वानावल । अथे
 ला मत्वःतेमाःगु खः जिं, अन त्वःफिउगु खःसा ला सुं लँजुवालं खंकाः ब्याके
 धुंकल जुइ । अन थ्यंक जूसां छकः लिहां वनाः स्वःवनेगु ला ? वंसां नं गनतक
 स्वःवनेगु ? छु याये छु याये जुल । जिपिं वाथावाथा कंगु खनाः साहुसाहुनीं छु
 जुल धकाः न्यन । जिमिसं थःगु ब्याग तंगु खँ कनाबलय् वय्कःपिसं नं म्हाइपु
 तायेकादिल । अबलय् हे केहँ नेहां मोबाइलय् फोटो स्वये धकाः चायेकल ।
 थासं थासय् फोटो काकां वयाच्चनागुलिं गननिसं ब्याग मदुगु खः सीदइ नि
 धकाः धाल । जिपिं प्यम्हेसिनं थःथःगु मोबाइलय् फोटो चेक याना । घान्द्रुकया
 होटेलं पिहां वये न्हयः कयागु ग्रुप फोटोय् हे व ब्याग मदु । उकेया मतलब
 व ब्याग उगु होटेलय् त्वःफिउगु जुल । हथासं किजां व होटेलया साहुजीयात
 फोन यात । तर साहुजीं ला सफा याइपिसं ब्यागया बारे छुं मधाः, अथे ब्याग
 लूगु खःसा उमिसं जितः धायेमाःगु खः धकाः लिसः बिल । अय् नं स्टाफतय्के
 छकः न्यनेकने याये धकाः फोन दिकाबिल । आः वयाः जि भसंग जुल, व
 ब्याग क्वथाय् त्वःफिउगु मदु, छायाःसा दकलय् लिपा क्वथा छगुलिं जिं
 हे चेक यानागु खः । मतलब कौला यायेत डाइनिङ्ग हलय् च्वनाबलय्...अँ अँ
 ...लुमनावल, लुमनावल टेबिलय् मछिन धकाः जिं मेचया ल्यूने ब्याग यखानागु ।
 अन हे दयेमाः । थ्व खँ लुमनावयेवं जिं थ्व खँ होटेलया साहुनीयात कना ।
 वय्कलं होटेलय् त्वःफिउगु खःसा धन्दा कायेम्वाः लुइ धकाः भलसा बियादिल ।
 साहुजीं घान्द्रुकया होटेलथुवाः थः लाःगुलिं भिडियो कल यानादिल । उखे
 घान्द्रुकया साहुजीं डाइनिंग हलय् क्यामरा चाःहीकादिल । जि सुथय् च्वनागु
 मेच क्यनाबलय् ब्याग ला अन हे यग्गानाच्चन । कुंचाय् लाःगुलिं स्टाफतय्सं
 नं मखंगु जुयाच्चन । ब्यागय् च्वंगु सामान भेरीफाइ याना । फुकं पाय्छि हे
 दु । साहुजीं धन्दा कयादी म्वाः जिं थम्हं हे तयातये, अन छोमरोड वनीपि सुं
 नापलात धाःसा उमित अन होटलय् बियाब्यु धकाः बियाहये धयादिल । ब्याग
 लूगुलिं सासः थहां वः थें जुल । मन याउँसे च्वन । होटेल साहुजीं जिमिके
 ध्यबा मदुगु खःसा जितः बैंक ट्रान्स्फर याना बियादिसँ, जिं छिकपित थनं भचा
 ध्यबा बी धकाः धयादिल । अथे ला जिं फुकं ध्यवा छथासं तयेजिइ मखु धयागु

मत्तिइ तयाः केहेया ल्यूने कुबिइगु ब्यागय् नं भचा ध्यबा तयेकागु दु । अन होटेलं न्याद्वःति ध्यबा कालधाःसा पोखरा थ्यंकेत गाइ ला धकाः मनंमनं हिसाव याना । 'च्वय् वनेबलय् अफ्न नं ध्यबा मगात धाःसा अथवा छुं थाकुल धाःसा जिमित फोन यानादिसँ, जिमि फुकलिसे स्वापू दु, छुं नं छुं कथं माःगु उपाय यानाबी, धन्दा कयादीम्वाः, थनथ्यंक भायेधुंकल आः आरामं थहां भासँ' धकाः साहुजीं जिमित हौसला बियादिल । वय्कःपिनि खँ न्यनाः, मन हे स्वकु थहां वल । म्ह हे याउँसे च्वन । वय्कःपिनि निश्छल मतिना, हार्दिक ग्वाहालिं कृतज्ञ जुयाः यक्व यक्व सुभाय् बिसें अनं हानं यात्राया नितिं पलाः न्ह्याका ।

छोमरोड होटेलय् निघौ थथे अलमल जूगुलिं थौं अपर सिनुवा थ्यनी ला मथ्यनी ला धयागु शंका जुल । तर आः यक्व तँ गयेम्वाःगुलिं न्यासि वने अःपुल । प्वाः जाःगुलिं खः अथवा टेन्सन मुक्त जूगुलिं खः जिमिगु पलाः याकनं याकनं न्ह्यानाच्वन । लँदुछि हे माछापुच्छ्रे हिमाल यचुक खनेदयाच्वन । हिमालया शितलतां जितः धन्दा कायेम्वाः धकाः हौसला ब्यूवः थें ताल । प्रविधिया कारणं ध्यबा मदुसां छुं मपात । इलय् हे सामान लुल । ब्याग कायेत न्हिछि बिकाः लिहां वने नं म्वाःल । मू खँ ला जिगु लाइसेन्स व डेबिट कार्ड सुरक्षित जुल । ब्याग तनेवं हे आः दकलय् न्हापां बैकय् फोन यानाः जिगु कार्ड क्यान्सिल यानाब्यु धकाः धायेमाली धकाः मनय् वंगु खः । दक्कसक्क कार्ड छाया ज्वनाजुइमाःगु खः जितः ?- थःगु बानि खनाः जि थः हे हीमी चाल । तर अन दकलय् थकालिम्ह जि हे जूगुलिं सुनानं जितः छुं मधाः । जिगुपाखें मखुसे किजा-केहेंपिपाखें थथे जूगु खःसा उमिसं जिगु डाइलग गुलि न्यनेधुंकल जुइ । द्वंबिद्वं न्ह्याम्ह पाखें नं जुइ । उलिमछिं यात्रा यायेधुनाम्ह जि हे नं गुबलें गुबलें थथे होसप्रसाद जुइफु खनी । थ्व शिक्षा हे जुल । आः अफ्न सतर्क जुयाः वनेत थ्व घटना रिमाइन्दर जुल । थथे हे मनय् खँ वायेकुवायेकुं वनाच्वँच्वं जिपिं लोवर सिनुवा थ्यन । अन हे छगू पसलय् च्या छगू छगू कप त्वना । पलख भासु लना । थनं तप्यंगु तँ गयाः छघौति वनेवं अपर सिनुवा थ्यनीगु जूगुलिं जिमिसं अन हे वनाः बासं च्वंवनेगु क्वःछिना । अनं न्याताः इलय् न्ह्यानापिं जिपिं सवाछः जूबलय् च्वये थ्यन । न्ह्यःनेसं ध्वदूगु छगू होटेलय् च्वंवना । खिउँया वःलिसे ख्वाउँख्वाउँ धायावल । दथुइ दनदन मि च्याका तःथाय् वनाः म्ह क्वाकः वना । तापाकं छपुचः ख्यूबलय् नं टर्च च्याकाः वयाच्वंगु खनेदत । टर्च च्याकाः वयाच्वंपिं उपिं थन थ्यनीबलय् गुताः ई जुइ ला धयागु मत्तिइ लुल । थन न्हापा हे वयाच्वंपिं छपुचः अय्लाः भचाभचा त्वनेमाल धाधां न्ह्यइपुका च्वन । जिमित नं भासँ

भासँ धाःगु खः, मन ला दु म्ये हालाः न्ह्यइपुकेगु, तर थौं म्ह व दिमाग नितां तसकं त्यानुयाच्चन । उकिं उपिलिसे बिदा कयाः क्वथाय् द्यवना ।

२.

ट्रेकिंग वनेबलय् जिगु गोल्डेन रूल सुथय् गुलि फु उलि याकनं वनेगु । चछि आराम यानागु भीगु म्ह सुथय् फ्रेस जुइ । निभाः मछाःनिबलय् मौसम नं बांलानाच्चनी, उबलय् गुलि वनेफत उलि हे अःपुइ । थ्व हे कारणं सुथय् ८ ताः तकया दुने कौला यानाः वने धुंकेगु । आः थ्व अपर सिनुवा धाःगु थासं बाम्बु धयागु थासय् थ्यंकः वनेगु खः । भण्डै छघौतिया क्वय् कुहां वनेगु लँ जूगुलिं आरामं वना । घौ छघौ मयाक हे वने धुंकाः केहँ नेहा छक्कलं हाल- का जिगु मोबाइल चार्जर ?

- छाय् छु जुल ?

वयागु मोबाइल चार्जर ला होटेलय्सं त्वःफित खनी । हथासं होटेल साहुनीयात फोन याना । खः खनी चार्जर ला डाइनिङ्ग टेबुलय्सं दु खनी । धन्दा कयादी म्वाः जिं थन हे तयातये धकाः साहुनीनं आशवासन बियादिल । हरे...थ्व थासय् न्हियान्हिथं छता कि छता बस्तु त्वःफिइगु जुयातुं च्वनीगु खः कि छु खः धयाथे मत्तिइ लुल । वनेबलय् त्वःफिउसा ला छुं मखु लिहां वयेबलय् काये धाये तर च्वय् एबिसिइ हे त्वःफित धाःसा ला सामानयात बाइबाइ यायेमाली न्है धका ख्याः यायां वना । अफ उप्पः सतर्क जुइमाःगु खँय् ध्यान बिइत सकसितं धया । जंगल जंगलया लँ, ताःहाकःगु स्वाहाने कुहां वया । कुहां वयेबलय् न्ह्यइपु तर लिहां वयेबलय् थ्व हे तँ गयेत गुलि थाकुइगु जुइ ? धकाः मत्तिइ लुइकुलुइकुं वनाबलय् बाम्बु धयागु थासय् थ्यन । पहाडक्वय् लाःगु थ्व थासय् अफं हे खसु दनि । थन चिचीधंगु होटेल नं दु । अन हे पलख भासु लनेकथं छगू पसलय् च्या छगू छगू कप त्वनाः दोभान धाःगु थासय् वनेत पलाः न्ह्याका ।

जंगलया लँ खः, अथे जूसां थनया लँ बांलाः । उप्पः धयाथे लँय् ल्वहंया त्वाथः दु । उकिं लँ म्हमसियाः लँ दापा जुइगु सम्भावना यक्व हे म्हो । थासंथासय् इन्फोरमेसन बोर्ड तयातःगु कारणं व स्वयाः वनेगु । आरामं वनाच्चना । यक्व हे त्यानुल धाःसा पलख भासु लनेगु, अले हानं न्ह्याःवनेगु । ताउत फ्यतुनाच्चन धाःसा दने हे अल्सि जुइ । उकिं हथाय् मचासे बुलुहुं वना हे च्वनेमाः ।

ल्हातय् ल्हातय् मोबाइल दु । उकिं थासंथासय् फोटो ब्रेक ला दइगु हे

जुल । १०-१५ मिनेट वन कि हे इवाला अथवा खोल्ला छगू खने दयाच्चनी । लःया छडछड सः ताइबलय् त्यानु अथे हे क्वलानावनीगु । सुथय् जूगुलिं मौसम खाउँखाउँ धायाच्चंगुलिं जाकेट फिनाः हे वनाच्चना । निघौति न्यासि वने धुंकाः जिपिं दोभान धयागु थासय् थ्यन । जिपिं स्वयाः न्हापा वंपिं छपुचः ला अन मदिसे वन थें च्वं, मखना । तर जिपिं धाःसा अन हे दिना । छगू होटेलय् दुहां वना । जंगलं जाःगु पहाडया थ्व थासय् धाःसा मज्जां निभाः त्वयाच्चन । होटेलय् जिमिगु नितिं जा थुइत इनाप यासैं जिपिं फ्रेस जुइगु ज्याय् व्यस्त जुया । लाकां मोजा त्वःताः, तुति भ्वःलंकाः फ्यतुनाबलय् तसकं हे आनन्द जुल । भन् पसःथुवालं वाइफाइया पासवर्ड ब्यूबलय् ला जिमित छु माल । जिपिं सकलें थःथःगु मोबाइलय् व्यस्त जुया । ई वंगु हे मचाल । चःतिं प्याःगु टि-सर्ट गन, जा नं बुत ।

थौं जा नयेबलय् खाया ला नं नयेमाल धकाः अर्डर यानां साहुनीनं थौं ला भपियादीमते धकाः धयादिल । थौं छाये ले ? धकाः न्यनाबलय् जिपिं थौं इमिसं तसकं माने यानातःम्ह बराह द्यः दुगु लँपु जुया वनेमाःगु जूगुलिं ला मनयेत इनाप याःगु जुयाच्चन । लिसैं च्वय् ला चले मज्जु कारणं जिमिके सुकुटी अथवा छुं लाया परिकार दुगु खःसा व थन हे त्वःता थकेत नापं वय्कलं इनाप यानादिल । व लागाय् फोहर यात धाःसा, ला नल धाःसा अनिष्ट जुइ धयागु मान्यता दुगु जुयाच्चन ।

थःथःगु थासय् थःथःगु चलन, संस्कृति धयागु दयाच्चनी । भीसं उकिंयात सम्मान यायेमाः । व थाय्था महत्वयात कनादीगुलिं वय्कःयात सुभाय् बिया । खजा जि उप्चः धयाथें न्हापा न्हापा नं थथे ट्रेक वनेबलय् ला मनया । ताःहाकःगु यात्राय्, दुर्गम थासय् गुबलें गुबलें नयेगु नसा मिले मजुल धाःसा अपच जुइफु, बिरामि जुइफु उकिं सादा जा केँ तरकारी हे जक नयेगु खः । जि किजा केहँपि नं ला नये माःपिं मखु । उकिं जिमिसं छुं मछिं मतायेका । बरु बांलाःगु अनुभव याना । तर थन ख्ये व बट्टाय् वइगु टुना न्या धाःसा नः खनी, जिमिसं व नं मनया । बस् क्वाः क्वाः जा नया । क्यबया अर्गानिक वाउँचा तरकारी अले म्हुतु हे चकनीगु गोलभेडाया अचार दुबलय् छु माल जिमित । लुदंक जा नया । पलख साहुजीनाप खँ ल्हाना । न्ह्याथाय् वनेबलय् नं होटेल वा पसलय् भचा गफ यायेबलय् वनेमानिगु लँपुया बारे जानकारी दइ । व थाय्था थौया अवस्था, सत्तिगु लँ व वनेबलय् होस यायेमाःगु सुभाव नं कायेदइ । उकिं थथे वनेबलय् गमक्क फुलेजुयाः च्वने मज्यू । हनाबनातसैं

खँल्हाबल्हा यात धाःसा नक्सा अथवा माय्प हे म्वाः । फुकसिनं हे ग्वाहालि याइ । थ्व जिगु यात्राया अनुभव खः । जिं सयेकाकयागु लबः खः । छँय् सन्के जुइम्ह जि केहँ थथे पिहां वनेबलय् छालय्ग्यः खनी । लँय् नापलाःपि मेमेगु पुचःलिसे नं खँ ल्हाल्हां वनागुलिं माःबलय् सहयोग नं दत । १५ मिनेट ति खँ ल्हाना ।

दोभानलिसे बिदा कयाः जिपि हानं यात्राय् न्ह्याःवना । निभाः छाये धुंकल, उकिं ज्याकेट त्वःता । थाय्थासय् इवाला दु । १०-१५ मिनेट वनकि छगू इवाला ध्वदू । इवालापतिकं फोटो काकां वनाबलय् जिपि ल्यूने-ल्यूने लात । यग्गु थजु इवाला (भरना) खनकि जिमिगु त्यानु अन वं थन वं मदयेक तनावं । न्हाचः होटेलथुवालं कंगु वराह द्यःया देगः दुगु थाय् नं थ्यन । वराह द्यःयात नमस्कार याना । अहो ! थन ला बाहुबलि फिल्मय् क्यंगु थे जाःगु भराय्धंगु इवाला नं दुगु जुयाच्चन । खुसिया पारीइ इवालालाला सः पिकयाः क्वब्बां वयाच्चंगु थ्व इवाला न्ह्याक्व स्वःसां मगात । अन तयातःगु रेलिग्य् बः कयाः ताउत हे थ्व इवाला स्वयेधुंकाः हानं न्ह्याःवना । भचालं हिमालय धयागु थासय् थ्यन । थन ताउत दिना मच्चना । थौं देउराली धयागु थासय् थ्यंकः वनेमानि । दोभानं थ्व हिमालय धयागु थासय् थ्यंकः वयेत निघौ माल । आः हाकनं थनं मेगु निघौ वनेमानि । थनं धाःसा आः पहाडया तँ गयेमाःगु जुयाच्चन । जंगलया जंगलं जाःगु थ्व लँय् ख्वातुकक खसुं त्वपुयाहल । अनं थन हे लँ बांलाक खनेमंत । थथे जूबलय् न्यासि वने तसकं थाकुल । लँय् पचिपचि यानाः वनेमाल । थथे यायां निघौत्या वने धुंकाः देउराली धयागु थासय् थ्यन । क्वय् न्हाचः हिमालय धयागु थासय् च्या त्वनागु होटेलया थुवालं थनया छगू होटेलया नम्बर बियादीगु । व हे होटेलय् वनाः थौं अन हे बाय् च्चनेगु बिचाः यानागु तर व होटेल ला थनं नं च्वय् जुयाच्चन । थ्यंमथ्यं नीगू मिनेट थहां वनेधुंकाः व होटेलय् थ्यन । अन हे दुहां वना । होटेलया थुवालं क्वथा मिले यानाबिल । सनिलया ५:३०-६ ताः इलय् डाँडाया च्वय् च्वंगु होटेलं क्वय्-क्वय् खसुं त्वपुयाच्चंगु अले च्वय् चक्कंगु सर्गःया कुंचाय् ततःधंगु हिमालया ल्यूने सुलेत्यंम्ह सुर्द्यःया बीनिभाः खंबलय् न्हिछिया त्यानु, स्याः, पित्याः फुकं त्वःमन । जि ला अथे हे मोहित जुल ।

३.

सदां थे सुथय् च्याताः ई जूबलय् यात्राया निंति तयार जुया । High

altitude य् ला:गु थाय् जूगुलिं बांलाक न्हय: वयेके मफुत । ल: ख्वाउँसे च्वंगुलिं ख्वा: सिले हे थाकुल । उकुन्हु निसेंया भचा भचा ल्यनाच्चंगु त्यानु म्हाय् अफ नं ल्यंदनि । अथे ख:सां थौं थासय् थ्यनीगु कारण उत्साह बिलिबिलि जायाच्चंगुलिं जिमिके फुर्ति म्हो मजू । थौया जिमिगु यात्रा थ्व देउराली धयागु थासं माछापुच्छ्रे बेस क्याम्प (MBC) जुया: तप्यंक हे अन्नपूर्ण बेस क्याम्प (ABC) ख: । थ्व यात्रा प्यघौ प्यघौत्याया जूगुलिं याउँक हे थ्यनी धयागु खँय् जिपिं ढुक्क । उकिसनं यक्व पहाडया तँ नं गयेम्वा: । सुथन्हापां मोदी खुसिया सिर्थसिर्थ वना । थौया मौसम तसकं हे बांला: । सर्ग: यच्चु । थनं ला पहाड भराय्धंक खनेदु, पहाडया मुल्य् हे जुना: वनेगु । खजा भीसं तापाकं स्वयेबल्य् फुकं पहाड उथें हे खनी । च्वनी । तर सत्तिकं स्वयेबल्य् अनुभव जुइ, फुक पहाड फरक फरक । गुगुं थुखे स्व:, गुगुं उखे स्व: । छगू छथाय् बेक्व:, मेगु तप्यं धस्वा: । गुगुंया च्वाका तिस्वा:, गुगुंया च्वाका हे मदु मैदान । छगू पहाडय् गा: गा: वं, मेगुलिइ मना व: थें थासंथासय् छ्वां छ्वां वयाच्चंगु दु । छगू हे पहाड, मचाबल्य् स्कूल्य् चित्र च्वय् थें सुलुक्क च्वंगु मदु -थ्याक्क त्रिकोण मदु । अथे ख:सां फुकं पहाड बांला: । वास्तवय् थ्व चिचिधंगु imperfections नं याना: थ्व पहाडत भन् बांलासे च्वंगु ख: । फरक खनेदुगु ख: । भी नं अथे हे ख: नि । फुकं खँय् सुं हे पोख्त मखु । मचाबल्य्- हे मस्त ! छिपिं परफेक्ट (पोख्त) जुइमा: खं ला धका: छँ-स्कूल्य् न्ह्याबलें धाइगु न्यनाच्चानागुलिं न्ह्यागु ज्या या:सां बांलाक, परफेक्ट जुइत कोसिस यायेगु बानि हे दयावल । व बानिं यक्व थासय् फाइदा जुल । तर गुबलें गुबलें थम्हं धया थें मजुइबल्य्, यक्व कुत: या:सां सफल मजुइबल्य् धा:सा तसकं हे दिक्क जुइगु । थ:त प्व:चिइत नं तसकं थाकुइगु । मन क्वतुनावनीगु । बांला:गु, तिप्यंगु ज्या प्यंगू जूसां स्यंगु छगू ज्याय् जक मन तक्थनाच्चनीगु । आ: वया: तिनि जिं imperfections तय्त नं घय्पुइमा: धका: सिल । थ्व पहाडत थें जि नं परफेक्ट मखु । तर थ्व हे चिचिधंगु imperfections (अपूर्णता) याना: जि जि जुयाच्चना । भी फुकं मनू हे ख:सां थ:थ:गु बानि, स्वभाव, खुबिं थ:थ:गु व्यक्तित्व व पहिचान दयेकाच्चना । थ्व पहाड, हिमालतय्सं जित: थ:के दुगु अपूर्णतायात आत्मसात याना: न्ह्या:वनेगु निंति साहस बियाच्चंगु थें ताल । हिमालया मुल्य् च्वना: सयेकाच्चना थें ताल ।

बांला:गु दृष्य व बांला:गु बिचा: मनय् लुयावयाच्चंगुलिं MBC थ्यंगु हे

वाःमचाल । घडि स्वयां सुथसिया भिताः ई जुयाच्चन । MBC या होटेल्य लाभा यक्व तयेकाः रारा चाउचाउया कौला याना । लाभां लेक लगय् जुइके बीमखु धयागु धापू दु । ख्वाउँगु थासय् क्वाःक्वाःगु सुप त्वनाबलय् तसकं हे आनन्द जुल । माछापुच्छ्रे हिमालय् हे थ्यन । तापाक्क पोखरां माछापुच्छ्रे हिमाल स्वयाः मोहित जुयाच्चनाम्ह जि, थौं व हे माछापुच्छ्रेया मुलय् थ्यन । जि किजा नगु थौकन्हय् माछापुच्छ्रे बैकय् ज्या याइगु, थौं माछापुच्छ्रे हे थ्यंबलय् थन च्वयातःगु साइनबोर्ड नापं वयेक वं थःगु छपाः किपा काल । अनं हे फेसबुकय् छ्वया बिल ।

अले थन MBC नं ABC वनेत पलाः न्ह्याका । तर जितः धाःसा पलाःपतिकं माछापुच्छ्रे सःताः लिफःलिफः स्वकाच्चन । आः थनं पोखरां खनीगु ब्व मखुसे उकिया ल्यूनेया ब्व खनेदत । आः जिपि माछापुच्छ्रे व अन्नपूर्णया दथुं वनाः अन्नपूर्णया ल्यूनेपाखे वनाच्चना ।

देउराली च्वय् जंगल मखु । घाँय्या मैदान जक जूगुलिं जःखःया हिमाल बांलाक खनेदु । त्वःवनापुसे च्वंगु दृष्य- थ्व हे स्वयेत, थ्व हे स्वयाः आनन्द कायेत थन थ्यंक थुलि दुःख सियाः वयागु खः, उकिं फोटो काकां बुलुहुं पलाः न्ह्याका । छघौति वनेधुंकाः न्यासि वने भचा थाक्यावल । भिगू मिनेट हे लगातार न्यासि वने मफुत । दिनाः दिनाः फ्यतु फ्यतुं बुलुहुं वना । जि केहँ नेहायात नं थाकुल खनी । वं भन् बुलुहुं पलाः न्ह्याकाच्चन । थथे हाइ अल्टिच्यूडय् वनेबलय् छ्यं न्ह्याबलें त्वपुयातयेमाः खनी । निम्ह खँ ल्हाल्हां बुलुहुं पलाः न्ह्याकाच्चना । हुंकन ABC या होटेल होटेलया पल्लिइ च्वंगु जस्तापाता खनागु हे छघौ जाये धुकल । अनसं थें च्वंगु खः तर आः तक नं थ्यंगु हे मखुनि । बुलुहुं वनागुया कारणं निघौया लँ वनेत जिमित प्यघौ बित । तफागु फाँट जक जूगुलिं तापाक च्वंगु होटेल नं जिमित सत्तिक हे खः थें ताःगु जुयाच्चन । सायद थनया लोकल मनूतय्त खःसा निघौ हे जक माली जुइ । तँ गयेम्वाःसां लेक लगेजूगुलिं जिमित न्यासि वने तसकं थाकुल । बल्लं होटेल थ्यन । होटेल दक्वं जाः । म्हिगः हे देउरालीया होटेल थुवाःयात थन जिमिगु नितिं होटेल बुक यायेत धयागु, थन मोबाइलया नेटवर्क मदु, अर्थात् फोन चलेमजू । उकिं वय्कलं मेसेन्जरं खबर यानादिल खनी । खजा जिपि सिबय् न्हापाया पुचलं नं व साहुजीयात होटेल बुक यायेत धाःबलय् माने जुयामदी वय्कः । छाय् धकाः न्यनाबलय् क्वं बुक याना वइ अले थन थ्यंकाः मेगु हे होटेलय् वनाः च्वंवनाबी हँ । उकिं थ्व ज्या मयाना धकाः धयादीगु । तर जिमिसं

अथे याइमखु धयागु मनं खंकादिल मखा जुइ वय्कलं, जिमिगु नितिं होटेलय् क्वथा बुक याना बियादीगु जुयाच्चन । नत्र थन जिमिसं दुःख सीमालीगु । उकिं मनंमनंसां वय्कः साहुजीयात यक्व सुभाय् बिया ।

समुद्री सतहं ४१३० मि. च्वय् लाःगु थ्व अन्नपूर्ण हिमालया बेस क्याम्प नेपाःया तसकं नांजाःगु पर्यटकीय लागा खः । बेस क्याम्प धयागु हिमाल गयेत सुरु जुइगु थाय् खः । हिमाल गइपिसं बेस क्याम्पय् च्वनाः थुगु मौसमय् थ्व हिमाल गनं गःसा जिइ धकाः अनुमान यानाः योजना दयेकी अले तिनि हिमाल गइ । अले जिपिं थें जाःपिं हिमाल मगइपिं मनूत धाःसा थ्व हे बेस क्याम्प तक वयाः, हिमालयात लिक्कं स्वयाः मन तइ । जिमिसं थन नेपाल व अमेरिकी सेना ट्रेनिङ कयाच्चंगु खना । थनं अन्नपूर्ण रेञ्जया अन्नपूर्ण १ हिमाल (८०९१ मि.), अन्नपूर्ण दक्षिण (७२१९ मि.), अन्नपूर्ण ३ (७५५५ मि.), अन्नपूर्ण (७४५५ मि.), धौलागिरी १ (८१६७ मि.), हिमचुलि (६४४१ मि.), माछापुच्छ्रे हिमाल (६९९३ मि.) बांलाक खनेदु । प्यखेरं थुपिं भराय्धंगु हिमालया दथुइ कचौरा थें च्वंगु थ्व बेस क्याम्प, जिमिगु यात्राया अन्तिम प्वाइन्ट खः । हिमालया दथुइ च्वंगु च्वापुखुसि (glaciar) नं जिं न्हापांखुसी थौं थन हे वयाः खना । च्वापुखुसि भी नेपाःया जलश्रोतया तसकं महत्वं जाःगु श्रोत खः । थजाःगु च्वापुखुसिइ हिमाल बाःवइगु च्वापु, चट्टान, चा, ल्वहं ल्वाकज्यानावइगु जूगुलिं तसकं बुलुङ्गं न्ह्यानाच्चनी । थ्व हे च्वापु नायाः लिपा खुसि जुइ । तर थन च्वापु खने हे मदु । अफ हिमालय् नं यक्व च्वापु मदु । च्वय् च्वकाय् च्वकाय् जक तुइक च्वापु खनेदु । थुलिमछि च्वय् जुसैलि थन ला थ्व हिमाल तुइसे च्वनेमाःगु खः नि । हिमालय् हाकुगु चातः चातः खनाबलय् थ्वया सौन्दर्य नं म्हो जूगु महसुस जुल । जलवायु परिवर्तनं यानाः भीथाय् तसकं तांन्वया वये धुकल । थ्व हे कारणं चिकुलाय् धिचिनाच्चंगु च्वापु फुकं तांन्वयेवं नायावन । च्वापु धिचिनाः च्वने मफुत । थुकिं यानाः भीथाय् बाःवइगु खुसियात नं असर लाकाच्चंगु दु । हिमालय् च्वापु मंतकि खुसिइ लः दइमखु । थजाःगु हे खुसिया लखय् भीगु देय् निर्भर जुयाच्चंगु दु । अफ बिजुली नं थजाःगु हे खुसिइ निर्भर खः । उकिं थ्व हिमाल पर्यटकीय स्थल व सौन्दर्य जक मखुसे भीगु न्हियान्हिथंया जीवनया म्वाना नं खः । थ्व बिषय जनता व सरकारं तसकं च्यूताः मकासैं मगाये धुकल । तर, अफसोस छुं छुं सेमिनार व मिटिंगय् जक थ्व बिषय सीमित जुयाच्चन ।

हिमालया थजाःगु अवस्था खनाः तसकं हे नुगः मछिन । थुकिं कन्हय् गजाःगु असर लाकीगु खः आः हे अनुमान याये थाकु तर नं थथे हे जुयावन

धाःसा देय्यात अवश्य नं बांमलाःगु लिच्चः लाकी । भीगु जीवनयात हे थलाःक्वलाः यानाबी ।

सनिलया इलय् सुर्धः लुकुंबिनावलिसे निभाःया जलय् हिमालया रंग नं हिलावंगु खनाः हाकनं मन लय्ताल । माछापुच्छ्रे हिमालय् बीनिभाः लायेवं हिमाल हे गुलाफि रंगया जुयावल । तसकं हे बांलाःगु थ्व लु (दृष्य)यात जिगु क्यामरां नं न्याय यायेमफुत । उकिं उकियात मिखां स्वयाः मनया क्यामराय् कैद याना । बिस्तारं खिउँया वयेवं होटेलय् वनाः सिलः दुने सूवना ।

हाइ (लेक) लगेजुयाः होटेलय् मेपि नं निम्ह प्यम्ह छयं स्यात धकाः च्वनाच्चंपि खना । जि केहँ नेहा नं छयं स्याकाः ग्वतुलाच्चन । नये नं मफु । लेक लगय् मजुइगु वासः नं ज्वनावये ल्वःमन । न्हाचः क्वय् नापलाःगु छगू पुचः नं थ्व हे होटलय् च्वंवयाच्चंगु खना । इमिसं वासः बिल, लिसेलिसे बरोबर हे आः गय् च्वं ? धकाः न्यंवयाच्चन । मेगु छुं ग्वाहालि माःसा धयादिसँ धकाः इमिसं थःगु क्वथा नं क्यन । तसकं ग्वाहालि जुल । सिक्क ख्वाउँगुलिं जा नं नयेमफुत । म्ह क्वाकेत मि च्याकूसा ज्यू धयाथे जुल । तर सिनुवां च्वय् मिच्याके मदुगु जुयाच्चन । थ्व च्वय्या लागा अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्रय् लाःगु जुयाः लाःलाःथे सिँ च्याके मदुगु जुयाच्चन । हिमाली जंगलय् दुर्लभ वनस्पति व पशुपंछीत दइ । होटलय् मि च्याकेत थनयागु सिँ प्रयोग जुल धाःसा बुलुहुं जंगल न्हनावनी धकाः क्वं निसे भुतूया नितिं नं ग्यास हयाः च्याकीगु जुयाच्चन । उलिमछि दुःख यानाः सामान हयेमाःगु जूगुलिं थन नयेगु नसा थिके जुइगु ला स्वाभाविक हे जुल । मन मदुसां बिस्तारं निगःचा नया । जितः नं छयं स्यानावल, उकिं सितामोल छचाः नयाः द्यवना । न्हयः बांलाक मवः । चछि हे फाताफाता पुला । सुथसिया स्वताः इलय् दनाः त्वाइलेट वना । पिने मिखा ब्वया- अहो ! सर्गः जायेक नगु हे नगु । थुकथं यच्चुगु सर्गतय् इल्ल नगु मखनागु तःदँ हे दयेधुंकल । ख्वाउँसां पिने दनाः सर्गतय् थस्वयाः स्वयाच्चना । ताउत थस्वयागुलिं ककु स्यात । उकिं क्वथाय् वना । द्यनाच्चंपि किजा केहँपित नं थनाः पिने स्वकेछ्वया । भीथाय् यैय् ला प्रदूषण अप्वयाः छगः निगः नगु हे खंके थाकुइ धुंकल । सदां हे सर्गः छपातं धुपवल त्वपुयातइ । सुथय् न्याताः हे मजुबलय् दना । आः थनं सन राइज अर्थात् लूनिभाः स्वयेमानि । चछि न्हयः वःगुलिं यानाः जि केहँ नं फ्रेस जुइधुंकल । जिपिं होटेलं पिहां वना । पिने ला मनूतय् भीड जुइधुंकल । म्वःम्वः मनूत पूर्वय् मिखाब्वयाः च्वच्चने धुंकल । स्वस्वं बुलुहुं सुर्धः लुयावल, सुर्धः लुयावःलिसे बिस्तारं हिमालया रंग नं हिलावनेगु सुरु

जुल । सदां हे सुथय् हिमाल प्रकृतिया क्यानभास जुयाबी । प्रकृतिं नं न्हिन्हिं हे सुथय् व सनिलय् निभाःया माध्यमं थःगु मूडया कथं व क्यानभासय् रंग इली । छगू न्हूगु चित्र च्वइ । गुबलें गुबलें वया मूड अफ जुल धाःसा सुपाचं त्वपुयाः छुं हे मखंकाबी । वइपिं स्वकुमिपित आशां द्याकाबी । थगुने मर्दि हिमालया बेस क्याम्पय् वनाबलय् वया मूड अफ जुयाच्चंगु जुयाच्चन-सुपाँय् व खसुं यानाः छुं हे स्वयेमखं । अथें आशां द्याकाः लिहां वयेमाल । फुकं यात्रा म्हाइपुल । थ्व पालय् प्रकृतिया मूड बांलाः, यात्रा ज्वःछि हे मौसम सफा । हिमाल यच्चु खनेदु । थौं हिमालया क्यानभासय् न्हापां गुलाफि रंग इलाहल । स्वस्वं बुलुहुं ह्याउं ह्याउं धायावल । च्यानाच्चंगु मिया पहाड थें जुल । भचालं ला लुं थें ज्वालाज्वाला च्वंक GOLDEN जुयावल । उबलय् ला थनं खनेदइगु दक्कं हिमाल लुंयागु धी थें खनेदत । वास्तवय् थ्व भीगु देय्या लुं हे ला खःनि, मखुला ? । म्हिगः सनिलय् हिरो जुयाच्चंम्ह माछापुच्छ्रे थौं सुथय् मुसुमुसु जक न्हिलाच्चन-पासापिनि Performance स्वयाच्चं थें । सुथसिया निभाः लायेवं हिमालं बाफ थहां वल । वाह ! थजाःगु अपूर्व लु स्वयेत खः मनूत थथे दुःखसियाः थनथ्यंक वइगु । फुकं Worth it ताल । फोटो काइपिनिगु भीड सुरु जुल । फोटो कायेगु थासय् लाइन कसे जुल । थन थ्यंक वःसेलि मन तयेक फोटो काये हे माल । मोबाइलया लिमलात । क्लीक क्लीक क्लीक क्लीक । ताउत च्वना, निभाः च्वय्थ्यंक मवःतले च्वना । सुथसिया कौला लिबाक्क जुल । पलख फ्यतुना । प्यखेरं मिखा ब्येका । कुंकुलामय् कुंकुलामय् मिखां न्ह्यायेदक्क थासय् मिखा ब्वया । स्वया । वनेछिंथाय् तक उखेंथुखें वना । चाःहिला । च्वनेहे मगाःथें च्वं, मन हे लुमधं । अथे खःसां छु याये मययेक मययेक हे बेस क्याम्प व हिमालयात बाइबाइ याना ।

आः लिहां वनेगु यात्रा सुरु जुल । गन्तव्यय् थ्यनाः जक मगाः अनं सकुशल लिहां नं वयेमाः यात्रा पूर्वकेत ।

वास्तवय् धायेमाल धाःसा यात्राय् लिहां वये भन् थाकु । वनेबलय् ला न्हूगु थाय्, न्हूगु लु खनेदइ । रोमाञ्च जुयाच्चनी । गन्तव्यया उत्साहं शक्तिया सञ्चार जुयाच्चनी । तर लिहां वयेबलय् दृष्य वहे वहे जुयाच्चनी, त्यानुइ, न्ह्याक्क याकनं वने धाःसां पलाः चिचिपलाः जुयाच्चनी । कुहां वयेबलय् तुति थन्हुयाः स्याइ । चलाखं वनीपिं थौं सिनुवा थ्यंकेगु हिसावं वन । जिपिं धाःसा दोभान तक जक थ्यंकेफत । दोभानया उकुन्हु जा नयागु होटेलय् थ्यंबलय् बहिनिसिया न्हय्ताः त्या ई जुल । अन हे होटेलय् छगू तःधंगु पुचः नं वयाच्चंगु

जुयाच्चन । अथे खःसां जिमित हे धयाथें यानाः छगू क्वथा अन ल्यनाच्चन । बहनिशिया बेलि यानाच्चनाबलय् खँयाखँय् सीदत इपि फिम्ह भिनिम्हेसिया छगू परिवार हे वःगु जुयाच्चन । मस्तलिसें जि मांया उमेरयापि तकं दु । उमिगु साहसयात खनाः तसकं लय्ताः वल । जि नं किजा केहँलिसे वयेत्यनाबलय् यक्व पासापि अजूचाःगु खः । थन ला दक्व परिवार हे वःगु खनाः तसकं लय्ताः वल । भी नेपालीतय्के नं थथे चाःहिलेगु बानि दयावःगु बांलाःगु खँ खः । आन्तरिक पर्यटनं सकसितं फाइदा जुइ ।

कन्हय्कुन्हु सुथय् कौला हे मयासें याकनं दनाः पलाः न्हयाका । थौं न्हयाथेयानाः नं फिनु धयागु थासय् थ्यंकेगु ग्वसाः । केहँ न्यासि वने मफये धुकल तुति स्यानाः । होटेलया साहु अविनाश दाइ व वय्कःया जहान पोखरा वनेत्यंगु जुयाच्चन । मत्क्यू गाडीइ वनेगु, नापं वनेसा नु धकाः धयादिल । नापं कन्हय् बन्दया हल्ला दु, छिकपि लँय्सं थाइ धकाः नं धयादिल । वनेगु ला इच्छा दु तर जिपि इमिगु पलाखय् वने फइमखु धकाः हे थथे सुथन्हापां दनाः पलाः न्हयाकागु खः । अथे खःसां सिनुवा थ्यंकाः च्या त्वनाच्चनाबलय् उमिसं जिमित लिलाकः वयेधुकल । अजूचाल जिपि । गुलि याकनं वनेफुपि थुपि । अय्सां वय्कःपि जिमित लँय् पियाःपियाः भाल । छेमरोड थ्यंकाः इन्टरनेशनल होटेलय् जा नया । अनं घान्द्रुकया होटेलय् फोन याना । घा...साहुजीया ला दूमाः खनी । जिगु ब्याग साहुजीयाके हे दु । जिमिगु गाडी घान्द्रुकया लँपु जुयाः मवंसे मेगु हे लँपु पोखरा वनीगु जुल । छु यायेगु ? गथे यानाः थःगु ब्याग कायेगु ? अलमल जुल । आः वयाः चिन्ता जुल । थःगु समस्या अविनाश दाइयात कना । वय्कलं इपिलिसे खँ ल्हानादिल । जिगु ब्याग जिमिगु गाडी वनीगु लँपुइ थ्यंकाबिइत धयादिल । लिसें जितः वय्कलं धन्दा कायेम्वाः छंगु ब्याग न्हयाथे यानाःसां लित हयाबिइ धकाः जितः आशवासन बियादिल । जिगु ब्याग तंगु खँ ला अन बय्बय् जुइधुकूगु जुयाच्चन । लँय् नापलाम्ह होटेल साहुजी नापं ब्याग लुल ला ? धकाः न्यनादिल । ब्याग ला लुल तर आः काये जक मानि धकाः लिसः बिया । वं नं धन्दा काय्म्वाः थन जिमिसं मिलेयाना बिइ धकाः धयादिल । थ्व लागाय् होटेलय् तंगु खःसा धन्दा कायेम्वाः धकाः धयादिल । जिगु ब्याग तनाः अन यक्वसित हे चिन्ता जुल । मत्क्यू थ्यंबलय् लिबात । अथे खःसां अविनाश दाइपिसं जिमित पिया च्वनादिल । लँय् च्या त्वनाथाय् ध्यबा नं मकाः । बहनी भिताःत्या इलय् पोखरा थ्यन । भतिचा हे मछिं मजू, थः हे जःपिलिसे वना थें अनुभव जुल । गाडीभाडा सेयर यानाः वनेखंबलय् जिमित नं

अःपुल । कन्हयकुन्हु सुथय अजूचायापुक पोखराया जिपि च्वनागु होटेलय वयाः
छम्ह किजां जिगु ब्याग बिउवल । थनयापिनि थजाःगु सहयोगी भावना खनाः
जिगु नुगः कृतज्ञतां जाल । वय्कःपित यक्व यक्व सुभाय् बिया ।

न्हापा न्हापा थन विदेशी पर्यटकत वइबलय् नेपालीतय् थाय् हे मबीगु,
वास्ता हे मयाइगु धयागु खँ न्यनातयागु । कोरोना लिपा विदेशी पर्यटकत
मवःबलय् आन्तरिक पर्यटकं व्यापार धाने जूबलय् नेपालीतय् नं बांलाक
सुविधा बियाहल । व्यवहार तसकं पानावल । न्ह्यागुसां थ्व यात्राय् जिमित
प्रकृति जक मखु मनुखं नं तसकं साथ बिल । त्वःफिउगु सामान सुरक्षित रूपय्
ल्हातय् लात । सहयोगया भावनां जाःगु नेपाःमितय् अतिथि देवो भवःयात
सत्तिकं अनुभव यायेखन ।

भीके दयाच्वंगु थ्व आतिथ्यता भीसं सुना नं स्यनाः सःगु मखु । थ्व ला
भीगु हिनू हिनुलिइ बाःवयाच्वंगु संस्कृति खः । थुकियात भीसं सदां ल्यंकातये ।
थ्व भीगु मू वंगु धरोहर खः । थनथाय् जितः सिनुवाय् नापलाःम्ह छम्ह फ्रेन्च
पर्यटकलिसे खँ ल्हानाबलय् वं धाःगु खँ लुमना वयाच्वन- ‘हिमाल ला मेमेगु
देशय् नं दु तर अन थनयापि थेंजाःपि नेपाली मनूत मदु । थन सकसिनं
न्ह्यूख्खालं लसकुस याइ, ग्वाहालि याइ, मेमेथाय् थथे मजू । उकिं कोरोनाया
बन्देज जूसां जि नेपालय् हे चाःहिउ वया ।’

ने.सं. ११४२ बछलाथ्व , कुलेश्वर, यँ ।

(थाय्मु, नेपालभाषाया साहित्यिक खुलापौ ल्याः १६, ने.सं.११४२ (२०७८/७९),
नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान)

नां : निभा: वज्राचार्य
बुदिं : ने.सं.११११ थिलागा १४
(१९९० डिसेम्बर १६)
मां : विजयलक्ष्मी तुलाधर
बा: : नारद वज्राचार्य
थाय्बाय् : कुलेश्वर मार्ग -१७४, यँ, कामनपा -१४
लजगा: : अक्सफाम, लण्डन ।
ईमेल : bajra.niva@gmail.com

न्हापांगु नियात्रा च्वसु

माइ जर्नि टु जापान, इकेदा इन्टरनेशनल स्कूलया ख्वा:पौ, सन २००१.

नेपालभाषाय् न्हापांगु नियात्रा च्वसु

राफ्टीङ्ग @ भोतेकोसी, सन्ध्याटाइम्स न्हिपौ ने.सं.११२९ चौलागा १.

सिरपा:

ईल्वहं च्वखँ सिरपा: ने.सं. ११२७.

सफू

देशय् दुने : देशं पिने ने.सं.११४६.

न्हापां विदेश भ्रमण

जापान, सन् २०००स वर्ल्ड चिल्ड्रेन कन्फरेन्सय् ब्वति । न्यागू तर्गिमय् ब्वबलय् ।

भ्रमण

जापान, सिंगापुर, भारत, दक्षिण सुडान, केन्या, इथोपिया, रुवाण्डा, तान्जानिया, युगाण्डा, सोमालिया, पोलैण्ड, जर्मन, बेलायत, फ्रान्स, युनाइटेड अरब इमिरेट्स, जोर्डन, थाइलायण्ड, क्यानाडा, लेबनान, यमन, इजिप्ट, प्यालेस्टाइन (गाजा), अमेरिका ।

मू : ५००/-